

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Zeliha KARADEMİR

Modern Dönemde Eklektik Bir Oluşum:
Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Zeliha KARADEMİR

Modern Dönemde Eklektik Bir Oluşum:
Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı

Danışman

Prof. Dr. Bahset KARSLI

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Zeliha KARADEMİR'inbu çalışması, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Ömer Faruk TEBER (İmza)

Üye (Danışman) : Bahset KARSLI (İmza)

Üye : Ali ALBAYRAK (İmza)

Üye : (İmza)

Üye : (İmza)

Tez Başlığı: Modern Dönemde Eklektik bir oluşum: Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna
Yüce Vakfı

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 28/07/2025

Mezuniyet Tarihi :21/08/2025

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Modern Dönemde Eklektik bir oluşum: Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Zeliha KARADEMİR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

12/08/ 2025

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Zeliha KARADEMİR
Öğrenci Numarası	202252063014
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı	
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Bahset KARSLI
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Modern Dönemde Eklektik bir oluşum: Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2698206034
Rapor Tarihi	12.08.2025
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %2 Alıntılar dahil: %4
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 153 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı İmza	

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
LEVHALAR LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
ÖNSÖZ	xiii
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm YENİ DİNİ HAREKETLER

1.1. YDH'lerle İlgili Tanımlamalar	6
1.1.1. Teolojik Yaklaşımlar	7
1.1.2. Akademik Yaklaşımlar	9
1.1.3. Yeni Yaklaşımlar.....	10
1.2. YDH'lerin Ortaya Çıkışında Etkili Dinamikler	11
1.2.1. Toplumsal Değişim ve Yeni Dini Arayışlar	14
1.2.2. Bireysel ve Sosyo-Kültürel Etkiler	24
1.3. YDH'lerin Ortak Özellikleri.....	28
1.3.1. Karizmatik Liderlik ve Kurumsallaşma	29
1.3.2. Kurtarıcı Figürler ve Kurtuluş Söylemi.....	31
1.3.3. Geleneksel Dine Karşı Eleştirel Duruş.....	32
1.3.4. Senkretizm ve Eklektik Öğreti İnşası	33
1.3.5. Toplumsal Taban ve Gençlik Kültürü	34
1.3.6. Misyonerlik Faaliyetleri	35
1.4. YDH Tipolojileri	37
1.4.1. Kökenlerine Göre Sınıflama.....	38
1.4.2. Maneviyat Temelli Yapılar.....	39

1.4.3. Dünya Görüşüne Göre Yönelimler.....	40
1.5. Teorik Arka Plan: Ezoterizm ve Metafizik Temeller	41
1.5.1. Okkultizm.....	41
1.5.2. Spiritizm	42
1.5.3. Gnostisizm.....	42
1.5.4. Ezoterizm.....	43
1.6. YDH'lerin Kültürel İşlevleri	44
1.7. Türkiye'de YDH Örnekleri	46

İkinci Bölüm

DÜNYA KARDEŞLİK BİRLİĞİ MEVLÂNA YÜCE VAKFI

2.1. Vakfın Kuruluşu ve Yapılanması	49
2.1.1. Vedia Bülent Çorak'ın Öğretisel Rolü	51
2.2. Öğreti ve İnanç Sistematiği	54
2.2.1. Enerji ve Bilinç Temelli Tanrı Anlayışı	56
2.2.2. Elçilik ve Peygamberlik Öğretisi.....	59
2.2.3. Alfa Kanalı ve Kutsal Mesajın Yeniden Tanımı	66
2.2.4. Kozmik Gözetim ve Temas Sistematiği.....	72
2.2.5. Ahiret Anlayışı, Ruhsal Tekâmül ve Gen Transferi.....	76
2.2.6. Bilinç Temelli İbadet Anlayışı	78
2.3. Kozmik Misyon Figürleri ve Türkiye'nin Rolü	79
2.3.1. Mevlâna	81
2.3.2. Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli.....	82
2.3.3. Atatürk'ün Kozmik Kökeni ve Evrensel Görevi.....	83
2.4. Kozmik Semboller ve Geometrik Anlamlar	85
2.4.1. Renkler ve Frekanslar.....	86
2.4.2. Geometrik Kodlar ve Semboller.....	87
2.5. Görev Sistemi ve Yazım Ritüeli.....	106

2.5.1. Örgütsel Yapı ve Merkezî Kadro	107
2.5.2. 18 Bütünlük Sistemi	108
2.5.3. Güneş Öğretmen ve Güneş Dost Yapılanması	109
2.5.4. Özel Görev Çiçeği ve Yazım Süreci	110
2.6. Faaliyet Alanları	112
2.6.1. Grup Toplantıları: Zamanlamalar ve Ritüeller	112
2.6.2. Kitabın Evrensel Dağıtımı: Enerjetik Yayılım ve Örgütsel Organizasyon	114
2.6.3. Misyon Faaliyetleri.....	116
2.6.4. Sanat ve Tiyatro Halkaları.....	118
2.6.5. Aura Programları ve Kozmo Sistematiği	119
2.6.6. Üyelik, Aidat ve Evrensel Sorumluluk.....	120
2.7. Yayıncılık, Öğreti Metinleri ve Bilinçsel Yayılım	122
2.8. Sosyo-Kültürel Değerlendirme.....	123
SONUÇ	126
KAYNAKÇA.....	129
EK 1- LEVHALAR	138
ÖZGEÇMİŞ	143

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Dünya Kardeşlik Birliği'nin resmî amblemi.	88
Şekil 2.2: Dünya Kardeşlik Birliği'nin üçgen sembolü ve “MEVLÂNA” kodlaması.	88
Şekil 2.3: Sonsuzluk sembolü – ALFA ve BETA'nın birleşimiyle bilinç bütünlüğü.	89
Şekil 2.4: “O'” üst kodu ve M–A–L–K üçgeninde Tanrısal merkez “ALİ”.	90
Şekil 2.5: Omega Dağıtım Şeması – kozmik emirlerin 7 enerji kanalına aktarımı.	93
Şekil 2.6: Rablar Mekanizması sembolü – “Я + R = R” yapısının kozmik çözümlemesi.	95
Şekil 2.7: Altı köşeli yıldız, dinsel ve evrensel üçgenlerin sembolik birleşimi.	100
Şekil 2.8: Beş köşeli yıldız – Birleşik Realite ve Evrensel Nizam'ın frekanssal sembolü.	101
Şekil 2.9: “Çiçek yapısı” formunda düzenlenmiş üçgenli sembol – kozmik M harfi sistematigi.	102
Şekil 2.10: Hz. Muhammed, Hz. Meryem ve Mevlâna'ya ait üçlü frekans dağılımı.	102
Şekil 2.11: “Evrenin Amblemi” – üçlü Mevlâna sistemi, ALFA aktarımı ve kolektif görev kodu.	104

LEVHALAR LİSTESİ

Levha 1: Bilgi Kitabı'nın yazarı ve Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın Başkanı Vedia Bülent (Önsü) Çorak	138
Levha 2: Bilgi Kitabı'nın Kapak Görseli	139
Levha 3: Uzay'dan Dünya'ya Kitabı'nın Kapak Görseli	140
Levha 4: Işık Kitabı'nın Kapak Görseli	141
Levha 5:18 Bütünlükler İçin Çalışma Dosyası'nın Kapak Görseli.....	142

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD.....	<i>Amerika Birleşik Devletleri</i>
bkz	<i>bakınız, bakınız</i>
Hiz	<i>Hazreti</i>
ISKCON	<i>International Society for Krishna Consciousness</i>
TÇP.....	<i>Temel Çalışma Programı</i>
trhz.....	<i>tarihsiz</i>
YDH	<i>Yeni Dini Hareket</i>

Ö Z E T

Yeni Dini Hareketler (YDH), modernleşme, bireyselleşme ve geleneksel dini yapılardan kopuş gibi sosyokültürel süreçlerin etkisiyle ortaya çıkan, çoğu zaman alternatif bir kutsal evren ve kozmoloji inşa eden dini oluşumlardır. YDH’ler, klasik dinî yapılardan farklı olarak kutsal metin, liderlik modeli, ritüel sistemi ve inanç doktrinlerini yeniden tanımlar; bireyin ruhsal gelişimini merkeze alan bir yaklaşım sergiler. Bu yapılar, sekülerleşen dünyada yeni anlam arayışlarına yanıt üretmeleriyle ve farklı toplumsal ve kültürel kodlara entegre olabilmeleriyle sosyolojik açıdan dikkat çekici örnekler sunmaktadır.

Bu çalışmanın odağında, Türkiye merkezli özgün bir YDH örneği olan Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı yer almaktadır. Vakfın temel metni olan Bilgi Kitabı, sadece metafizik içerik barındırmakla kalmayıp aynı zamanda Türkiye’nin kültürel hafızasına ait sembol ve figürleri evrensel bir bilinç sistemiyle bütünleştirerek, kendine özgü bir kutsallık dili ve örgütsel yapı geliştirmektedir. Çalışma kapsamında, bu hareketin doktrinel sistemi, kutsal metin anlayışı, Tanrı tasavvuru, ahiret görüşü, örgütsel yapılanması ve sembolik dili sosyolojik bir perspektifle ele alınıp değerlendirilmiştir.

Araştırma nitel yöntem çerçevesinde, dokümantasyon taramasıyla yürütülmüştür; Bilgi Kitabı başta olmak üzere vakfın kendilerine ait yayınları sistemli biçimde incelenmiştir. Ayrıca, Antalya’da bulunan Mevlâna Yüce Vakfı temsilciliğinde yapılan sınırlı gözlemler ve görüşme girişimleri sürece dâhil edilmiştir. Ancak kurumun kendisini “dinî yapı” olarak tanımlamaması ve “Yeni Dini Hareket” başlığı altında yapılacak akademik bir çalışmada yer almanın kendi misyonlarıyla örtüşmediğini ifade etmeleri nedeniyle, katılımcı görüşmeler gerçekleştirilmemiştir. Bu sebeple, doğrudan katılımcı verileri sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte, yazılı kaynaklar üzerinden yürütülen çözümlemeler, yapının temel öğretilerini ve yapısal işleyişini anlamada anlamlı bir zemin sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Yeni Dini Hareketler, Dünya Kardeşlik Birliği, Bilgi Kitabı, Mevlâna.

A B S T R A C T

AN ECLECTIC RELIGIOUS FORMATION IN THE MODERN PERIOD: THE WORLD BROTHERHOOD UNION MEVLANA SUPREME FOUNDATION

New Religious Movements (NRMs) are religious formations that emerge under the influence of sociocultural processes such as modernization, individualization, and detachment from traditional religious structures, often constructing an alternative sacred universe and cosmology. Unlike classical religious structures, NRMs redefine sacred texts, leadership models, ritual systems, and doctrinal beliefs, adopting an approach that places the individual's spiritual development at its core. These movements provide sociologically noteworthy examples through their ability to respond to new quests for meaning in a secularizing world and to integrate into diverse social and cultural codes.

This study focuses on the World Brotherhood Union Mevlâna Supreme Foundation, an original NRM based in Turkey. The foundation's primary text, *The Knowledge Book*, not only contains metaphysical content but also integrates symbols and figures from Turkey's cultural memory into a universal consciousness system, thereby developing its own distinctive language of sacredness and organizational structure. Within the scope of this study, the doctrinal system, understanding of sacred texts, concept of God, view of the afterlife, organizational structure, and symbolic language of this movement have been examined and evaluated from a sociological perspective.

The research was conducted within the framework of qualitative methodology, primarily through documentation review; the foundation's own publications – especially *The Knowledge Book* – were systematically analyzed. In addition, limited observations and interview attempts were carried out at the Mevlâna Supreme Foundation's branch in Antalya. However, since the institution does not define itself as a “religious structure” and expressed that participating in an academic study under the title of “New Religious Movement” does not align with its mission, no formal participant interviews were conducted. Therefore, direct participant data remained limited. Nevertheless, analyses based on written sources provided a meaningful basis for understanding the movement's core teachings and structural functioning.

Keywords: Sociology of Religion, New Religious Movements, World Brotherhood Union, *The Knowledge Book*, Mevlâna.

Ö N S Ö Z

Bu çalışma, din sosyolojisi çerçevesinde, modern dönemde ortaya çıkan alternatif inanç yapılarına ait bir örneğin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu çerçevede, Yeni Dini Hareketler (YDH) literatüründe değerlendirilen yapılardan biri olan Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı, öğretisel sistemi, kutsal metin anlayışı ve örgütsel yapısı bakımından incelenmiştir. Vakfın temel metni olarak kabul edilen Bilgi Kitabı, metafizik söylemi, sembolik dili ve kozmik düzen tasarımıyla farklı bir eser özelliği taşımakta; bu yönleriyle de sosyolojik çözümlemeye elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında Antalya’da bulunan vakıf temsilciliğiyle sınırlı düzeyde temas kurulmuş, yüz yüze görüşme girişimlerinde bulunulmuştur. Ancak grubun kendisini dinî bir oluşum olarak tanımlamaması ve “Yeni Dini Hareket” kategorisine mesafeli yaklaşması nedeniyle görüşme süreci sınırlı kalmıştır. Bu nedenle araştırma, yazılı kaynaklara ve metin temelli değerlendirmelere dayalı olarak yürütülmüştür. Bilgi Kitabı üzerinden gerçekleştirilen kavramsal ve sembolik çözümlemeler, yapının öğretisel bütünlüğünü anlamada temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Çalışma boyunca eleştirel mesafeyi koruma ve yapıyı kendi içsel referanslarıyla değerlendirme ilkesi gözetilmiştir. Bu yaklaşımı sürdürmemde, tez süreci boyunca beni yönlendiren, eleştiren ve destekleyen değerli hocam Ali ALBAYRAK’a ve danışman hocam Bahset KARSLI’ya, bilimsel katkıları, sabırları ve yol göstericilikleri için içtenlikle teşekkür ederim. Hocalarımla titiz değerlendirmeleri ve teşvik edici yaklaşımı, çalışmanın akademik niteliğinin gelişmesinde belirleyici rol oynamıştır. Bununla birlikte araştırma süreci boyunca gösterdikleri sabır ve verdikleri manevi destekle daima yanımda olan aileme ve yakın çevreme en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı hazırlarken gösterdiğim emek, sabır ve çaba; yalnızca akademik bir gerekliliğin değil, aynı zamanda hakikatin izini süren bir öğrencinin içsel yolculuğunun ürünüdür. Bu yolculukta bana dolaylı ya da doğrudan rehberlik eden tüm kaynaklara, eleştirilere ve süreci sessizce izleyen herkese gönülden teşekkür ederim.

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Din, insanlık tarihi boyunca bireylerin ve toplumların düşünce, davranış ve kurumlarını şekillendiren temel yapılardan biri olmuştur. Arkeolojik buluntular, inancın insan yaşamında en eski çağlardan itibaren var olduğunu ve bireysel-toplumsal hayatın önemli bir bileşeni haline geldiğini ortaya koymaktadır (Sezer, 2023: 419). Din, sadece bireysel anlam dünyasını değil, aynı zamanda kültürel mirası da biçimlendirmiş; bu etkileşim çift yönlü bir ilişki içerisinde tarih boyunca varlığını sürdürmüştür.

Toplumların inanç yapıları, özellikle modernleşme süreciyle birlikte yeni bir sorgulama alanı haline gelmiştir. On sekizinci yüzyıldan itibaren felsefeden ayrılarak bağımsız bir bilim olarak gelişen sosyoloji, toplumsal yapıların değişimini anlamada önemli bir araç haline gelmiş ve din kurumu da bu bağlamda yeniden ele alınmıştır (Solmaz, 2011: 40). Aydınlanma düşüncesiyle birlikte sekülerleşmenin ivme kazanması, dinin toplumsal etkisinin azalacağına dair beklentileri doğurmuş; Comte, Marx, Durkheim gibi klasik sosyologlar, dinin modern toplumlarda işlevini yitireceği yönünde görüşler geliştirmişlerdir (Marx ve Engels, 2002: 34-35; Küçükcan, 2005: 110; Tekin, 2022: 247). Ancak bu öngörüler, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren geçerliliğini yitirmiş ve din, değişen bir biçimde modern toplumlarda varlığını sürdürmüştür. Bu süreçte, bireysel dindarlığın yükselişi, “yamalı din” (Wuthnow) gibi kavramlarla tanımlanarak geleneksel dinî yapılar dışında, bireysel sentezlere dayalı yeni inanç biçimlerinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Develi, 2012: 32). Sekülerleşme ve modernleşme kuramcıları genel olarak modern değerler ve kurumları benimseyen ve özümseyen toplumlarda dinin toplumsal ve siyasal alanlardaki etkinliğinin ortadan kalkacağını, bireysel olarak da dinî pratikler, ibadetler ve ritüellere katılımın gerileyeceğini ve seküler yaşamın tüm ihtiyaçları gidereceğini düşünerek de zamanla bireysel yaşamdan da kalkacağını savundular. Oysa yaşanan sürece bakıldığında, sosyolojinin kurucularının öngörülerinin onları haklı çıkarmadığı görülmektedir (Arslantürk, 1998: 14).

18. yüzyılda yeni bir yaşam tarzı olarak ortaya çıkan modernite, başlangıçta insanlığın temel sorunlarına çözüm getireceği yönünde güçlü bir beklenti yaratmış; ancak zamanla bu beklenti yerini hayal kırıklığına bırakmıştır. Sekülerleşme süreciyle birlikte bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin belirleyici olduğu modernleşme, bireyin geleneksel toplumsal bağlarını zayıflatmış; insanı daha bireysel ve içe dönük bir yaşam biçimine yönlendirerek yalnızlaşmasına yol açmıştır. Bu süreçte birey, bir yandan geleneksel kutsallık biçimlerini sorgulamış ve onlardan uzaklaşmış; diğer yandan ise yerini dolduracak yeni anlam sistemlerine

yönelmiştir. İnsan ve evren arasındaki ilişki biçimlerini, Tanrı anlayışını ve dünyaya bakışı köklü biçimde etkileyen bu dönüşüm, bireyin kutsalla kurduğu ilişkiyi yeniden tanımlama ihtiyacını doğurmuştur. Bu bağlamda, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren “alternatif kutsallıklar” ve “yeni dindarlık biçimleri”nin yükselişe geçtiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, her toplumsal dönüşüm gibi bu süreç de geleneksel yapılardan tam anlamıyla bir kopuşu mümkün kılmamış; modern dinsellik çoğu zaman geleneksel unsurları bünyesinde barındırmaya devam etmiştir. Geleceğe yönelik umut ile değişime karşı duyulan tereddüt arasındaki gerilim, bireyde yenilik arayışını ve mevcut yapıları muhafaza etme eğilimini bir arada barındırmıştır. Bu nedenle, bireyler geleneksel dinî yapılara yönelik eleştiriler geliştirseler de dinin sunduğu anlam haritasını farklı biçimlerde yeniden üretme çabası içinde olmuşlardır (Albayrak ve Karayel, 2022: 78; Kirman, 2010: 1).

Özellikle 1950 sonrası dönemde, Batı toplumlarında ortaya çıkan sosyo-kültürel dönüşümler, klasik dini yapıları sarsarken alternatif dini yapıların oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Geleneksel değerlerin çözülmesi, bireycilik, yalnızlık, ahlaki belirsizlik ve yapısal karmaşa gibi nedenler, YDH’lerin doğuşuna imkân sağlamıştır (Kirman, 2010: 3). Bu hareketler, yalnızca inanç sistemi olarak değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm taleplerini taşıyan yapılar olarak da değerlendirilmiş; kimi zaman marjinal görülmelerine rağmen küresel düzeyde etkili olmayı başarmışlardır (Özkan, 2006: 13).

Tüm bu gelişmeler, Türkiye bağlamında da dinin dönüşen işlevlerini ve alternatif dini yapıların ortaya çıkışını anlamayı gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda çalışma, YDH’lerin sosyolojik boyutunu analiz etmeyi amaçlamakta ve Türkiye’deki özgün örneklerden biri olan Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nı bu bağlamda incelemektedir. Bu hareketin tarihçesi, ilkeleri ve sembollerinin Türkiye’nin kültürel ve dini yapısı ile ne ölçüde ilişkilendiği; geleneksel dini yapılardan ne gibi benzerlikler ve farklılıklar taşıdığı sorgulanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Din, tarihsel süreç boyunca bireysel ve toplumsal yaşamın en temel yapı taşlarından biri olarak varlığını sürdürmüştür. Sadece bireyin içsel dünyasını düzenlemekle kalmamış, aynı zamanda toplumların kültürel, ahlaki ve siyasal örgütlenmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Modernleşme süreciyle birlikte dinin toplumsal işlevinde yaşanan dönüşüm, özellikle Aydınlanma sonrası dönemde, Tanrı merkezli açıklamaların yerini bilimsel ve seküler paradigmalara almasına yol açmıştır. Ancak bu sekülerleşme, bireyde anlam boşlukları yaratmış; hızlı toplumsal değişim, kimlik bunalımları ve manevi tatminsizlik gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren

geleneksel dinî yapıların dışında şekillenen YDH'ler, bireyin metafizik ve manevi ihtiyaçlarına alternatif yanıtlar sunma iddiasıyla öne çıkmıştır.

YDH'lerin ortaya çıkışı, sadece dinsel değil, aynı zamanda sosyolojik, psikolojik ve kültürel koşullarla da yakından ilişkilidir. Küreselleşme, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, kültürler arası etkileşim ve modern yaşamın yarattığı yabancılaşma gibi etkenler, bireyleri yeni kimlik ve aidiyet arayışlarına yönlendirmiştir. Bu dönüşüm, toplumsal yapıların giderek karmaşıklaştığı çağdaş dünyada, YDH'lerin bir “manevi boşluğu doldurma” işleviyle ön plana çıkmasına neden olmuştur. Bu tür hareketler yalnızca alternatif inanç sistemleri üretmekle kalmamış; aynı zamanda bireylerin sosyal bağlarını yeniden kurabilecekleri, kolektif deneyim alanları yaratmıştır. Toplumsal mahrumiyetler, gerginlikler, engellemeler, doyumsuzluklar, çarpıklıklar, bunalımlı ortamlar, gergin ve heterojen toplumsal ve kültürel yapılar diğer toplumsal hareketler gibi YDH'lerin de tetikleyicisi olmuştur. Bu anlamda dini hareketlerin hızlı toplumsal değişim ve bunalımlarla ilişkileri, onların sosyolojisinin aydınlatılması bakımından önem taşımaktadır (Günay, 2021: 485).

Yapmış olduğumuz bu çalışma din sosyolojisi ve çağdaş dini oluşumlar literatürüne katkı sağlayacak, Türkiye’de dinin değişen yüzünü anlamada örnek bir vaka analizi sunacaktır.

Bu bağlamda Türkiye’de faaliyet gösteren Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı, YDH'lerin küresel dinamikleriyle uyumlu ve yerel kültürel unsurlarla bütünleşik yapısıyla dikkat çekmektedir. Vakıf, klasik dinî yapılardan farklı olarak, kendi kutsal metni olan Bilgi Kitabı etrafında şekillenen metafizik ve evrenselci bir öğretilerle beslenmektedir. Özellikle Mevlâna, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli gibi figürlerin öğretilerinde kozmik rollerle yeniden yorumlanması, bu yapının Anadolu tasavvuf geleneği ile senkretik bir bağ kurduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Vedia Bülent Çorak’ın liderliğinde gelişen bu hareket, karizmatik önderlik, kolektif sorumluluk ve evrensel bilinç vurgusuyla, YDH literatüründe sıkça tartışılan birçok karakteristik özelliği de bünyesinde barındırmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nın inanç sistemi, örgütsel yapısı ve kültürel kodlarını analiz ederek, Türkiye’nin sosyo-kültürel ve dinsel yapısıyla kurduğu ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu kapsamda, vakfın geleneksel değerlerle kurduğu benzerlik ve farklılıkların tespiti hedeflenmiş; aynı zamanda söz konusu yapının Türkiye bağlamında nasıl konumlandığı ve toplumsal yaşama nasıl yansıdığı incelenmiştir.

Bu çalışmanın diğer bir amacı da Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nın tarihsel gelişimini, düşünsel temellerini, inanç sistematığını ve toplumsal işlevlerinin incelenmesidir.

Bu bağlamda araştırma din sosyolojisi ve YDH çalışmaları açısından Türkiye’deki dinî çoğulculuğun ve alternatif inanç yapılarının anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, modernite ile gelenek arasında sıkışan bireyin anlam arayışına nasıl cevaplar üretildiği, yerli kültürel mirasla evrensel öğretilerin nasıl sentezlendiği gibi sorulara ışık tutarak, Türkiye bağlamında YDH’lere dair daha kapsamlı bir bakış açısı geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışma, YDH’ler literatürü çerçevesinde Türkiye’de faaliyet gösteren özgün bir yapılanma olan Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nı çok boyutlu bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın kapsamı, öncelikle YDH’lerin tarihsel gelişimi, sosyolojik kökenleri ve kültürel işlevleri üzerine yapılan akademik tartışmalar temelinde şekillendirilmiştir. Bu bağlamda hareketlerin bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl ortaya çıktığı, hangi ihtiyaçlara yanıt verdiği ve nasıl yapılandıkları, genel literatür ışığında değerlendirilmiştir.

Odak noktasını Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nın oluşturduğu bu araştırmada, yapının tarihsel arka planı, kutsal metin anlayışı, Tanrı tasavvuru, örgütsel yapısı, görev sistematiği ve kültürel kodları sosyolojik bir perspektifle ele alınmıştır. İnceleme sürecinde, vakfa ait temel kaynaklardan biri olan Bilgi Kitabı ile 18 Temel Çalışma Programı ve diğer kurumsal yayınlar analiz edilerek yapının öğretisel ve sembolik dünyası değerlendirilmiştir.

Araştırmanın temel kaynaklarını, Türkiye’de Yeni Dini Hareketler üzerine hazırlanmış akademik tezler, makaleler, kitaplar, ansiklopedi maddeleri ve çeviri eserler oluşturmuştur. Yerli ve uluslararası literatür taraması yapılmış; bu çerçevede özellikle Bilgi Kitabı çevresinde şekillenen özgün söylem alanları, nitel çözümleme teknikleri kullanılarak incelenmiştir.

Saha çalışması planlanmış olmakla birlikte, uygulama sürecinde çeşitli sınırlılıklar yaşanmıştır. Araştırmacı, Antalya’da bulunan vakfa bağlı bir dernekle iletişim kurarak yarı yapılandırılmış mülakat ve doğrudan gözlem gerçekleştirmek istemiş; bu doğrultuda mülakat soruları hazırlanarak etik kurul izni de alınmıştır. Ancak dernek yetkilileri, çalışmanın başında çalışmaya destek verme noktasında olumlu yaklaşım sergilemelerine rağmen daha sonra çalışmanın “Yeni Dini Hareket” başlığıyla yürütülmesini tüzük yönergesi gereği uygun görmeyip, yapının böyle bir kategori altında incelenmesine itiraz etmişler ve destek vermeyi de kabul etmemişlerdir. Bu nedenle saha çalışması gerçekleştirilememiş; araştırma, dokümantasyon ve dolaylı gözlem teknikleriyle sınırlandırılmıştır.

Sonuç olarak bu araştırma, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nı teorik literatür ve içsel kaynaklar temelinde sosyolojik, kültürel ve örgütsel yönleriyle değerlendirmekte; ancak sahaya doğrudan katılımın mümkün olmaması nedeniyle bulgularını belgeler ve metinler üzerinden sınırlı bir gözlemle temellendirmektedir.

Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında, konu ile ilgili mevcut literatür taraması yapılmış; yerli ve Türkçeye çevrilmiş yabancı kaynaklardan elde edilen akademik metinler, makaleler, kitaplar, tez çalışmaları ve ansiklopedi maddeleri sistematik şekilde incelenmiştir. Temel veri toplama tekniği olarak dokümantasyon analizi kullanılmıştır.

Özellikle YDH'ler bağlamında yapılan kavramsal ve tarihsel değerlendirmeler, genel literatüre dayalı olarak şekillendirilmiştir. Özel olarak ise, Türkiye'de faaliyet gösteren Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı örneği üzerinden hareketle yapılan incelemelerde, yapının öğreti metni olarak kabul ettiği ve kurucu figür Vedia Bülent Çorak aracılığıyla kaleme alındığı belirtilen Bilgi Kitabı, doküman inceleme tekniğiyle değerlendirilmiştir.

Planlanan saha çalışması çeşitli sınırlılıklar nedeniyle gerçekleştirilememiş; bu nedenle araştırma verileri ağırlıklı olarak yazılı kaynaklardan elde edilmiştir. Buna ek olarak, vakıfla bağlantılı olarak yayımlanmış diğer metinler -özellikle 18 Çalışma Notları, kurumsal broşürler ve sembolik sistemleri açıklayan kaynak metinler- nitel çözümleme kapsamında incelenmiştir. Metinler aracılığıyla, yapının örgütsel işleyişi, sembolik yapısı, görev sistemi, ritüel uygulamaları ve kozmik söylemi sosyolojik bir perspektifle değerlendirilmiştir.

Araştırmada uygulanan yöntemler, elde edilen tüm verilerin sosyolojik bir perspektifle yorumlanmasını ve YDH'ler literatürü ile karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesini mümkün kılmıştır.

Çalışmada, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın dini, toplumsal ve kültürel yönleri, bireyler üzerindeki etkileri ve alternatif bir dini söylem üretip üretmediği sosyolojik bir perspektiften incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde yapılandırılmış, teorik bir özellik taşımaktadır.

Çalışma, betimleyici nitel araştırma desenine dayanmaktadır. Bu çerçevede, vakfın faaliyetleri, yayınları, söylemleri ve mensuplarının dini-tecrübi yaklaşımları anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Vakfın yapısı, işleyişi, lider figürü (Vedia Bülent Çorak) etrafında şekillenen söylem ve spiritüel vizyon analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ DİNİ HAREKETLER

1.1. YDH'lerle İlgili Tanımlamalar

YDH'ler, genellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkan, klasik dini geleneklerden ayrışan ya da bu gelenekleri yeni öğretilerle harmanlayan dini yapıları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Geleneksel dini sistemlerden farklılaşan bu oluşumlar, çoğu zaman senkretik, ezoterik ve bireysel manevi deneyimlere odaklanan öğretiler sunar (Bodur, 2003: 51).

Söz konusu yapılar, başta Hristiyanlık olmak üzere çok sayıda dini geleneğin mistik, egzoterik ve ritüellik dünyasından beslenerek yeni bir manevi alan inşa eder (Subaşı, 2014: 155). İçinden çıktıkları gelenekler tarafından zaman zaman “sapkın” ya da “marjinal” olarak nitelendirilseler de postmodern toplum yapısının meşrulaştırıcı ve çoğulcu iklimi sayesinde kamusal alanda destek buldukları gözlenmektedir.

Hareketlere dair düzenli istatistiksel veriler sınırlı olmakla birlikte, dünya çapındaki toplam müntesip sayısının 5 ila 10 milyon arasında değiştiği tahmin edilmektedir (Turan ve Sancar, 2018: 13). Avrupa'da yaklaşık 2000, ABD'de 1000'in üzerinde, Japonya'da ise 800'ü aşkın yeni dini yapı bulunduğu belirtilmektedir (Ahmedi, 2022: 137). Oluşumların büyük bir kısmı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batı Avrupa kökenlidir. II. Dünya Savaşı sonrasında sanayileşme, modernleşme ve bireyselleşme gibi toplumsal dönüşümlerle birlikte ortaya çıkmış; küreselleşmenin etkisiyle farklı coğrafyalarda din görünümü örgütlenmeler olarak yaygınlık kazanmıştır (Kirman, 2010: 44).

“Yeni Dini Hareketler” kavramı ilk kez Harold W. Turner tarafından kullanılmış ve 1970'lerden itibaren akademik literatürde yer almaya başlamıştır (Turan ve Battal, 2015: 136). Alan yazınında bu yapıların bazen “alternatif dini yapılar”, “marjinal dinler” ya da olumsuz çağrışımlar içeren “kült” gibi kavramlarla da tanımlandığı görülmektedir (Uluç, 2006: 81).

Batı merkezli literatürde “confession”, “church”, “denomination” veya “esoterik-dini düşünceler” gibi terimlerle ifade edilen bu oluşumlar, özellikle ABD örneğinde Protestan kökenli olanlar açısından “yeni mezhepler” başlığı altında sınıflandırılmaktadır (Kurt, 2012: 242). Asya kökenli bazı gruplar ise “Gençlik Tarikatları” ya da “Gençlik Dinleri” (Özkan, 2006: 13) olarak adlandırılmaktadır.

Türkiye’de ise söz konusu hareketler “kült grupları”, “yeni çağ dinleri”, “ekoller” ya da “mezhepler” gibi çeşitli isimlerle anılmakta ve toplumsal, siyasal ile dini parametrelere göre tanımlanmaya çalışılmaktadır (Akyüz ve Çapçioğlu, 2011: 273; Kurt, 2012: 243).

Yapıların teorik olarak tanımlanmasında farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. Bunlardan ilki, dini otoritelerce geliştirilen ve çoğunlukla sapkın ya da batıl olarak nitelendiren “teolojik tanımlamalar”dır. İkinci yaklaşımı ise sosyologlar ve din bilimciler tarafından geliştirilen akademik değerlendirmeler oluşturur. Bu çerçevede ideolojik, tarihsel, toplumsal ve yapısal unsurlar esas alınarak daha nesnel tanımlar geliştirilmeye çalışılmıştır (Kirman, 2010: 48). Nitekim David G. Bromley, Eileen Barker ve Lorne L. Dawson gibi Batılı araştırmacılar bu alanda kapsamlı çalışmalar ortaya koymuşlardır (Eşmeli ve Topal, 2022: 92).

Bunların yanı sıra, klasik yaklaşımlara alternatif olarak geliştirilen yeni değerlendirme biçimleri de literatürde “yeni yaklaşımlar” başlığı altında ele alınmaktadır (Ak, 2008: 14). Bu yöntem, YDH’leri çağın toplumsal, kültürel ve psikolojik dinamikleriyle birlikte değerlendirmeyi amaçlamakta; dinin görünürlük biçimlerinde yaşanan dönüşümlerle ilişkilendirerek daha bütüncül bir yorum sunmaktadır.

Sonuç olarak, YDH kavramı; sosyolojik ve teolojik düzlemlerde farklı anlam katmanlarına sahip, dönüşüm halindeki dini yapıları tanımlamaya yönelik dinamik ve çok katmanlı bir kavramsallaştırma örneği sunar.

1.1.1. Teolojik Yaklaşımlar

YDH’lerin karmaşık ve çok katmanlı doğasını açıklamak amacıyla farklı tanımlama biçimleri geliştirilmiştir. Bazı yaklaşımlar yalnızca belirli yönleri ele alırken, bazıları ise yapının bütüncül niteliğini kavramakta yetersiz kalmaktadır. İlk kavramsallaştırmalar, söz konusu oluşumların ortaya çıktığı Batı coğrafyasındaki Ortodoks Hristiyan din adamları tarafından geliştirilmiş ve büyük ölçüde inanç merkezli bir anlayışa dayanmıştır (Güneş, 2023: 403). Bu doğrultuda YDH’ler çoğunlukla “sekt” (sect) ve “kült” (cult) gibi kavramlarla tanımlanmıştır (Kurt, 2012: 243). Başlangıçta birbirine yakın anlamlarda kullanılan bu iki terim, zamanla içerik açısından ayrılarak farklı anlam alanlarına kavuşmuştur.

“Kült” kavramı, daha çok yasal meşruiyeti olmayan ve toplum düzeyinde tehdit unsuru olarak algılanan dini yapılanmaları ifade etmekte kullanılırken; “sekt” ise mevcut kurumsal dinî yapılardan ayrılarak oluşmuş ancak daha az tehditkâr nitelikte görülen grupları tanımlamak için tercih edilmektedir. Örneğin, bazı Evanjelik çevreler; kültürleri Hristiyanlığın temel öğretilerini inkâr eden, karizmatik bir liderin bireysel yorumları çerçevesinde şekillenmiş yapılar olarak değerlendirmiştir (Kanık, 2017: 180; Güneş, 2023: 403). Bu değerlendirme biçimi, Hristiyan kamuoyunda geniş kabul görmüş; oluşan toplumsal algı doğrultusunda kült kimliği, sıklıkla sapkınlik, zihinsel manipülasyon, aldatma ve yasa dışı faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir.

Teolojik perspektiften yapılan tanımlamalarda, bu tarz yapılanmaların yerleşik dinî geleneklerden ayrılarak özgün sembol, ritüel ve öğretiler geliştirdikleri; dolayısıyla mevcut yapılar karşısında eleştirel ve alternatif bir inanç alanı oluşturdukları görülür (Eşmeli ve Topal, 2022: 95). Böyle bir yaklaşımla değerlendirilen hareketler, sıklıkla “zararlı”, “sapkın” ya da “heretik” olarak etiketlenmiş; bu da yerleşik dinî otoritelerle ciddi bir gerilim hattı doğurmuştur.

Tanımlamalarda belirleyici bir yere sahip olan “kült” kavramı, farklı bağlamlarda değişken anlamlar kazanması nedeniyle terminolojik düzeyde ciddi bir karmaşaya yol açmaktadır. Kavram hem toplumsal olarak meşru kabul edilen inanç yapılarından sapma gösteren öğreti sistemlerini hem de bu sistemler etrafında şekillenen kolektif organizasyonları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. İki temel unsur öne çıkar: İlki, yerleşik inanç sistemlerinin dışında konumlanan inanç ve ibadet bütünlükleridir; ikincisi ise bu öğreti çevresinde örgütlenen topluluklardır (Eşmeli ve Topal, 2022: 95).

Söz konusu topluluklar, geleneksel kurumsal dinî yapılardan bağımsız gelişen; bireysel maneviyat arayışına seslenen, öğreti bakımından esnek ve çok katmanlı bir örgütsel yapıya sahiptir. Genellikle karizmatik lider figürleri etrafında şekillenen bu tür oluşumlar, yerleşik kültürel ve inanç sistemlerinden ayrılarak alternatif bir yapılanma sergiler (Kılıç, 2007: 47). Kilise, sekt ya da mezhep gibi klasik formlardan farklı olarak çoğulcu bir din anlayışını benimseyen bu organizasyonlar, çoğunlukla kozmopolit kent ortamlarında yaygınlık kazanır (Bayyigit, 2017: 288).

Geleneksel dinî yapılardaki bölünme ya da yeniden yapılanma süreçlerinin sonucu olarak doğan bu gruplar, küçük ölçekli olmalarına karşın aktivist kimlikleriyle dikkat çekerler (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 274). Ezoterik ve senkretik içerikleri nedeniyle de geniş toplumsal kabule ulaşmakta zorluk yaşadıkları görülmektedir.

Teolojik değerlendirmeler çoğu zaman normatif ve önyargılı bir bakış açısına dayanmakta; bu da nesnel ve bütüncül bir analiz gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir. Özellikle toplum tarafından tehdit olarak algılanan yapılanmalar; gizlilik, dolandırıcılık, otoriter liderlik, bireysel yaşama müdahale, yasa dışı ticaret, çocuk istismarı ve intihar gibi ağır suçlarla özdeşleştirilmiş ve bu nedenle "tehlikeli oluşumlar" kategorisine dahil edilmiştir (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 273). Bu olumsuz imajdan uzak durmaya çalışan bazı yapılar, yine de işlevsel benzerlikler nedeniyle sıklıkla kült sınıflandırmasına dâhil edilmiştir (Gündüz, 2021: 339).

Normatif yargılara dayanan teolojik tanımlamalar, Yeni Dini Hareketlerin çok boyutlu doğasını açıklamakta yetersiz kalmakta; tarafsızlık yerine dışlayıcı bir söylemi beslemektedir (Kirman, 2010: 51). Bu nedenle söz konusu oluşumların yalnızca teolojik değil; aynı zamanda

sosyolojik ve akademik perspektiflerle incelenmesi, daha dengeli ve kapsamlı bir analiz imkânı sunacaktır.

1.1.2. Akademik Yaklaşımlar

YDH'lerin tanımlanmasında sosyal bilimlerin nesnellik ilkesine dayanan akademik yaklaşım önemli bir yere sahiptir. Bu yaklaşım, dini grup ve oluşumların “zararlı”, “tehlikeli” ya da “sapkın” gibi değer yüklü ve önyargılı kavramlarla nitelendirilmesini bilimsel tarafsızlıkla bağdaşmaz görmektedir (Eşmeli ve Topal, 2022: 96). Akademik çerçevede YDH'ler, modern toplumlarda dinin ve bireysel inanç yapılarının geçirdiği dönüşümleri anlamaya çalışan daha kapsayıcı ve betimleyici bakış açılarıyla ele alınır. Dolayısıyla YDH'lerin inanç sistemleri, amaçları, ritüel pratikleri ve yaşam biçimleri dikkate alınarak açıklayıcı ve nesnel kavramsal çerçeveler oluşturulmuştur.

Bu çerçevede, “yeni dinler”, “yeni dini oluşumlar” ve “yeni dini akımlar” gibi değer yargılarından arındırılmış üst başlıklar tercih edilmiştir. Kavramlar, hareketlerin ortaya çıktığı tarihsel ve kültürel zeminle öz tanımlamalarını da dikkate alarak yapılandırılmıştır. Bununla birlikte bazı akademik metinlerde hâlâ “sekt”, “kült”, “tarihsel olmayan dinler” veya “marjinal dini yapılar” gibi kavramlara rastlanmaktadır. Ancak özellikle “kült” teriminin dışlayıcı, küçümseyici ve olumsuz çağrışımlar taşıması nedeniyle eleştiriye açık olduğu görülmektedir (Kurt, 2012: 243). Normatif tanımlamalardan kaçınma eğilimi, YDH'leri çoğulculuk temelinde ele alan “Yeni Dini Hareketler” kavramının sosyal bilimciler arasında yaygın bir kullanım kazanmasına neden olmuştur (Bayyığıt, 2017: 289).

Terim, ilk olarak Harold W. Turner tarafından kullanılsa da sosyolojik literatürde sistematik hâle gelmesini sağlayan kişi İngiliz sosyolog Eileen Barker olmuştur (Turan ve Battal, 2015: 136). Barker’a göre, YDH kavramı 1950’lerden itibaren doğan ve 1970’lerden sonra geniş kitlelerin ilgisini çeken; dini, felsefi ve ruhsal deneyim alanlarını harmanlayan oluşumları tanımlamak için kullanılmaktadır (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 276; Güneş, 2023: 404). Aynı zamanda söz konusu yapılar, kamusal ve özel alan arasındaki sınırları belirsizleştiren işlevsel yönleriyle de dikkat çeker (Kirman, 2010: 54).

Kavram ilk etapta İngiltere bağlamında ortaya atılmış olsa da kısa sürede Batı Avrupa ve ABD başta olmak üzere geniş bir coğrafyada kullanılmaya başlanmış, böylece evrensel geçerliliğe ulaşmıştır. Ancak hangi kriterlere göre YDH'lerin “yeni” olarak değerlendirileceği konusunda akademik bir fikir birliği oluşmamıştır. “Yeni” kavramı sadece kronolojik bir yeniliği değil; geleneksel yapılardan inançsal, yapısal ya da işlevsel açıdan ayrışan oluşumları da kapsar. Örneğin, bazı yapılar klasik dini gelenekleri dönüştürerek yeni biçimlerde sunarken;

kimileri, tarihsel olarak çok daha eski kökenlere dayansa da 1950 sonrası yeniden canlanarak ilgili kategoriye dahil edilmiştir. Hindistan'daki Muthappan Theyyam hareketi, örnek teşkil eden bir yapı olarak anılmaktadır (Alicı, 2017: 24). Her ne kadar kökeni 12. veya 13. yüzyıla dayansa da 1950 sonrası dönemde yeniden yapılandırılması ve yaygınlık kazanması nedeniyle “yeni” sınıfına dâhil edilmiştir.

Gelinen noktada, “yenilik” kriterinin yalnızca tarihsel temele indirgenmesinin yetersiz kalabileceği anlaşılmaktadır. Asıl belirleyici olan; söz konusu oluşumların, hâkim dinsel formlardan yapısal, sembolik ya da işlevsel düzeyde nasıl farklılaştıklarıdır (Gündüz, 2021: 340). Nitekim II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ortaya çıkan ya da yeniden yapılandırılan birçok hareketin bu kategoriye dâhil edildiği yönünde genel bir akademik eğilim mevcuttur.

YDH'lerin dini olarak kabul edilmelerinin temelinde, üyelerine hayatın anlamı, ölüm sonrası yaşam ve evrenin düzeni gibi sorulara bütünlüklü yanıtlar sunmaları yatmaktadır. Aynı zamanda aşkın bilgiye ulaşma, ruhsal sükûnet elde etme, öz benlikle temas kurma ve manevi tekâmül gibi yüksek ideallere yönelmeleri, bu yapılanmaları birer dini oluşum hâline getirmektedir (Kirman, 2010: 56). Söz konusu özellikleriyle birçok YDH, geleneksel dinlerden esinlenerek oluşturulan yeni literatürle bireyleri “ilahi plana” dâhil etme iddiasında konumlandırmakta; karizmatik lider figürleri, sıra dışı söylemleri ve alternatif toplumsal yapılanma iddialarıyla da toplumsal hareket niteliği kazanmaktadır.

“Yeni Dini Hareketler” kavramı teolojik değil, sosyolojik temelli bir yaklaşıma dayanmaktadır. Sosyal bilimciler, bu oluşumları klasik anlamda dinî hareketlerden ziyade; kültürel çoğulculuk içinde gelişen olağan toplumsal örgütlenme biçimleri olarak değerlendirmektedirler (Kirman, 2010: 56). Dolayısıyla ilahiyat literatüründe sıkça kullanılan “din”, “mezhep” ve “tarikat” gibi terimlerin yerine; din sosyolojisinde “dini grup”, “dini hareket”, “yeni dinler” ve “yeni dini akımlar” gibi daha açıklayıcı ve normatif olmayan kavramlar tercih edilmekte; aynı doğrultuda tipolojik analizler yapılmaktadır (Bayyığıt, 2017: 307; Kurt, 2012: 243).

1.1.3. Yeni Yaklaşımlar

Başlangıçta 1945-1960 yılları arasında Avrupa ve Kuzey Amerika'da ortaya çıkan YDH'ler, zamanla Uzak Doğu, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya'ya da yayılmış; küreselleşmenin etkisiyle artık yalnızca belirli bir bölge ya da zaman dilimiyle sınırlanamayacak ölçüde evrensel bir olgu hâlini almıştır (Eşmeli ve Topal, 2022: 96). Bu nedenle, YDH'leri tanımlarken sabit bir zaman aralığına ve tüm grupları kapsayacak ortak özelliklere dayanmak giderek yetersiz kalmaktadır.

Başlangıçta 1945-1960 yılları arasında Avrupa ve Kuzey Amerika’da ortaya çıkan YDH’ler, zamanla Uzak Doğu, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya’ya da yayılmış; küreselleşmenin etkisiyle artık yalnızca belirli bir bölge ya da zaman dilimiyle sınırlanamayacak ölçüde evrensel bir olgu hâlini almıştır (Eşmeli ve Topal, 2022: 96). Bu durum, YDH’leri tanımlarken sabit bir zaman aralığına ve tüm grupları kapsayacak ortak özelliklere dayanmanın giderek yetersiz kaldığını göstermektedir.

Zamana dayalı akademik sınıflandırmalarda YDH’ler genellikle “eski” ve “yeni” biçiminde ayrılmış; söz konusu ayırım için 1945, 1950, 1960 veya 1970 gibi farklı tarih aralıkları önerilmiştir (Kirman, 2003: 33). Çoğunlukla hareketlerin 1950’lerde doğduğu ve 1960-70’li yıllarda yaygınlık kazandığı ifade edilmiştir. Örneğin Unification Church (1954), Scientology (1954), ISKCON (1966) ve Tanrının Çocukları (1968) gibi oluşumlar bu zaman çerçevesine uymaktadır. Ancak Quakerlar (1652), Unitarianlar (1793), Mormonlar (1830) ve Yehova Şahitleri (1930) gibi hareketler, belirtilen ölçütlere göre “yeni” olarak nitelendirilemez. Dolayısıyla tanımlama biçimi tartışmalıdır. Ayrıca Amerika’da yapılan araştırmalar, birçok dini hareketin güçlü yapılarla uzun bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir (Lala, 2010: 36). Aynı şekilde United Reformed gibi 1990’larda ortaya çıkan hareketler için de 1950’lere gönderme yapan “yeni” kavramı yetersiz kalmaktadır (Kirman, 2010: 59). Bu durum, YDH’leri tanımlarken yalnızca tarihsel çıkış noktaları yerine, daha kapsayıcı ve evrensel bir kavramsal çerçeveye ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Son yıllarda, sosyoloji literatüründe dinî hareketlerle sosyal hareketler arasında daha güçlü bağlar kurulmaya başlanmıştır. Konuya bu perspektiften yaklaşan sosyal hareketler sosyolojisi uzmanı John Hannigan, YDH’lerin daha derinlemesine anlaşılabilmesi için “yeni toplumsal hareketler” kuramının ve bu teorik çerçevede geliştirilen açıklayıcı yaklaşımların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Kirman, 2018: 19). Özellikle 1980’lerden itibaren birey merkezli, kimlik temelli ve katı kültürel eğilimler taşıması, YDH’lere klasik dini yapılardan ayırt edici bir boyut kazandırmıştır (Uluç, 2006: 78). Dolayısıyla sosyal hareket kuramı ile YDH’leri birlikte analiz etmeye yönelik girişimler, çağdaş din sosyolojisinde önemli bir yönelimi temsil etmektedir.

1.2. YDH’lerin Ortaya Çıkışında Etkili Dinamikler

YDH’lerin ortaya çıkışını anlamlandırabilmek için, modern toplumsal dönüşümlerle birlikte şekillenen çok katmanlı dinamiklerin incelenmesi gerekmektedir. Özellikle sekülerleşme, bireyselleşme, kentleşme ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, farklı dini görünümünün ve örgütsel yapıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Kirman, 1999: 228).

Orta Çağ'da mezhepsel ayrışmalar şeklinde görülen dinsel farklılıklar, modern dönemde bireysel yönelimlerle daha belirgin ve çeşitli hâle gelmiştir. Hristiyanlık tarihinde yaşanan mezhepleşme eğilimleri bu sürecin erken bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Nitekim Hristiyan dünyası, söz konusu farklılaşmalara karşı yapısal hazırlıklar geliştirmiştir.

Modernleşmenin ilk evrelerinde, bilimsel ve teknolojik ilerlemeler karşısında dinin toplumsal etkisinin azalacağı yönünde güçlü bir beklenti ortaya çıkmıştır. Pozitivist düşünürler ve bazı sosyologlar, dinin işlevini yitireceğini; halkın dini düşünceden uzaklaşarak seküler değer sistemlerine yöneleceğini öngörmüşlerdir. Bu bakış açısına göre din, Marx'ın tanımıyla "halkın afyonu" olarak işlev gören bir yanılsamaydı ve gerçek mutluluğa ulaşmayı engelliyordu (Marx, 1997: 192). Freud ise dini, bireyin bilinçdışı arzularının bir yansıması olarak değerlendirmiş ve zamanla etkisini kaybedeceğini savunmuştur (Bird, 1999: 31). Durkheim ise dinin, kutsal ile kutsal olmayanı ayıran bir sistem olduğunu; ancak modern toplumlarda bu ayrımın yerini birden fazla kutsallık biçimine bıraktığını belirtmiştir (Arslan, 2024: 78). Tüm bu öngörülere rağmen YDH'lerin hızlı yükselişi, dinin ortadan kalkmak yerine biçim değiştirdiğini göstermiştir.

Geleneksel dini kurumlar dönüşüm sürecinde etkilerini büyük ölçüde kaybetmiş, ancak bireylerde oluşan yalnızlık, parçalanmışlık ve manevi boşluk ortamı yeni dini arayışlara kapı aralamıştır. Ortaya çıkan bu boşluk, bireyleri alternatif manevi sistemlere yöneltmiştir. Sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlarla başa çıkma ihtiyacı, bireyleri geleneksel dinlerden bağımsız arayışlara sevk etmiştir (Pınarbaşı, 2024: 25).

YDH'ler, geleneksel dinî sistemleri birebir taklit etmeksizin; fakat onlardan tamamen kopmadan, alternatif maneviyat biçimleri sunarak bireylerin hem dünyevi hem de metafizik ihtiyaçlarına yanıt vermeyi hedeflemişlerdir. Geliştirdikleri özel psikoteknikler ve bireysel başarıya odaklanan uygulamalar aracılığıyla seküler görünümlü ancak ruhsal içerikli yeni misyon anlayışları ortaya koymuşlardır (Atak, 2022: 237). Bu dönüşüm, dinin ortadan kalkmasından ziyade tarihsel koşullara bağlı olarak biçim değiştirmesiyle ilgilidir.

Toplumsal dönüşümler yalnızca bireylerin inanç dünyasını değil, kolektif davranış kalıplarını da dönüştürmüştür. Dini hareketler, sosyal hareketlerin özgün bir türü olarak değerlendirilmekte; ortaya çıkışlarında dönemin sosyo-ekonomik ve kültürel şartları belirleyici rol oynamaktadır. Bununla birlikte, dini hareketler doğası gereği "kutsal"la ilişkilidir. Otto'nun tanımladığı biçimiyle kutsallık hem korku hem de hayranlık uyandıran bir "numinous" tecrübedir; bu nedenle rasyonel kategorilerle tam olarak açıklanması güçtür (Günay, 2021: 486).

Kolektif dönüşümlerin kökleri, Batı Avrupa'daki dini yapının tarihsel kırılmalarıyla daha da görünür hâle gelmiştir. Tarihsel süreçte, kilise kurumunun Avrupa'daki siyaset, hukuk, eğitim ve ekonomi üzerinde kurduğu otorite, Aydınlanma ve Reform hareketleriyle sarsılmış; bireysel inanç özgürlüğü ve dinî çoğulculuk kavramları güç kazanmaya başlamıştır. Protestanlık bu kırılmanın somut bir tezahürü olarak doğmuş, 16. yüzyıldan itibaren bilimsel düşüncenin yükselişi geleneksel dini yapılarda dönüşüme yol açmıştır. Dinin geleneksel otoritesinin sarsılmasıyla birlikte, toplumsal düzenin seküler ilkelere dayalı yeni bir inanç çerçevesine ihtiyaç duyduğu fikri gündeme gelmiştir. Bu bağlamda Jean-Jacques Rousseau, toplumsal bütünlüğü sağlayacak bir “sivil din” anlayışını savunmuş; böylece dinin siyasal ve toplumsal düzlemde yeniden tanımlanması gerektiğini ileri sürmüştür (Rousseau, 2013: 126-127; Düzce, 2020: 389).

Rousseau'nun önerdiği yaklaşım, bireylerin geleneksel din dışı fakat topluluk temelli maneviyat biçimlerine yönelmesine teorik bir zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda ortaya çıkan YDH'ler, yalnızca metafizik bir anlam evreni sunmakla kalmamış; bununla birlikte kolektif davranış kalıpları ve toplumsal aidiyet duygusu aracılığıyla bireylerin hem benlik hem de grup kimliği oluşturmalarına da imkân tanımıştır. Benzer biçimde gelişen bireysel ve toplumsal psikolojik süreçler, YDH'lere yönelimi şekillendiren temel faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, bireyin sadece bireysel arayışlarla değil; grup içindeki konumlanma ihtiyacıyla da hareket ettiği görülmektedir.

Karizmatik lider figürleri, alternatif toplumsal yapılanma iddiaları ve mitolojik anlatılarla desteklenen inanç sistemleri, YDH'leri aynı zamanda toplumsal hareketler düzlemine taşımıştır. Bu tür inanç doktrinleri, çoğu zaman aşkın, gizemli ve derin bir kutsallık algısına dayanır. Otto'nun tanımıyla kutsallık hem korku hem hayranlık uyandıran bir “numinous” tecrübedir ve bu sebeple rasyonel kategorilerle tam anlamıyla açıklanamaz (Günay, 2021: 486, 487). YDH'ler, söz konusu kutsallık anlayışını kolektif davranış kalıpları ile birleştirerek bireylere hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yeni kimlikler sunmuştur. Buna ek olarak, sosyal uyum sorunları, sınıf çatışmaları ve kültürel dönüşümler de bu hareketlerin doğuşunda belirleyici rol oynamıştır.

YDH'lerin özellikle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika gibi kültürel çeşitliliğin yüksek olduğu toplumlarda ortaya çıkması, göç hareketleri, kentleşme, aile yapısındaki dönüşüm ve bireyselleşme gibi sosyolojik süreçlerle doğrudan ilişkilidir. Bu tür toplumsal ortamlarda ifade ve örgütlenme özgürlüğünün genişlemesi, din kurmak ya da yeni bir dini otorite figürü olmak gibi pratikleri daha erişilebilir hâle getirmiştir. Sosyal medya, televizyon yayınları, radyo programları, kitap ve dergiler aracılığıyla YDH'ler küresel dolaşıma girmiş ve geniş kitlelere

ulaşmayı başarmıştır (Arslan, 2024: 77). Bu evrime kutsal metinlerin farklı dillere çevrilerek yeni yorumlarla çeşitlenmesi, geleneksel dini söylemlerin sorgulanması ve bireysel yorumlara açık hâle gelmesi eşlik etmiştir (Pınarbaşı, 2024: 25).

Özetle belirtmek gerekirse, Aydınlanma, modernleşme, rasyonelleşme ve sekülerleşme gibi makro tarihsel süreçler, dinin toplumdaki yerini yeniden biçimlendirmiştir. Bu tarihsel dönüşüm, bireyleri evrenle olan ilişkilerini, Tanrı tasavvurlarını ve yaşamın anlamını yeniden sorgulamaya itmiş; neticede yeni dini anlayış biçimlerinin doğmasına zemin hazırlamıştır. YDH'lerin ortaya çıkış nedenleri genellikle iki temel grupta toplanabilir: toplumsal modernleşmenin doğurduğu krizler ve geleneksel dini yapılara karşı tatmin eksikliği. Bununla birlikte, her bir YDH'nin kendi tarihsel bağlamında şekillenen özgün ortaya çıkış koşulları ve buna bağlı kurtuluş öğretileri mevcuttur. Nitekim birçok YDH, yerleşik dini otoritelerin baskısından bunalan bireylerin yeni anlam arayışlarına verdiği yanıt olarak şekillenmiş; hâkim dinin bireysel ihtiyaçları karşılamadığına dair algı bu yönelimi pekiştirmiştir (Eşmeli, 2022: 97). Böylece, ortaya çıkış nedenleri ile sundukları kurtuluş öğretisi arasında doğrudan ve işlevsel bir ilişki kurmak mümkün olmuştur.

1.2.1. Toplumsal Değişim ve Yeni Dini Arayışlar

Günümüz modern toplumlarında ortaya çıkan YDH'ler, dinin değişen toplumsal koşullara verdiği tepkilerden biri olarak değerlendirilmektedir. Toplumun temel norm ve değer yapılarının dönüşmesiyle birlikte din, bireylerin zihinsel ve kültürel dünyasındaki konumunu yeniden biçimlendirmiştir. Geleneksel toplum yapısından modern yapıya geçişte, dini kurumların toplumsal kontrol işlevi azalmış; bu alan mahkemeler, yasalar ve uzmanlaşmış meslek grupları tarafından doldurulmuştur (Spickard, 2017: 241). Sonuç olarak, dinin siyasal ve sosyal alandaki merkezi rolü zayıflamıştır.

Modernleşme öncesi dönemde kilise, yalnızca inanç alanında değil; hukuk, eğitim ve siyaset gibi pek çok toplumsal yapıda belirleyici bir otoriteye sahipti. Zamanla söz konusu otorite, farklı inançları dışlayan ve bireysel özerkliği sınırlayan merkezi ve baskıcı bir kurumsal yapıya dönüşmüştür (Salgar, 2024: 58). Ortaya çıkan tablo, eleştirilerin doğrudan inanca değil; dini kurumların birey ve toplum üzerindeki otoriter yapısına yönelmesine neden olmuştur. Sekülerleşme tezi, dini kurumların toplumsal meşruiyetini kaybetmesiyle birlikte, dinin zamanla kamusal alandan tamamen çekileceğini öngörmüştür (Atak, 2022: 237). Ancak yaşanan gelişmeler, öngörülerin aksine, bireylerin manevi ihtiyaçlarına yanıt vermeyi hedefleyen, daha esnek ve kurumsallaşmış yeni dini yapıları ortaya çıkarmıştır. Böylece

sekülerleşme sürecine rağmen bireylerin yeni bir dini çerçeveye yönelme eğilimi gösterdiği anlaşılmaktadır.

Modernleşme süreci, geleneksel inanç biçimlerini değiştirmiş, dinin toplumsal işlevlerini ve onun etrafında şekillenen yapıları da dönüştürmüştür. Paylaşım, sadakat ve topluluk duygusu gibi geleneksel değerlerin zayıflaması, özellikle aile kurumunu derinden etkilemiştir (Ünver, 2024: 23; Karşlı, 2019: 8). Ortaya çıkan kırılma, bireylerde aidiyet ve kimlik inşasında boşluklar yaratmış; ruhsal ve toplumsal düzlemde çeşitli uyum sorunlarına yol açmıştır.

Kentleşme, sanayileşme ve bireyciliğin yaygınlaşması, bireyleri geleneksel sosyal bağlardan uzaklaştırmıştır. Özellikle göç hareketleri, bireysel yalnızlaşmayı daha da derinleştirmiştir. Böylelikle birey, anlam arayışına girerek yeni referans noktalarına yönelmiştir (Okumuş, 2020: 30). YDH'ler bu yönelime karşılık olarak yalnızca ruhsal bir inanç çerçevesi sunmakla kalmamış; aynı zamanda aidiyet, topluluk hissi ve bireysel tatmin imkânı sunan alternatif yapılar geliştirmiştir (Bayyığıt, 2017: 317). Bu sayede, modern toplumun anlam krizine yanıt sunarak sosyo-kültürel düzlemde meşruiyetlerini pekiştirmişlerdir.

Toplumsal çözülme yalnızca dini ve ailevi kurumlarla sınırlı kalmamış; kutsalın temsili de dönüşüme uğramıştır. Jeffrey K. Hadden'e göre, tarihte kutsal kavramı toplumun düşünsel ve kurumsal alanlarını biçimlendirmiştir. Fakat Reformasyon ve Rönesans sonrası modernleşme süreci bu egemenliği aşındırmış, kutsal kamusal alandan çekilerek özel alanlara hapsolmuştur (Kirman, 2010: 127). Bu yalnızca dini değil; aynı zamanda otorite ve anlam sistemlerini de etkileyen bir dönüşümdür. Aşırı sekülerleşme karşısında bireysel boyuta indirgenen dini ve manevi değerlerin bireylerin çok yönlü ihtiyaçlarına yeterince karşılık verememesi, YDH'lerin doğan boşluğu doldurmasına olanak tanımıştır (Okumuş, 2020: 173). Böylelikle, bireyin yeni kutsallık arayışları bu hareketlerin gelişimine zemin hazırlamıştır.

Modernleşme, sekülerleşme ve toplumsal çözülme gibi süreçler bireyleri geleneksel dinlerden uzaklaştırmıştır. Bununla birlikte anlam, kimlik ve aidiyet arayışlarını da yeniden şekillendirmiştir. YDH'ler, yeni sosyolojik bağlam içinde yalnızca alternatif inanç sistemleri değil; aynı zamanda bireyin içsel ve toplumsal ihtiyaçlarına yanıt veren yeniden yapılanmış kutsal formlar olarak ortaya çıkmıştır.

1.2.1.1. Modernleşme ve Din

Modernite, Rönesans, Reform hareketleri ve büyük coğrafi keşiflerle temellenen; 18. yüzyılda Aydınlanma düşüncesiyle entelektüel meşruiyet kazanan tarihsel bir dönüşüm paradigmasıdır. Süreç, ilerleme fikri, bireysel özgürlük ve idari rasyonalite gibi değerleri

önceleyerek toplumsal yapının işlevsel farklılaşmasını teşvik etmiştir (Kurt, 2012: 201). Modernite yalnızca tarihsel bir dönem değil; aynı zamanda toplumu yeniden inşa etmeyi hedefleyen teknik rasyonalite temelli bir örgütlenme biçimidir. Bu anlayış, iş bölümü, bürokratik düzen, normların yeniden tanımlanması ve sekülerleşme gibi mekanizmalar üzerinden toplumsal yaşamı biçimlendirmiştir. Anthony Giddens'in de vurguladığı üzere, modernlik kendi içinde sürekli dönüşen bir toplumsal örgütlenme modelidir (Kirman, 2010: 17). Söz konusu özellikleriyle modernite, Batı merkezli bir yapının ürünü olmakla birlikte, evrensellik iddiası taşıyarak küresel ölçekte yayılmıştır.

Modern toplumlar, rasyonel fizik, iş organizasyonu ve yasa gibi unsurlara dayalı akılcı düşünceyi yüceltir (Spickard, 2017: 243). Ortaya çıkan bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin toplumsal sorunlara çözüm getireceği yönündeki inanç, pozitivist ve materyalist yaklaşımların güç kazanmasına neden olmuştur. Yaşanan dönüşüm, bireylerin geleneksel otoritelere olan bağlılıklarını azaltmış; yaşamlarını akıl, deneyim ve bilimsel bilgiyle temellendirmeye yönelmiştir. Martin Luther'in "tek Tanrı", "tek Kitap" ve "tek Bağışlayıcı" ilkeleriyle bireyin Tanrı'yla doğrudan ilişki kurabileceği yönündeki tezi, Katolik Kilisesi otoritesine karşı önemli bir kırılma oluşturmıştır. Kutsallık anlayışı, dini referanslardan soyutlanarak bilim ve teknolojiye aktarılmıştır. Aydınlanma düşünürleri olan Locke, Hume, Voltaire ve Kant aracılığıyla geliştirilen seküler düşünce sistemi de geleneksel dini anlayışların çözülmesini hızlandırmıştır (Çil, 2012: 115-116).

II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan yıkım, komünizm tehdidi, kapitalizmin yayılması ve materyalist dünya görüşünün hâkimiyeti gibi faktörler çözülme sürecini hızlandırmıştır (Kirman, 2010: 20). Özellikle genç bireyler, modern özgürlük idealiyle bireyselleşmiş, benlik ve arzu merkezli yaşam biçimlerini benimsemeye yönelmiştir (Okumuş, 2017: 86). Bireysel özgürlük anlayışı; evlilik kurumunu reddetme, serbest cinsellik, madde kullanımı gibi tercihlerle kendini göstermiştir. Bu eğilim, birey düzeyinde yabancılaşma, anomi ve kimlik bunalımı gibi yapısal sorunlara neden olmuştur (Günay, 2021: 499). Ortaya çıkan değişim, bireyin içinde yer aldığı kurumsal yapılardan biri olan aile kurumunu da derinden etkilemiştir.

Emile Durkheim krizi, bireyin davranışlarını yönlendiren toplumsal değer ve normların çözülmesiyle açıklamaktadır. Ona göre modern toplumda ortak inanç sistemlerinin zayıflaması, bireyleri anlam üretme sürecinde yalnızlaştırmakta ve anomik (kuralsız) bir durum doğurmaktadır (Okumuş, 2017: 85). YDH'ler, geleneksel aile yapılarının yerine "alternatif aile birlikleri" kurmakta ve bireysel kopuşları kolektif dayanışmayla ikame etmektedir (Turan & Battal, 2015: 136). Aidiyet eksikliği ve anlam krizi yaşayan genç bireyler için de "gençlik tarikatları" gibi yeni dini yapılar alternatif bir kolektif alan sunmuştur (Özkan, 2006: 13).

Gençlerin katıldığı kültürel ve siyasal protesto hareketleriyle kurumsal din eleştirileri birleşmiş; söz konusu hareketlerin bir kısmı zamanla dini nitelikler kazanarak YDH'ler bünyesinde anlam bulmuştur.

Durum, yalnızca sosyal normların çözülmesiyle değil; aynı zamanda bireyin kurumsal yapılar içinde sıkışmasıyla da ilişkilidir. Bu noktayı Max Weber “demir kafes” metaforuyla tanımlar. Kavram, modern toplumun rasyonel bürokratik yapısını anlatması bakımından önemlidir. Weber’e göre, söz konusu yapı bireyin değer üretimini ve özgün iradesini sınırlayan, mekanik bir denetim sistemine dönüşmüştür (Weber, 1999: 155). Böylece hem Durkheim’in normatif çözülme yaklaşımı hem de Weber’in bürokratik rasyonalizasyon eleştirisi, modernitenin birey üzerindeki kuşatıcı etkisini farklı boyutlardan gözler önüne sermektedir.

Modernite, bireyleri yalnızca geleneksel sosyal yapılardan koparmakla kalmamış; aynı zamanda onların etik, manevi ve varoluşsal düzeyde bir anlam boşluğuyla karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Araçsal akla dayalı düzenin hâkimiyeti, bireyin yaşamına metafizik bir değer atfetme imkânlarını daraltmış; bunun sonucunda derin bir içsel tatminsizlik ve ruhsal yoksunluk ortaya çıkmıştır (Özçelik, 2024: 27). Zygmunt Bauman’ın “adioforizasyon” kavramı, modern sistemlerin etik sorumlulukları teknik yapılara devretmesiyle oluşan bu ahlaki boşluğu açıklamak açısından son derece açıklayıcıdır (Kineşçi, 2017: 62). Öte yandan, modernite sonrası dönemde din kurumu da bireyci rasyonalizm ve doğal hukuk ilkeleri doğrultusunda yeniden tanımlanmış ve toplumsal alandaki etkisini korumaya çalışmıştır (Yenen, 2022: 747). Ancak bireyin yalnızca biyolojik ve bilişsel değil; aynı zamanda ontolojik bir tatmin ihtiyacı içinde oluşu, onu bu boşluğu doldurabilecek yeni manevi yapılanmalara yönlendirmiştir. Bu bağlamda YDH'ler, anlam, aidiyet ve ruhsal tatmin arayışı içinde olan bireyler için alternatif bir inanç ve topluluk zemini sunarak, modernitenin doğurduğu yapısal ve ruhsal boşluklara kolektif bir yanıt oluşturmıştır (Özçelik, 2024: 27).

1.2.1.2. Sekülerleşme Süreci

Yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda en çok tartışılan başlıklardan biri, modernite sürecinin doğal bir uzantısı olarak değerlendirilen sekülerleşme olgusu olmuştur. Kavram İngilizce aracılığıyla Türkçeye geçmiş olup, kökeni Latince “saeculum” sözcüğüne dayanmaktadır. “Seküler” dünyaya ait olanı; “sekülerlik”, bireylerin veya kurumların dünyevi düzleme yönelimini; “sekülerleşme” ise dinin toplumsal yaşam üzerindeki etkisinin azalmasını ifade ederken, sürecin ideolojik bir yönelimle sistematik olarak benimsenmesi “sekülerizm” olarak adlandırılmaktadır (Kirman, 2005: 52). Kavramın tarihsel kullanımı, özellikle Katolik ve Protestanlar arasında süren uzun savaşların ardından kilisenin mallarının dünya otoritelerine

devredildiği süreçte ortaya çıkmıştır (Kurt, 2012: 207). 1648 Westfalya Barışı, kilisenin kontrolü altındaki toprakların laik siyasi otoritelere geçmesiyle birlikte sekülerleşme fikrinin kurumsal anlamda vücut bulduğu kritik bir dönüm noktası olarak değerlendirilmiştir (Bozkurt, 2022: 23). Zaman içinde, sekülerleşme kavramı farklı çevrelerde farklı anlamlarla yorumlanmıştır. Katolik çevrelerde süreç “dinsizleşme” ya da “Hristiyanlıktan sapma” olarak algılanırken; ruhban karşıtı ve ilerlemeci çevrelerde modern bireyin dini vesayetlerden kurtuluşu şeklinde olumlanmıştır (Berger, 2000: 169).

Toplumların seküler yaşama geçişi, ani bir kopuş değil, zamana yayılan tarihsel bir dönüşüm süreciyle gerçekleşmiştir. Batı tarihi bağlamında bu dönüşüm, kilise ile devletin ayrılması, kiliseye ait mülklerin kamulaştırılması ve eğitimin dini otoriteden bağımsızlaştırılması gibi yapısal adımları içermektedir. Sekülerleşme yalnızca kurumsal düzeyde değil; kültürel ve entelektüel alanlarda da etkili olmuştur. Dinin; sanat, edebiyat, ekonomi, bilim ve felsefe gibi üretim alanlarındaki etkinliğinin giderek kaybolması, bilimin dünyayı açıklayan başat referans haline gelmesi, dönüşümün önemli göstergelerindendir (Özden, 2016: 65). Bu çerçevede sekülerleşme, yalnızca dini kurumların gerilemesi değil, kültürel ve düşünsel yapının dinî referanslardan arındırılması süreci olarak da değerlendirilmiştir.

Modernleşmeyle birlikte sekülerleşme, uzun yıllar boyunca sosyal bilimciler tarafından modernitenin kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul edilmiştir (Cengiz, 2020: 36). Bilimsel bilginin yaygınlaşması, rasyonel düşünme biçimlerinin yerleşmesi ve modern kurumların toplum üzerindeki etkisinin artması, dini inancın toplumsal temellerini zayıflatmıştır. Geleneksel din anlayışının kurumsal temsilcisi olan kilise, değişen sosyal beklentilere uyum sağlayamayan statik bir yapı olarak değerlendirilmiş; özellikle eğitilmiş, kentli ve orta sınıf bireylerin dini ihtiyaçlarına cevap verememiştir.

Dönüşümü teorik düzlemde açıklayan klasik sosyologlar da sekülerleşmeyi modernleşmenin doğal bir uzantısı olarak değerlendirmiştir. Karl Marx, Emile Durkheim ve Max Weber, modernleşmenin sekülerleşmeyi kaçınılmaz kıldığı ve bu sürecin dinin toplumsal etkisini azaltacağı görüşünü savunmuşlardır (Berger ve Zijderveld, 2018: 14). Onlara göre rasyonalite, bireysellik ve bilimsel ilerleme, dini kurumların kamusal alandaki otoritesini aşındıracak ve zamanla din kamusal hayattan çekilecektir.

Sekülerleşme tezine doğrudan karşı çıkan sosyologlar da bu dönüşüme farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Bunlardan biri olan Peter Berger, 2008 yılında yayımladığı *Sekülerleşme Yanlışlandı* adlı çalışmada, modernitenin zorunlu olarak sekülerleşmeyi beraberinde getirmediğini; aksine çoğulcu bir dini yapı yarattığını ileri sürmektedir. Berger’e göre

modernite, “Tanrı’nın yokluğu ile değil, bilakis birçok tanrının varlığı ile karakterize” edilmektedir. Bu yaklaşım, sekülerleşme tezine karşı radikal dini hareketlerin yükselişini bir karşı duruş olarak konumlandırır (Cengiz, 2020: 44-45). Böyle bir perspektiften bakıldığında, modern dünyanın bireyleri geleneksel dinî yapılardan uzaklaştırmakla birlikte, onları aynı zamanda yeni manevi deneyim biçimlerine yönlendirdiği görülmektedir.

Seküler yaşam tarzlarının yaygınlaşması, bireyselleşmenin artması ve dijitalleşmenin sağladığı bilgi erişimi gibi etkenler, bireylerin spiritüel, yarı-dini ya da felsefi içerikli alternatif oluşumlara yönelimini artırmıştır. Berger’in ortaya koyduğu gibi, çoğulculuşma süreci dinsel inançların sadece geri çekilmesini değil, aynı zamanda çeşitlenerek bireysel düzlemde yeniden şekillenmesini de beraberinde getirmiştir (Aydın, 2023: 110). Bu eğilim, YDH’lerin özellikle bireysel tatmin, anlam arayışı ve manevi gelişim temaları üzerinden geniş bir toplumsal karşılık bulmasını kolaylaştırmıştır (Özçelik, 2024: 27).

Tüm gelişmeler, Batı sosyolojisinde sekülerleşme olgusuna dair yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. Günümüzde bu tartışmalar üç ana teorik yaklaşım çerçevesinde şekillenmektedir. İlk yaklaşım, sekülerleşmenin kaçınılmaz olduğunu ve dinin toplumsal işlevini tamamen kaybedeceğini savunur. İkinci yaklaşım, kutsalın vazgeçilmez olduğunu ve dinin kurumsal etkisi azalsa da bireysel ve toplumsal düzeyde varlığını sürdürdüğünü ileri sürer. Üçüncü yaklaşım ise din ile modernitenin karşılıklı etkileşim içinde olduğunu savunarak, dinin modernleşmeden etkilendiğini, aynı zamanda modernleşme sürecine de şekil verdiğini belirtir (Cengiz, 2020: 44-48).

Sekülerizm yalnızca bir inançsızlık biçimi değil, aynı zamanda bireyin kültürel ve entelektüel hayatından dini olanı dışlamayı hedefleyen bir dönüşümdür. Bu süreç, bireyleri yalnızca dünyevi değerlerle donatmakla kalmamış, anlam dünyasında bir boşluk da yaratmıştır. Ortaya çıkan boşluk, özellikle hızlı modernleşme ve kültürel çözülmenin yaşandığı toplumlarda, YDH’lerin gelişimine uygun bir zemin sunmuştur. Nitekim Amerikalı sosyolog Daniel Bell, dönüşüm sürecini değerlendirirken, sekülerizasyonun dinin estetik, etik ve siyasi alanlardan çekilmesini hedeflediğini; ancak buna karşılık dini yaşamın özellikle kitleler düzeyinde yeniden canlandığını belirtmiştir (Türkdoğan, 1999: 67). Bell’in tespitine göre, Metodist hareketler ve Evangelist yayın kampanyaları gibi örnekler, dini yaşantının sekülerleşmeye rağmen kitlesel karşılık bulduğunu göstermektedir. İngiliz din sosyoloğu Eileen Barker ise, dinlerin modern dünyanın şartlarına uyum sağlayarak kendi sosyo-dini yapıları içinde hedeflerini sürdürmeye devam ettiklerini vurgular (Bodur, 2003: 17).

İster geleneksel yapıların devamı niteliğinde, isterse yeni bir dini yapılanma biçiminde olsun, YDH’lerin doğuşu modernleşme ve onun ayrılmaz bileşeni olan sekülerleşme süreciyle

doğrudan ilişkilidir. Güneş'in de vurguladığı gibi, YDH'ler modern toplumun sekülerleşmiş ve bireyselleşmiş zemininde filizlenen oluşumlardır (Güneş, 2023: 406). Bu bağlamda modernleşme, yalnızca dini kurumları dönüştürmekle kalmamış; aynı zamanda yeni dini oluşumların doğuşu için gerekli kültürel toprağı da hazırlamıştır (Cengiz, 2020: 47). Dolayısıyla bu durum YDH'lerin, modern toplumun çözülme dinamiklerine alternatif bir kolektif kimlik, anlam ve maneviyat zemini sunarak, sekülerleşmenin sadece dinsel bir boşluk değil, aynı zamanda yeni bir dinsel çoğullaşma sürecini de tetiklediğini göstermektedir.

1.2.1.3. Rasyonelleşme ve Anlam Krizi

Modern çağ, tüm olumlu ve olumsuz getirileriyle birlikte birey ve toplumlara yeni bir yaşam formu sunmuştur. Teknolojik ilerleme, ekonomik entegrasyon ve dijitalleşme gibi gelişmeler, yalnızca bireylerin gündelik yaşam pratiklerini değil; aynı zamanda devletlerin yönetim anlayışını ve kurumlar arası ilişkileri de köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, birey, firma ve devlet düzeyinde tüm faaliyetlerin yeniden organizasyonunu beraberinde getirmiştir. Ancak teknik ve amaç-rasyonel yapısıyla öne çıkan modern/postmodern dünya, eşzamanlı olarak ciddi toplumsal ve etik sorunlara da zemin hazırlamıştır. Teknolojinin ve finansal sistemlerin tarihsel olarak görülmemiş bir ivmeyle gelişmesine rağmen; iktidar yozlaşması, adaletsizlik, sosyal eşitsizlik, iletişimde kopukluk, ırksal ve dinsel ayrımcılık, sınıfsal uçurum, suç oranlarında artış, bireysel hazcılık ve küresel çatışmalar gibi yapısal problemler modern toplumlarda yoğun biçimde hissedilmektedir (Çamlı, 2019: 15). Bu çelişkili durum, modern toplumların yapısal krizlerle yüzleşmesine neden olmakta ve birey düzeyinde anlam arayışlarını yeniden gündeme getirmektedir.

Moderniteyle birlikte akıl, yalnızca bireysel karar süreçlerinin değil, toplumsal düzenin şekillendiricisi hâline de gelmiştir. Ancak bu akıl, giderek etik sorumluluktan uzaklaşarak araçsal bir forma bürünmüştür. Oysa Immanuel Kant, akli yalnızca çıkar odaklı değil, ahlaki ilkelere dayanan evrensel bir bilinç düzeyi olarak tanımlar. Onun geliştirdiği “salt pratik akıl” anlayışı, tüm dünyevi ve şehvani güdülerden arındırılmış, yalnızca ahlaki sorumlulukla yönlenen bir bilinç formunu temsil eder ve doğruluğu bilimsel deney ya da gözleme dayanmayan, fakat yine de evrensel geçerliliği olan bilgileri temellendirir. Kant’a göre ahlakın en üstün ilkesi, bu akıl aracılığıyla üretilebilir. Bu yönüyle Kant'ın yaklaşımı, modern dünyada anlam krizine yol açan araçsal rasyonalitenin karşısına değer temelli bir akıl modeli koyar (Cengiz, 2020: 44-48).

Bu bağlamda modern birey, yalnızca doğa üzerinde değil, evrenin genelinde özellikle toplumsal ahlak alanında akıl ve bilim yoluyla egemenlik kurabileceği düşüncesini

benimsemeye başlamıştır. Öte dünyayı esas alan Hıristiyan öğretisi yerine, evrenin somut ve soyut alandaki işleyişinin salt akılla yapılabilir düşüncesi, kutsal olana atfedilen büyüsel anlamların giderek zayıflamasına neden olmuştur. Böylece bilim, doğanın hakikatlerini keşfetmeye yarayan matematiksel bir araç olarak algılanırken, toplumsal hayat da bu dönüşümden etkilenecek, araçsal akıl ve nedensellik ilkeleri etrafında yeniden yapılandırılmıştır (Köroğlu, Zehra ve Ali, 2016: 4-6). Böylelikle teknik verimlilik, hız, hesaplanabilirlik ve öngörülebilirlik gibi moderniteye özgü değerler ivme kazanırken bireysel karar alma süreçlerinde ve kurumsal örgütlenmelerde bilim, belirleyici konuma gelmiştir. Böylece rasyonalite hem bireyin hem de toplumun yönünü tayin eden temel bir ilkeler sistemi olarak işlev görmeye başlamıştır.

Bu dönüşüm süreci, Weber'in "Entzauberung" (büyüden arındırma) kavramıyla tanımlandığı gibi, dünyanın geleneksel anlamda kutsallıktan uzaklaştırılmasıyla sonuçlanmış; sekülerleşme hız kazanmış ve geleneksel dinlerin toplum üzerindeki merkezi rolü zayıflamıştır (Weber, 1998: 214). Aynı şekilde, önceki bölümlerde tartışılan Weber'in "demir kafes" metaforu da bu durumun bireysel düzeydeki etkilerini tanımlamak açısından önemlidir: Modern birey, özgürlük vaadiyle sunulan rasyonaliteye bağımlı bir sistemin içinde düşünsel ve ahlaki olarak sıkışmış hale gelmiştir (Weber, 1999: 155).

Rasyonelleşmenin ivme kazandırdığı bilimsel ve teknolojik gelişmeler, özellikle iletişim ve ulaşım alanlarında küresel çapta dönüşümlere yol açmıştır. Bu ilerlemeler yalnızca bilgi akışını hızlandırmakla kalmamış; bireylerin yaşam tarzlarını, sosyal ilişkilerini ve düşünme biçimlerini de köklü biçimde etkilemiştir (Çamlı, 2021: 708). Rasyonalite, bürokratik ve ekonomik alanların ötesine geçerek gündelik yaşam pratiklerinde de belirleyici bir unsur haline gelmiştir.

Modern toplumda bireylerin çevresiyle kurduğu ilişkiler giderek daha fazla maddi, araçsal ve işlevsel temellere dayanmaya başlamıştır. Bu süreçte duygusal, sembolik ve metafizik alanlar toplumsal yaşamdan geri çekilmiş; insan hayatı rasyonel, ölçülebilir ve hesaplanabilir ilkeler etrafında yeniden şekillenmiştir. Teknik verimlilik, fayda ve hız gibi modern değerlere dayalı bu yapı, bireyin yaşamını daha düzenli hâle getirirse de anlam üretimi bakımından yetersiz kalmış; bireyleri geleneksel değer sistemlerinden ve kolektif inanç yapılandırmalarından uzaklaştırmıştır (Köroğlu, Zehra ve Ali, 2016: 4-6). Bu uzaklaşma, bireyin anlam arayışında daha bireysel, geçici ve çoğu zaman tatminsiz kalan yönelimlere yönelmesine neden olmuştur.

Emile Durkheim, modernleşme sürecinde dışlanan din, ahlak ve gelenek gibi kolektif bilinç kaynaklarının yerini doldurabilecek yeni anlam sistemlerinin üretilmemesine dikkat

çeker. Ona göre bu boşluk, toplumsal çözülme ve bireysel bunalımları beraberinde getirir. Normların belirleyiciliğini kaybettiği ortamda bireyler yönsüzleşir, amaçsızlaşır ve meşruiyet krizine girerler. Durkheim, bireylerin iç dünyasında ortaya çıkan krizleri “anomi teorisi” kavramı altında ele alır. Anomi hâli, bireyin sosyal bağlarının zayıfladığı, değer sistemlerinin çözüldüğü bir ortamda yalnızlaştığını ve bu yalnızlığın intihar, suç gibi olumsuz toplumsal sonuçlara yol açtığını ifade eder. Böylece Durkheim’in teorisi, modern aklın şekillendirdiği toplum yapısının birey üzerindeki yıkıcı etkilerini anlamak açısından temel bir referans noktası sunar (Durkheim, 2013: 241; Çamlı, 2021: 709).

Modern bireyin anlam krizine verdiği tepkiler, zamanla yeni kutsallık biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış; ortaya çıkan otorite eksikliği, yeni dinî yapılanmaların doğmasına yol açmıştır. “Tabiat boşluk kabul etmez” metaforu, modern toplumlarda geleneksel inanç sistemlerinin çözülmesiyle ortaya çıkan manevî boşluğun, YDH gibi alternatif dini yapılarla doldurulduğunu açıklayıcı bir biçimde yansıtmaktadır (Yıldırım, 2016: 49).

YDH’ler, klasik inanç sistemlerinden farklı olarak, bilimsel kavrayışları, psikolojik yaklaşımları ve ezoterik öğretileri sentezleyerek çağdaş bireyin entelektüel ve ruhsal taleplerine hitap etmeye çalışmışlardır (Özkan, 2006: 48-52). Geleneksel dinî yapılardan kopmuş bireyler için bu hareketler, yalnızca yeni bir inanç değil, aynı zamanda alternatif bir kimlik ve aidiyet alanı sunmuş; bireylerin yeniden anlam üretme çabalarına katkı sağlamıştır.

YDH’lerin bu süreçte toplumsal karşılık bulmasında, kitle iletişim araçlarının da önemli rolü olmuştur. Dijital medya, internet ve sosyal ağlar aracılığıyla bu hareketler küresel ölçekte görünürlük kazanmış; söylemlerini daha geniş kitlelere ulaştırabilmişlerdir. Dolayısıyla yapılar, bireysel tatmin arayışında olan kişilere manevi ve sosyal düzlemde bir yönelim alanı sunmuş; böylece modernleşme ve rasyonelleşme süreçlerinin ürettiği boşluklara alternatif çözümler üretmişlerdir (Eşmeli ve Topal, 2022: 97).

1.2.1.4. Küreselleşme ve Yayılım

Toplumların tarihsel gelişim süreçleri, belirli dönemleri kavramsallaştırmak amacıyla çeşitli teorik çerçevelerle açıklanmıştır. Bu bağlamda, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren dünya genelinde gözlemlenen hızlı ekonomik, kültürel ve teknolojik dönüşümler, “küreselleşme” kavramı ile ifade edilmektedir. Küreselleşme, yalnızca ekonomik etkileşimlerin artışıyla sınırlı kalmayıp; bilgi teknolojilerindeki baş döndürücü ilerlemeler, iletişim imkânlarının yaygınlaşması ve uluslararası ulaşımın kolaylaşmasıyla birlikte, dünya ölçeğinde karşılıklı bağımlılık ve etkileşim süreçlerini de kapsamaktadır. Bu çok boyutlu süreç, yalnızca iktisadi alanı değil; kültürel normlar, sosyal yapılar, dinî inanç sistemleri ve bireysel kimlikler

üzerinde de dönüştürücü etkiler yaratmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü gibi küresel kurumların yapılanmasından, sınır aşan radikal dinî hareketlere kadar geniş bir yelpazede etkili olan küreselleşme; mekânsal sınırların silikleştiği, ulus-devlet merkezli yapıların esnekleştiği ve yerel kültürlerin dönüşüme uğradığı bir dünyayı işaret etmektedir (Bauman, 2012: 64; Bodur, 2004: 10).

1980’li yıllara kadar akademide sınırlı ilgi gören bu kavram, 1990’lardan itibaren sosyal bilimlerin merkezi tartışma konularından biri haline gelmiştir (Bahadır, 2015: 28). Başlangıçta ekonomik boyutlarıyla öne çıkan küreselleşme, zamanla kültürel ve toplumsal etkileriyle de değerlendirilmiş; kimlik, aidiyet, kültürel melezleşme ve dinî yeniden yapılanma gibi temalar bu çerçevede daha yoğun biçimde ele alınmıştır (Eşmeli ve Topal, 2022: 96). Akademik çevrelerde ise küreselleşmenin doğası üzerine bir tartışma belirmiştir: Küreselleşme, yapısal eksiklikleri gideren evrensel bir ilerleme pratiği midir, yoksa gelişmiş ülkelerin normlarını diğerlerine dayattığı yeni bir hegemonyacı sistem midir? Bu soru etrafında şekillenen yaklaşımlar, küreselleşmeyi yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyo-kültürel dönüşümlere yol açan çok boyutlu bir paradigma olarak ele almıştır.

Küreselleşmenin tarihsel kökenlerine bakıldığında, Avrupa’nın Amerika kıtasını keşfi sonrası gelişen kültürel temaslar önemli bir başlangıç noktasıdır. Özellikle 16. yüzyıldan itibaren Avrupa toplumları, yerli halkların yaşam tarzları ve inanç sistemleriyle karşılaşmış; gerçekleşen etkileşim Batı düşüncesinde hem epistemolojik hem de kültürel dönüşümlere zemin hazırlamıştır. Süreci izleyen dönemde İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi devletlerin yürüttüğü sömürgeci faaliyetler, küresel kapitalist sistemin kurumsallaşmasına katkı sunmuştur. Amerikalı sosyolog ve dünya sistemi kuramcısı Immanuel Wallerstein, bu yapıyı “kapitalist dünya sistemi” olarak adlandırmakta ve merkez-çevre ilişkisi temelinde açıklamaktadır (Bodur, 2004: 12). Bu yapıda merkez ülkeler üretim ve sermaye birikimini kontrol ederken, çevre ülkeler hammadde ve iş gücü sağlayan bağımlı yapılar hâlinde konumlanmıştır.

Erken dönem küreselleşme yalnızca ekonomik değil; kültürel ve dinî yayılımlara da ortam hazırlamıştır. Misyonerlik faaliyetleriyle geniş coğrafyalara yayılan Hristiyanlık gibi kurtuluşçu dünya dinleri, küresel güç ilişkileri içinde aktif bir rol üstlenmiştir (Bodur, 2004: 12). Günümüzde ise gelişmiş iletişim ve ulaşım teknolojileri, dinî yapıların ideolojilerini küresel düzeyde daha organize bir şekilde yaymalarına olanak tanımıştır. Bu gelişmelerle birlikte dinî kimlikler, ulus-aşırı bağlamda daha görünür hale gelmiştir (Güneş, 2022: 407).

Küreselleşmenin etkisiyle dinin görünürlüğü ve yapısal biçimleri yeniden şekillenmiştir. Dini sembollerin ticarileştirilmesi, din turizminin artması, bazı kiliselerin

kitlesel reklam kampanyaları yürütmesi ve YDH'lerin modern pazarlama teknikleriyle üyelik sistemlerini yaygınlaştırmaları bu süreci somutlayan örnekler arasındadır (Turan ve Battal, 2015: 139). Bu tür oluşumlar, özellikle geleneksel dinlerin otorite kaybı yaşadığı ve dinî ifade özgürlüğünün arttığı toplumlarda ortaya çıkmakta; kapitalizmin küresel yayılımı içinde kendilerine faaliyet alanı bulabilmektedir.

Turan'ın aktardığına göre, din ve medya ilişkileri üzerine çalışan iletişim kuramcısı Peter Horsfield'in ifadesiyle bu yapılar, "pazar odaklı ve inanç boyalı" çözüm paketleri sunarak yalnızca inançsal değil, aynı zamanda sosyal, psikolojik ve kültürel sorunlara da yanıt vermeyi amaçlamaktadır. Bunun ötesinde birçok YDH, sosyal, kültürel, ekonomik ve ahlaki alanlarda semboller ve ürünler üreterek kendilerine özgü bir "dini ekonomi" oluşturmakta; bu sayede küresel medya pazarının sunduğu imkânlardan etkin biçimde faydalanmaktadır (Turan, 2024: 17).

Sosyal medya ve dijital platformlar aracılığıyla dini mesajların geniş kitlelere ulaştırılması, dinin bireysel ve kamusal alandaki görünürlüğünü artırmış; geleneksel dinî pratiklerin modern yaşamla entegrasyonu hız kazanmıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda, Anthony Giddens'in de belirttiği gibi küreselleşme, modern toplumların yapısal bir bileşeni hâline gelmiş; bireysel anlam arayışlarına hitap eden YDH'lerin yayılmasına elverişli bir ortam oluşturmuştur. Geleneksel dinî kurumların etkisini yitirdiği toplumlarda, bireysel maneviyatı önceleyen alternatif yapılar öne çıkmış ve YDH'ler bu boşluğu dolduran yeni oluşumlar olarak yaygınlık kazanmıştır (Giddens, 1994: 62; Güneş, 2022: 405-406).

Dijital medya, sosyal ağlar ve küresel ulaşım sistemleri, YDH'lerin uluslararası düzeyde görünürlüğünü ve müntesip sayısını artırmış; böylece dinler arası rekabet de yoğunlaşmıştır (Günay, 2021: 491). Bu gelişmeler sonucunda küreselleşme, yalnızca dinin toplumsal görünümlerini dönüştürmekle kalmamış; aynı zamanda dinî kimliklerin yeniden tanımlanmasına, sekülerleşme eğilimlerinin bölgesel farklılıklar göstermesine ve dinî söylemlerin popüler kültürle iç içe geçmesine neden olmuştur.

1.2.2. Bireysel ve Sosyo-Kültürel Etkenler

Modern dönemde son birkaç yüzyılda yaşanan hızlı toplumsal ve zihinsel dönüşümler, geleneksel toplum yapısına kıyasla daha rasyonalist, materyalist ve seküler bir yaşam tarzının hâkimiyet kazanmasına neden olmuştur. Pozitivist bilgi anlayışının mutlaklaştırılması ve bireyin metafizik boyuttan uzaklaştırılması, toplumsal yapıda belirgin bir inanç ve otorite boşluğu yaratmıştır. Max Weber'in "büyüsü bozulan dünya" kavramıyla ifade ettiği süreçte, rasyonalite ve sekülerleşmenin etkisiyle geleneksel dinî yapılar bireylerin maneviyat

arayışlarına yeterli karşılık veremez hâle gelmiş; oluşan boşluk bireyleri alternatif arayışlara yöneltmiştir (Günay, 2021: 499). Bu arayışların bir sonucu olarak YDH'ler bireylerin ilgisini çekmiş ve manevi boşluğu doldurma işlevi üstlenmiştir.

Dinin aşkın ve tabiatüstü inanç boyutunun modern düşünce sistemleri tarafından aşındırılması, yalnızca bireysel düzeyde değil; toplumsal yapıda da çözümlere, kültürel kırılmalara ve normatif sapmalara zemin hazırlamıştır (Çamlı, 2021: 79). Bu gelişmeler hem geleneksel dini yapılarda hem de yeni ortaya çıkan dini eğilimlerde heterodoks, mistik ve hatta sapkın olarak nitelenen alternatif dini yapıları da beraberinde getirmiştir. Söz konusu oluşumlar, klasik din anlayışlarından farklı biçimlerde bireylere anlam, aidiyet ve yön duygusu sunma iddiası taşımaktadır.

Ahlaki belirsizlikler, cemaat yapılarının çözülmesi, bireyciliğin yaygınlaşması ve kültürel çoğulculuğun doğurduğu kimlik karmaşası, modern bireyin anlam arayışını derinleştirmiştir. Özellikle sivil dinin etkisini yitirmesiyle birlikte, geleneksel dinî yapılar bireyin varoluşsal sorgulamalarına yanıt veremez hâle gelmiştir. Bu koşullar altında, YDH'ler kimlik inşasına katkı sunmakla birlikte bireysel tatmin sağlayan alternatif yapılar olarak öne çıkmıştır.

Dolayısıyla YDH'lerin ortaya çıkışı yalnızca teolojik ya da psikolojik nedenlerle açıklanamaz; aynı zamanda modernleşmenin beraberinde getirdiği sosyolojik dönüşümlerin, birey-toplum ilişkisindeki kopmaların ve kültürel çözümlerin bir sonucu olarak da değerlendirilmelidir. Bu hareketler, bireysel düzeyde ruhsal tatmin, kolektif aidiyet ve yeni bir toplumsal yön bulma ihtiyacına yanıt üretmektedir.

1.2.2.1. Mahrumiyet Hissi

Mahrumiyet hissi, modern toplumlarda yaşanan yapısal dönüşümlerin birey üzerinde yarattığı duygusal ve anlam krizlerinden biri olarak öne çıkar. Özellikle toplumsal değişimin hız kazanması, bireyleri geleneksel norm ve değerlere olan bağlarından koparmış; bu da anlam arayışı bağlamında çeşitli krizleri beraberinde getirmiştir. Modernleşmeyle birlikte seküler yaşam tarzının yaygınlaşması, bireyselci ve maddiyat merkezli bir kültürün önünü açarken, toplumsal dayanışma biçimlerini ise geriletmiştir. Ahlaki değerlerde yaşanan erozyon, cemaat yapılarının çözülmesi ve sosyal ilişkilerdeki çözülme, bireyde yalnızlık ve yabancılaşma hissini artırmış; bu durum bazı toplumlarda intihar oranlarının artışıyla birlikte yorumlanmaktadır (Çamlı, 2021: 709).

Modernitenin kutsalı dışlayan yapısı, hayatı manevi bağlamından koparmış ve bireyin zihinsel evreninde bir boşluk yaratmıştır (Kurt, 2012: 248). Bu boşluk, farklı coğrafyalarda

ortaya çıkan YDH'ler tarafından alternatif kutsallıklar, semboller ve cemaat aidiyeti yoluyla doldurulmaya çalışılmıştır. Geleneksel aile ve topluluk yapılarının çözülmesiyle yalnızlaşan birey, yeniden aidiyet ve anlam arayışına yönelmiştir. YDH'lerde bu ihtiyaca hitap eden yeni inanç grupları olarak ortaya çıkmıştır.

YDH'ler, etkisi azalan geleneksel dini ve ailevi yapıların bıraktığı boşlukları doldurmaya çalışan sosyo-kültürel yapılar olarak değerlendirilebilir. Hareketler, modern bireyin yaşadığı yalnızlık, yabancılaşma, değersizlik ve anlamsızlık gibi duygulara karşı, cemaat temelli yapıları ve kolektif aidiyet bağlarıyla güçlü bir çekim gücü oluşturmuştur (Kirman, 2010: 33). Nitekim güçlü sosyal ağlara -örneğin geniş aile, etnik topluluklar veya geleneksel dini yapılar-sahip bireylerin, anlam krizine sürüklenme ya da radikal dini yapılara yönelme riskinin görece daha düşük olduğu ifade edilmektedir (Hoffer, 2023: 53). Buna karşılık modern toplumlarda aile, ulus ve diğer kolektif aidiyet biçimlerinde yaşanan çözümler, bireyi daha savunmasız bir konuma getirmiştir (Kurt, 2012: 248). Savunmasızlık ortamında, YDH'ler sosyal bir bağ sunmakta ve bireysel maneviyat ihtiyacına yanıt üretmektedir.

1.2.2.2. Özsaygı ve Dışlanmışlık

Bireyin kendine yönelik olumlu bir benlik algısına sahip olması, sosyal çevresinden kabul gördüğünü hissetmesi ve değerli bir toplumsal konumda bulunduğuna inanması, psikolojik iyi oluşun temel göstergeleri arasında yer almaktadır. Ancak bu temel gereksinimler karşılanmadığında, özellikle toplumsal hiyerarşide marjinalleştirilen bireylerde özsaygı kaybı ve kimlik bunalımı gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır (Solak ve Teközel, 2019: 304).

Dışlanma deneyimi, yalnızca bireyin toplumla kurduğu ilişkileri değil, aynı zamanda içsel benlik algısını da dönüştürmektedir. Bu bağlamda, sosyal psikoloji literatüründe yer alan “damgalanma (stigma)” kavramı (Bkz. Özmen ve Erdem, 2018: 186), bireyin olumsuz toplumsal etiketlemelerle karşılaşmasının yanı sıra bu etiketleri içselleştirerek kendi değer algısını da zedelemesini ifade eder. Bu durum, “içselleştirilmiş damgalama” ya da “kendini gerçekleştiren kehanet” gibi kavramlarla açıklanır; birey, toplumun olumsuz beklentilerini kendi özbenliğine mal ederek davranışlarını bu çerçevede şekillendirme eğilimi gösterebilir (Çakır, 2021: 111). Toplumdan yeterli düzeyde onay alamayan bireyler ise, benlik saygılarını yeniden inşa edebilmek için kendilerine anlam ve değer atfedecek alternatif sosyal yapılara yönelme eğilimi gösterebilirler. Bu eğilim, Yeni Dini Hareketler gibi grupların sunduğu aidiyet, tanınma ve destek çerçevesinde daha da güçlenmektedir.

YDH'ler, kırılanlıkların yaşandığı sosyo-kültürel zeminlerde bireylere yalnızca güvenli bir sosyal ortam değil; aynı zamanda yeniden inşa edilebilecek bir kimlik alanı da

sunmaktadır. Dışlanmışlık hissini telafi eden kolektif kimlikler, güçlü sosyal bağlar ve sembolik koruma mekanizmaları aracılığıyla bireyin toplumsal görünürlüğü ve psikolojik bütünlüğü güçlendirilmektedir (Kirman, 2010: 33; Kurt, 2012: 248). Özsaygı kaybı yaşayan bireyler, kendilerini değerli hissettirecek, potansiyellerini takdir eden ve aidiyet sağlayan yapılara yönelerek psikolojik güvenlik arayışına girmektedir. Özellikle yapısal kırılmalıklarla karşı karşıya kalan toplumsal gruplarda bu yönelim daha belirgin hâle gelmektedir. Etnik, dini ya da kültürel azınlıklar; işsizlik, göç, eğitimde başarısızlık veya sosyal hareketlilik engelleri gibi nedenlerle alternatif inanç yapılarına daha açık hâle gelmektedir.

Kırılmalıklık olgusu, bazı sosyal gruplarda daha yoğun şekilde hissedilmektedir. Yeni mezun gençler, askerlik sonrası toplumsal hayata yeniden uyum sağlamaya çalışan bireyler, kentleşme sürecinde köklerinden kopmuş göçmenler veya eğitimli ancak işsiz kesimler, bu tür zorlukları derinlemesine yaşayabilmektedir (Güler, 2011: 375-376). YDH'ler, bu bireyler açısından istikrar, aidiyet ve saygınlık sunan alternatif yapılar olarak öne çıkmaktadır. Kimlik onarımını destekleyen ve özsaygı duygusunu güçlendiren kolektif birliktelikler, bu hareketlerin geniş toplumsal kesimlerde karşılık bulmasına imkân tanımaktadır (Hoffer, 2023: 53).

1.2.2.3. Dini Çoğulculuk ve Meşruiyet

Küreselleşme sürecinde ön plana çıkan din anlayışlarından biri olarak değerlendirilen “dini çoğulculuk”, özellikle yaşayan büyük dinlerin tümünü, Tanrı'ya ulaşmada geçerli ve eşdeğer yollar olarak kabul eden yaklaşıma işaret etmektedir. Bu görüş, hakikat değeri açısından dinler arasında ayrım yapılmasını reddetmekte ve daha kapsayıcı bir din anlayışını savunmaktadır (Kılıç, 2004: 14). Dini çoğulculuk, literatürde sıklıkla dini çeşitlilik (religious diversity) kavramı altında ele alınan bir alt başlık olarak değerlendirilir.

Tarihsel olarak bu yaklaşımın izlerine Hindistan'da 15. yüzyılda rastlanırken (Demir, 2013: 42), 17. yüzyılın ortalarında da İngiltere'nin Kuzeybatısında rastlanır (Kirman, 2010: 59). Bununla birlikte, dini çoğulculuğun modern felsefi ve entelektüel zeminde ele alınışı, esas itibarıyla 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa Aydınlanmasıyla ivme kazanmıştır (Demir, 2013: 43). Bu dönemde dinî inanç ve gelenekler, ilk kez sistematik olarak bilimsel ve eleştirel bir çerçevede sorgulanmaya başlanmış; özellikle Batı toplumlarında hakikat anlayışının dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

20. yüzyılın başlarından itibaren entelektüel düşünce dünyasında yaşanan gelişmelerin yanı sıra, İkinci Dünya Savaşı sonrasında artan göç hareketleri ve Hristiyan teolojisine olan güven kaybıyla birlikte farklı dini geleneklere mensup bireylerin Batı toplumlarında bir arada yaşamaya başlaması, dini çoğulculuğun toplumsal ve akademik düzeyde daha görünür ve

tartışılır hâle gelmesine neden olmuştur (Arıcan, 2011: 24, 28). Batı’da giderek çoğulcu hale gelen kültürel ve dini yapı, geleneksel tek hakikat anlayışının yerini çoğul ve göreceli hakikat yaklaşımlarına bırakmasına katkıda bulunmuştur.

Çoğulcu ve çoğul-etkileşimli zemin, aynı zamanda YDH’lerin doğuşu ve yayılışı açısından da elverişli bir ortam sunmuştur. Farklı inanç sistemlerinin bir arada varlık gösterebildiği bu atmosferde, yeni dini yapılar meşruiyet ve sosyal kabul açısından avantajlı konuma gelmiş; bireylerin dini seçenekler arasında serbestçe tercih yapabileceği bir “din piyasası” (religiousmarketplace) ortamı oluşmuştur (Varol, 2017: 123).

1.3. YDH’lerin Ortak Özellikleri

YDH’ler, oldukça çeşitli ve dinamik yapılar olmaları nedeniyle kesin sınırlarla tanımlanmaları güç toplumsal oluşumlardır. Bu hareketlerin bazıları benzer nitelikler sergilese de aralarındaki yapısal ve doktrinel farklılıklar göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Nitekim, kimi YDH’lerin fiziksel, psikolojik ya da cinsel şiddet eylemlerine karıştığı; hatta toplu intihar ya da cinayet gibi ağır suçlarla ilişkilendirildiği bilinmektedir. Ancak bu tür ekstrem vakalar, tüm YDH’leri temsil etmediğinden dolayı genellenemez; daha çok münferit örnekler kapsamında değerlendirilmelidir (Kirman, 2010: 61). YDH’leri anlamak ve analiz etmek için bu tür olaylardan yola çıkarak genellemeler yapmak metodolojik ve kavramsal açıdan isabetsiz olacaktır.

Bu nedenle, YDH’leri sağlıklı biçimde analiz edebilmek için ortak eğilimlerin belirlenmesi, birçok harekette gözlemlenen temel yapısal ve işlevsel özelliklerin tespit edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar tüm oluşumlar benzer biçimde örgütlenmemiş olsa da onları diğer dini yapılardan ayıran ayırt edici nitelikler sosyolojik çözümlemeler açısından önemli ipuçları sunar. Bu kapsamda tarihsel gelişim süreçleri, üyelik profilleri, liderlik tarzları, söylem örüntüleri ve teolojik yaklaşımlar üzerinden tipolojik değerlendirmeler yapılması mümkündür.

1970’li yıllardan itibaren dikkat çekmeye başlayan YDH’lerin üye profiline bakıldığında, çoğunlukla iyi eğitilmiş, kentli, orta sınıf genç yetişkin bireylerden oluştuğu görülmektedir (Turan ve Battal, 2015: 137; Atak, 2022: 236). Genellikle yerleşik dini yapılardan tatmin olmayan, manevi anlam arayışına yönelen ve toplumsal sistemle kısmen çatışan bireyler olarak tanımlanırlar. YDH’lerin büyük bölümü, Max Weber’in “karizmatik otorite” kavramı çerçevesinde değerlendirilebilecek bir lider figürü etrafında örgütlenmiştir. Bu tür liderler, geleneksel ya da hukuki otoriteden değil; kişisel karizma, sezgisel bilgiye sahip olma iddiası ve kendilerine atfedilen metafiziksel güçler sayesinde meşruiyet kazanırlar

(Weber, 1998: 132-134; Ünver, 2024: 31). Üyelerden ise bu lidere mutlak bağlılık ve sadakat göstermeleri beklenir.

Medya sosyolojisi ve din sosyolojisi alanında çalışmalarıyla tanınan Kanadalı sosyolog John Hannigan'a göre, YDH'ler geleneksel Kilise Hristiyanlığına karşıt bir söylem geliştirerek, akılcı ve kurumsallaşmış din anlayışını reddetmekte; bunun yerine sezgisel bilinç, içsel aydınlanma ve manevi deneyime dayalı bir dinî yaşam biçimini öne çıkarmaktadır (Ünver, 2024: 31). Aynı zamanda kendilerine özgü ahlaki kurallar geliştiren yapılar, üyeleri arasında güçlü normatif etkileşim ağları kurmakta; grup içi dayanışmayı pekiştirirken toplumsal ayrışmayı da keskinleştirmektedir. Bu çerçevede, YDH'ler sıklıkla "biz" ve "onlar" dikotomisi üzerinden kendilerini tanımlamakta, böylece üyelerine kolektif kimlik ve aidiyet duygusu sunmaktadır (Güneş, 2023: 409).

YDH'lerin birçoğu, geleneksel dinî öğretilere alternatif bir hakikat söylemi sunmakta ve çoğunlukla milenyumcu (millenarian) bir yapı taşımaktadır (Ünver, 2024: 31). Bu anlayış, kıyamet öncesinde yaşanacağına inanılan bin yıllık barış ve arınma dönemine dair eskatolojik bir inancı içermektedir. Öğreti, bireysel kurtuluşun ötesinde evrensel bir dönüşüm hedeflemekte; bu nedenle YDH'lerin öğretileri yalnızca kişisel değil, kozmik boyutlu bir misyona da sahiptir (Alıcı, 2018: 71-81).

Ayrıca, YDH'ler genellikle misyoner bir karakter taşımakta ve din değiştirme yoluyla müntesip kazanımı hedeflemektedir (Kirman, 1999: 231). Yeni üyelerden yüksek düzeyde adanmışlık, bağlılık ve duygusal coşku beklenmekte; bu tutum, grubun iç bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlamaktadır. Bu hareketlerin dinler arası etkileşimlerin yaygınlaştığı küresel bağlamda hızla yayılması; Güney ve Doğu Asya'dan Avrupa ve ABD'ye uzanan coğrafi bir genişlemeyle desteklenmiştir. Geleneksel Hristiyanlık anlayışından ayrılarak kendilerine özgü yaşam biçimleri geliştiren yapılar, uluslararası seminerler, medya faaliyetleri ve dijital platformlar üzerinden küresel düzeyde etkinlik göstermektedirler.

YDH'ler; karizmatik liderlik, sezgisel-dönüşümsel inanç sistemi, alternatif ahlaki kurallar, milenyumcu vizyon, misyoner faaliyetler, yüksek adanmışlık düzeyi ve uluslararası yayılım gibi özellikler çerçevesinde tanımlanabilir. Ancak ortak çerçevenin her YDH için birebir geçerli olmayabileceği, yapıların çeşitliliği içinde ele alınması gerektiği unutulmamalıdır.

1.3.1. Karizmatik Liderlik ve Kurumsallaşma

YDH'lerin yapısal analizinde en çok dikkat çeken unsurlardan biri, karizmatik lider figürünün merkezi rolüdür. Bu liderler yalnızca örgütsel bir düzenleyici değil, aynı zamanda

kutsal mesajın taşıyıcısı ve yorumlayıcısı olarak konumlandırılır. Grup içindeki otoriteleri sınırsızdır ve bu güçleri, kişisel çekicilikten öte, ilahi bir donanımla ilişkilendirilir. Bu özel konumları, din sosyolojisinde karizmatik otorite kavramıyla açıklanır ve en sistematik biçimiyle Max Weber'in yaklaşımında teorileştirilmiştir.

Max Weber'in karizmatik otorite kuramı, YDH liderliğini anlamada temel bir teorik çerçeve sunar. Weber'e göre karizmatik liderlik; geleneksel ya da yasal-rasyonel temellere değil, olağanüstü kişisel niteliklerle meşrulaşan bir otorite biçimine dayanır. Liderler, takipçileri tarafından olağanüstü güçlere sahip kişiler olarak görülür (Weber, 1998: 132-134; Akyüz ve Çapçioğlu, 2012: 517). Weber, peygamberleri de bu kategoriye dâhil ederek karizmayı doğrudan kutsallıkla ilişkilendirir.

YDH örneklerinde lider figürleri kutsal bilginin taşıyıcısı ve nihai karar mercii olarak görülür. Takipçileri tarafından dini meşruiyetin ve dünyevi yönetimin merkezinde algılanan liderler, örgütsel işleyişin temel direğidir. Örneğin, Unification Church gibi hareketlerde liderin varlığı yalnızca dini değil, yönetsel yapı açısından da belirleyicidir (Turan, 2024: 18). Olağanüstü durumlarda nihai karar otoritesi liderde toplanır ve bu kararlar genellikle sorgusuz kabul edilir.

Bu liderlik biçimi, bireylerin inanç sistemlerini şekillendirmede ve dünya görüşlerini dönüştürmede kritik bir rol üstlenir. Karizmatik liderler, güçlü kişilerarası iletişim becerileriyle takipçileriyle derin duygusal bağlar kurar. Bu bağlar, grubun sürekliliği ve bireylerin adanmışlığı açısından belirleyicidir. Nitekim bu özellikler, bazı liderlerin “kült lideri” olarak tanımlanmasına neden olur (Turan ve Battal, 2015: 140). Ayrıca bu liderlerin, bazı takipçileri için psikolojik anlamda ebeveyn figürünü ikame eden bir konuma yerleşmeleri de mümkündür.

Çoğu zaman liderlerin sözleri sorgulanmaz ve emirleri mutlak doğrular olarak kabul edilir. Bazı YDH örneklerinde liderler, “hidayet reçetesi”ni taşıyan kutsal figürler olarak tanımlanırlar (Sarıkcıoğlu, 2000: 82). Bu bağlamda lidere sadakat, grup normları içinde vazgeçilmez bir unsur hâline gelirken, eleştirel yaklaşımlar ise dışlanmanın gerekçesi olabilir.

Bazı liderler, kendilerini yalnızca dini önder değil; aynı zamanda mesih, mehdi ya da kozmik kurtarıcı olarak tanımlar. Bu durum, onu yalnızca bir rehber değil, hakikatin nihai kaynağı hâline getirir (Kirman, 2010: 67). Takipçiler açısından bu tanımlama inançsal derinlik ve grup içi aidiyet duygusunu güçlendiren bir bağlanma yaratır.

YDH'lerde kadın liderlerin de benzer karizmatik etki ve otorite düzeyine ulaşabildiği görülmektedir. Sezgisel güç, vizyonerlik ve kurtarıcılık gibi özelliklerle donatılmış bu lider figürleri, geleneksel erkek otoriteleriyle eşdeğer bir konuma sahip olabilir (Özkan, 2006: 49).

Bu bağlamda “baba” metaforu, biyolojik değil; kutsal bir rehberlik ve koruyuculuk anlamında kullanılır.

Ancak karizmatik liderliğin sürdürülebilirliği sınırlıdır. Weber’e göre otorite biçimi, liderin hayattayken kurduğu kişisel bağlara dayanır ve onun ölümüyle zayıflamaya başlar. Bu noktada YDH’lerin kurumsallaşma süreci devreye girer. Karizmanın yapısal otoriteye dönüşmesi genellikle sancılıdır ve süreç hizipleşme, bölünme veya alternatif öğretilerin ortaya çıkması gibi sonuçlar doğurabilir (Bayyigit, 2017: 314).

Geçiş sürecinde, karizmanın rasyonel kurallara ve yapısal otoriteye dönüştürülmesi hedeflenir. Weber’in ifadesiyle bu, “karizmanın rutinleşmesi” sürecidir. Liderin olağanüstü otoritesi artık kişisel değil, kurumsal normlar aracılığıyla temsil edilmeye çalışılır. Bu noktada yazılı metinler, liderin öğretilerini içeren doktrinler, iç tüzükler ve örgütsel şemalar devreye girer. Takipçilerin sadakati karizmatik şahsiyet yerine kurumsal yapıya yönlendirilir. Ancak bu dönüşüm her zaman sorunsuz gerçekleşmez; liderin mutlak otoritesine alışkın yapılar, yeni liderlik biçimlerini ya da bürokratik yapılanmaları içselleştirmekte zorlanabilir. Bu da zamanla hizipleşme, öğretilerde farklılaşma veya liderliğe dair meşruiyet krizlerini beraberinde getirebilir (Bayyigit, 2017: 313).

YDH’lerde karizmatik liderlik yalnızca dini bir pozisyonu değil; bireylerin psikososyal ihtiyaçlarını karşılayan, otorite boşluğunu dolduran ve kolektif aidiyet sağlayan çok yönlü bir yapıyı temsil eder. Liderin ölümü sonrası bu yapının kurumsal bir yapıya dönüşüp dönüşmemesi ise hareketin geleceğini belirleyen en temel unsurlardan biridir.

1.3.2. Kurtarıcı Figürler ve Kurtuluş Söylemi

Farklı dini geleneklerde “kurtuluş öğretisi”ne ve bu öğretiye öncülük eden kurtarıcı figürlere sıkça rastlanmaktadır. Gnostisizm, Budizm, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam gibi büyük dinlerin yanı sıra, ilkel toplumların mitolojik ve sembolik inanç sistemlerinde de kurtarıcı rolü üstlenen figürlerin varlığı dikkat çekicidir (Günay, 2021: 501). İlkel toplumlarda bu figürler, yalnızca fiziksel ya da ruhsal sıkıntılardan bireyleri kurtaran “liberator”lar olarak değil, aynı zamanda bireyi ölümsüzlüğe ulaştıran ve ölüm sonrası hayatla ilgili bir tür rehberlik misyonu üstlenen şahsiyetler olarak da değerlendirilmiştir. Eski Mısır, Asur ve Hint dinlerinde görülen mitolojik kurtarıcı arketipleri, bu anlayışın tarihsel sürekliliğini ortaya koymaktadır.

Kurtuluş düşüncesi, yalnızca dinî sistemler içerisinde olmayıp, felsefî, toplumsal ve siyasal bağlamlarda da önemli bir rol oynamıştır. Bazı durumlarda bu düşünce, yalnızca bireysel bir manevi kurtuluş beklentisi olarak değil, kolektif dönüşüm projelerine yön veren bir motivasyon kaynağı olarak ortaya çıkmıştır. Toplumsal kriz anlarında kurtuluş düşüncesi,

mevcut durumu aşma ve yeni bir düzen kurma arzusu ile birleşerek, dini hareketlerin ötesine geçip sosyopolitik bir dönüşüm aracı hâline gelebilmiştir (Özkan, 2006: 49). Bu tür süreçlerde, kendilerini “kutsal bir misyonun taşıyıcısı” olarak gören karizmatik kurtarıcı figürler, dini kurtuluş hareketlerinin yönlendiricisi haline gelmiş; bu hareketler zamanla sadece dini-ahlaki değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal içerikli söylemlerle de donanmıştır.

Özellikle İbrahimi gelenekte köklü bir yere sahip olan kurtuluş öğretisi, genellikle eskatolojik bir bağlamda değerlendirilmekte ve “ahir zaman” anlayışı ile yakından ilişkilendirilmektedir. Kıyamet ve ahiret inançlarına dayalı olarak mevcut dünyanın sonunun yakın olduğu düşüncesi, bu dünyanın ardından adaletin, huzurun ve ilahi düzenin hüküm süreceği yeni bir çağ beklentisini doğurmaktadır. Bu bağlamda, mehdîcilik, mesihçilik ve milenarizm gibi kavramlar, kıyametten önce yaşanacağına inanılan ve bin yıl süreceği düşünülen bir altın çağ inancının kurumsallaşmış formlarıdır (Günay, 2021: 504). Bu öğretiler, yalnızca dini umutlar değil; aynı zamanda tarihsel krizlerin doğurduğu toplumsal yönelimleri de şekillendiren güçlü motivasyonlar haline gelmiştir.

1.3.3. Geleneksel Dine Karşı Eleştirel Duruş

Modernitenin toplumsal yapılar üzerinde yarattığı çözümler, yalnızca bireysel düzeyde değil; aynı zamanda kurumsal din anlayışları üzerinde de derin etkiler bırakmıştır. Bu bağlamda YDH’ler, geleneksel dini yapılarla hesaplaşan, yeni manevi arayışlara zemin sunan alternatif oluşumlar olarak değerlendirilmektedir. Bu hareketler, yerleşik dini anlayışları sorgulayarak bireysel ve toplumsal düzeyde alternatif bir yaşam ve inanç modeli geliştirme çabasıdır. “Yeni” ve “dini” unsurların birleşimiyle şekillenen bu yapılar, geleneksel normlara meydan okuyan özgün sistemler sunar.

YDH’lerin çoğu, mevcut dini düzenin kurumsal temsilcilerine karşı mesafeli bir tavır takınmakta, hatta bazı durumlarda doğrudan muhalif bir konumda yer almaktadır. Bu karşıtlık yalnızca inanç esaslarında değil; ibadet biçimleri, toplumsal rollerin tanımı, ahlaki normlar ve gündelik yaşam pratikleri gibi birçok alanda kendini göstermektedir (Güneş, 2023: 405). Geleneksel dinî yapıların bireysel ve toplumsal beklentilere yeterince yanıt veremediği düşüncesi, YDH’lerin temel motivasyonlarından biridir. Bu doğrultuda YDH’ler, özgün bir kutsal anlatı oluşturarak yeni bir manevi topluluk inşa etmeyi hedeflemektedir.

YDH’lerin ortaya çıkışı, geleneksel dinî yapılarla süreklilik içinde değil; bir kopuş, meydan okuma ve dönüşüm dinamiği olarak ele alınmalıdır (Eşmeli ve Topal, 2022: 95). Kurumsal dinî otoritelere yöneltilen bu eleştirel yaklaşım, zaman zaman meşruiyet tartışmalarını da beraberinde getirir. Bu karşıtlık yalnızca dinî söylemle sınırlı kalmamakta,

eğitim sistemi, aile yapısı, ahlaki normlar ve bireysel kimlik tanımları gibi alanlara da yansımaktadır. Yani aslında Durkheim'ın da ifade ettiği gibi toplumun gidişatına yönelik bir baş kaldırı olarak görülebilir (Vergin, 2015 :100).

YDH'lerin geleneğe aykırı duruşları aynı zamanda sosyo-kültürel bir muhalefeti de ifade eder. Bu hareketler, bireylere yeni bir maneviyat alanı ve toplumsal eleştiri ve dönüşüm arayışlarına yanıt oluşturacak bir zemin sunar. Bu yönüyle YDH'ler, yalnızca dinî olmayıp, toplumsal işlevler de üstlenen oluşumlar olarak değerlendirilmektedir.

1.3.4. Senkretizm ve Eklektik Öğreti İnşası

YDH'ler, dikkat çeken bir diğer yapısal özellik olarak senkretik (birleştirici) ve eklektik (seçmeci) yaklaşımlar sergiler. Bu hareketler, farklı dini geleneklerden, felsefi sistemlerden ve kültürel kaynaklardan belirli öğeleri bir araya getirerek özgün inanç sistemleri oluşturur (Özkan, 2006: 51-52). Senkretizm, farklı inanç biçimlerinin kaynaşarak yeni bir bütün oluşturmasını ifade ederken; eklektizm, bu öğelerin seçici biçimde, işlevsellik veya sembolik bütünlük dikkate alınarak bir araya getirilmesidir.

Bu çerçevede birçok YDH'nin tamamen özgün öğretiler üretmediği, aksine Budizm, Hristiyanlık, Hinduizm, Yahudilik ve İslam gibi büyük dinlerden veya Gnostisizm, Hermetizm, Antik Mısır dini gibi tarihsel inanç sistemlerinden öğeler barındırdığı görülmektedir (Turan, 2024: 16-17). Bu unsurlar, metafizik anlatılardan ritüel formlara, ahlaki normlardan sembollere kadar geniş bir yelpazede hareketin dokusuna entegre edilir.

YDH'ler bahsedilen unsurları özgün biçimde yapılandırarak kendilerine has nitelikler geliştirir. Örneğin, astroloji, kuantum fiziği, enerji dönüşümleri, ezoterik sembolizm ya da meditatif bilinç halleri gibi modern ve geleneksel öğeleri birleştiren bazı hareketler, bireylere alternatif bir hakikat zemini sunar (Alıcı, 2017: 29-30).

Bu yapılanma, bireylerin dini kimlik arayışlarında daha özgür ve seçmeci bir tutum benimsemelerine imkân tanır. Geleneksel dinlerin sunduğu sınırlı çerçeveden memnun olmayan bireyler için bu hareketler manevi tatminle bilişsel açıklık sağlayan hibrit modeller üretmektedir. Böylelikle YDH'ler, yalnızca dini otoritelere alternatif oluşturmakla kalmayıp dini modernleşmenin ve bireysel dindarlık biçimlerinin de temsilcileri hâline gelir (Kaya ve Aydın, 2013: 7; Çelik, 2017: 212).

Eklektik yöntem, YDH'lerin öğreti inşasında öne çıkan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, farklı gelenek ve sistemlerden bilinçli ve seçici biçimde unsurlar alınarak yeni bir inanç çerçevesi oluşturulmasıdır. Eklektizm, bu yönüyle daha serbest ve sınırsız olan senkretizmden ayrışır; çünkü tutarlılık, işlevsellik ve anlam bütünlüğü hedeflenir (Arslan, 2006: 11, 16).

Senkretizm ise daha bütüncül ve sınırsız bir sentez eğilimiyle birçok unsuru bir arada barındırabilir.

Bu nedenle pek çok YDH, inanç ve ritüel sistemleri bakımından oldukça heterojen, çok katmanlı ve parçalı bir yapı sergiler. Bu durum, literatürde “yamalı bohça dini” (patchworkreligion) kavramıyla açıklanır (Kirman, 2010: 70). Bu tür yapılar, bireylere inanç esnekliği sunarken, toplu düzeyde doktrinel merkez eksikliğine de işaret eder.

Bazı YDH’lerde tanrı anlayışı, aşkın ve kişisel bir varlıktan ziyade; evrensel enerji, içkin güç ya da titreşim düzeyi olarak tanımlanır (Arslan, 2006: 16). Buna göre evren, ilahi bir yaratımın sonucu değil; doğal bir oluşum sürecinin ürünüdür. Bu bağlamda tanrılık, kişisel bir varlık olmaktan çok, bireyin erişebileceği bir enerji düzeyine indirgenmiştir.

Benzer biçimde, geleneksel eskatolojik kavramlar da yeniden yorumlanır. Ahiret, cennet ve cehennem gibi metafizik unsurlar ya reddedilir ya da sembolik anlamlar yüklenerek yeniden yapılandırılır (Biçer, 2021: 130). Bu sistemlerde ölüm sonrası yaşamdan ziyade bilinç dönüşümü, enerji bedenin seyahati ya da ruhsal birleşim gibi temalar ön plana çıkar.

Bu durum, YDH’lerin yalnızca alternatif dini anlatılar üretmekle kalmadığını; aynı zamanda geleneksel dinlerin teolojik kavramlarını dönüştürerek, bireyin metafizik ihtiyaçlarını yeni yollarla karşılama çabası içinde olduklarını göstermektedir.

1.3.5. Toplumsal Taban ve Gençlik Kültürü

YDH’ler toplumsal yapıları açısından incelendiğinde, bu oluşumlara katılan bireylerin çoğunlukla manevi sorunlarına kesin ve mutlak çözümler arayan, geleneksel dini yapıları yetersiz bulan ve sorgulayan genç bireylerden oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu bireyler genellikle iyi eğitilmiş, orta ve üst sınıfa mensup, kültürel sermayeye sahip kesimlerden gelmektedir (Atak, 2022: 236). 15-25 yaş aralığındaki gençleri hedef alan bu hareketler, bazen “gençlik dinleri” ya da “gençlik tarikatları” olarak da tanımlanır (Kurt, 2012: 253).

Genç bireyler, sınırlı yaşam deneyimleri ve yeterli olgunluğa henüz ulaşmamış olmaları nedeniyle mantıksal tutarsızlıklara daha açık hale gelmekte; bu durum, bazı YDH’lerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kanık, 2017: 184). Bununla birlikte, duygusal düzeyde daha coşkulu ve idealist tavırlar sergilemeleri, bu hareketlerin gençler arasında hızlı biçimde yayılmasına zemin hazırlamaktadır (Turan ve Battal, 2015: 137). YDH’lere katılan birçok genç, süreci ruhsal bir yeniden doğuş olarak tanımlamakta; özellikle metafizik anlam arayışı içinde olan ve geleneksel dinlerin katı yapılarından uzaklaşmak isteyen bireyler, bu hareketlerin bireysel özgürlüğü önceleyen esnek yapısını cazip bulmaktadır.

YDH'ler bireylerin ruhsal boşluklarını doldurma çabalarına yanıt verirken, zaman içinde kendi öğretilerinde değişim yaşayabilmekte ve farklı inanç sistemlerine evrilebilmektedir. Bu yönüyle istikrarsız ve kısa ömürlü yapılar olarak da değerlendirilmektedir.

Sosyologlar, gençlerin ilgisini toplumsal ve kültürel değişim süreçleriyle ilişkilendirmektedir. İngiliz sosyolog Roy Wallis'e göre, eğitim süresinin uzaması, genç bireylerin aile ve iş sorumluluklarından uzaklaşmasına neden olmuş; idealist ve özgürlükçü kimliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Güneş, 2023: 409; Arslan, 2006: 15). Teknolojik gelişmelerin sunduğu olanaklara rağmen yoksunluk, doyumsuzluk, gerginlikler, kaos, kriz ve bunalımlar yanında heterojen kültürel yapılar toplumda hâkim olan normlara karşı alternatif oluşturmak isteyen radikal hareketlerin yayılmasına katkı sağlamıştır.

Ancak bu gruplara katılan bireylerin, eğitimlerini tamamlayıp iş hayatına atıldıklarında önceki inançları ile gerçeklik arasında çelişkiler yaşadıkları da görülmektedir. Bu durum, YDH'lerin çoğunlukla 10-15 yıl gibi kısa bir ömre sahip olmasının ya da zamanla taraftar kaybederek marjinalleşmesinin temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Bodur, 2021: 54).

Bireyselleşme, eğitim seviyesinin artışı ve yeni ideallerin doğuşu gibi toplumsal değişimler, farklı inanç sistemlerine olan ilgiyi artırmaktadır. Ancak YDH'lerin yalnızca kültürel ya da ideolojik karşıtlık üzerinden değerlendirilmesi, bu yapıların çok boyutlu doğasını göz ardı etmek olur. YDH'ler, bireylerin manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik alternatif formlar geliştirirken, aynı zamanda toplumsal ve bireysel dinamikleri etkileyen önemli oluşumlar olarak ele alınmalıdır.

1.3.6. Misyonerlik Faaliyetleri

YDH'lerin üye kazanımında en etkili yöntemlerinden biri misyonerlik faaliyetleridir. Bu faaliyetler kapsamında, hareketin inanç ve ideoloji anlayışını yeni bireylere ulaştırmak amacıyla sistemli çalışmalar yürütülmekte ve bu görev için özel olarak misyonerler yetiştirilmektedir. Misyonerlerin, toplum içinde etkili olabilmeleri adına, eğitilmiş, nazik, sabırlı ve ikna kabiliyeti yüksek bireyler olmalarına özen gösterilmektedir (Eşmeli ve Topal, 2022: 99). Bu bireyler, ev ve iş yerlerini dolaşarak, caddelerde, alışveriş merkezlerinde ve havaalanları gibi kalabalık alanlarda broşürler ve basılı materyaller dağıtarak grubun düşüncelerini yaymaya çalışmaktadırlar (Turan ve Battal, 2015: 139). Bu bağlamda, aktif misyonerlik faaliyetlerinin YDH'lerin en temel üye kazanma yöntemi olduğu söylenebilir. Sosyal ilişkilerin kurulması ve bu ilişkilerin güçlendirilmesi, yeni üyelerin kazanılması

açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, YDH taraftarları yalnızca grup içindeki bireylerle değil, aynı zamanda dış dünyadaki insanlarla da güçlü sosyal bağlar geliştirmeye gayret etmektedirler.

YDH'lerin bu aktif dışa dönük stratejileri, özellikle sosyal çevresi zayıf olan ve toplumsal bağ kurmakta zorlanan bireyler üzerinde etkili olmaktadır. Grup üyelerinin dış dünyayla kurdukları güçlü sosyal ilişkiler, yalnızca inancın yayılmasını değil; aynı zamanda yeni bireylerin gruba dâhil edilmesini de kolaylaştırmaktadır. Nitekim yapılan araştırmalar, YDH'lere katılan bireylerin çoğunlukla daha önce tanıdıkları kişiler aracılığıyla bu hareketlerle tanıştıklarını ve bu süreçte inançlarını değiştirdiklerini ortaya koymaktadır (Eşmeli ve Topal, 2022: 99). Örneğin, Unification Church hareketinde yeni üyelerin büyük bir kısmı, misyonerlerin üniversite kampüslerindeki birebir temasları ve sosyal etkinlikler aracılığıyla gruba kazandırılmıştır (Turan ve Battal, 2015: 139). Ayrıca bazı YDH'lerde misyonerlik, aynı zamanda kutsal bir yükümlülük ve ibadet biçimi olarak da görülmektedir.

Bu kutsal sorumluluk anlayışı yalnızca manevi değil; yapısal düzeyde de çeşitli işlevler üstlenmektedir. Nitekim misyonerlik faaliyetleri, inanç ve öğretilerin yayılmasının ötesinde, hareketin mali sürdürülebilirliğini sağlama açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Bu hareketlerde misyoner olarak yetiştirilen üyeler, öğretiyi yeni bireylere aktarma misyonunu yerine getirirken, aynı zamanda topluluk için gerekli ekonomik kaynakların temininde de aktif rol almaktadırlar. Bu bağlamda bağış toplama, yalnızca finansal bir pratik değil; inanç temelli bir sorumluluk olarak görülmektedir. Nitekim bu tür yapılarda misyonerlik, bireysel tercih meselesi olmaktan çok, dini bir yükümlülük şeklinde kavramsallaştırılmaktadır. Üyeler, öğretinin yayılması ve cemaatin ekonomik olarak ayakta kalması amacıyla faaliyetlere aktif olarak katılmakta; hatta bazı örneklerde katılımın zorunlu olduğu bir normatif çerçeve oluşturulmaktadır (Ünver, 2024: 33; Gündüz ve Aydın, 2002: 13). Bu durum, YDH'lerin inanç aktarımı ile ekonomik yapılanmayı bir arada örgütleyen çok işlevli sistemler olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

YDH'ler, modernleşmenin, sekülerleşmenin ve küreselleşmenin yarattığı toplumsal, kültürel ve bireysel dönüşümlere birer yanıt olarak ortaya çıkan dinamik yapılardır. Karizmatik ve otoriter liderlik yapıları, geleneksel dinî anlayışlara karşı eleştirel ve alternatif söylemleri, senkretik ve eklektik inanç sistemleri, misyonerlik faaliyetleriyle birlikte mali örgütlenmeleri, üyeleri arasında yüksek düzeyde bağlılık ve adanmışlık beklentileriyle dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bireylerin anlam arayışına cevap veren, alternatif kutsallık biçimleri sunan ve geleneksel dinî yapılara meydan okuyan yapılar olarak, sadece dinî değil, sosyolojik ve kültürel açılardan da incelenmesi gereken önemli olgulardır. İncelediğimiz temel özellikler, YDH'lerin

yalnızca heterojen yapılar olmadığını, aynı zamanda belirli ortak eğilimler etrafında şekillenen yeni bir dinî form ürettiklerini ortaya koymaktadır.

1.4. YDH Tipolojileri

YDH'ler, günümüzde sosyal yapının etkili bir unsuru haline gelmiştir. Ancak çok boyutlu yapıları nedeniyle yalnızca tek bir kritere dayalı sınıflandırma yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı bu hareketlerin teolojik, sosyolojik, psikolojik ve kültürel yönleri birlikte değerlendirilmelidir.

Tipoloji oluşturma yöntemi, Max Weber'in ideal tipler yaklaşımı çerçevesinde sosyal bilimlerde sistematik olarak kullanılmıştır (Akyüz ve Çapçioğlu, 2011: 280). Bu yöntem, yalnızca betimlemeyle sınırlı kalmayıp farklı yapılar arasında teorik karşılaştırma yapma imkânı da sunar. YDH'lerin doğasını analiz ederken tipolojik yaklaşımlar, bu hareketlerin liderlik yapısı, inanç sistemi, hedef kitlesi ve toplumsal konumu gibi unsurların sistematik biçimde ele alınmasını sağlar (Kirman, 2003: 34).

Zamanla din sosyologları, özellikle sanayileşmiş Batı toplumlarında ortaya çıkan YDH'leri analiz edebilmek için çeşitli tipolojik modeller geliştirmiştir. Bryan Wilson, James A. Beckford, Thomas Robbins, Roy Wallis ve William Bainbridge gibi araştırmacıların sunduğu çerçeveler, bu hareketlerin teorik ve ampirik düzeyde incelenmesine önemli katkılar sunmuştur (Günay, 2021: 496). Roy Wallis, YDH'leri “dünyayı reddedenler”, “dünyayı kabul edenler” ve “dünya ile uzlaşmaya çalışanlar” şeklinde üçlü bir kategoride ele alırken; Bryan Wilson, onları ihtidacı, devrimci, içe kapanık, manipülasyonist, mucizevi, reformist ve ütopyacı olarak yedi başlık altında sınıflandırmaktadır. Rodney Stark ve William Bainbridge, örgütsel yapılarına göre YDH'leri dinleyici kültürleri, müşteri kültürleri ve kültürler olarak üçe ayırmaktadır. Thomas Robbins ise bu hareketleri, “monist” ve “düalist” eğilimleri temel alarak ikili bir tipolojiye tabi tutar (Kirman, 2010: 106; Günay, 2021: 496).

Bu tipolojiler, her ne kadar bazı hareketleri açıklamada sınırlı kalsa da genel eğilimleri ve yapısal örüntüleri belirlemede işlevsel araçlar sunar. Ayrıca YDH'lerin modernleşme, bireyselleşme ve sekülerleşme süreçleriyle kurdukları ilişkileri anlamaya katkı sağlar.

YDH'ler, kurumsal dinî yapılarla kurdukları ilişkilere göre ise genel hatlarıyla iki gruba ayrılır. İlk grupta, geleneksel dinî yapılardan tamamen koparak bağımsız bir otorite etrafında şekillenen hareketler yer alır. Yehova Şahitleri bu gruba örnek gösterilebilir. İkinci gruptaki YDH'ler ise geleneksel yapılardan tamamen kopmadan, daha çok bireysel manevi dönüşüme odaklanan esnek yapılardır (Güneş, 2023: 403). Transandantal Meditasyon bu ikinci gruba örnek olarak verilebilir.

YDH'lerin amaçları doğrultusunda yapılan sınıflandırmalarda da iki yönelim öne çıkar: bireysel gelişimi önceliklendiren yapılar ve toplumsal dönüşümü hedefleyen hareketler. İlk grup bireysel bilinç ve ruhsal gelişim gibi konulara odaklanırken; ikinci grup toplumsal reform, kültürel değişim ve siyasal dönüşüm hedeflerini benimser. Ancak YDH'lerin zamanla dönüşebilen yapısı göz önüne alındığında, bu ayrım mutlak kabul edilmemelidir.

Literatürde yer alan diğer sınıflandırmalar, YDH'leri mezhepçi, karizmatik, reformist, devrimci, Mehdiçi, püriten ya da kötümser nitelikler üzerinden ele alır. Bu kavramsal çerçeveler, YDH'lerin ideolojik yapıları, lider figürleri, eskatolojik inançları ve toplumsal konumlanmaları hakkında fikir verir (Güneş, 2023: 403).

Sonuç olarak, YDH'lerin sabit kategorilerle tanımlanması yerine esnek, çok boyutlu ve dönüşebilir yapılarına uygun analitik yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu sayede teorik ve uygulamalı düzeyde daha bütüncül ve işlevsel analizler gerçekleştirilebilir.

1.4.1. Kökenlerine Göre Sınıflama

YDH'lerin sınıflandırılmasında en yaygın yaklaşımlardan biri, bu yapıların dayandıkları veya etkilendikleri dinî gelenekler temelinde yapılan tipolojilerdir (Kirman, 1999: 225-226). Bu çerçevede YDH'ler, inanç sistemlerini türettikleri dinî kaynaklara göre iki ana kategoride ele alınmaktadır.

Bu sınıflandırmanın kuramsal temeli, din sosyoloğu James A. Beckford tarafından atılmıştır. Beckford'a göre ilk grup, Asya ve Uzak Doğu kökenli hareketlerden oluşur. Bu hareketler, özellikle Hindistan merkezli doğu mistisizmi ve spiritüel öğretilerden beslenmekte; yoga, meditasyon, enerji dönüşümü ve bilinç genişlemesi gibi uygulamaları ön plana çıkarmaktadır (Kirman, 2003: 35). Bu yapılar, Batı'nın materyalist yaşam anlayışına alternatif sunarak bireysel ruhsal gelişimi merkeze alır.

İkinci kategori ise Hristiyanlık kökenli YDH'lerdir. Bu gruptaki hareketler, Hristiyan gelenek içerisinde doğmakla birlikte, klasik dogmatik yapıyı ya tümüyle reddetmekte ya da dönüştürerek özgün bir teolojik yapı geliştirmektedir. Genellikle Hz. İsa'nın dönüşü, kıyamet beklentisi ya da ruhsal kurtuluş gibi temalar üzerine inşa edilen bu hareketler, pietist-evangelik, pentekostal-karizmatik ya da apokaliptik söylemlerden etkilenmiş yapılardır (Yitik, 2005: 95; Kirman, 2003: 35).

Beckford'un yaklaşımını temel alan sınıflandırma, sadece teolojik farklılıkları değil; aynı zamanda YDH'lerin tarihsel, kültürel ve coğrafi etkileşim alanlarını da analiz etmeyi mümkün kılar (Kirman, 2003: 35). Bu doğrultuda, Günay ve Ecer'in çalışmaları Beckford'un tipolojisini tarihsel gelişim süreciyle birleştirerek zenginleştirmiştir. Bu tarihsel perspektife

göre YDH'ler, iki dönemde gelişen hareketler olarak ele alınır. İlk grubu, 19. yüzyıla kadar uzanan fakat özellikle 1960'lardan itibaren popülerlik kazanan Uzak Doğu merkezli hareketler oluşturur. Bu yapılar, bireysel farkındalık, spiritüel yükseliş ve doğu öğretileri üzerinden şekillenmiş alternatif ruhsallık biçimlerini temsil eder. İkinci grup ise 1970'lerden itibaren, Batı'daki sekülerleşmeye ve Doğu mistisizminin artan etkisine tepki olarak doğan Hristiyan merkezli hareketlerden oluşur (Günay ve Ecer, 1999: 32). Bu gruplar, geleneksel inancı yeniden yorumlama ve dini uyanış sağlama iddiasıyla ortaya çıkmış; dini reform çabalarını ve kurtuluş arayışlarını yeni formlar altında sunmuştur.

Bu sınıflama modeli, YDH'leri tarihsel bağlam ve sosyo-kültürel dinamikler içinde değerlendirmeye olanak tanır. Böylece bu hareketlerin liderlik tipleri, yaşam tarzları ve evren tasavvurları da analitik biçimde sınıflandırılabilir hale gelir.

1.4.2. Maneviyat Temelli Yapılar

YDH'lerin sınıflandırılmasına yönelik bir diğer dikkat çekici yaklaşım, bu yapıların ahlaki ve manevi gelişimi sağlamak üzere benimsedikleri yöntemlere göre yapılmaktadır. Thomas Robbins ve çalışma arkadaşlarının geliştirdiği tipoloji, daha önceki tek boyutlu sınıflandırmaları aşmayı hedefleyerek YDH'leri monistik ve düalistik olmak üzere iki temel kategoriye ayırmaktadır (Kirman, 1999: 224).

Monistik hareketler, bireyin içsel dönüşümünü ve ruhsal aydınlanmasını merkeze alan yapılar olup, bu amaca ancak karizmatik bir lidere tam teslimiyet yoluyla ulaşılabileceğini savunmaktadırlar (Akyüz ve Çapçioğlu, 2011: 281). Bu hareketler, hayatın tüm alanlarını ilahi kurallar çerçevesinde düzenleme amacı taşıyan katı, normatif ve tavizsiz bir yapıya sahiptir. Söz konusu gruplarda bireyden beklenen bağlılık düzeyi oldukça yüksek olup, lider figürü genellikle mutlak hakikatin taşıyıcısı olarak kabul edilmektedir. Bu kategoriye örnek olarak Church of Scientology, Hare Krişna (ISKCON) ve Divine Light Mission (Elan Vital) gibi hareketler verilebilir.

Tipolojinin ikinci kategorisini oluşturan düalistik hareketler ise, ahlaki açıdan Tanrı merkezli bir iyi-kötü ayrımıyla birlikte, insan merkezli değerleri de karşılaştırmalı biçimde değerlendiren bir ikili dünya görüşü benimsemektedir. Bu hareketler, içinde yaşadıkları modern dünyayı ahlaki anlamda yozlaşmış, göreceli ve serbestiyetçi olarak nitelendirerek ona karşı ideolojik ve kültürel bir mücadele yürütmektedir. Bu bağlamda, Children of God (Family) ve Unification Church (Moon) gibi hareketler, modern kültürün ahlaki karmaşasına karşı geliştirdikleri tutum nedeniyle “düalistik” olarak sınıflandırılmaktadır (Kirman, 1999: 224-225). Söz konusu yapıların, kültürel normlara ve seküler değerlere karşı sert tutumları, onları

literatürde zaman zaman “karşı hareketler” (counter-movements) olarak tanımlanabilir kılınmaktadır (Kirman, 2003: 36).

Bu tipoloji, YDH’lerin yalnızca teolojik ya da ritüelistik yapılarına değil; aynı zamanda ahlaki dünya tasavvurlarına, kültürel eleştirilerine ve birey-toplum ilişkisine dair sundukları alternatif modellere de odaklanmaktadır. Böylece Robbins’ın bu yaklaşımı, YDH’leri dinî liderlik ve dogma düzeyinin ötesine taşıyarak ahlaki tutum, normatif sıkılık ve kültürel karşıtlık gibi boyutlar üzerinden anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

1.4.3. Dünya Görüşüne Göre Yönelimler

YDH’lerin tipolojik olarak sınıflandırılmasında, hareketlerin seküler toplumla kurdukları ilişkiler önemli bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, YDH’lerin modernleşme, sekülerleşme ve toplumsal değişim süreçleri karşısındaki konumlarını anlamak üzere geliştirilen bazı tipolojik yaklaşımlar, bu hareketleri “dünyayı reddedenler” ve “dünyayı tasdik edenler” şeklinde iki temel başlık altında ele alır (Lala, 2010: 46-48). Bu çerçevede, Bryan Wilson’ın dünyaya karşı tutum temelinde yaptığı sınıflandırmalarla örtüşmekte ve onun ideal tip yaklaşımıyla kurduğu sosyolojik analiz imkânını genişletmektedir.

Wilson’a göre, YDH’ler birey-toplum ilişkisi ve dünyaya bakış biçimleri çerçevesinde farklı yönelimler sergilemektedir. Örneğin, ihtidacı hareketler bireysel dönüşüme ve ruhsal arınmaya odaklanırken; devrimci hareketler mevcut toplumsal düzeni tamamen yıkmayı amaçlar. İçeride kapanık yapılar, dış dünya ile ilişkilerini asgari düzeye indirerek içine kapalı manevi bir topluluk kurmayı hedeflerken; reformist yapılar, mevcut düzeni dönüştürmeyi amaçlar (Bilgin, 2013: 309-310). Bu bakış açısına göre, YDH’lerin seküler toplumla kurduğu ilişkinin niteliği, onların içsel yapılarını ve yönelimlerini belirleyici bir unsur hâline gelmektedir.

Bu kapsamda, “dünyayı reddeden” sekt tipi hareketler, seküler yapıyı ve modern toplumsal düzeni köklü biçimde eleştiren, hatta dışlayan bir yaklaşım sergiler. Tanrı inancı bu hareketlerde katı biçimde korunur, ahlaki normlar ise tavizsiz şekilde uygulanır (Güneş, 2023: 404). Grup yapısı genellikle kapalıdır ve üyeler, eski sosyal çevrelerinden uzaklaşarak grubun sunduğu aidiyet duygusu etrafında yeni bir kimlik geliştirir. Karizmatik liderlik figürleri- “guru”, “mesih” ya da “ruhsal rehber” gibi- yalnızca dini yönlendirme değil, gündelik yaşantının da düzenleyicisi rolünü üstlenir. Ayrıca bu gruplar, başta Hristiyanlık olmak üzere yaygın dinî gelenekleri reddeder ve bireyi mevcut sistemden bağımsızlaştırmayı hedefler (Özkan, 2006: 47). Bu sınıfa örnek olarak Hare Krishna (ISKCON), Unification Church (Moonculuk) ve Children of God (Tanrının Çocukları) gösterilebilir (Kirman, 2010:106).

Buna karşılık, “dünyayı tasdik eden” YDH’ler ise seküler toplumla çatışmak yerine onunla uyum içinde yaşamayı tercih eder. Katı dogmalardan uzak, bireysel gelişimi ön plana çıkaran bir anlayışla yapılandırılan bu hareketlerde ibadet ya da ritüel biçimleri esneklik arz eder ve birey merkezlidir. Bu yönelimde temel amaç, bireyin fiziksel, zihinsel ve ruhsal potansiyelini gerçekleştirmesine katkı sunmaktır (Kurt, 2012: 246). Transcendental Meditation, Nichiren Shoshu ve Scientology bu grup içinde değerlendirilebilir.

Öte yandan, bazı hareketlerin iki kutup arasında melez yönelimler sergilediği görülmektedir. Sağlık, Mutluluk ve Kutsallık Hareketi ile İlahi Işık Misyonu gibi yapılar, toplumla mesafeli bir duruş sergilemekte ve bireysel gelişimi önceleyen yapılarıyla “melez” kategoride değerlendirilmektedir (Kirman, 2010: 112).

Bu sınıflamalar sabit ve mutlak kategoriler olarak değil; YDH’lerin esnek, çok katmanlı ve zamanla dönüşebilen yapıları dikkate alınarak oluşturulmuş analitik çerçeveler olarak görülmelidir. Bu yaklaşımlar, YDH’lerin kültürel, sosyolojik ve psikolojik düzeydeki karşılıklarını da daha sağlıklı biçimde analiz etmeyi mümkün kılmaktadır.

1.5. Teorik Arka Plan: Ezoterizm ve Metafizik Temeller

YDH’lerin düşünsel temellerini anlamada ezoterik ve metafizik yaklaşımlar önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu yapılar, bireyin bilgiye ulaşma biçimiyle de geleneksel dinlerden ayrılır. Ruh, bilinç, enerji ve evren gibi kavramlar etrafında şekillenen öğretiler, akıl yürütme ile sezgisel kavrayışı bir araya getiren alternatif bilgi sistemleri üretir. Bu çerçevede ezoterizm, bilginin herkese açık olmayıp belirli bireylere özgü bir niteliğe sahip olduğunu savunurken; okkultizm, spiritizm, gnostisizm ve New Age gibi yapılanmalar, bu bilginin deneyimsel ve dönüşümsel yönünü vurgular. YDH’lerin inanç yapılarında bu unsurlar, yalnızca metafizik bir açıklama düzeyi sunmakla kalmaz, bireysel aydınlanma, ruhsal gelişim ve kozmik bütünlük arayışına dayalı bir dünya görüşü inşa eder.

1.5.1. Okkultizm

Okkultizm, Latince *occultum* kelimesinden türetilmiş olup, “gizli” ya da “saklı” anlamına gelmektedir. Kavram, geleneksel doğa bilimlerinin açıklamakta yetersiz kaldığı, ancak sezgisel, simgesel ya da metafizik ifadelerle anlamlandırılmaya çalışılan görünmeyen aleme ve doğaüstü güçlere yönelik inanç ve uygulamaları kapsamaktadır (Özkan, 2006: 53). Okkultizm, yalnızca bir inanç sistemi değildir. Aynı zamanda bireyin evren, ruh ve bilinç arasındaki ilişkileri deneyimsel yollarla keşfetme çabası olarak da değerlendirilir.

Günümüzde okkultist düşünceler, özellikle parapsikolojik eğilimler çerçevesinde yeniden biçimlenmekte ve modern YDH’lerin içerisinde çeşitli biçimlerde kendine yer

bulmaktadır. Bu kapsamda ortaya çıkan okült yönelimli dini yapılar; Spiritizm, Ufoloji, Astroloji, Teosofi ve Antroposofi gibi öğretiler etrafında şekillenmiştir (Çiftçi, 2017: 195). Söz konusu akımlar bireysel ruhsal deneyimi ve evrenin görünmeyen düzenine dair sembolik açıklamaları merkeze alır.

YDH'lerinde okkultist yönelimler, geleneksel dinlerin ötesinde alternatif kutsallık biçimleri geliştiren yapılar olarak dikkat çekmekte; özellikle modern bireyin rasyonel açıklamalarla doyurulamayan metafizik arayışına cevap verme iddiası taşımaktadır.

1.5.2. Spiritizm

Spiritizm, Latince spiritus (ruh) kelimesinden türemekte olup, 19. yüzyıl ortalarında ruh merkezli dini ve sosyal grupları ifade etmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Modern tanımıyla spiritizm, iki temel inancı esas alır: İlki, beden ölümünden sonra bireysel ruhun varlığını sürdürdüğüdür; ikincisi ise, belirli bireyler (medyumlar) veya teknik araçlar aracılığıyla bu ruhlarla iletişimin mümkün olabileceğidir (Özkan, 2006: 65; Yavuz, 2023: 145).

Bu anlayış, okkultizmle yakın ilişki içerisindedir. Her iki gelenek de görünmeyen gerçeklikleri sezgisel, deneysel ve metafiziksel yaklaşımlarla açıklamaya çalışır. Spiritist uygulamalar arasında masa hareketleri, cam veya sarkaç kullanımı, ses kayıt cihazları gibi yöntemlerle ruhani varlıklarla temas kurma girişimleri dikkat çeker (Özkan, 2006: 62). Bu araçlar, ruhların varlığını göstermek ya da mesajlarını iletmek amacıyla kullanılmaktadır.

Spiritist inanç yapısında medyumlar, büyücüler, falcılar ve astrologlar önemli bir yer tutar (Demir, 2024: 58). Medyum, yaşayanlar ile öte âlemdeki varlıklar arasında iletişimi sağlayan kişi olarak tanımlanır. Spiritistler, bu iletişimin ruhsal gelişim, ahlaki yönlendirme veya metafizik bilgi aktarımı için gerçekleştiğine inanırlar.

Batı'da spiritizm, modern bilimsel düşünce ile metafizik açıklamalar arasındaki boşluğu doldurmaya yönelik bir eğilim olarak öne çıkar. Ölüm, ruh, bilinç ve iletişim gibi varoluşsal sorulara farklı perspektifler sunması, onu özellikle modern bireylerin ilgisini çeken bir alan haline getirmiştir. Bu özellikleriyle spiritist unsurlar, bazı YDH'lerin inanç sistemlerinde doğrudan ya da dolaylı biçimde yer almakta; birey merkezli maneviyat anlayışlarıyla örtüşen bir yapı sergilemektedir.

1.5.3. Gnostisizm

Gnosis ve gnostisizm kavramları, literatürde kimi zaman eş anlamlı olarak, kimi zaman da birbirleriyle bağlantılı fakat farklı anlam düzeylerine sahip terimler olarak kullanılmaktadır. Bu terimler özellikle ezoterik bilgi anlayışının ve bireysel kurtuluş öğretilerinin temel kavramsal dayanaklarından biri hâline gelmiştir.

1966 yılında Messina’da düzenlenen Gnosis Kongresi’nde yapılan tanıma göre, gnosis, “ilahi hakikatleri anlama süreciyle ilgili, zamana yayılan bir bilgi türü” olarak tanımlanmıştır (Özkan, 2006: 57; Avcu, 2019: 324). Bu tanım, gnosis’in yalnızca teorik bir bilgi biçimi olmadığını; aynı zamanda bireyin içsel yolculuğu ve ruhsal dönüşüm süreciyle bütünleşen yaşantısal bir bilgi sistemi olduğunu ortaya koymaktadır.

Gnosis’in bilgi kaynağı vahiy ve spekülatif düşünce ile ilişkilidir. Bu yönüyle gnosis, teoloji, felsefe ve ezoterizm arasında bir köprü oluşturmaktadır. Akıl ve sezgi arasında kurulan bu sentez, yalnızca entelektüel bilgiye değil; bireyin varoluşsal hakikate ulaşmasını sağlayacak içsel farkındalığa dayanır.

Gnostik düşünce, bireyin kurtuluşu için zorunlu görülen ve tanrısal gerçeklik, varoluşun özü ve ruhun doğasına ilişkin derin, gizli ve ezoterik bilgileri içeren bir anlayıştır (Avcu, 2019: 325). Gnostik sistemlerde kurtuluş, dışsal ritüel ya da dogmatik itaate değil; bireyin içsel bilgiyi keşfetmesine, ruhunun öz hakikatle yeniden buluşmasına bağlıdır. Bu bağlamda gnosis, yalnızca bilgi edinme değil; kutsal bilgiyle birleşme, yani epistemolojik bir deneyimden çok mistik bir aydınlanma süreci olarak değerlendirilir.

Bu anlayış, birçok YDH’nin öğretilerinde farklı biçimlerde yansımaları bulmuştur. Modern YDH’lerde, gnosis kavramı doğrudan kullanılsa bile; bireyin içsel keşif, evrensel bilgiye erişim, ilahi enerjiyle bütünleşme gibi temalarla gnostik düşüncenin çağdaş yorumları sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

1.5.4. Ezoterizm

Ezoterizm terimi, Yunanca “esoterikos” kelimesinden türemiştir ve “içsel” ya da “gizli” anlamına gelir. Kavram, ilk kez 1828 yılında Jacques Matter tarafından “esoterisme” biçiminde kullanılmış olup, Osmanlıcadaki karşılığı “batınilik”tir (Boydaş, 2017: 339). Genel olarak, kolay erişilemeyen, edinilmesi güç ve derin bilgi türlerini ifade eder. Bu bilgi türüne, ancak sembolik kavrayış, sezgi ve içsel dönüşüm aracılığıyla ulaşılabilir.

Ezoterizm; bireyin iç dünyasına, psişik gerçekliğe ve ruhsal derinliklere dair görünmeyen süreçleri anlamaya yönelik oluşturulmuş simgesel bir düşünce sistemidir. Bu sistemde evrensel bilgi, kutsal hakikat ve varoluşsal sırlar yalnızca belirli bireylere-bilgiye “layık görülenlere”- açıklanabilir (Özkan, 2006: 56).

Tarihsel olarak ezoterik düşüncenin kökeni, kutsal bilgiyi halktan saklayan rahip sınıflarına dayandırılır. Bu gelenekte, temel metafizik sorulara dair bilgiler yalnızca inisiyasyon sürecinden geçmiş, arınmış bireylere aktarılır (Ak, 2008: 29). Bu nedenle ezoterizm, sıradan bilgi ile değil, özel bir deneyim ve ahlaki yeterlilikle ulaşılabilen hakikatlerle ilgilenir.

Ezoterik bilgiye ulaşma süreci, salt bilişsel bir faaliyet olmaktan öte; ahlaki ve ruhsal bir dönüşüm sürecini de kapsamaktadır. Birey, semboller, ritüeller ve içe dönüş aracılığıyla mistik bir aydınlanma yaşar (Ak, 2008: 29). Bu yönüyle ezoterizm, yalnızca metafizik bir içerik sunmakla kalmaz; inisiyatik bağlılık üzerine kurulu, sembolik anlatımlarla örülmüş bütüncül bir bilgi sistemi olarak da değerlendirilir.

Çağdaş ezoterik yapılar, klasik ezoterizmin gizil doğasını koruyarak bireyin özgürleşme ve bütünlük arayışına cevap veren yeni anlatılar ve ritüel pratikler geliştirmiştir (Kaya ve Aydın, 2013: 7). Bu durum, YDH'ler bağlamında ezoterizmin yalnızca geçmişin mirası olmadığını; bununla birlikte, modernliğe entegre olmuş dinî bir ifade biçimi olarak güncelliğini sürdürdüğünü de ortaya koymaktadır.

1.6. YDH'lerin Kültürel İşlevleri

Modern toplumların kültürel yapısında yaşanan çözümler, yeni dini hareketlerin yalnızca inançla sınırlı kalmayan; kimlik, aidiyet ve anlam arayışlarına da yanıt veren kültürel aktörler olarak öne çıkmasına zemin hazırlamıştır. Modernleşme, sekülerleşme ve bireyselleşme süreçleri, geleneksel dinî yapıların toplumsal alandaki belirleyici rollerini aşındırmış; bireylerin kültürel alanda yeni sembolik düzenlemeler arayışını hızlandırmıştır. Aydınlanma ile dinin bilgi üretimindeki etkisinin zayıflaması, inancı bireyin özel alanına çekmiş; bu geri çekilme, dinî ihtiyaçların sona ermesi değil, yeni biçimlerde yeniden yapılanması sonucunu doğurmuştur (Biçer, 2021: 117; Akyüz, 1998: 295). Bu bağlamda YDH'ler, toplumsal dönüşümün yarattığı kültürel boşlukları dolduran ve bireylere alternatif yaşam biçimleri sunan yapılar olarak değerlendirilmektedir.

YDH'ler, inanç üretim merkezleri olmanın ötesinde, kültürel kodları dönüştüren ve yeniden yorumlayan yapılardır. Bu hareketler, bireyin yaşadığı kültürel çözümlere karşı yeni normlar, semboller ve ritüeller aracılığıyla kolektif kimlik inşasını desteklemektedir. YDH'leri kültürel çözülme bağlamında ele alan Thomas Robbins, Dick Anthony ve Jeffrey Curtis, söz konusu yapıların bireylerin toplumsal sisteme yeniden uyum sağlamasında önemli bir işlev üstlendiğini ifade eder (Turan ve Battal, 2014: 141). Sunduğu mekanizmalar arasında; modern değerlere uyum sağlayan normlar üzerinden sosyalleşme, geleneksel sembollerin alternatif inançlarla sentezlenmesi, kurumsal yabancılaşmaya karşı manevi tatmin sağlanması ve bireyin yeni bir toplumsal rol edinmesine olanak tanınması gibi işlevler yer almaktadır.

Bu yönüyle YDH'ler, yalnızca Batı toplumlarına özgü değil; farklı sosyo-kültürel bağlamlarda da görünürlük kazanan yapılardır. Yerel halk inançlarıyla etkileşime girerek, falcılık, büyücülük, mistisizm veya paranormal öğelerle harmanlanan biçimlerde varlık

gösterirler (Güneş, 2023: 402). Bu durum, onların kültürel bağlama duyarlılığını ve yerel varyantlar üretme yeteneğini ortaya koyar. Robert Wuthnow ve Ronald Lawson gibi dinin toplumsal bağlamdaki dönüşümünü inceleyen araştırmacılar, YDH'lerin kültürel çevreyle kurduğu etkileşimi vurgular (Güneş, 2023: 402).

Küreselleşen medya ve iletişim kanalları da bu noktada, bireylerin farklı inanç sistemleriyle karşılaşmasını kolaylaştırmış; geleneksel dinî yapılara alternatif oluşturabilecek manevî yönelimlerin görünürlüğünü artırmıştır. Bu çeşitlenme, toplumsal değişimin hızıyla birlikte bireyde değer boşluklarına yol açmıştır. Amerikalı sosyolog William F. Ogburn'un geliştirdiği 'kültürel boşluk' (culturallag) kavramıyla açıklanabilecek bu durum, maddi kültürün hızlı dönüşümüne karşılık manevi ve normatif yapının uyum sağlamakta gecikmesi sonucunda ortaya çıkan toplumsal uyumsuzluğu ifade etmektedir (Güneş, 2023: 402). Bu uyumsuzluk, bireyin normatif çözümler karşısında yön arayışına girmesine neden olmuş ve YDH'lerin bu boşluğu dolduracak işlevsel bir alan kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda YDH'ler, kültürel ve dinsel boşlukları kapatmak üzere yeni sembolik düzenlemeler ve kolektif aidiyet biçimleri üretmektedir.

Bu kültürel boşluklar karşısında YDH'lerin nasıl bir yapıyla hareket ettiği ve seküler toplumla nasıl bir ilişki kurduğu sorusu önem kazanmaktadır. Özkan'a göre bu hareketler, bireylere yalnızca inançsal değil; aynı zamanda kültürel tatmin sağlayacak alternatif anlam sistemleri ve yaşam pratikleri sunar. Bu pratikler kimi zaman mistik, sembolik ya da "yarı egzotik" biçimlerde tasarlanır ve bireyin ihtiyaç duyduğu aidiyet duygusunu besler (Özkan, 2008: 311). Kanık ise bu başarıyı üç temel unsura bağlar: kutsal metinlerin esnek yorumlanması, teknolojik araçların kullanımı ve bireysel kutsallığın merkeze alınması (Kanık, 2017: 184). Bu esneklik, YDH'leri kültürel olarak güncel ve çekici kılmaktadır.

Bu bağlamda, din sosyolojisi alanında çalışan Darren Sherkat, Christopher Ellison ve İhsan Çapçioğlu'nun da vurguladığı gibi, YDH'ler marjinalleşmiş ya da dışlanmış bireyler için alternatif sosyal alanlar üretir (Sherkat, Ellison ve Çapçioğlu, 2004: 238). Bu hareketler, bireylere psikolojik ve toplumsal destek sunarak sosyal sermaye üretimine katkı sağlar. Grup içi dayanışma, güven ilişkileri ve ortak semboller üzerinden yeniden inşa edilen sosyal ilişkiler, bireylerin topluma entegre olmasında önemli rol oynar.

Bu toplumsal işlevselleşimin daha sistematik biçimde anlaşılabilmesi için, Rodney Stark'ın geliştirdiği tipoloji açıklayıcı bir çerçeve sunar. Stark'a göre bu hareketler, kültürel süreklilik içerisinde ortaya çıkar; toplumla yüksek değil, orta düzeyde gerilim yaşarlar ve bu sayede meşruiyet kazanırlar. Üyelerini yüksek düzeyde mobilize etme kapasiteleri vardır; yaş, cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre çeşitlilik gösteren kapsayıcı yapılardır (Alıcı, 2017: 28).

Çatışmadan çok uyuma yönelir, bireysel gelişim ve dünyevi yaşamla dengeli bir ilişki kurarlar. Bu yapılar, din değiştirme süreçlerinde sosyal ağları etkin biçimde kullanırken; grup içi bağların zayıflaması durumunda sekülerleşme eğilimleri artış gösterebilir.

Tüm bu değerlendirmeler, YDH'lerin sadece alternatif inanç sistemleri değil; aynı zamanda kültürel sistemin yeniden üretiminde aktif rol oynayan yapılar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hareketler, bireyin yalnızlık, yabancılaşma ve kimlik karmaşası gibi çağdaş sorunlarına karşı kolektif dayanışma ve yeni yaşam biçimleri sunan dinamik toplumsal aktörlerdir.

YDH'ler, çağdaş toplumda sosyo-kültürel ve psikolojik düzeyde de işlev gören çok katmanlı yapılardır. Kültürel çözülme, kimlik kaybı ve toplumsal kopuşlara karşı bireyleri anlam haritalarıyla destekleyen bu yapılar, dinin kültürel alandaki yeni temsil biçimleri olarak değerlendirilmektedir.

1.7. Türkiye’de YDH Örnekleri

Türkiye’de YDH’lerin toplumsal düzeyde daha görünür hale gelmesi, özellikle 1980 sonrasında yaşanan politik, ekonomik ve kültürel dönüşümlerin hız kazanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda bireysel kimlik arayışları, küreselleşme etkisi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler belirleyici rol oynamıştır (Eşmeli ve Topal, 2022: 93). Türkiye’deki YDH’ler Batı’daki örneklerinden farklı olarak çoğunlukla İslamî gelenekle temas hâlinde doğmuş; ancak bu mirası yeniden yorumlama eğiliminde olmuşlardır (Yitik, 2005: 91). Başlangıçta tasavvufi öğelere yaslanan bu yapılar, zamanla bireysel mistisizm ve Yeni Çağ etkilerinin de dâhil olmasıyla senkretik, birey merkezli ve ezoterik formlara dönüşmüştür (Turan ve Battal, 2014: 138).

Türkiye’de YDH literatürü ise özellikle 1980 ve 1990’lı yıllarda akademik ilgi görmeye başlamış; bu dönemde din sosyolojisi, kült hareketler ve toplumsal dönüşüm ilişkisi çerçevesinde çeşitli analizler geliştirilmiştir (Eşmeli ve Topal, 2022: 93). Sayentoloji, Satanizm, Moonculuk ve Ufoculuk gibi örnekler üzerine yapılan araştırmalar, bu hareketlerin içerik ve yapılarıyla birlikte toplumsal karşılıklarını anlamaya dönük sistematik çabaların ilk örneklerini temsil etmektedir.

Akademik düzeyde artan ilgiye paralel olarak, YDH’ler sahada da özellikle kentli, eğitilmiş ve seküler bireyler arasında yaygınlık kazanmıştır; medya, yayıncılık ve kişisel gelişim pratikleri üzerinden toplumsal görünürlüklerini artırmışlardır. Meditasyon, enerji çalışmaları ve benzeri tekniklerle bireysel dönüşüm hedefleyen bu yapılar, klasik İslamî yapılardan farklı olarak gönüllülüğe dayalı ve birey merkezli bir inanç deneyimi sunmaktadır (Arslan, 2006: 20-

21). Kamuoyunda bu tür hareketler çoğu zaman “tarikat”, “mezhep”, “yeniçağ dini” ya da “kült” gibi kavramlarla tanımlanmıştır (Kurt, 2012: 243; Turan ve Battal, 2014: 138).

YDH’lerin Türkiye’de hangi toplumsal kesimlere hitap ettiği, bu yapıların etkisini anlamak açısından önemli bir sorunsaldır. Bu doğrultuda din sosyologları Süleyman Turan ve Emine Battal, YDH’lerin hedef kitlesini genç emekliler, üniversite öğrencileri, ev hanımları ve genellikle orta–üst gelir düzeyine sahip bireyler olarak tanımlamaktadır (Turan ve Battal, 2014: 138-139). Ayrıca yurtdışına çıkma eğiliminde olan gençlerin de bu hareketlerin etkisine açık gruplar arasında yer aldığı ifade edilmektedir.

Türkiye’de YDH’lere olan ilgiyi besleyen toplumsal zeminlerden biri de mistik, ruhçu ve paranormal içeriklerin medya ve popüler kültürde artan temsiliyetidir. Özellikle son yıllarda astrolojik yorumlar, kehanet içerikleri ve parapsişik temalar, basın ve yayın organlarında daha görünür hale gelmiş; bu durum alternatif manevi yönelimlere olan ilgiyi desteklemiştir. Din sosyolojisi alanında çalışan Mustafa Arslan, bu eğilimin Türkiye’deki hızlı sosyal değişim ve değer dönüşümleriyle doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Arslan, 2006: 20-21).

Bu toplumsal eğilimlerin etkisiyle Türkiye’de görülen YDH örneklerinin önemli bir kısmı, farklı dinî geleneklerin öğelerini bir araya getirerek senkretik ve eklektik yapılar ortaya koymaktadır. Özellikle Doğu mistisizmi ile Batı ezoterizmini harmanlayan bu yapılar, Türkiye’nin tarihsel olarak heterojen dinî kültürüyle de zaman zaman benzeşimler göstermektedir. Bu bağlamda A. İhsan Yitik, söz konusu oluşumların geleneksel kültürel değerlerle uyumsuzluk gösterdiğini ve bireyleri mevcut sosyo-kültürel normlardan farklı yönelimlere sevk edebileceğini belirtmektedir. Bu noktada Sahaja Yoga, Transandantal Meditasyon, Ruhçuluk ve Mevlânacılık gibi örnekler dikkat çekmektedir. Hinduizm ve Budizm gibi Doğu dinlerinden karma, reenkarnasyon ve yoga gibi mistik unsurları bünyelerinde barındıran bu yapılar, aynı zamanda Hristiyanlık kaynaklı kıyamet ve Mesih inançlarını da söylemsel düzeyde içselleştirmektedir (Yitik, 2005: 91). Yitik’e göre bu sentez yapılar, yalnızca eklektik ya da senkretik birer inanç formu sunmakla kalmaz; aynı zamanda Türkiye’nin geleneksel kültürel yapılarıyla çelişebilecek yeni yönelimlerin zeminini hazırlamakta ve bireyleri mevcut toplumsal normlardan uzaklaştırma potansiyeli taşımaktadır.

Bu çok katmanlı sentez yapılarının en dikkat çekici örneklerinden biri de Yeni Çağ hareketleridir. Türkiye’de bireysel maneviyat arayışını şekillendiren önemli bir YDH formunu temsil eden bu oluşumlar, kurumsal bütünlük arz etmeyen yapılar olarak dinsel sembolleri ve metafizik temaları yoğun biçimde kullanmakta; bu özellikleriyle literatürde YDH kapsamında değerlendirilmektedir. Yoga, meditasyon, reenkarnasyon, karma, astroloji, pozitif düşünce, sufizm, okültizm, medyumluk ve alternatif tıp gibi birçok öğeyi harmanlayan yapılar, bireyin

kutsal olana sezgisel biçimde ulaşmasını hedefler. Arslan’a göre her ne kadar bu oluşumlar bazı çevrelerde “ruhsal süpermarket” ya da “kendi dinini kendin yap” gibi eleştiriler alsa da modern bireyin kutsalla kurduğu öznel ilişkiyi tesis etmesi açısından anlamlı bir alternatif sunmaktadır (Arslan, 2006: 16).

Türkiye’de gelişen yerli YDH yapılarının bir başka dikkat çekici örneği ise Neospiritüalizm’dir. Bedri Ruhselman’ın öncülüğünde metafizik ve psişik temellere dayanan bir öğreti olarak şekillenen bu yaklaşım, Onun ardından gelen Refet Kayserilioğlu ve çalışma arkadaşları, çeşitli bedensiz varlıklarla temas kurduklarına ve bu yolla ruhsal bilgi aldıklarına inandıklarını ifade etmişlerdir. “Beyti Dost” adlı varlığın bu temaslarda merkezi bir rol üstlendiği ve bireylerin tekâmül süreçlerine rehberlik ettiği belirtilmiştir. Bu öğretinin kurumsallaşmasında 1950’de kurulan Metapsişik Tetkikler ve İlmi Araştırmalar Derneği ile 1994’te kurulan İnsanlığı Birleştiren Bilgiyi Yayma Vakfı öncü yapılar olarak öne çıkmaktadır (Biçer, 2006: 32).

Türkiye’de gelişen yerli YDH örnekleri içerisinde, özellikle tezimizin ana inceleme konusu olan Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı da dikkat çekici bir konuma sahiptir. Vakfın temel metni olan Bilgi Kitabı, kutsal kitap olarak sunulmasa da ilahi kaynaklı mesajlar içerdiği iddiasıyla değerlendirilmekte; kurucusu Vedia Bülent Çorak ise takipçileri tarafından zaman zaman peygamberî bir figür gibi algılanmaktadır. Şifacılık, reenkarnasyon, ruhsal temizlik ve karma gibi Yeni Çağ’a yakın öğretilerle şekillenen bu yapı, aynı zamanda kendine özgü kozmik bir sistematik sunmaktadır (Ak, 2008: 32; Yitik, 2005: 91). Bilgi Kitabı’nın dili klasik vahiy üslubunu andıran sembolik ve evrensel bir yapıdadır (Biçer, 2006: 38). Ayrıca bu hareketin hiyerarşik olmayan yapısı, onu YDH literatüründe hibrit ve özgün bir örnek konumuna taşımaktadır.

Bu yapılanmadan ayrılarak 1996 yılında kendi grubunu kuran Ö. Cenap Başman’ın öncülüğündeki Maron hareketi de Türkiye’de gelişen bir başka YDH örneği olarak anılmaktadır. Ancak bu yapıya dair mevcut akademik verilerin sınırlı olması, detaylı bir çözümleme sunmayı zorlaştırmakta; bu nedenle yapının niteliği ve etkisi üzerine daha kapsamlı değerlendirmeler ileri çalışmalara bırakılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA KARDEŞLİK BİRLİĞİ MEVLÂNA YÜCE VAKFI

2.1. Vakfın Kuruluşu ve Yapılanması

Vedia Bülent (Önsü) Çorak'ın liderliğinde kurulan yapının resmî adlandırmaları “Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı” ve “Dünya Kardeşlik Birliği Evrensel Birleşim Merkezi” şeklindedir. Bu adlandırma Bilgi Kitabı'nın ön sözünde şu şekilde geçmektedir: “Grubumuzun adı ‘Mevlâna Öz Çekirdek’ kadrosudur. Derneğimizin Adı ‘Dünya Kardeşlik Birliği Evrensel Birleşim Merkezi’, Vakfımızın Adı ‘Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’dır. Merkezimiz, Atatürk Türkiye’sinde bulunan İstanbul şehridir.” (Çorak, 2018, Önsöz).

Yapı, ruhsal bir öğretinin kurumsallaşmış ifadesi ve evrensel birlik idealine dayalı bir sosyal yapılanma olarak tanımlanmakta; öğretilerinde vurgulanan evrensellik, birlik ve kardeşlik kavramlarıyla küresel düzeyde bir bilinç inşası hedeflemektedir. Vakıf ve dernek, amaç beyanlarında ikili bir anlatım stratejisi izlemektedir. Tüzükte daha seküler ve toplumsal bir hedef olan “kitlelerin huzur ve mutluluğuna katkı” ön plana çıkarılırken; “18 Temel Çalışma Programı”nda bu hedef mistik, spiritüel ve kozmik bir vizyonla yeniden çerçevelendiği görülmektedir. (Biçer, 2006: 33). Bu durum YDH’lerin kamuya yönelik seküler söylemler ile içe dönük spiritüel öğretilerin bir arada sunulduğunu göstermesi bakımından oldukça manidardır.

Bilgi Kitabı’na göre dünya, “Kıyamet” olarak tanımlanan bir geçiş siklusundadır (adet döngüsü demek) ve bu dönem “Altın Çağ”ın başlangıcını temsil eder. Bu bağlamda, “Mevlâna Yüce Planı” olarak adlandırılan evrensel bütünlük programı çerçevesinde tüm insanlık aynı bilinç düzeyinde birleşecek, din farklılıkları sona erecek ve kardeşlik çatısı altında birleşmiş bir bütünlük meydana gelecektir. Bu bütünlükte, herkesin Allah’ı aynı olacak ve dinî boyut kapanmış olacaktır (Çorak, 2018, Önsöz). Bu söylem, YDH’lerde görülen küresel kurtuluş vizyonunu, dinsel çoğulculuğun aşılması ve metafizik bir tekliğe yöneliş biçiminde örneklemektedir.

Hareketin ortaya çıktığı şehir İzmir olmakla birlikte, zamanla İstanbul, Bursa ve Antalya gibi büyük kentlerde de yayıldığı görülmektedir. İstanbul, İzmir ve Ankara ise Bilgi Kitabı Aurası’nın oluşturulacağı özel şehirler olarak tanımlanmıştır (Çorak, 2018: 761). Bu belirlemeler, coğrafi mekânların metafizik merkezler olarak yeniden tanımlanması ve seçilmiş şehir mitinin inşası bağlamında dikkat çekicidir.

Çorak'ın anlatımına göre kendisi 1968 yılı Kasım ayında “tüm bilinçleri uyandırma” görevini devralmış; 1986 yılında ilhamlar almaya başlamış ve bu ilhamları açıklama izni daha sonraki yıllarda verilmiştir. Hareketin temel öğretisi, “kaligrafik medyumluk” yöntemiyle doğrudan göksel bir kaynaktan alındığı ifade edilen Bilgi Kitabı adlı metne dayanmaktadır. Kitapta yer alan anlatıya göre Çorak, Mevlâna Celaleddin Rûmî'nin inkarnasyonudur. Bu durum, “Adımız, Bülent (Önsü) Çorak, göbek adımız Vedia, namı diğer Mevlâna. Helva da deriz, halva da deriz. Her Kelamdan sual ederiz... Eski adımız Mevlâna, Evrensel Kodumuz AS. 6. 1 ... Şecere zincirimizin bir ucu Atlantis'e, bir ucu Amon'a, bir ucu Zeus Mabetherine kadar uzanırsa da Bizler Evrenlerden önce Var olan Enerjileriz” (Çorak, 2018: 309) ifadesiyle temellendirilmiştir. Burada karizmatik lider figürünün, kutsal bir geçmişle ilişkilendirilerek meşrulaştırılması, bu yapıda da dikkat çeken bir unsurdur.

Vakfın söylemleri Bedri Ruhselman'ın spiritüalist çizgisiyle birçok yönden örtüşmekte; göksel bilgiye dayalı alternatif bir kutsal sistem sunmaktadır (Ruhselman, 1946: 1022). Ayrıca, “Mevlâna Öz Çekirdek Kadrosu” olarak 1966'dan itibaren bu yolda ilerlediklerini ifade eden Çorak, 1993 yılında Dünya Kardeşlik Birliği Evrensel Birleşim Merkezi Derneği ile Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nı resmen kurmuştur. 2005 yılı itibarıyla yalnızca Türkiye'de değil; İsrail'de 14, Almanya'da 6 ve Amerika'da 2 olmak üzere uluslararası odak noktaları oluşturulmuştur (Yitik, 2005: 97). Göksel mesajların 1981 ile 1993 arasında alındığı, 1984'ten itibaren “bilinçleri uyandırma” sürecinin başladığı belirtilmektedir (Çorak, 2018: 743-899).

Hareketin kamuoyunda tanınması ise 2000 yılında kıyamet tarihi olarak açıklanan yıl ile gerçekleşmiş; bu tarih gerçekleşmeyince 2014 yılına işaret edilmiş ve yapı yeniden dikkat çekmiştir (Ak, 2008: 32). Bu tür eskatolojik beklentiler ve ertelenen kıyamet tarihlerinin hareketi yeniden canlandırması, YDH'lere özgü bir örnek teşkil eder. Yapının içerdiği kozmik semboller, kurtarıcı figür anlayışı, göksel mesajlara dayalı söylem yapısı ve kozmik öğretisi dili, onu Yeni Çağ hareketleriyle ve Türkiye'deki ruhçu yapılarla benzeştirir. Bu durum, sınırlarının zaman zaman diğer oluşumlarla karışmasına neden olmakta; bu nedenle tarihçesini incelerken yapının kendi anlatılarına başvurmak önem arz etmektedir.

Üye sayısı net olarak belirtilmemekle birlikte, yalnızca İstanbul'daki merkez odağında 6.500 kişilik bir mensubiyet bulunduğu ifade edilmektedir. Diğer şehir ve ilçeler de göz önüne alındığında, ülke genelinde yaklaşık 10.000 kişilik bir yapıya ulaşıldığı tahmin edilmektedir (bkz. <https://www.dkb-mevlana.org.tr/aboutus.html> Erişim tarihi: 29/04/2025).

Vakfın temel amaçları, Dünya Kardeşlik Birliği Evrensel Birleşim Merkezi Derneği ana tüzüğüne göre Mevlâna Evrensel Bilinci'ni yurtiçinde ve yurtdışında tanıtmak; insanlığı

kardeşlik temelinde birleşmiş bir dünya çatısı altında birleştirmek olarak belirlenmiştir (Yalçın, 2017: 45). Atatürk'ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinden hareketle; din, dil, cinsiyet ve ırk ayrımı gözetmeksizin insanları “Birleşik İnsanlık Realitesi”ne hazırlamak ve evrensel bilince doğru tekâmüllerini sağlamak hedeflenmektedir (Güven, 2011: 37).

Bir diğer amaç ise bilimsel çalışmalara destek olmak, göksel bilgileri incelemek ve inceletmek, evren ve varoluşa dair yapılan bilimsel çalışmaları desteklemek ve benzer amaçlı kuruluşlarla iş birliği geliştirmektir. Vakıf, Bilgi Kitabı'nın farklı dillerde basımını sağlamakta, uluslararası sempozyum ve konferanslara katılmakta ve yurtdışından konuşmacılar davet etmektedir. Ayrıca vakıf, insanlık yolunda birleşimi, dostluk ve sevgiyi destekleyen tüm girişimleri teşvik etmekte; bu doğrultuda hizmet veren kişi ve kuruluşlara ödülleri vermekte, konferanslar, seminerler, kongreler ve paneller düzenlemektedir (bkz. <https://www.dkb-mevlana.org.tr/aboutus.html> Erişim tarihi:29/04/2025).

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı; evrensel kurtuluş vizyonu, karizmatik lider figürü, alternatif kutsal metin üretimi ve seçilmişlik söylemleriyle YDH literatürüne güçlü bir örnek teşkil etmektedir. Vakıf, yerel dini geleneklerle senkronize ve küresel bilinç inşası idealiyle senkretik bir karakter taşımaktadır.

2.1.1. Vedia Bülent Çorak'ın Öğretisel Rolü

Vedia Bülent Çorak'ın biyografisi, bireysel mistik deneyimlerin kurumsal bir dini öğretiye dönüşümünü temsil etmesi bakımından, YDH'ler literatüründe karizmatik liderliğin ve seçilmişlik söyleminin önemli bir örneği olarak değerlendirilebilir. Kendisinin Mevlâna Celaleddin Rumi'nin reenkarne olmuş hâli olduğu yönündeki öğretisel iddia, Çorak'ı yalnızca bir vizyoner ya da yazar değil; sistemin merkezinde konumlanan kutsal bir otorite ve bilinç rehberi olarak tanımlar. Bu bağlamda Alfa Kanalı üzerinden aldığı mesajlarla şekillenen Bilgi Kitabı, bireysel mistik deneyimin kozmik bir öğretisel sisteme dönüşümünü ve lider figürünün ruhsal otoriteye evrilmesini temsil eder. Bilgi Kitabı'nda yer alan ifadelerle göre, Çorak'ın mevcut dünyasal ismi “Vedia Bülent (Önsü) Çorak” olmakla birlikte, onun geçmiş yaşamlarla kurduğu öğretisel bağ üzerinden ruhsal liderliği meşrulaştırılmaktadır. Bu durum, YDH'lerde sıkça görülen geçmişle bağ kurma ve kutsal bir silsile inşa etme eğiliminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Aslan, 2019: 133-134).

Çorak'ın yaşam öyküsünde, geleneksel bir ev kadını rolünden ruhsal mesajları alan ve yorumlayan bir lider figürüne evrilmesi, kurtuluşu bireysel bilinçlenme süreciyle ilişkilendiren anlayışı yansıtmaktadır. Bu yönüyle, YDH'lerde sıkça karşılaşılan birey merkezli maneviyat anlayışının karakteristik bir örneğini sunar.1966 yılında kanalın açılmasıyla başlayan süreç,

Çorak'ın kendi ifadeleriyle ruhsal ve zihinsel karmaşalar eşliğinde gelişmiş; gelen mesajları “deliriyorum galiba” diyerek sorguladığı ve başlangıçta bu mesajları yırtıp attığı, ancak aynı içeriklerin tekrar tekrar kendisine ulaşmasıyla bu süreci kabullendiği belirtilmiştir (Ak, 2008: 34).

İzmir’de yaşadığı ifade edilen ilk uzaylı temas deneyimi, öğretinin metafizik zeminini oluşturan bir başka kırılma noktasıdır. Burada tanımlanan varlıkların onun kalbini “okuyarak” iyileştirdiği anlatımı (Günay, 2003: 6), ruhsal dönüşümün ve seçilmişliğin fiziksel ve sembolik bir teyidi olarak sunulur.

Çorak'ın öğretisel rolü, 1968 yılında “tüm bilinçleri uyandırma görevi”ni üstlenmesiyle birlikte sistematik bir yapıya kavuşur. Bu görev yalnızca mesaj aktarıcılığıyla sınırlı değildir. Bilgi Kitabı’nda geçen “Siz sistemin tek kanalı olarak, birleşim ve bütünlük sorumlusu olarak, Dünya’da direkt görevdesiniz” ifadesi, Çorak'ın yalnızca pasif bir alıcı değil; kozmik sistemin bütünleştirici ve düzenleyici temel bileşeni olduğunu gösterir. Ayrıca Çorak’a, diğer tüm bilinç kanallarından gelen bilgilerin toplanması, arşivlenmesi ve evrensel sistem içinde yeniden düzenlenmesi sorumluluğu verilmiştir. Bu durum şu şekilde ifade edilir: “Bu yüzden size ulaştırılacak bilgileri sistem direkt arşivine alacaktır... herkesin bilgisi sizde toplanacaktır” (Çorak, 2018: 834). Bu açıklamalar, YDH’lerdeki lider figürünün yalnızca öğretisel değil; aynı zamanda epistemolojik bir merkez olarak yapılandırıldığını gösterir.

Çorak'ın kadın bedeninde bu ruhsal misyonu üstlenmesi, klasik İslam tasavvufundaki Mevlâna imgesinden ayrılırken, Bilgi Kitabı’nda kozmik bir gereklilik olarak açıklanır. Metne göre “öz genlerin” ilk cinsiyeti “ana”dır (Çorak, 2018: 223). Bilgi Kitabı’nda, ruhsal kimlik ve görevlerin biyolojik cinsiyetin ötesinde belirlendiği görülmektedir. Vedia Bülent Çorak'ın Mevlâna’nın enkarnesi olarak tanımlanması, bu anlayışı destekleyen öğretisel bir örnek sunar: “Ruhun cinsiyeti yoktur. Evrim halkalarında kadın ya da erkek olarak bedenlenmeler, görevsel programlara göre şekillenir” (Çorak, 2015: 47).

Vedia Bülent Çorak'ın öğretisel rolü, klasik dinî lider tipolojisinin ötesine geçerek; metafizik bir görev modeli, ruhsal kimlik sürekliliği ve alternatif vahiy anlayışıyla biçimlenmiş özgün bir yapı arz etmektedir. Bu yapı, YDH’ler bağlamında karizmatik liderlik, kutsal geçmişle bağlantı, bilinç merkezli kutsallık gibi unsurlar üzerinden analiz edilebilecek nitelikte özgün bir örnek sunmaktadır (Parladır ve Özkan, 2015: 195).

2.1.1.1. Mevlâna Reenkarnesi Olarak Kimliklendirme

Vedia Bülent Çorak, Bilgi Kitabı’nda yalnızca bir mesaj alıcısı olarak değil; Mevlâna Celaleddin Rumi’nin günümüzdeki enkarnesi olarak tanımlanmaktadır. Bu kimliklendirme,

yapının öğretisel sistematğinde merkezi bir konumda yer almakta ve Çorak'ın liderlik meşruiyetini mistik bir temele dayandırmaktadır. Bu durum, Çorak'ın otoritesini güçlendiren başlıca unsuru olarak onun yalnızca bir kurucu değil; aynı zamanda metafizik bir bilinç sürekliliğinin taşıyıcısı olarak kurgulanmasını sağlar (Dever, 2005: 381-382).

Bilgi Kitabı'nda bu iddia doğrudan şu şekilde dile getirilir: “Son Dünya doğuş tarihimiz, 1923 Kasım. Görevi devir alma tarihimiz 1968 Kasım. Aynı beden, aynı canla hizmet vermekteyiz”. Aynı sayfada geçen “Adımız, Bülent (Önsü) Çorak, göbek adımız Vedia, namı diğer Mevlâna” ifadesi, sistematik bir bilinç aktarımı olarak tanımlandığını göstermektedir. Söylem, klasik reenkarnasyon anlayışının ötesine geçerek, bazı ezoterik ve reenkartif geleneklerde gözlemlenen, ruhsal misyonun yaşamlar boyunca sürdüğü inancına dayanmaktadır. Şiirsel bir dille ifade edilen metaforik anlatımda da bu aktarım, içsel dönüşümle özdeşleştirilir: “Biz de ham bir topraktık, önce karıldık, sonra yoğrulduk... Asırlar sonra da olsa, yine kendimizi aldık, yarenlerle sohbet daldık” (Çorak, 2018: 309).

Bu öğretisel bağlamda Mevlâna'nın ruhunun kadın bedeniyle yeniden bedenlenmesi, klasik İslam tasavvufundaki Mevlâna imgesinden farklılaşarak, Bilgi Kitabı'nın kozmik dişil enerji tasarımı içinde yeniden konumlandırılmıştır. Kitapta “öz genlerin” ilk cinsiyetinin “ana” olduğu belirtilerek (Çorak, 2018: 223), Çorak'ın kadın formunda bu ruhsal misyonu üstlenmesi bir tutarsızlık değil; evrensel plana uygun bir görev olarak meşrulaştırılmıştır.

Çorak'ın ruhsal otoritesine dair bu çerçeve, ruhların cinsiyetinin olmadığı yönündeki öğretisel vurgu ile desteklenir: “Ruhun cinsiyeti yoktur. Evrim halkalarında kadın ya da erkek olarak bedenlenmeler, görevsel programlara göre şekillenir” (Çorak, 2015: 47). Bu açıklama, YDH'lerin toplumsal normları aşan ruhsal kimlik tanımlarına örnek teşkil ederken, Çorak'ın mistik figür statüsünü toplumsal cinsiyet kodlarının ötesine taşır.

Aynı sayfada yer alan “Eski adımız Mevlâna, evrensel kodumuz AS. 6.1” (Çorak, 2018: 309) ifadesi, bu kimliklendirmenin yalnızca sembolik değil; sistematik ve arşivsel bir karşılığı olduğunu da gösterir. Bu söylem, YDH'lerde sık rastlanan şekilde, bireyin kutsal bir misyonla dünyaya gönderildiği fikrini evrensel kodlar ve kozmik kayıtlar aracılığıyla yapılandırır. Vedia Bülent Çorak'ın Mevlâna reenkartesi olarak kimliklendirilmesi ve bu kimliğin toplumsal meşruiyeti, yalnızca bireysel karizma ile değil; kozmik plan, görevsel süreklilik ve ruhsal cinsiyetsizlik gibi unsurlar üzerinden inşa edilen özgün bir liderlik modeli sunmaktadır. Bu yapı, YDH literatüründe sıkça rastlanan karizmatik liderlik, kutsal geçmişe atıf, alternatif vahiy biçimleri ve kurumsal sınanma süreçleri bağlamında akademik açıdan dikkate değerdir (Lewis, 2008: 132).

2.1.1.2. Hukuki Süreçler ve Medya Yansımaları

Çorak ve kurduğu vakıf, zaman zaman Türkiye’deki dinî özgürlükler ve örgütlenme sınırları tartışmalarının merkezine oturmuştur. Sabah Gazetesi’nde 2003 yılında çıkan habere göre, Çorak hakkında “din hürriyeti aleyhine muhalefet” ve “tekke ve zaviyeler kanununa muhalefet” suçlamalarıyla dava açılmış, ancak bu davadan beraat etmiştir (bkz. <https://arsiv.sabah.com.tr/arsiv/2003/11/03/g06.html> Erişim tarihi:07/05/2025). 2007 yılında ise Yeni Şafak ve Euro Zaman gibi yayın organlarında çıkan haberlerde, vakıf çalışanlarının mali usulsüzlük iddialarıyla suç duyurusunda bulunduğu ve denetim raporlarının kamuoyuna yansıdığı belirtilmiştir (bkz. <https://www.yenisafak.com/gundem/uzayli-vediaya-trilyonluk-inceleme/> Erişim tarihi: 07/05/2025).

Bu raporlarda bağış gelirleri ile muhasebe kayıtları arasındaki tutarsızlıklar gündeme gelmiş; bazı yöneticiler hakkında soruşturma başlatıldığı ifade edilmiştir. Ancak bu iddiaların vakıf faaliyetlerine somut bir yansıması olup olmadığına dair net ve kamuya açık veriler bulunmamaktadır. Yine de bu süreçler, YDH’lerin kurumsallaşma aşamalarında karşılaştığı hukuki sınamalar ve medya temsillerinin önemli bir örneği olarak değerlendirilebilir.

2.2. Öğreti ve İnanç Sistematiği

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nın öğretisel ve örgütsel yapısı, yeni dini hareketler literatüründe öne çıkan karakteristiklerin tipik bir örneği olarak değerlendirilebilir. Yapı, kendisini bir din olarak tanımlamasa da sunduğu metafizik anlatı, sembolik dil, seçilmişlik söylemi ve karizmatik lider figürüyle hibrit ve senkretik inanç sistemlerine özgü bir yapı sergilemektedir. Din sosyolojisinin temel tartışma alanlarına dahil olan bu sistem, farklı gelenek ve kavramları özgün bir biçimde harmanlamaktadır.

Kendilerini Mevlâna felsefesinden ilham alan bir “Spritüel Felsefe” olarak tanımlamaları ve öğretiyi Parapsikoloji, Ufoloji ve Teozofi gibi alanlarla ilişkilendirmeleri, bu yapının klasik dinî kategorilerin ötesine geçen, senkretik ve alternatif bir epistemolojik yapı inşa etme çabasında olduğunu ortaya koymaktadır (Tüzük Metni, Madde:3). Bu bağlamda “bilgi”, yalnızca vahiy ya da geleneksel akıl yürütme yollarıyla değil; sezgi, mistik deneyim, metafiziksel gözlem ve bireysel iç görü gibi öznel kaynaklarla da temellendirilmektedir. Mevlâna’dan ilham alınması, öğretiyi tasavvufi bir derinlik kazandırmakta; ancak bu ilhamın çağdaş ezoterik kavramlarla harmanlanması, klasik İslami sufi geleneğin ötesine geçildiğini göstermektedir. Spritüel düşünceyi parapsikoloji gibi bilimsel sınırların dışında kabul edilen alanlarla ilişkilendirmek, bilgiye ulaşma yollarında alternatif yöntemlere duyulan ilgiyi yansıtırken; teozofi ve ufoloji gibi alanlarla kurulan söylem ortaklıkları ise hem kozmolojik

hem de metafiziksel boyutları içeren bütüncül bir hakikat anlayışını gündeme getirmektedir. Bu yaklaşım, geleneksel dinî doktrinlerin ötesine geçen, çok katmanlı bir hakikat arayışının göstergesi olarak değerlendirilebilir (Gül, 2017: 2-3).

Hareketin temel metni olan Bilgi Kitabı, tüm kutsal kitapları birleştiren, hakikati açıklayan ve insanlığı “Altın Çağ”a taşıyan evrensel bir mesaj olarak sunulmaktadır (Çorak, 2018: 201). Bu yönüyle yalnızca bir öğreti metni değil; aynı zamanda kozmik kaynaklardan gelen bilgiye dayalı alternatif bir kutsallık üretimi niteliğindedir. Mesajların, “kozmetik bir konsey” aracılığıyla Alfa Kanalı üzerinden iletildiğine olan inanç (Yitik, 2007: 344), geleneksel peygamberlik anlayışının yerini teknolojik ve galaktik bir iletişim modeline bırakmaktadır. Bu tür dönüşümler, YDH’lerde kutsal olanın modern bağlamda yeniden kodlandığı ve rasyonelleştirildiği bir anlatım tarzına karşılık gelir.

Bilgi Kitabı’na göre UFO’lar gerçek varlıklardır ve bu varlıklarla iletişim, yalnızca belirli bir bilinç düzeyine erişmiş bireyler tarafından kurulabilir. “Zamanı gelince Bütünlenen Bilinçler ile UFO irtibatları yapılacaktır” (Çorak, 2018: 752) ifadesi, temasın seçilmişliğe dayandığını ve kurtuluşun bu bilinç eşiğine ulaşan bireyler için mümkün olduğunu vurgular. Bu anlayış, Roy Wallis’in “gnostik yönelimli hareketler” (Günay, 2012: 496) tanımını akla getirir; çünkü burada kurtuluş, dışsal bir otoriteden çok içsel bilinç dönüşümüne bağlıdır.

Yapının ruhsal merkezinde Vedia Bülent Çorak’a duyulan bağlılık yer alır. O, yalnızca mesajların aktarıcısı değil; aynı zamanda evrensel sistemin yeryüzündeki temsilcisi ve öğretinin somutlaşmış biçimidir. Çorak’ın sözleri grup üyeleri tarafından mutlak hakikat olarak kabul edilmekte; bu da bireylerin sorgulama ve eleştiri mekanizmalarını sınırlandırabilmektedir. Grup içinde bireylerin maddi ve manevi enerjilerini topluluğa adamaları, YDH’lerde sıkça gözlemlenen, yüksek aidiyet ve kolektif bağlılık düzeyine işaret eden bir yapıyı yansıtmaktadır. Bu tür topluluklar, modern bireyin yalnızlık ve yabancılaşma deneyimlerine karşı güçlü bir “kolektif aidiyet zemini” sunarak, kimlik ve anlam arayışına alternatif bir yanıt üretmektedir. Üyeler zamanlarının büyük bölümünü grup içi faaliyetlere ayırmakta; bu da zamanla grup dışı sosyal bağların zayıflamasına ve bireyin, ruhsal aidiyete dayalı yeni bir kimlik geliştirmesine yol açmaktadır (Biçer, 2006: 31). Bu yönüyle yapı, yalnızca bir inanç topluluğu değil; bireyler için “manevi bir aile” işlevi de görmektedir.

Öğretiye eşlik eden semboller, ketumiyet ilkesi ve seçilmişlik vurgusu, yapının dışı kapalı karakterini güçlendirir. Bilgi Kitabı’nın yalnızca “hazır olanlar” tarafından anlaşılabilceği ve bazı bireylerin “özel görevlere” layık görüldüğü inancı (Çorak, 2017: 48-49), grup üyelerinde mistik bir üstünlük hissi yaratır. Bu anlayış, YDH’lerde sıkça karşılaşılan,

grubun kendisini manevi olarak seçilmiş ve çoğunluktan ayrılmış bir azınlık olarak konumlandığı bilinç yapısına örnektir.

Bunun yanı sıra, öğreti içerisinde yer alan eskatolojik beklentiler ve “Altın Çağ” söylemi, grubun zaman algısının doğrusal değil; döngüsel ve kriz merkezli olduğunu ortaya koyar. Bilgi Kitabı’ndaki metaforik kıyamet anlatıları ve evrensel dönüşüm uyarıları, bireylerde yaklaşan bir sona karşı farkındalıkla birlikte bu sürece katkı sunma arzusu oluşturur. Böylece bireysel anlam arayışları, kolektif bir ruhsal misyonla bütünleşir ve yapı, yalnızca spiritüel bir sistem değil; aynı zamanda “yeni bir dünya düzeni” öneren bütüncül bir model hâline gelir. Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı; sembolik ketumiyet, seçilmişlik doktrini, ruhsal hiyerarşi, eskatolojik vizyon, karizmatik liderlik ve uzay temelli metafizik anlatılarıyla birlikte, YDH literatüründe “UFO temelli yeni dini hareketler” kategorisinde anlamlı bir örnek teşkil etmektedir (Aslan, 2019: 132).

2.2.1. Enerji ve Bilinç Temelli Tanrı Anlayışı

Bilgi Kitabı’nda sunulan Tanrı anlayışı, YDH’ler bağlamında özgün bir metafizik yapı oluşturarak klasik teistik sistemlerin sınırlarını genişletmektedir. Metin, Tanrı’yı antropomorfik özelliklerden arındırarak; evrensel, çok katmanlı ve evrimsel bir bilinç alanı olarak yeniden yorumlar. Böylece Tanrı, semavi dinlerdeki kişisel yaratıcı kavramından farklı olarak aşkın ve içkin boyutları kuşatan kozmik bir enerji ve zihin sistemi şeklinde tasvir edilir.

Bilgi Kitabı’nda Tanrı; “ışık kaynağı”, “Rab”, “Kadir-i Mutlak” ve “Yüce Matu” gibi çeşitli kavramlarla ifade edilerek, tekil bir özne olmaktan ziyade çok katmanlı bir varoluş alanı olarak konumlandırılır. Bu yaklaşım, Tanrı’nın sabit ve değişmez bir varlık olarak değil, bilinç düzeyleri arasında evrimsel bir ilerleme kaydeden bir özne olarak algılandığını gösterir. Kitaptaki Tanrı modeli, yalnızca aşkın bir varlık olmayıp; aynı zamanda tüm bilinç boyutlarına sirayet eden enerjetik (kozmetik enerji alanı) bir merkez olarak tanımlanır. Tanrı’nın çok katmanlı yapısı, evrimsel bir bilinçsel yolculuk içinde sunulur. Metinde süreç şu şekilde ifade edilir: “Daha sonra bir üst boyut olan Kadir-i Mutlak boyutuna geçerek, burada da ikinci programını devreye aldıktan sonra, yine bir üst boyuttaki Allah boyutuna geçerek, orada Atlanta Programının direkt Varoluş Projesini ve Düzenini devreye alarak düzenini kurmuştur. Bu (Yüce Matu)’dur” (Çorak, 2018: 885).

Anlatımda “Yüce Matu”, Tanrı’nın bilinçsel evrim sürecindeki en yüksek düzey olarak kurgulanmıştır. Bu kavram, Tanrı’nın işlevini yalnızca yaratım eylemiyle sınırlamaz; aynı zamanda evrensel ölçekte programlayıcı, düzenleyici ve enerji koordinatörü olarak konumlandırır. Tanrı’nın farklı bilinç düzeylerinde tezahür eden çok katmanlı bir varlık olarak

sunulması, bazı YDH’lerde gözlenen enerji temelli kutsal sistemlerin bir örneğini yansıtmaktadır. Bu tür yapılar, evrensel enerjiler, frekanslar ve bilinç alanları etrafında şekillenen, klasik tektanrıcı teolojilerden farklı bir metafizik anlayış ortaya koymaktadır (Ak, 2008: 34-35).

Tanrı’nın aşkınlık niteliği korunurken, aynı zamanda içkinliği de belirginleşmektedir. Metnin devamında şöyle ifade edilir: “Ve size bugüne kadar kutsal kitaplarınızda bahsedilen Allah budur. Bu Allah yani yüce Matu, bilinç bütünlüğünün tüm gücünü kullanan bir güçtür. Hakiki Allah gücü, bilinç bütünlüğü’dür. Kürzün denetimci gücü olan Hak, bu bütünlüğün gücünü Allah boyutuna yansıtan bir güçtür” (Çorak, 2018: 885). Tanrı’nın mutlak gücünün bireysel bir irade ya da kişisel bir karakter özelliğinden değil; tüm bilinçlerin birleşiminden doğan bir bütünlük üzerinden tarif edildiğini ortaya koyar. Buradaki “Hak” kavramı ise, bu evrensel bütünlüğün işleyişini sağlayan bir kozmik düzenleyici gücü temsil eder.

Bilgi Kitabı’nın Tanrı anlayışı, klasik tanrısal imgelerin ötesine geçerek çok katmanlı, bilinç merkezli ve enerji temelli bir kutsallık sistematigi inşa etmektedir. Tanrı burada bir yaratıcıdan çok, evrensel bilinç koordinatörü, enerji dengeleyicisi ve çok katmanlı sistem yöneticisi olarak yeniden tanımlanmakta; bu yaklaşım, YDH’lerde gözlemlenen dinamik kutsal yapı tasavvurlarına alternatif bir metafizik model sunmaktadır. Bilgi Kitabı’nın Tanrı anlayışı, klasik teistik yaklaşımlardan farklı olarak çok katmanlı, bilinç merkezli ve enerji temelli bir metafizik sistematik ortaya koyar. Tanrı kavramı, burada bireysel bir irade ya da kişisel bir karaktere sahip bir varlık olarak değil; tüm bilinçlerin birleşiminden oluşan evrensel bir bütünlük düzlemi üzerinden tanımlanır. Bu yaklaşımda Tanrı, yaratıcı bir özne olmaktan ziyade, evrensel bilinç koordinatörü, enerji dengeleyicisi ve çok katmanlı bir sistemin yöneticisi olarak konumlandırılır (Aydın, 2006: 27).

Bu bağlamda “Hak” kavramı, klasik anlamının ötesine geçerek, evrensel bütünlüğün işleyişini sağlayan kozmik bir düzenleyici güç olarak yeniden yorumlanır. Buradaki “Hak”, bireysel adaletin ya da ilahi yargının ötesinde, evrensel enerji akışının ve bilinçsel uyumun sürekliliğini temin eden temel bir prensip haline gelir. Bilgi Kitabı’nın sunduğu bu yaklaşım, YDH’lerde gözlemlenen dinamik kutsal yapı tasavvurlarına alternatif bir metafizik model sunar. Kutsallık, burada dışsal ve aşkın bir Tanrı figürü yerine, içsel ve kolektif bilinçle özdeşleşen bir yapısalılık olarak ele alınmakta; Tanrı’nın mutlak gücü, bireysel bir “irade” değil, tüm bilinçlerin oluşturduğu kolektif birliğin işlevsel gücü üzerinden tanımlanmaktadır.

2.2.1.1. Üç Çekirdek Modeli, Dördüncü Düzen ve Rab Kavramı

Bilgi Kitabı'nda sunulan Tanrı tasavvuru, yalnızca aşkın ve mutlak bir varlık anlayışından ibaret olmayıp, evrimsel bilinç süreçleriyle gelişen dinamik bir metafizik sistem olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, geleneksel monoteistik inanç sistemlerinden farklı olarak Tanrı'yı statik bir özne değil; bilinç düzeyleri arasında ilerleyen ve evrimsel programlarla değişim geçiren bir varlık olarak tanımlar.

Bilgi Kitabı'nda Tanrı, “üç çekirdekli” bir evrimsel varlık modeliyle açıklanır. Bu modele göre, bilinçsel evrim süreci üç aşamalı bir döngü içerisinde işler: İlk çekirdek “ilk yaradan”, ikinci çekirdek “Kadir-i Mutlak” ve üçüncü çekirdek “Ulu Güç” olarak adlandırılır (Çorak, 2018: 823). Her bir çekirdek, farklı evrensel işleyiş düzeylerini temsil ederken, zamanla daha üst bilinç katmanlarına evrilen bir yapıyı ifade eder. Bu süreçte “ilk yaradan” bilinçsel gelişimiyle “Kadir-i Mutlak” düzeyine ulaşır; boşalan ilk çekirdek yerine ise bir başka bilinç yükselir. Bu devrim, evrende her mutlaklığın dahi geçici olduğunu ve üst bilinçlere terfi edilebileceğini ifade eder. Tanrı'nın bu dönüşümsel süreci, Kitap'ta şu ifadeyle açıklanır: “Sizlere bugüne kadar Allah simgesi ile tanıttığımız (O) ise, Allah boyutuna evrim sonucu ulaşmış ve o boyutu denetim altına alarak sistemini kurmuş ve yasalarını oluşturmuş olan ilk çekirdekten var olan ilk Yaradan'dır” (Çorak, 2018: 824). Bu açıklama, Tanrı'nın evriminin metafizik ve işlevsel bir yönü olduğunu ortaya koyar.

Sistemde dikkat çeken bir diğer nokta, Tanrı'nın yalnızca soyut bir bilinç düzeyi olarak değil, aynı zamanda fiziksel bir varlık olarak bedenlenebileceği fikridir. Bilgi Kitabı'nda bu durum şöyle ifade edilir: “İşte bu ilk yaradan, şimdi Beta Nova'da bedenlenerek sizler ile yakın plandan temasa geçen ilk varlıktır” (Çorak, 2018: 824). “Beta Nova”, Tanrı'nın bedenlendiği yüksek frekanslı bir bilinç düzlemi olarak tanımlanır. Bu anlayış, Tanrı'nın salt sembolik bir figür olmadığını, gerekli koşullarda maddi biçimde de tezahür edebileceğini öne sürer. Böylece metafizik olanın fiziksel gerçeklik hâline geldiği bir Tanrı imgesi sunulur.

Bu bakış açısı, YDH'ler literatüründe sıkça karşılaşılan, kutsal varlıkların dünyada bedenlenmiş biçimleriyle temsil edildiği karizmatik yapı modelleriyle benzerlik göstermektedir. Bu tür figürler genellikle, kutsal bir bilincin insan suretinde tezahürü olarak tanımlanmakta ve grup içinde yüksek düzeyde otorite ile meşrulaştırılmaktadır (Eraslan, 2022: 137). Ancak Bilgi Kitabı'nda sunulan bu teofanik model, klasik dinlerdeki tecelli veya vahiy kavramlarının ötesine geçerek doğrudan bedenleşmiş bir ilahi varlığın dünyada etkin olduğunu öne sürer. Bu da Tanrı kavramının yalnızca aşkınlıkla değil; aynı zamanda içkinlik ve fiziksel etkileşim boyutuyla da yeniden kurgulanmasını sağlar (Tanrıverdi, 2012: 66).

Bilgi Kitabı'na göre, Tanrı'nın insanla ilişkisi yalnızca evrensel bir denetleyici olarak sınırlı kalmaz; aynı zamanda bireyin içsel tekâmülü yoluyla erişebileceği bir bilinç seviyesi olarak anlaşılır. Tanrı, bireyin özünde var olan ilahi gücün farkına varması ve içsel potansiyelini gerçekleştirmesiyle deneyimlenen bir bilinç hâlidir. Metinde, kendini aşan insanın artık kendi doğal Tanrısı ile bütünleştiği ve onun iradesinin, sevgisinin ve aşkının özgürleştiği vurgulanır ve birey merkezli bir Tanrı anlayışını ön plana çıkarır. Kutsallık, dışsal bir otoriteden ziyade, kişinin iç dünyasında açığa çıkan bilinç dönüşümüyle elde edilir. Tanrı burada; sevgi, özgür irade ve aşk yoluyla deneyimlenen bir içsel rezonans alanıdır. Bu anlayış, YDH'lerde sıkça rastlanan bireysel tekâmül, içsel dönüşüm ve ruhsal özdeşleşme temalarıyla doğrudan ilişkili bir inanç yapısı oluşturur. Bilgi Kitabı'nda Tanrı, evrimleşen, bedenlenen ve bireysel bilinçle bütünleşebilen çok boyutlu bir varlık olarak sunulmaktadır. “Üç çekirdek” modeliyle yapısal bir metafizik düzen içerisinde kurgulanan anlayış, Tanrı'yı yalnızca yaratıcı değil, aynı zamanda ruhsal sistem kurucusu, bilinç rehberi ve evrensel dönüşümün etkin faili olarak tanımlar. “Beta Nova”, “Dördüncü Düzen” ve “Rab” gibi kavramlar, bu çok katmanlı sistemi somutlaştırırken, Bilgi Kitabı'nın metafizik kozmolojisinin merkezine Tanrı'nın evrimsel sürecini yerleştirir. Böylece bu öğreti, YDH çerçevesinde özgün ve bütüncül bir kutsallık anlayışı inşa eder (Çorak, 2018: 679).

2.2.2. Elçilik ve Peygamberlik Öğretisi

Bilgi Kitabı, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın öğretisini temellendiren merkezî metin olarak, klasik peygamberlik anlayışını evrensel ve kozmik bir düzlemde yeniden tanımlar. Bu yaklaşım, YDH'lerin tipik karakteristiklerinden biri olan dinî figürlerin farklı epistemolojik temellerle yeniden yorumlanması ve dinsel mesajın modern bilinç düzeyine göre yeniden yapılandırılması açısından dikkat çekicidir. Elçilik ve peygamberlik, tarihsel-teolojik kimliklerin ötesinde; yüksek bilinç katmanlarından gelen mesajları ileten, evrensel yapının işlevsel unsurları olarak ele alınır (Günay, 2003: 32).

Bilgi Kitabı'na göre peygamberlik, geleneksel anlamda bir din kurma ya da itaat odaklı bir misyon değil, insanlığın bilinçsel tekâmülüne aracılık eden kozmik bir aktarım sürecidir. Kitapta geçen “Bugüne kadar tüm din Kitapları, Dünya var olduğundan beri Ulu Rabbin Elçileri tarafından yazdırılmıştır. Bunlar 24 Ulu'dan müteşekkil bir komisyondur. Buna ‘Yüce Meclis’ yahut da ‘Merkezi Sistem’ denir” (Çorak, 2018: 17) ifadesi, bu aktarımın sürekli, çok katmanlı ve kolektif bilinç düzeyine dayandığını gösterir. Elçilik, bu bağlamda yalnızca tarihsel figürleri değil; yüksek frekanslı kozmik varlıkları da kapsayan bütünsel bir sistem olarak sunulmaktadır.

Hız. Musa, Hız. İsa ve Hız. Muhammed gibi peygamberler de bu sistemin parçası olarak tanımlanır. Ancak bu figürler, klasik misyonlarının dışında, teknolojik ve bilinçsel görevlerle ilişkilendirilir. Hız. İsa'nın doğumu "tüp bebek" olarak açıklanırken, mucizeleri Cebrail'den aldığı "öğütlerle" gerçekleştirdiği belirtilir. Hız. Muhammed ise Kur'an'ın, "Tek Rabbin emri ile Cebrail As. tarafından Işık Dostumuz Muhammed Mustafa'ya yazdırıldığı" (Çorak, 2018: 17) ifadesiyle tanıtılır. Ayrıca "Bir daha kitap yazdırılmayacak dememiştik..." (Çorak, 2018: 34) cümlesi, vahyin sona erdiği fikrini reddeder; bu sürecin biçim değiştirerek sürdüğünü ima eder. Böylece klasik vahiy anlayışı tamamen reddedilmez, fakat bireysel bilinç düzeylerine dayalı yeni bir iletişim modeliyle dönüştürülür.

Bu sistemde Vedia Bülent Çorak, "son temsilci" olarak özel bir konuma sahiptir. Bilgi Kitabı'na göre, Mevlâna ismi insanla sembolize edilirken, asıl bilinç Allah'ın bilinçler ötesinden insanlığa yansıttığı yüksek bir bilinçtir (Çorak, 2018: 845). Bu bağlamda Çorak, ilahi bilincin dünyaya aktarımında görevli kozmik bir elçi olarak tanımlanır. Böylece, karizmatik liderlik metafizik bir görevle bütünleşir ve Çorak kozmik sistemin merkezî bir bileşeni haline gelir.

Bilgi Kitabı'nda iletişim modeli, elektromanyetik frekanslara dayanan teknik bir sistem olarak kurgulanmıştır. Metinde, ruhsal temasın teknoloji benzeri metaforlarla ifade edildiği; dünya düzenine yansıyan arş ötesi dalgaların, vericiler ve uydular aracılığıyla insanlara iletildiği aktarılır. İletişim hattı, bireyin bilinç düzeyine göre özelleşen frekans kanallarıyla çalışır; her bireyin kendine ait özel bir alıcı-verici kanalına sahip olduğu vurgulanır (Çorak, 2018: 39).

Bilgi Kitabı'nda vahiy ve bilgi aktarımı, yalnızca sözel mesajlarla sınırlı kalmaz. Metin, algı dışı alınan vibrasyonların spiral dalgalar şeklinde yayılıp, Vulom Manyetik Alanı'ndan geçerken arındırıldığını ve flu bir sis tabakası denetiminde bireylere ulaştırıldığını aktarır (Çorak, 2018: 40). Betimleme, klasik ilham anlayışının yerini enerjetik ve sembolik düzeyde işleyen alternatif bir aktarım modeline bırakmasını gösterir. Böylece Bilgi Kitabı, ilahi mesajı bilimsel metaforlar ve sembollerle birlikte kavramsallaştırır.

Sistem yalnızca peygamberlik kurumunu değil, bilim, felsefe ve sanat alanındaki tarihsel figürleri de içerir. Mevlâna, Yunus Emre, Einstein ve Edison gibi isimler, evrensel bilinç sisteminde görevli varlıklar olarak yeniden anlamlandırılır (Çorak, 1996: 49). Bu yaklaşım, Bilgi Kitabı'nın teolojik sınırların ötesine geçerek bütüncül bir evrensel öğreti sunduğunu göstermektedir.

Öğreti, YDH literatüründe sıkça karşılaşılan temel eğilimlerle paralellik taşır. Geleneksel dinî sembollerin yeniden yorumlanması, karizmatik liderliğin metafizik işlevle

bütünlenmesi, bireysel kurtuluşun kozmik-teknolojik bir yapıya bağlanması ve vahiy sürecinin evrenselleştirilerek kişiselleştirilmesi bu özellikler arasında yer alır. Peygamberlik sürecinin sabit ve tarihsel değil; çok boyutlu, sürekli ve erişilebilir bir iletişim biçimi olarak yeniden kurgulanması, bu öğretiyi klasik dinî yapılardan ayırarak YDH kategorisine özgü bir yapı haline getirir. Bilgi Kitabı'ndaki elçilik ve peygamberlik anlayışı, geleneksel tektanrıci sistemlerin sınırlarını aşan, bireysel bilinç düzeyine göre işleyen evrensel bir bilgi aktarımı modeli sunar. Kutsal bilgi, seçilmiş kişilere özgü sabit bir hakikat değil; her bireyin bilinç frekansına uygun biçimde kodlanan ve algılanabilen bir veri alanına dönüşmektedir. Bu doğrultuda Vedia Bülent Çorak'ın kozmik elçilik rolü, klasik liderlik tanımlarının ötesine geçerek, çağdaş bir bilinç sisteminde iradi ve enerjetik aktarımın merkezinde konumlanan bir figür hâline gelmektedir (Bulut, 2022: 251).

Bilgi Kitabı'na göre Musa, klasik semavi gelenekteki peygamber kimliğinin ötesinde, “bilinç ve bilgi boyutunun” kozmik temsilcisi olarak konumlandırılır. Musa'nın misyonu yalnızca ilahi emirleri iletmekle sınırlı kalmaz; esas hedefi, insanlığın kolektif bilinç düzeyini dönüştürmektir. Metin, o dönemin insanların şartlanmalarından dolayı Musa'nın mesajını tam olarak kavrayamadığını ifade eder (Çorak, 2018: 32). Bu bağlamda, Tevrat insanlık için bilgiyle aydınlanmayı amaçlayan evrensel bir bilinç aracı olarak görülür. Bilgi Kitabı, Musa'ya aktarılan bilgilerin kökeninin Tevrat'la sınırlı olmadığını, bu bilginin “Musa'dan çok önce hazırlanan ilk kitap”tan türediğini ve insanlığın henüz bu enerji düzeyini kavrayamayacağı için yeryüzüne gönderilmesinin ertelendiğini belirtir (Çorak, 2018: 417). Bu yorum, Musa'nın irşadının bir “ilahi zaman programı” içerisinde planlanmış daha geniş bir bilinçsel sıçramanın parçası olduğunu gösterir. Dolayısıyla Musa'nın kozmik rolü, yalnızca bir ümmete olmayıp tüm insanlığa yönelik, kadim bir bilgi sisteminin taşıyıcılığıdır. Sistem, Bilgi Kitabı'nın evrensel bilinç paradigması içinde önemli bir başlangıç noktası olarak işlev görmektedir.

İsa peygamber, Bilgi Kitabı'nda sevgi ve mucize boyutunun enerjik temsilcisi olarak sunulmakta; onun dünyaya gelişi, varlığı ve ayrılışı geleneksel anlatıların ötesinde teknolojik ve ışınsal metaforlarla tanımlanmaktadır. Kitapta geçen “İsa bir mucize bebektir yani sizin deyiminiz ile bir tüp bebektir... ışınlanarak göçtü” ifadeleri, onun fiziksel bir beden değil, yüksek frekanslı bir bilinç enerjisi olarak dünyaya dahil olduğunu ima eder. Bilgi Kitabı'na göre İsa'nın öğretisi, doğrudan yazılı bir metne dayalı sabit bir vahiy sistemine bağlı kalmaz. Bunun yerine sözlü iletim ve enerjetik etki aracılığıyla şekillenen akışkan, çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Metin, İsa'nın mucizelerini Cebrail'den aldığı öğütlerle gerçekleştirdiğini belirtirken, yazılı bir vahiy bırakmamasının sebebinin de bu olduğunu aktarır. Bu nedenle, İsa'nın sözleri havariler aracılığıyla aktarılmıştır. Bu öğreti tarzı, kozmik irşadın spontan, çok katmanlı ve dinamik

doğasına işaret eder. İsa'nın misyonu bireysel kurtuluşla sınırlı kalmayıp, kolektif bilincin dönüşümünü hedefleyen geniş bir görev alanını kapsar. Bilgi Kitabı'nda, İsa'nın mucizevi doğumu ve ölümü insanlık frekansında önemli bir sıçrama olarak görülür; bu durum Altın Çağ'ın ilk evresinin başlangıcını işaret eder (Çorak, 2018: 32). Böylece İsa'nın öğretisi, ruhsal titreşimi yükselterek gelecekteki kozmik sıçramalara zemin hazırlayan bir bilinç katalizörü olarak işlev görür.

YDH'lerin temel stratejilerinden biri olan “yeniden anlamlandırma”, Bilgi Kitabı'nda Hz. Muhammed'in peygamberlik misyonuna yönelik özgün bir yaklaşımla görünür hale gelir. Klasik İslam öğretisinde olduğu gibi Hz. Muhammed “son peygamber” (Çorak, 2018: 17) olarak kabul edilir; ancak bu tanım, tarihsel bir sınır çizmekten öte, evrensel bilinç sisteminde daha geniş bir görev alanını kapsar. Bilgi Kitabı'nda onun rolü, ruhsal tekâmül programının dönüştürücü bir temsilcisi ve bilinç zincirinin tamamlayıcı halkası olarak kurgulanır. Bu bağlamda Hz. Muhammed'e “Işık Dostu” unvanı verilmiş; geleneksel peygamberlik anlayışının sınırlarını aşan kozmik bir varlık olarak sunulmuştur. Kitapta geçen “Işık Dostumuz Muhammed Mustafa, son peygamberdir” ifadesi, klasik son peygamberlik inancının sürdüğünü belirtirken; ilahi bilginin aktarım biçiminin bu misyonun ardından değiştiği de açıkça ifade edilmektedir. Kur'an'ın Hz. Muhammed'e “1999 yılına kadar olan tüm hadiseleri içinde toplayan” bir kitap olarak yazdırıldığına dair açıklama klasik vahiy sürecinin zamansal bir sınırla tanımlandığını ortaya koyar. Bu sınırlamanın ardından gelen Bilgi Kitabı, yeni bir çağın başlangıç mesajı olarak konumlandırılır. Bu anlayış, YDH'lerde sıkça gözlemlenen ve önceki kutsal metinleri tamamen reddetmek yerine, onları tarihsel bağlamlarında kabul ederek kendi öğretilerini bir tür ‘tamamlayıcı vahiy’ olarak konumlandıran yaklaşım ile paralellik göstermektedir. Geçiş süreci doğrudan şu ifadeyle açıklığa kavuşur: “Artık Kur'an'dan sonra Peygamberler aracılığı ile kitap yazdırılmayacağını söylemiştik. Bir daha kitap yazdırılmayacak dememiştik” (Çorak, 2018: 34). Burada peygamberlik kurumu son bulmakta; ancak ilahi mesajın aktarımı devam etmektedir. Yeni düzende, Alfa Kanalı üzerinden alınan bilgiler, Yüce Konsey ile doğrudan temasa geçen Vedia Bülent Çorak'a aktarılmaktadır (Çorak, 2018: 490).

H. Muhammed'in evrensel bilinç sistemindeki yeri, Musa ve İsa ile “Işık Dostları” üçlemesi içinde tanımlanır. Her biri, farklı tarihsel dönemlerde ilahi enerjiyi dünyaya aktaran bilinç varlıkları olarak ele alınır. Bu üçlemede Hz. Muhammed'in görevi yalnızca bir dönemin sonunu temsil etmekle kalmaz; aynı zamanda yeni bir bilinç frekansına geçişin eşiğinde duran bir figür olarak da anlam kazanır. Artık vahiy, aracı figürler yerine doğrudan bilinç düzeyine ulaşan frekanslarla şekillenmektedir. Yeni dönemle birlikte kutsal bilgi, Alfa Kanalı üzerinden

bireylere ulaştırılmakta; geleneksel dinî otorite yapısından farklı olarak, kozmik bir iletişim ağına dönüşmektedir. Hz. Muhammed'in konumu bu yeni anlayış içinde dışlanmaz; aksine, getirdiği mesajın tamamlanmış olduğu kabul edilerek, insanlığın daha ileri bir bilinç aşamasına geçtiği düşüncesine yer açılır. Yeni çağ "Altın Çağ" olarak adlandırılır ve burada irşat sistemi, klasik dinî kurumlardan ziyade bireysel bilinç seviyesine dayalı olarak işler (Ak, 2008: 95).

Bilgi Kitabı'ndaki Hz. Muhammed temsili, YDH literatüründe tanımlanan "eski sistemin son temsilcisi ve yeni sistemin habercisi" anlayışıyla benzeşen bir yapı sergiler. Bu noktada Hz. Muhammed bütünleyici ve dönüştürücü bir figür olarak yeniden tanımlanır. Kurulan yapı, geleneksel İslam'a ait merkezi figürü dışlamadan, onu kozmik bilinç sistemine entegre eder. Ayrıca Kur'an'ın içeriğine getirilen zaman sınırı, YDH'lerde sıkça karşılaşılan ve geleneksel kutsal metinleri tamamlayan ya da onların ötesine geçen yeni öğretiler üretme stratejisiyle yakından ilişkilidir (Çorak, 2018: 15; 17-18). Kur'an'ın ardından gelen Bilgi Kitabı, yalnızca yeni bir vahiy metni değil; aynı zamanda bireysel bilinçlerin doğrudan bağ kurabileceği evrensel bir enerji alanı şeklinde betimlenir. Böylece klasik peygamberlik kurumu yerini, frekans temelli bir bilinç iletişimi modeline bırakır.

Yapı içerisinde Vedia Bülent Çorak'ın üstlendiği misyon, Hz. Muhammed'in temsil ettiği tebliğ çizgisinin yeni çağdaki yansıması olarak değerlendirilir. Alfa Kanalı üzerinden Yüce Konsey'le doğrudan bağlantı kuran Çorak, ilahi mesajları aktaran bir kozmik elçi konumundadır. Bu rol, YDH'lerde karizmatik liderlik ve bireysel bilinç merkezli ruhsal iletişim modellerine verilen önemin güçlü bir yansımasıdır. Bilgi Kitabı'ndaki Hz. Muhammed temsili, klasik İslam'daki tarihsel konumu evrensel bilinç sistemine entegre eden özgün bir model sunar. Bu kurgu, geleneksel dinî yapılarla süreklilik ilişkisini korurken; aynı zamanda onları aşan kozmik bir öğretinin altyapısını kurar. Böylece Hz. Muhammed, evrensel bilgelik çağının eşliğinde duran bir ışık taşıyıcısı olarak yeniden anlamlandırılır.

Bilgi Kitabı, klasik dinî metinlerin ötesine geçen kapsayıcı bir öğreti olarak, semavi dinlerin peygamberleriyle sınırlı kalmaz; kadim uygarlıkların tanrı figürleri ve modern bilimin öncü isimleri de bu sistemde evrensel bir kozmik bilinç düzenine entegre edilir. Bu yaklaşım, YDH'lerin sıkça başvurduğu dinî senkretizm (birleştirici yaklaşım) stratejisinin belirgin bir örneğini sunar. Bilgi Kitabı'nda sunulan kozmik yapı, geleneksel kutsal figürleri ve seküler bilimsel otoriteleri, metafizik bir düzenin görevli bileşenleri olarak yeniden tanımlar (Aslan, 2019: 134). Metin, özellikle Antik Mısır'a ait Amon, Amon-Ra ve Ramon gibi figürleri evrensel planda işlevsel kozmik varlıklar olarak konumlandırır. Bu figürler, kutsal tanrı statüsünden çıkarılarak evrensel düzenin bilinç düzeylerinde görevli enerjetik varlıklar biçiminde yeniden yorumlanır. "Altın Galaksi İmparatorluğu" olarak adlandırılan yapı, bilinç sisteminin merkezi

bir düzeneği olarak tanımlanmakta ve yöneticiliği Amon-Ra'ya atfedilmektedir. Amon-Ra, Amon ve Ramon arasında kurulan üçlü bilinç düzeni (trinitaryen yapı), evrensel işleyişin farklı katmanlarını temsil eder (Hook, 1993: 72-73).

Sistemde Amon, tüm Güneş Bütünlüklerinin temsilcisi ve Altın Galaksi'nin yöneticisidir. Ramon ise Amon'a bağlı olan sistemlerle iletişimi sağlayan bir denetleyici bilinçtir. Bu yapılar yalnızca kozmik değil; aynı zamanda sembolik olarak Cebrail, Ali, Mustafa Molla, Yaradan, Ulu Ruh ve Ulu Ana gibi başka metafizik figürlerle eşleştirilmiştir. Sembolleştirme yöntemi, geleneksel dinî anlatıların sınırlarını aşar ve semboller-arası bir sistem kurma yönelimiyle YDH'lerde gözlemlenen anlatı yapılarıyla kavramsal benzerlik taşır. Amon'un yönettiği gezegen Altona, Bilgi Kitabı'nda "tüm titreşimlerin merkezi" olarak tanımlanmakta ve burada "Müzik Evren" adı verilen özel bir enerji alanının bulunduğu ifade edilmektedir. Altona'nın yönetimi Altona adlı varlığa emanet edilmiş olup, bu yapı doğrudan Amon'a bağlıdır. Bu bağlamda Altona, sembolik olarak "Amon'un Ülkesi" şeklinde sunulmaktadır (Çorak, 2018: 763-764). Ayrıca, Amon ismi de çok katmanlı bir sembolizmi yansıtır: A- Alemlerin Birleşik Konseyi, M- Amon Yolu ve Hakikat Yolu, O- Alfa ve Rabsal Düzen, N- Ruhsal Plan ve Yasalar Konseyi.

Metinde ayrıca Tutankamon figürü de evrensel yazgı bağlamında yer alır. Mısır Firavunu Ramses'in TOD adlı evrensel yazı sisteminin temsilcisiyle frekans uyumuna girerek ilk hiyeroglif yazının temelini attığı; Amon-Ra'nın ise Tutankamon'a "ölümsüzlük bilgisi" aktardığı ve bilincinin "kristal prizma" aracılığıyla biçimlendiği belirtilir (Çorak, 2018: 501). Bu yaklaşım, kadim figürlerin tarihsel olmaktan çıkarılarak, ruhsal birer varlık ve bilinç taşıyıcısı olarak yeniden sunulmasını sağlar.

Elektrik ve görelilik kuramı gibi bilimsel buluşlar da Bilgi Kitabı'nda fiziksel devrimlerin ötesinde anlamlarla değerlendirilir. Bu tür gelişmeler, ruhsal sıçramaları tetikleyen evrensel müdahaleler olarak sunulur; böylece bilim, seküler bir bilgi alanı olmanın ötesine taşınarak kutsal plana hizmet eden bir bilinç aktarım aracı hâline gelir. Bu anlayış çerçevesinde Edison ve Einstein, bireysel başarılarından çok, insanlık tarihine yön veren "kozmetik bilinç elçileri" olarak tanımlanır. Bilgi Kitabı'nın yalnızca eski uygarlık sembolleriyle sınırlı kalmayan kozmik perspektifi, modern bilim insanlarını da metafiziksel görev alanına dahil eder. Edison ve Einstein, bu bağlamda bilimsel başarılarının ötesinde, özel genetik yapıları ve kozmik misyonları ile ruhsal birer figür olarak sunulurlar. Her iki isim, "ışık dostu" ve "ruhsal olarak görevlendirilmiş" varlıklar şeklinde tanımlanır. Bu yaklaşım, YDH'lerin bilimsel ilerlemeleri seküler gelişmelerin ötesinde değerlendirilerek, onları evrensel bilinç aktarımının araçları şeklinde yeniden çerçeveleme eğilimiyle yakın bir yapı sergiler.

Bilimsel buluşlar, maddi refah sağlamanın ötesinde, ruhsal sıçramaları mümkün kılan evrensel müdahaleler olarak yorumlanır. Bilgi Kitabı'na göre Edison, “Tanrı yolunda mantıkla kendini bulmuş bir yüce” olup insanlığa “nura kavuşturan” bir şuur taşıyıcısıdır; Einstein ise onun ardından gönderilen “ikiz gen” taşıyıcısı olarak, ruhsal ve teknolojik evrimi bütünleştiren bir köprü işlevi görmektedir (Çorak, 2018: 225-226). Böylelikle Amon-Ra, Altona ve Tutankamon gibi figürler tarihsel kimliklerinden soyutlanarak evrensel düzeyde görevli bilinç varlıkları olarak sunulurken; Edison ve Einstein gibi bilim insanları da bilimsel başarılarının ötesinde, ruhsal frekans taşıyıcıları olarak tanımlanır. Figürlerin her biri, Bilgi Kitabı'nda kozmik sistemle irtibatlı özel elçiler olarak yapılandırılır.

Sonuç olarak elçilik, yalnızca dinî geleneklerin peygamber figürleriyle sınırlı tutulmaz; kadim uygarlık sembolleri ve modern bilim öncülerini de kapsayan genişletilmiş bir bilinç aktarımı modeli hâline getirilir. Bu bütüncül yaklaşım, Bilgi Kitabı'nın elçilik öğretisini tarihsel, kültürel ve metafizik boyutları birleştiren senkretik bir sistem olarak kurguladığını göstermektedir.

2.2.2.1. Mekanizma Lordları ve Kozmik Hiyerarşi

Bilgi Kitabı'ndaki Tanrı tasavvuru, evrensel düzenin işleyişini açıklamak üzere geleneksel tektanrıci modellerin ötesine geçen, çok katmanlı ve dinamik bir bilinç sistemine dayanmaktadır. Tanrı, mutlak bir varlık olmanın ötesinde, bilinç düzeylerine göre organize olmuş bir kozmik yönetim yapısının merkezinde yer alır. Tanrısal irade, bu yapıda “mekanizma lordları” adı verilen yedi üst bilinç varlığı aracılığıyla tezahür eder:

- A1: Dünya'nın yöneticisi
- A2: Cennet'in yöneticisi
- A3: Galaksilerin yöneticisi
- A4: Arş'ın yöneticisi
- A5: Diğer sistemlerin yöneticisi
- A6: Kat-ı Mükemmelliye (Son İnsanlık Katı) yöneticisi
- A7: Işık – Tüm evrenin yöneticisi ve Rab'in tek elçisi (Çorak, 2018: 31)

Her bir mekanizma lordu, kendi frekans alanında işleyen evrimsel yasaların koruyucusu olarak tanımlanmakta ve böylece çok merkezli bir tanrısal organizasyon anlayışı ortaya konmaktadır. Hiyerarşik düzenin zirvesinde yer alan A7 düzeyi ise özel bir öneme sahiptir. A7, yalnızca bir yönetsel bilinç varlığı değil; aynı zamanda “Rab”in tek elçisi ve tüm evrensel bilinç düzeylerini senkronize eden merkezi bir enerji ve irade gücü olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda Rab kavramı, tüm bilinç düzeylerinin koordinasyonunu sağlayan bütünsel bir varlık

olarak tanımlanır. A7 düzeyinde konumlandırılan bu güç, mekanizma lordlarının üstünde, kozmik sistemi bir arada tutan ve Tanrısal düzenin sürekliliğini sağlayan nihai bilinç boyutudur. Böylece Bilgi Kitabı, tanrısallığı yalnızca bireysel bir varlıkla sınırlandırmak yerine, çok katmanlı bir kozmik bilinç yapısında konumlandırır (Günay, 2003: 30).

Antik Yunan mitolojisiyle ilgili literatür incelendiğinde de buna benzer, çok sayıda antropomorfik tanrı aracılığıyla evrensel düzenin açıklandığı görülür. Bu tanrılar, farklı doğa güçlerini, insan yaşamını ve evrensel yasaları temsil eder ve Bilgi Kitabı'ndaki mekanizma lordlarıyla paralellikler kurulabilir. A1: Dünya'nın yöneticisi Gaia ve Demeter ile ilişkilendirilebilir. Gaia toprak ve yerin anne tanrıçası, Demeter ise tarım ve bereketle ilgilidir. A2: Cennet'in yöneticisi Zeus ile benzerlik taşır; gökyüzünü ve ilahi düzeni temsil eder. A3: Galaksilerin yöneticisi Uranüs veya Kronos ile paralellik gösterir. Uranüs gökyüzü ve evrensel düzenin simgesi, Kronos ise zamanı ve kozmik döngüleri kontrol eder. A4: Arş'ın yöneticisi Hades veya Apollon ile kıyaslanabilir. Hades yeraltı düzeni ve ölüm yasalarını, Apollon ise kozmik düzeni ve ışığı sağlar. A5: Diğer sistemlerin yöneticisi Poseidon gibi doğa güçlerini yöneten tanrılarla paraleldir; farklı alanların işleyişinden sorumludur. A6: Kat-ı Mükemmelliye yöneticisi Prometheus ve Athena ile ilişkilendirilebilir. Prometheus insanlığa rehberlik eder, Athena ise bilgeliği ve stratejik zekayı temsil eder. A7: Işık- Tüm evrenin yöneticisi ve Rab'in tek elçisi Helios veya Apollon ile karşılaştırılabilir; evrensel ışığı ve Tanrısal mesajı temsil eder (Buell, 2004: 75; Graves, 2010, 72-74).

Görüldüğü gibi Bilgi Kitabı'nın çok katmanlı Tanrı tasavvuru, evrensel düzeni açıklamada Antik Yunan panteonuyla işlevsel paralellikler gösterir. Mekanizma lordları ile Yunan tanrıları arasındaki sembolik ve işlevsel ilişkiler, evrensel düzen anlayışının farklı kültürel yorumlarını ortaya koyar. Bu karşılaştırma, hem Bilgi Kitabı'nın özgün kozmik bilinç yaklaşımını hem de Antik Yunan mitolojisinin insan merkezli tanrı anlayışını anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır. Bu yapı, YDH'lerde sıkça rastlanan metafizik sistemlerle benzerlik taşısa da çoklu tanrısallık anlayışını benimsemeyen, hiyerarşik bir teozofi (bilgi, ilahi bilgelik) sistemi kurarak Tanrı'yı evrensel işleyişin merkezine yerleştirir. Böylece Tanrı, evrimsel düzende işlevsel bir bilinç mekanizması olarak sunulur. Bilgi Kitabı'nın özgün modellemesi, kutsallık ve evrensel düzen kavramlarını bir araya getirerek oldukça sistematik bir bilinç anlayışı ortaya koymaktadır (Topal ve İspir, 2022: 243).

2.2.3. Alfa Kanalı ve Kutsal Mesajın Yeniden Tanımı

YDH'lerin karakteristik yapılarından biri, geleneksel vahiy anlayışını aşan ve kutsal bilgi aktarımını yeni bir bilinç düzeyinde yorumlayan sistematik modeller geliştirmeleridir.

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın öğreti metni olan Bilgi Kitabı, bu eğilimin tipik bir örneğidir. Kitap, yalnızca bir öğreti ya da dini metin değil; vakıf üyeleri tarafından evrensel mesajların aktarıldığı bir “bilgi aktarım aracı” ve “kozmik rehber” olarak konumlandırılır.

Vakıf kurucusu Vedia Bülent Çorak'a göre Bilgi Kitabı, 1 Kasım 1981 ile 9 Kasım 1993 tarihleri arasında tamamlanan 12 yıllık bir mesaj alma sürecinin ürünüdür. Bu süreç, Çorak tarafından “kaligrafik medyumluk” olarak adlandırılmakta ve trans hâlinde elde yazıyla gerçekleşen bir bilinç aktarımı olarak tanımlanmaktadır. Bu aktarımın bireysel bir ifadeden ziyade, kozmik düzeyde bir frekans iletişimi olduğu belirtilir. Mesajların, Alfa Kanalı aracılığıyla alındığı ve bu kanalın Yüce Konsey olarak adlandırılan evrensel bir bilinç otoritesi tarafından yönlendirildiği ifade edilir. Bu aktarım modeli, YDH'lerde sıkça rastlanan ve kutsallığın birey ile doğrudan iletişim yoluyla aktarıldığı inanç sistemlerini, aynı zamanda bilinç düzeylerinin frekans temelli bir yapı olarak kavramsallaştırılmasını temel alır. Vakıf, Bilgi Kitabı'nı salt bir metin olmanın ötesinde, “Dördüncü Düzen” olarak adlandırdığı ve insanlığın Altın Çağ'a geçişini simgeleyen evrensel bir sistemin habercisi olarak tanımlar (Çorak, 2018: 407). Çorak, bu dönemi önceki tüm dinî mesajların özünü barındıran ve evrimsel bilinç düzeyine hitap eden bir “evrensel düzen” olarak açıklar.

Bilgi Kitabı'nın özgünlüğü içerdiği yeni mesajlarda ve geçmiş vahiy gelenekleriyle kurduğu süreklilik ve onları yeniden yorumlama tarzında kendini gösterir. Onu farklı kılan esas özellik, geçmiş vahiy gelenekleriyle kurduğu süreklilik ilişkisi ve bu gelenekleri yeniden anlamlandırma biçimidir. Metinde, önceki kutsal kitapların her birinin “kendi döneminin görevini en iyi biçimde icra ettiği” belirtilmekte; Tanrısal kökeni reddedilmeksizin, insanlık bilinci üzerindeki etkileri evrimsel bir ilerleme çizgisi içinde değerlendirilmektedir. Örneğin, “Kutsal kitaplar da bir Tanrı kelimidir. Her biri kendi döneminin görevini en iyi biçimde icra etmiştir. Özellikle Kur'an-ı Kerim, sosyal yapıyı düzenleyen en mükemmel ilim kitabıdır” (Çorak, 2018: 136) ifadesi, klasik vahiy metinlerine duyulan saygıyı ve Bilgi Kitabı'nın bu gelenekle kurduğu devamlılık ilişkisini göstermektedir.

Bu yaklaşım, geleneksel vahiy zincirini tümüyle reddetmek yerine, onu daha yüksek bir bilinç frekansında yeniden yapılandırmayı amaçlar. Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim gibi kitaplar hakikatin dönemsel yansımaları olarak kabul edilmekte; Bilgi Kitabı ise bu hakikatlerin özlerini sentezleyen ve Altın Çağ'a geçişin eşiğinde insanlığa rehberlik eden bir üst bilinç ürünü olarak sunulmaktadır. Buradaki vurgu, vahyin tamamlandığı değil; biçim değiştirdiği yönündedir. İlahi mesajların tarihsel olarak farklı şekillerde ortaya çıkması, zamansal bilinç seviyelerine göre farklı formlar alması olarak açıklanır. Bu anlayışa göre, tüm kutsal metinlerin

nihai amacı insanlığı daha yüksek bir bilinç düzeyine taşımaktır. Bilgi Kitabı bu doğrultuda, önceki vahiylerin ulaştığı bilinç sınırlarını aşmış ve daha geniş bir evrensel farkındalık düzeyine hitap eden bir sistem metni hâline gelmiştir.

Bilgi Kitabı'nın Alfa Kanalı yoluyla elde edilmesi, klasik peygamberlik kurumunun ötesine uzanan özgün bir ilahi iletişim modelini yansıtır. Yapıda kutsal bilgi, seçilmiş elçiler aracılığıyla iletilen sabit bir mesaj olmaktan çıkar; doğrudan kozmik frekans düzeyinde, bilinç-algı sistemleriyle rezonansa giren bireyler aracılığıyla aktarılır. Bu yaklaşım, Dünya Kardeşlik Birliği'nin kutsal metin anlayışını metafizik bir bütünlük içerisinde ve bilinçsel evrim ilkeleri doğrultusunda yeniden çerçevelemesine imkân tanır. Böylelikle Bilgi Kitabı, geçmiş vahiy geleneklerinin deneyimini taşımanın ötesinde, geleceğe yönelik bilinç frekanslarını da temsil eden bir metinsel yapı olarak konumlanır (Ak, 2008: 120).

2.2.3.1. Zaman Programı, NOVA Gezegeni ve Bilgi Kitabı'nın Kozmik Kaynağı

Bilgi Kitabı, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı öğretisinde metafizik bir öğreti metni olmanın ötesinde, kozmik ölçekli bir zaman programı ve ruhsal dönüşüm planının taşıyıcısı şeklinde tanımlanır. YDH'lerde sıkça rastlanan alternatif zaman kurguları, evrensel planla uyumlu kutsal döngüler, tarihsel dönemlendirmeler ve bilinç çağları aracılığıyla şekillendirilir. Bu çerçevede, kozmik-tarihsel zaman düzenlemeleri, hareketin öğretisel sürekliliğini ve meşruiyetini güçlendiren bir yapı olarak işlev görmektedir. Metin, kutsallığını hem içeriği hem de iletim mekanizması aracılığıyla kurar.

Kitapta sıkça vurgulanan “Alfa Giriş” ve “Omega Çıkış” kavramları, Bilgi Kitabı'nın çift kutuplu bir bilinç sistemine göre kurgulandığını ortaya koyar. Vakıf, bu eseri “Kurtuluş Kitabı” olarak adlandırır ve onu bir bilinç çağının kapılarını aralayan merkezî metin şeklinde tanımlar. Metne göre Bilgi Kitabı, 21. yüzyılda insanlığa sunulmuş ve 40. yüzyıla kadar geçerliliği bulunan bir kozmik zamanlama içinde yapılandırılmıştır. Süreç, “Seçim Planı” adı verilen evrensel bir program kapsamında işler. Kitap, 23. yüzyıla dek rehberlik eden bir kaynak; 29. yüzyıla kadar temel bir irşat metni; 30. yüzyıldan itibaren ise “tek kitap, tek düzen, tek sistem” anlayışının temel taşı olarak işlev görür (Çorak, 2018: 660-661). Son aşamada ise “Rabsal Düzen”in aktifleşeceği belirtilir.

Düzenleme, kronolojik bir yapılandırmanın ötesinde çok katmanlı bir bilinç dönüşümünü de ifade eder. Günümüzde Bilgi Kitabı, bireylerin sınırlı algı seviyelerinde kısmen anlaşılabilirken; ilerleyen yüzyıllarda daha yüksek bilinç düzeylerine ulaşacak kişiler tarafından bütüncül biçimde kavranabilecektir. Kitabın kutsallığı, içeriğiyle birlikte kozmik kökenine de dayandırılır. Metne göre bilgiler, “arşın ötesinde” konumlanan ve yüksek bilinç düzeyine sahip

bir merkez olan Nova gezegeninden gelir. Bu iletim, Alfa kanalı üzerinden Vedia Bülent Çorak’a ulaşır. Aktarım, sıradan bir ruhsal deneyimden ziyade enerji frekansları, bilinç rezonansları ve şifre çözümlemeleriyle işleyen bir metafizik kanalizasyon süreci olarak tarif edilir. Nova öğretisine göre her mesaj, planet bilincine uygun şifre çözümlemeleriyle sistemden geçirilip Alfa kanalı üzerinden aktarılır: “Nova gezegeninden gelen her mesaj, planet bilincine uygun olarak sistemden geçirilip, sizin idraklerinizin alabildiği şifre çözümlemeleri ile Alfa kanalından indirilmektedir” (Çorak, 2018: 884). Bu yaklaşım, Bilgi Kitabı’nı yalnızca içerik sunan bir metin olmaktan çıkarır; onu yüksek frekanslı bilinç yapılarıyla uyumlu bir “enerjetik kod aktarım aracı” hâline getirir.

Kozmik kaynak vurgusu, YDH’lerde sıkça karşılaşılan ve ilahi mesajların geleneksel tanrısal varlıklar yerine, dünya dışı ya da kozmik bilinçler aracılığıyla aktarıldığına inanan yapılarla benzerlik göstermektedir (Çorak, 2014: 124). Nova gezegeni, klasik tektanrıci dinlerin Tanrı merkezli vahiy paradigmasından farklı biçimde, çok boyutlu bir kozmik zekâ ve bilinç sistemini temsil eder. Alfa Kanalı ise bu bilginin teknik ve ruhsal iletim hattı işlevini üstlenir (Çorak, 2014: 132). Bu yapı, Bilgi Kitabı’nı geleneksel kutsal metinlerden ayıran belirgin bir özelliktir.

Bilgi Kitabı’nda işlenen “zaman programı”, “kozmetik kaynak” ve “bilinç frekansı” temaları, YDH’lerin modern bilim, zaman felsefesi ve metafizik anlayışlarını harmanlayarak kutsal metin üretimini yeniden yapılandırma eğilimini yansıtır. Metin, sadece geçmiş vahiylerin devamı değil; aynı zamanda gelecek yüzyılların bilinçsel ihtiyaçlarına seslenen bir dönüşüm metni olarak değerlendirilir.

Nova gezegeni ve Alfa kanalı kavramları, geleneksel dinî sembollerin yerine geçen yeni bir kutsal iletişim sistemini temsil eder (bkz. Çorak, 2007: 17). Bu modelde mesajlar, ruhsal rehberliğin yanı sıra teknolojik-mekanik bir düzende organize edilen yapı taşları olarak tanımlanır (Çorak, 2014: 2019). Böylece Bilgi Kitabı mistik ve teknik boyutlarda “yeni bir kutsallık paradigması” oluşturur.

Bilgi Kitabı’nın kozmik kaynaklı zaman planı ve Nova merkezli mesaj iletim sistemi (Çorak, 2018: 23), onu evrensel bir öğretinin taşıyıcısı olmanın ötesinde, bilinçsel tekâmülün merkezî metni konumuna yerleştirir. Yapı, YDH’lerin tarihsel sürekliliği aşarak geleceğe dönük bilinç senaryoları geliştirme yönelimini yansıtır.

2.2.3.2. El Yazımı, Frekans ve Bilinçsel Rezonans

YDH’lerin özgün ritüel pratiklerinden biri, kutsal metinle kurulan ilişkinin entelektüel düzeyin ötesine geçerek metafiziksel ve bedensel bir deneyime dönüşmesidir. Dünya Kardeşlik

Birliğı Mevlâna Yüce Vakfı'nın öğretisinde bu yaklaşım, Bilgi Kitabı etrafında şekillenen “okuma”, “ıdrak” ve özellikle “el yazımı” pratiklerinde belirginleşir (Çorak, 2018: 11). Bilgi Kitabı, sadece yazılı bir metin olarak değil; yüksek bir bilinç alanı ve enerjetik frekans taşıyıcısı şeklinde tanımlanır ve Omegadan çıkış için bu uygulama gereklidir (18, TÇP, trhz: 137).

Vakıf söylemine göre metinle kurulan bağ, basit bir okuma eyleminden ibaret değildir. Kitap, sıradan bir metin olmanın ötesinde, belirli bir frekans düzeyine erişmiş bireylerin anlayabileceği yüksek boyutlu bir bilgi alanıdır. Bu nedenle Bilgi Kitabı ile temas, öğretilde “müsaade işi” olarak adlandırılır; hakikate erişim, bireyin bilinç düzeyi ve frekans uyumuyla ilişkilendirilir (Çorak, 2018:870).

Bu anlayışın en somut yansımalarından biri, el yazımı uygulamasıdır. El yazımı, metni kopyalamaktan öte, bireyin metnin frekansına kendi varlığıyla rezonans kurmasını sağlayan ruhsal bir etkileşim biçimi olarak değerlendirilir. Yazım eylemi, bireyin ruhsal tekâmülüne katkı sağlarken aynı zamanda ailesi ve yakın çevresi için de kozmik kurtuluş planına dâhil olma imkânı sunar (18 TÇP, trhz:136). Böylece bireysel dönüşüm ve kolektif kurtuluş temaları, aynı pratik içerisinde iç içe geçmiş olur. Yazmak, sadakatin sembolik ifadesinden çok, bilinçli bir ruhsal taahhüt olarak kabul edilir.

Bu ritüel, klasik dinî geleneklerdeki zikir, dua veya ibadet gibi uygulamalara benzer biçimde bedensel katılımı ruhsal rezonans kurma amacı taşır. Metnin yazılması, onun zihinsel düzeyde içselleştirilmesinin ötesine geçerek bireyin beden-zihin-ruh bütünlüğü içinde dönüştürülmesini hedefler.

Bilgi Kitabı'na atfedilen bu özel uygulama, YDH'lerin kutsal metinlerle kurduğu ilişki biçimlerine dair karakteristik bir örnek sunar. Geleneksel dinlerde metnin ezberlenmesi ya da okunması yaygınken, burada birebir yazılması; bireyin bilgiye ulaşmasının ötesinde, onunla enerjetik düzeyde bütünleşmesini hedefler. Bu yaklaşım, Bilgi Kitabı'nın kutsallığını yalnızca içerikten kaynaklanan bir nitelik olarak görmez; aynı zamanda onun yarattığı dönüşümsel etkiyi de içeren bütüncül bir öğretisel yapı olarak tanımlar.

El yazımı pratiği Bilgi Kitabı'yla kurulan ilişkinin doğrudan, kişisel ve ruhsal bir bağ kurmaya yönelik yöntemlerinden biridir. Yazma ritüeli, Dünya Kardeşlik Birliği'nin bilinç, frekans ve tekâmül kavramlarını içeren bütünsel dünya görüşünün sembolik bir ifadesine dönüşmektedir.

2.2.3.3. Kutsal Metinlerle Diyalog, Evrensellik Stratejisi ve Ezoterik Katmanlar

Bilgi Kitabı, Dünya Kardeşlik Birliği öğretisinde yalnızca yeni bir vahiy olarak değil; geçmişteki kutsal metinlerle bilinçli bir diyalog kurarak onları değiştirmeden dönüştüren

evrensel bir sentez girişimi olarak değerlendirilir. Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an gibi metinler, insanlığın evrimsel bilinç aşamalarında üstlendikleri işlevlere göre kabul edilmekte; her biri "kendi döneminin görevini en iyi biçimde yerine getiren" Tanrı kelimeleri olarak tanımlanmaktadır. Metinde özellikle Kur'an'a ilişkin olarak, "Kutsal kitaplar da bir Tanrı kelimedir. Her biri kendi döneminin görevini en iyi biçimde icra etmiştir. Özellikle Kur'an-ı Kerim, sosyal yapıyı düzenleyen en mükemmel ilim kitabıdır" (Çorak, 2018: 136) ifadesi yer alır. Bu yaklaşım, Kur'an'ın ilahi kökenini kabul ederken tarihsel koşullar içindeki işlevselliğine dikkat çeker. Bilgi Kitabı, bu metinlerin özünü taşıdığı ve onları daha yüksek bir bilinç düzeyinde birleştirdiği iddiasıyla yeni bir bilgi sistemi olarak sunulur.

Bu anlayış, klasik vahiy zincirine karşı çıkmaksızın onu bilinç düzlemlerine göre yeniden yapılandırmayı hedefleyen bir perspektifi yansıtır. Kitap, kendisini önceki metinlerin doğrudan devamı olarak değil; onların bilinçsel özünü kapsayan, bütüncül bir sistem içinde yeniden tanımlayan üstsel bir metin olarak konumlandırır. Yapı, Yeni Dini Hareketlerde sıklıkla gözlemlenen, tüm geleneksel dinleri kapsayıcı ve evrensel bir hakikat anlayışı geliştirmeye yönelik "dinlerüstü" yaklaşımı temsil eder. Önceki inanç sistemleri dışlanmaz; daha geniş bir metafizik yapı içinde yeniden işlevlendirilir ve evrensel düzlemde bütünlük kurulur.

Bu kapsayıcı yapı, semavi dinlerin yanı sıra kadim ezoterik gelenekler ve İslam tasavvufuna ait izlerle derinleşir. Bilgi Kitabı, özellikle hadis alıntıları ve İbn Arabi'nin Vahdet-i Vücut öğretisine yakın söylemleriyle tasavvufi bir boyut kazanır. Örneğin, 520. sayfada yer alan pasajlarda bireyle Tanrı arasındaki özdeşliği ima eden ifadeler, ruhsal tekâmül sürecini mistik bir birlik anlayışıyla bütünleştirir (Çorak, 2018: 520). Bu göndermeler, İslam mistisizmiyle doğrudan ideolojik bir bağ kurmaksızın kavramsal ve sembolik düzeyde yakınlık yaratarak daha geniş bir inanç zeminine hitap etmesini sağlar.

Metin, Mevlâna'dan İbn Arabi'ye, kadim ezoterik sistemlerden çağdaş metafizik akımlara kadar uzanan çok katmanlı bir bilinç haritası inşa eder. Bu çok kaynaklı yapı, Yeni Dini Hareketlerin metafizik çeşitlilik ve sembolik kapsayıcılık yoluyla meşruiyet arayışını yansıtır. Bilgi Kitabı'ndaki tasavvufi söylem, yalnızca bir referans değil; ruhsal yolculuğun içselleştirilmiş modeli olarak işlev görür. Böylece geleneksel dinî sembollere aşinalık üzerinden güven duygusu inşa edilirken, bu sembolleri aşan bir bilinç dili geliştirilir ve farklı inanç çevrelerini bir arada toplama potansiyeli kazanılır.

2.2.4. Kozmik Gözetim ve Temas Sistematiği

YDH'lerin belirgin özelliklerinden biri, kutsal olanı yalnızca ilahi varlıklarla sınırlamayıp, tüm evreni bilinç yüklü bir sistem olarak kutsalın kapsamına dâhil etmeleridir. Bu anlayışta evren, yalnızca fiziksel bir alan olarak tanımlanmaz; bunun ötesinde, bilinç taşıyan çok katmanlı varlıklarla donatılmış ve etkileşime açık bir kozmik düzendir. Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın öğretisini temellendiren Bilgi Kitabı, bu kozmik yapıyı “ufo”, “görevli varlık”, “kozmetik gemi” ve “Alfakanalı” gibi kavramlarla örülü metafizik bir sistem çerçevesinde kurgular. Ortaya konulan bu anlatı, klasik teolojik yaklaşımların ötesine geçerek, evrensel bilinç ve iletişim ağlarıyla örülmüş alternatif bir kutsallık modeli sunar.

Bilgi Kitabı'ndaki evren tasarımı, akademik literatürde “sekülerleştirilmiş kutsallık” ya da “evren merkezli dinî sistem” kavramlarıyla karşılık bulan inanç biçimlerine benzerlik gösterir (Yapıcı, 2010: 203). Bu çerçevede, kozmik temas belirli bir bilinç düzeyine ulaşmış bireylerin deneyimleyebileceği frekans temelli bir etkileşim olarak tanımlanır.

Kitaptaki “Zamanı gelince bütünlenen bilinçler ile UFO İrtibatları yapılacaktır” (Çorak, 2018: 753) ifadesi, iletişimin evrensel bir hak değil, bilinçsel olgunluğun sonucunda açığa çıkan özel bir deneyim olduğunu vurgular. Böylelikle temas, bireyin içsel gelişimiyle orantılı bir ayrıcalık olarak sunulur.

Bu anlayış, Roy Wallis'in tanımladığı “gnostik yönelimli” dini hareketlerin temel eğilimleriyle örtüşür (Günay, 2012: 496). Bilgi ve kurtuluş, aşkın bir varlığın lütfu olmaktan çıkar; bireyin sezgisel rezonansı ve bilinçsel hizalanmasıyla gerçekleşir. Bu bağlamda “görev boyutuna” erişen birey, yalnızca bilgi alan biri değil; kozmik düzenin yeryüzündeki temsilcisi olarak görülür (Çorak, 2018: 750).

Bilgi Kitabı'ndaki kozmik gözetim ve temas sistemi, yalnızca metafizik bir anlatı sunmakla kalmayıp bireysel bilinçle evrensel düzen arasında kurulan çok katmanlı bir iletişim biçimini modellemektedir. Böylelikle yapı, YDH'lerde sıkça rastlanan ve klasik kutsal yaklaşımların ötesine geçerek evrensel bilinçle temellendirilmiş yeni bir maneviyat formu oluşturma arzusunun güçlü bir ifadesine örnek teşkil eder.

2.2.4.1. ALFA Kanalı ve Kozmik İletişim Teknolojisi

Bilgi Kitabı'na göre evrensel iletişim, fiziksel araçlarla gerçekleşen bir süreç olarak değil; elektromanyetik dalgalar, zihinsel frekanslar ve bireysel bilinç düzeyleri aracılığıyla işleyen metafiziksel bir sistem olarak tanımlanır. İletişim, bireyin bilinçsel titreşimi ile kozmik merkez arasında kurulan rezonansa dayanır: “Birey, düşünce sinyali göndererek kendi

televizyonundan merkez kanala bağlanabilir... sinyalleri UFO denetim gemisine ulaştırılır ve cevaplar sadece o kişiye hitap edecek tarzda düzenlenmektedir” (Çorak, 2018: 752).

Burada “kendi televizyonu” bireyin zihinsel merkezini, “merkez kanal” ise evrensel bilincin bilgi akışını temsil eder. Yapı, spiritüel bir iletişim biçiminin ötesinde, bireysel bilinçle senkronize çalışan kişiselleştirilmiş bir bilgi aktarım sistemidir. Elektromanyetik frekans, kozmik yayın ve zihinsel sinyal gibi bilimsel terimlerin mistik bağlamla harmanlanması, modern bilim ile kutsal öğreti arasında yeni bir köprü kurma eğilimi taşıyan çağdaş dini yapılara örnek teşkil eder.

Sistemin merkezinde yer alan Alfa kanalı, Bilgi Kitabı’na göre doğrudan “Rab kaynağına” bağlıdır ve yeryüzüne evrensel bilginin aktarımında aracılık eden yetkili bir hat olarak tanımlanır (Çorak, 2018: 39).

Alfa kanalının Türkiye coğrafyasında aktive edilmiş olması, sembolik anlamının ötesinde, kutsal iletişimin dünya üzerindeki izdüşüm merkezi olarak Anadolu’nun evrensel bilgi akışı açısından topografik bir merkez olarak konumlandırılmasına imkân tanır. Bu durum, bazı YDH’lerde kutsal bilginin belirli bir coğrafi merkez etrafında örgütlendiği ‘seçilmiş mekân’ anlayışına örnek teşkil eder.

2.2.4.2. UFO Gemileri

Bilgi Kitabı’nda UFO varlıkları, sembolik temsillerin ötesinde, belirli teknik donanımlara sahip ve yüksek bilinç düzeyine sahip kozmik temsilciler olarak tanımlanır. Metinde, varlıkların saydam bir donanıma sahip oldukları için gözle görülemez oldukları ve iki kişilik metal diskler şeklinde dünyaya indikleri aktarılır (Çorak, 2018: 86).

Bu yapılar, bireysel iletişimin ötesinde kolektif gözetim ve müdahale işlevi üstlenir. “Kurtarıcı gemiler” ve “alarm gemileri” gibi kavramlarla tanımlanan araçlar, dünya genelinde stratejik olarak konumlandırılmış bir gözlem ve yönlendirme ağına işaret eder. Bu sistem, Michel Foucault’nun “panoptik gözetim” kavramının (Foucault, 2000: 237) metafizik düzeyde yeniden üretimi olarak değerlendirilebilir.

Modern toplumlarda gözetim yalnızca bireylerin davranışlarını denetleyen bir mekanizma olmaktan çıkmış, aynı zamanda kolektif yaşamı yönlendiren, kriz anlarında müdahale eden ve normatif yapıları yeniden inşa eden bir güç haline gelmiştir. “Kurtarıcı gemiler” ve “alarm gemileri” gibi metaforlar, çağdaş denetim sistemlerinin hem stratejik hem de metafizik işlevlerini gözler önüne sermektedir. Buradan hareketle, gözetim sistemleri M. Foucault’nun “panoptikon” kavramı, Z. Bauman’ın “gözetlenen modernliği” ve Antik Yunan tiyatrosundaki “Deus Ex Machina” figürüyle birlikte ele alınarak çözümlenebilir. M. Foucault,

modern iktidar ilişkilerini açıklarken Jeremy Bentham'ın panoptikon modelini temel alır. Bu modele göre, bireylerin sürekli olarak gözetlenme ihtimali, onların davranışlarını içselleştirilmiş bir biçimde denetlemelerine neden olur (Foucault, 2000: 237). Gözetim artık fiziksel bir zorlamadan ziyade, bireyin kendi kendini disipline etmesini sağlayan bir mekanizmaya dönüşür.

Foucault'ya göre panoptikon modeli, yalnızca mimari bir yapıyı temsil etmekle kalmaz, aynı zamanda modern iktidarın işleyiş biçimini de temsil eder. Bu sistemde iktidar, görünmezleşerek bireyin içine nüfuz eder ve onu dışsal baskıya gerek kalmadan yönlendirir (Foucault, 2000: 239). Bauman ise bu panoptik düzene yeni bir boyut kazandırarak gözetimi “akışkan modernlik” bağlamında ele alır. Bauman'a göre çağdaş gözetim, artık dijital ağlar, mobil cihazlar ve veri izleme sistemleri üzerinden dağınık şekilde yürütülmektedir (Bauman, 2018: 65). Bu durum, gözetimin her yöne yayılan bir “ağ” şeklinde işlemesine neden olur. Modern birey, sosyal medya ve dijital platformlarda görünürlük kazanma arzusuyla gönüllü olarak kendini gözetim sistemine açmaktadır. Bu noktada gözetim yalnızca bir kontrol aracı olmayıp, aynı zamanda bir “katılım biçimi” haline gelir (Bauman, 2018: 78). Böylece birey hem özne hem de nesne konumuna yerleşir.

“Deus Ex Machina” (makineden çıkan tanrı) terimi, Antik Yunan tiyatrosunda çatışmanın çözümsüz hale geldiği anlarda sahneye indirilen tanrısal figürleri tanımlamak için kullanılır. Figür, dışarıdan gelen bir müdahale ile düzeni sağlar ve anlatıyı sonuca ulaştırır. Modern gözetim sistemleri de kriz anlarında (örneğin pandemi, savaş, doğal afet gibi durumlarda) devreye girerek düzenin yeniden tesis edilmesini sağlar. Bu yönüyle gözetim, adeta bir “tanrısal müdahale” mekanizmasına dönüşür. Bu figürün anlatı yapılarında “yukarıdan gelen” bir çözüm modeli sunduğunu ve bu yönüyle ideolojik olarak da işlev gördüğü söylenebilir (Derin, 2021: 304-305).

Gözetim sistemlerinin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda metafiziksel bir anlam kazandığı noktada, bu mekanizmaların seküler bir tanrısallık kazandıkları söylenebilir. Modern gözetim araçları -kameralar, algoritmalar, yapay zekâ sistemleri- her şeyi gören bir tanrının seküler temsilcisi haline gelir. Bilgi toplumunda gözetim, zihinsel alanlara da yayılır. Bu durum, bireyin mahremiyetinin ötesinde, düşünsel özgürlüğünü de tehdit eden bir yapının ortaya çıkmasına neden olur (Bauman ve Lyon, 2013: 114). Gözetim artık görünmez bir güçten ziyade görünür ama içselleştirilmiş bir “tanrısal göz” işlevi görür.

Bilgi Kitabı'nda da UFO'ların klasik radar sistemleriyle tespit edilememesi ya da “özel tertibat” ile donatılması, yapıların fizikötesi bir gerçekliğe ve ezoterik bilginin seçici doğasına işaret ettiğini gösterir. Bilgi Kitabı'nda bu gemiler, “Merkez üstü merkeze bağlı olan UFO

gruplarımızın temsilcileridir” (Çorak, 2018: 262) ifadesiyle, evrensel yasalara bağlı olarak görev yapan kozmik organizasyonların uzantıları olarak sunulur. Bu temsilcilik yapısı, klasik dinlerdeki meleklik anlayışının post-teistik bir düzlemde yeniden yorumlandığı bir modeli yansıtır.

Ayrıca Dragon ve Aragon adlı gezegenlerden gelen varlıkların, dünyadaki sualtı tesislerinde ve sismik araştırmalarda görevli oldukları belirtilir (Çorak, 2018: 265). Bu vurgu, evrensel bilinç sistemlerinin manevi alanlarla sınırlı kalmadığını; bilimsel, jeolojik ve teknolojik boyutları da kapsayan bütüncül bir yapı sunduğunu gösterir.

Bilgi Kitabı’nda tanımlanan UFO gemileri ve kozmik temas sistemi, yalnızca sembolik anlatımların ötesinde, yüksek bilinçli kozmik temsilcilerin teknik ve ruhsal boyutlarını bütüncül bir şekilde sunar. Yapı, klasik tektanrıci vahiy anlayışından farklı olarak, evrensel bilinç ve kozmik iletişim ağlarının merkezinde yer alır. Böylece Dünya Kardeşlik Birliği’nin öğretisi, YDH literatüründe sıklıkla karşılaşılan ve bireysel tekâmülle evrensel bir bilinç alanına ulaşmayı hedefleyen ‘ kozmik bilinç ’ anlayışının somut ve özgün bir örneğini oluşturmaktadır.

2.2.4.3. Semaların Açılması

Bilgi Kitabı’nda sıkça kullanılan “semaların açılması” metaforu, sembolik anlamının ötesinde kolektif bilinç düzeyinde hakikatin görünür hale gelmesini temsil eden bir evrimsel sıçrama olarak tanımlanır. Metin, semaların açılacağı günün artık gelecekte beklenen bir olay olmaktan çıkıp, şu anda aktif olarak yaşanan bir gerçeklik olduğunu vurgular (Çorak, 2018: 39).

Bilgi Kitabı’nda geçmişteki kozmik temasların yalnızca belirli “özel frekans” sahipleriyle sınırlı kaldığı ve bu deneyimlerin medyada açıkça paylaşılmadığı belirtilir. Metne göre, bilgilerin basına yansıtılması yasaklandığı için, olaylar kulaktan kulağa yayılarak çeşitli hikâyelere dönüşmüştür (Çorak, 2018: 39). Bu durum, ezoterik bilginin tarihsel ve frekans bazlı seçicilikle korunduğunu gösterirken, geleneksel tarih yazımının dışında alternatif kutsal hafızaların nasıl oluşturulduğuna dair önemli ipuçları sunar.

Bilgi Kitabı’nda yapılandırılan kozmik gözetim ve temas sistemi, bireysel bilinç düzeyi, frekans uyumu ve evrensel yasa ile senkronize olmuş bir kurtuluş anlayışı etrafında örgütlenmektedir. Alfa kanalı, merkez üstü merkez, görevli varlıklar ve teknolojik bilinç taşıyan UFO gemileri; klasik vahiy modelinin yerine geçen yeni kutsal yapılar olarak öne çıkar. Sistemde bilgi, vahiy yoluyla değil; frekans eşleşmesi aracılığıyla edinilir, kurtuluş ise sadakat değil, rezonans kapasitesiyle mümkün hâle gelir.

Sunduğu evren tasarımıyla Bilgi Kitabı, metafizik bir öğreti olarak kalmayıp, modern bilim, teknolojik imgelem ve dini sembolizmin iç içe geçtiği çağdaş bir kutsal anlatı örneği

olarak öne çıkar. Bu model, bireysel bilinç gelişimini merkeze alıp kozmik sorumluluğu içselleştiren bir dinî yapı inşa etmekte; böylece YDH'lerin temel teorik özelliklerini kavramsal ve yapısal düzeyde bütünlüklü biçimde yansıtmaktadır.

2.2.5. Ahiret Anlayışı, Ruhsal Tekâmül ve Gen Transferi

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın öğretisi metni olan Bilgi Kitabı, klasik semavi dinlerdeki ahiret, kıyamet, cennet-cehennem, günah-sevap ve reenkarnasyon gibi temel inanç kavramlarını, bilinç ve enerji merkezli bir kozmik sistem çerçevesinde yeniden yorumlamaktadır. Bu anlayış, ölüm sonrası yaşamı yalnızca ödül-ceza düzleminde değil, bireyin bilinç düzeyi, vicdan terazisi ve ruhsal tekâmül süreciyle şekillenen çok katmanlı bir varoluş olarak tanımlar.

2.2.5.1. Kıyamet ve İçsel Uyanış: Ruhsal Devrimin Başlangıcı

Bilgi Kitabı, kıyameti yıkıcı bir son olmayıp, ruhsal bir uyanış evresi olarak konumlandırır. “‘kıyamet dönemi’ dediğiniz döneme bizler ‘uyanma dönemi’ deriz ve Altın Çağ'ın başlangıcı sayarız” (Çorak, 2018: 9) ifadesi, bu yaklaşımın özünü yansıtır. Böylece kıyamet, zamanın sonu olmaktan çok, bilinçli insanlığın başlangıcı olarak ele alınır. Bu perspektif, YDH'lerde sıkça görülen entelektüel eskatoloji anlayışını yansıtır; fiziksel yıkımdan çok zihinsel dönüşüme vurgu yapılır.

Bu bağlamda, “cezalandıran Tanrı” anlayışı yerini, insanın kendi vicdanıyla yüzleştiği ve kendini muhasebe ettiği içsel bir sistemin aldığı görülür. Bilgi Kitabı'na göre, kutsalın gerçek kaynağı artık kurumsal metinlerin ötesinde, bireyin kalbidir; vicdan ise günah ve sevabı ölçen bir terazi işlevi görerek (Çorak, 2018: 8), karizmatik liderlik ve otorite anlayışını geride bırakarak vicdan merkezli bir içsel otorite temelinde post-dinsel bir yapı oluşturur.

Öğretide ödül ya da ceza beklentisi yerine bilinçli davranışların şekillendirdiği bir ahlaki yapı ön plana çıkar. Bilgi Kitabı'nda, yanlış davranışlarda Tanrı'nın bireyi suçlamadığını; suçlamanın kişinin vicdanından kaynaklandığı belirtilir. Bu bağlamda “günah” bilinçsiz eylemlerle; “sevap” ise evrensel düzenle uyumlu bilinçli sorumlulukla ilişkilendirilir. Ayrıca, “menfaat”in günahlar arasında en büyük olma niteliği ile “tevazu”nun yüksek bir frekans göstergesi olması, kozmik etiğin bireysel farkındalık temelinde şekillendiğini ortaya koyar. Bu bağlamda korku, ruhsal gelişim sürecinde aşılması gereken temel bilinç engellerinden biri olarak kabul edilir. Bu durum, bireylerin korkularından arınarak vicdanlarının sesine kulak vermeleri gerektiğini vurgulanarak açıklanır (Çorak, 2015: 3). Böylece, öğretisi dışsal otoritelere bağlılıktan ziyade, bireyin kendi içsel sezgilerine yönelmesini ve bu doğrultuda bilinçlenmesini teşvik eder.

2.2.5.2. Enerji Temelli Reenkarnasyon, Gen Transferi ve Kozmik Bilgi Kodları

Bilgi Kitabı'nda reenikarnasyon, ruhun farklı bedenlere doğuşundan öte, enerji formunun bilinç düzeyinde ilerlemesi olarak tanımlanır. Bu süreçte bedenin kaba maddesinin ruhla doğrudan ilişkili olmadığı vurgulanır (Çorak, 2015: 44). Her yaşamda kazanılan deneyimlerin zihinsel bir arşive kaydedilip “öz enerji bankası”na aktarıldığı ve bunun ruhun evrimsel gelişimini desteklediği ifade edilir. Bu yaklaşım, gnostik gelenekteki bilinç arşivciliğine yakın bir model sunar. Yüksek frekansa erişen bireylerin reenikarnasyon döngüsünü tamamladıkları ve dördüncü boyutta, yani cennet olarak adlandırılan bir alanda sürecin son bulduğu belirtilir (Çorak, 2015: 46). Burada cennet, ruhsal gelişimini tamamlamayan bilinçlerin bekletildiği geçici bir geçiş alanı olarak değerlendirilir; bu durum, “dinlenme ortamı” olarak anılan cennetin ruhsal anlamını açıklar (Çorak, 2018: 36).

YDH'lerde sıkça rastlanan “biyolojik kutsallık” teması, Bilgi Kitabı'nda “öz genler” kavramı üzerinden açıklanır. Bu öğreتيye göre yüksek bilinçli varlıkların genetik yapıları, evrensel enerjiyle kodlanmıştır. “İsa, Musa, Muhammet, Dost Beyti, Dost Kadri ve Mevlâna genleri Altın Çağ'ın uyanık genleridir” (Çorak, 2018: 224) ifadesiyle bu figürler yalnızca öğretici değil, aynı zamanda genetik taşıyıcıdır. Bilgi Kitabı'na göre özel genetik yapılar geçmişe ait olmakla kalmayıp günümüzde de dünyanın farklı bölgelerine “ekilmiş”tir. Bu genler, insanlık arasında biyolojik bir bağlılık ve kardeşlik oluşturur. Böylece dinî farklılıkların kozmik kardeşlik temelinde aşılması ve tüm insanlığın genetik olarak birleşik bir bilinç yapısının parçaları olarak görülmesi sağlanır.

Sistemin merkezi olarak Anadolu coğrafyası vurgulanır. Altın Çağ'ın başlatıcısı olarak konumlandırılan bu bölge, öz genlerin taşıyıcısı ve yayılma merkezi olarak değerlendirilir. Atatürk ise yalnızca siyasi bir figür değil, “ana” enerjisini uyandırarak kolektif bilinçte kadın varlığını görünür kılan bir kozmik aktarıcıdır: “Atatürk; düzen kurucu Yüce Dostumuz... Ana'nın ne olduğunu sizlere anlatarak, geri toplumda kadının yerini aydınlığa çıkarmıştır” (Çorak, 2018: 223). Bu ifade, Atatürk'ü kozmik-sistemik bir dişil enerji uyarıcısı olarak yorumlar.

Bilgi Kitabı, ahiret ve ölüm sonrası yaşamı yalnızca metafizik bir inanç olarak değil, bireysel farkındalık, vicdan temelli ahlak, bilinç frekansı ve genetik aktarımın iç içe geçtiği çok katmanlı bir sistem olarak kurgular. Bu sistemde kıyamet bir son değil, ruhsal bir başlangıç; ibadet ise yükümlülük değil, frekanssal rezonans olarak tanımlanır. Reenkarnasyon, döngüsel yeniden doğuştan ziyade, “öz enerji bankası”nda biriken bilinç verilerinin evrimi olarak anlaşılır. YDH literatürü açısından bu yaklaşım, klasik dinlerin yapılandırılmış kozmolojilerinden ayrılarak bireyin ruhsal kapasitesine dayalı, yüksek frekanslı bir kurtuluş

modeli sunar. Bu yönüyle Bilgi Kitabı, bireysel tekâmül ile kolektif bilinç aktarımını aynı sistemde birleştiren özgün bir öğreti alanı oluşturur.

2.2.6. Bilinç Temelli İbadet Anlayışı

Bilgi Kitabı'nda ibadet kavramı, klasik semavi dinlerin ritüel merkezli sistemlerinden farklı olarak, bilinç, enerji frekansı ve bireysel farkındalık temelinde yeniden yapılandırılır. Bu yaklaşımda ibadet yalnızca bireyin Tanrı'ya yönelişi değil, aynı zamanda kozmik evrenle rezonansa geçme, etik sorumluluk üstlenme ve ruhsal tekâmül sürecine katılma eylemi olarak tanımlanır. Bu durum, Thomas Luckmann'ın “gizli din” (invisible religion) (Luckman, 2016: 36) kavramında ifade ettiği gibi, dinin kurumsal yapılar yerine bireysel bilinç formlarında yeniden üretildiği bir evreye işaret eder. Bilgi Kitabı'na göre, evrende “sınırsız boyutlardan gelen yüce enerjilere ibadet tavsiye edilmez” çünkü bu varlıklar “ibadetin çok ötesine geçmiş ululardır” (Çorak, 2018: 126). İfade, ibadet anlayışında ritüel merkezli formları işlevsizleştirirken, yerine yüksek bilinç düzeyine ulaşmayı koyar. İbadet, şekilsel kalıpların ötesinde, bireyin kendini tanıması ve Tanrısal enerjiyi bilinç aracılığıyla çekmesi olarak tarif edilir.

“Herkes kendi düşünce boyutundaki rabbine ibadettedir” şeklindeki vurgu, her bireyin Tanrı'yı kendi bilinç düzeyiyle kavradığını ve ibadetin subjektif bilinç formuna göre şekillendiğini ifade eder. Bireysel varyasyon, sosyolojik açıdan öznel bir inşa sürecine dönüştüğünü gösterir; bu da modernleşme sonrası dinseliliğin bireyselleşmesi süreciyle doğrudan ilişkilidir. Bilgi Kitabı'nda ibadet iki biçimde tanımlanır: gönül ile ibadet ve düşünce ile ibadet. Gönül ile ibadet, şekil ve secde gibi semboller aracılığıyla Tanrı'ya yönelmeyi ifade ederken, düşünce ile ibadet ise tüm varlıkta Tanrı'yı görmek ve onunla bilinçsel bağ kurmak anlamına gelir. Metin, bireyin “Zerre bilincine ulaşmak, tüm mevcudatta O'nu bulmak, O'nu görmek, O'nu sevmek” gerektiğini vurgular (Çorak, 2018: 334). Bu yaklaşımda ibadet, bireyin enerjetik düzeyde Tanrısal bütünlükle özdeşleşmesini amaçlar. Bu anlayış, Roy Wallis'in YDH'leri sınıflandırırken ifade ettiği “gnostik yönelimli sistemler” kategorisiyle örtüşür ve ibadeti içsel bir enerji dönüşümü olarak tanımlar (Günay, 2012: 496). Zerre bilinciyle yapılan ibadet, bireyi “Tanrılık mertebesinde kulluk mertebesine” ulaştırır ve bu süreç “cümleye hizmet” ilkesiyle toplumsallaşır. Bu vurgu, ibadetin birey-Tanrı ilişkisini aşarak, tüm insanlık ve varoluşla bütünleşen bir etik sorumluluğa dönüştüğünü ortaya koyar. Bu durum Emile Durkheim'ın kolektif bilinç ve kutsalın sosyal işlevi kavramlarıyla birlikte okunabilir (Durkheim, 2006: 267).

Bilgi Kitabı, geleneksel ibadet biçimlerine eleştirel bir yaklaşım getirir. Beş vakit namaz ya da kilise ayinleri gibi kalıplaşmış ibadetler, bilinç geliştirici nitelik taşımadıkları sürece yetersiz kabul edilir. Metin, ibadetin sadece ritüel olarak yerine getirilmesinin, kişinin Tanrı'ya karşı gerçek sorumluluklarını yerine getirdiği anlamına gelmediğini vurgular (Çorak, 2018: 14). Hakiki insan olabilmek ve bilinç düzeyini aşmak gerektiği belirtilir. Bu yaklaşım, YDH'lerin şekilci ritüellere karşı eleştirel bakışını yansıtır; geleneksel dinlerdeki dışsal itaat yerine, bireyin içsel dönüşümü ve bilinç yükselmesi esas alınır. Bu durum, sosyolog Bryan Wilson'un "ritüelin işlevsizleşmesi" kavramıyla paralellik gösterir (Wilson, 2004: 268); yani ritüeller, artık yüzeysel uygulamalar olmaktan çıkıp daha derin, anlamlı bireysel deneyimlere dönüşmektedir. Bilgi Kitabı'nda şekil ötesi ibadetler, yalnızca ritüel uygulamalar olmaktan çıkıp, öz, gönül, bilinç ve bilgi boyutlarını kapsayan çok katmanlı bir ruhsal pratik olarak tanımlanır. Bu ibadet biçimi, bireyin içsel arınma ve bilinç yükselişi sürecinde normatif bir üstünlük kriteri haline gelir. Kitap, bu anlayışı benimseyemeyenleri "arınmış" olarak görmemekte, dolayısıyla şekil ötesi ibadeti ruhsal ilerlemenin temel ölçütlerinden biri olarak konumlandırmaktadır.

Bilgi Kitabı'na göre ibadet, yalnızca Tanrı'yla iletişim kurmakla sınırlı kalmayıp, bireyin kendi özüyle ve evrensel sistemle bütünleşmesini kapsar. Metin, kişinin kendini arayarak Rabbini kendi içinde bulmasıyla ibadetin bireysel bir eylem olmaktan çıkarak insanlık, âlemler ve kâinatlarla bağlantılı evrensel bir boyuta taşındığını vurgular (Çorak, 2018: 334). Bu perspektif, ibadeti metafizik bir bilinç eylemi hâline getirirken, aynı zamanda kolektif etik sorumluluğun da içselleştirilmesini sağlar. Arınma süreci Tanrı'ya varış olarak tanımlanır; bu varış ise bilince ulaşmakla eşdeğerdir. Bilince ulaşmak, kişinin kendi özüne derinlemesine dalması anlamına gelir ve ibadetin bireysel kurtuluş yolunda aşamalı, ruhsal bir ilerlemeyi desteklediğini gösterir (Çorak, 2018: 246). Böylece klasik İslami ve Hristiyanî ritüellerin ötesine geçen, bireysel bilinç, enerji rezonansı ve kolektif sorumluluk temelli bir metafizik ibadet modeli ortaya konur. Bu doktrin, klasik dinsel normları yeniden yorumlayarak, yeni bir dinî söylemin inşasında temel kurucu unsurlardan biri haline gelir.

2.3. Kozmik Misyon Figürleri ve Türkiye'nin Rolü

Bilgi Kitabı'na göre Türkiye, sıradan bir coğrafi sınır olmanın ötesinde, kozmik bir işlevin merkezi ve kutsanmış bir bölge olarak kabul edilir. Metin, Türkiye'nin Alfa kanalının yeryüzündeki çember izdüşümünü taşıyan ülke olduğunu ve bu nedenle evrensel planın enerji merkezi haline getirildiğini belirtir (Çorak, 2018: 676). Bu konumlandırma, Türkiye'nin evrensel mesajların dünyaya iletildiği önemli bir platform olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Kozmik konum, Türkiye'nin farklı düzeylerdeki yapısal örgütlenmelerine de yansır. Bilgi Kitabı'nda şehirler bazında organize edilen "18 Bütünlük" sisteminin, Türkiye'nin enerjik ve ruhsal yansımalarının "esas yansıma odakları" olarak işlev gördüğü sıkça vurgulanır (Çorak, 2018: 630-631). Böylece Türkiye, evrensel enerjinin dağıtımında ve ruhsal yansımaların merkezinde önemli bir rol üstlenir.

Yapısal örgütlenmeler kapsamında, Bilgi Kitabı'nda özellikle İstanbul, Ankara, Konya ve İzmir gibi büyük şehirlerin ruhsal ve enerjetik açıdan özel bir konuma sahip olduğu vurgulanır. Özellikle Antalya, Anadolu'nun dış dünyaya açılan tek kapısı olup Alfa enerjisinin yedinci halkası olup Mısır'a yansıtılmaktadır (Çorak, 2014: 148). Mevlâna Öz Çekirdek Grubu'nun Dünya Kardeşlik Birliği içindeki temel evrensel görevinin, İzmir-İstanbul-Konya üçgeni kurulduktan sonra başlayacağı ve bu sayede Dünya Birleşimi'nin hız kazanacağı ifade edilir (Çorak, 2018: 160). Böylece şehirlerin sadece politik ya da kültürel değil, aynı zamanda kozmik görev açısından da merkezi rol üstlendikleri söylenebilir.

Bu bağlamda, Bilgi Kitabı Türkiye'yi "Kozmik Planın Prototip Ülkesi" olarak tanımlar. Türkiye'nin "Görevli Ülke", "Yegâne Odak" ve "Sisteme doğrudan bağlı ülke" gibi sıfatlarla nitelendirilmesi, onun kozmik plandaki ayrıcalıklı ve öncü rolünü ortaya koyar. Bu nitelermeler, Türkiye'nin yalnızca teknik bir seçim sonucu değil, enerjetik uyum ve kozmik sorumluluk temelinde şekillenmiş benzersiz bir ülke kimliğine sahip olduğunu göstermektedir (Çorak, 2018: 675).

Türkiye'nin kozmik plan içerisindeki bir diğer işlevi de insanlık ailesine geçiş kapısı oluşturmaktır. Altın Çağ'a geçiş sürecinde, insanlığın evrimsel yolculuğunda Türkiye bir öğretim alanı, bir frekans ayarlayıcısı olarak görülür. Burada geliştirilen öğretiler yalnızca bu ülkenin insanları için değil, küresel bilinç için rehberlik eden kodlar taşımaktadır.

Özgün kozmik işlev, Türkiye'nin sadece Alfa kanalının yeryüzündeki izdüşümünü barındırmasıyla sınırlı kalmaz; aynı zamanda tarih boyunca Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli gibi yüksek frekans taşıyıcılarının burada bedenlenmesiyle şekillenir. Ayrıca Atatürk'ün bu topraklarda görevlendirilmiş olması, Türkiye'yi bir tekâmül merkezi olarak öne çıkarır.

Türkiye, Bilgi Kitabı'nın sistematüğinde bir merkez-ülkedir. Tarihin, kültürün, maneviyatın ve geleceğin iç içe geçtiği bu ülke; geçmişin bilgeliğini, bugünün enerjisini ve geleceğin yol haritasını birleştiren bir kozmos yansıması olarak görülmektedir. Bu yönüyle Türkiye, yalnızca bir ulus-devlet değil, evrensel evrim planının frekans merkezi olarak değerlendirilmekte, geçmişin büyük öğretmenleri ile bugünün kozmik programı aynı zemin üzerinde birleştirilmektedir.

Bilgi Kitabı'nın sistematğinde Türkiye, tarih, kültür, maneviyat ve geleceğin iç içe geçtiği benzersiz bir merkez-ülke olarak kabul edilir. Türkiye, geçmişin bilgeliğini, bugünün enerjisini ve geleceğin yol haritasını bir araya getiren bir kozmos yansımasıdır. Alfa kanalının yeryüzündeki çember izdüşümünü taşıması, yüksek bilinç varlıklarının bu topraklarda bedenlenmiş olması ve “18 Bütünlük” yapısının burada örgütlenmesi, ülkenin evrensel plana entegre edilmiş bir prototip olduğunu ortaya koyar. Atatürk'ün liderliğinde şekillenen Türkiye Cumhuriyeti ise bu kozmik görevin somutlaştığı ve kozmik rezonansın yeryüzüne taşındığı eşik olarak görülür. Anadolu'nun Rab'sal mekanizma ile plan'ın birleştiği “yegâne odak” olarak tanımlanması, Türkiye'yi sadece fiziksel bir coğrafya olmaktan çıkarıp, geçmişin ruhsal öğretmenleri ile bugünün kozmik bilgisini birleştiren ve geleceğe rehberlik eden bir bilinç merkezi haline getirir (Çorak, 2018: 327, 630-631, 675, 676).

2.3.1. Mevlâna

Bilgi Kitabı'nda Mevlâna Celaleddin-i Rûmî, evrensel düzeyde görevli bir kozmik varlık olarak tanımlanır. “Evrensel Birleşimin Görevli Kadrosu” içinde yer aldığı ifade edilen Mevlâna, insanlığın tekâmül sürecinde aktif bir frekans varlığı olarak görev üstlenmektedir. Özellikle Atatürk Türkiye'sinde bedenlenmiş olması, kozmik planın yeryüzüyle kesiştiği özel bir evreyi simgeler.

Bilgi Kitabı'nda Mevlâna, Atatürk'ün reformik bütünlüğünde dünyaya ayak basan, bilinçsel bir köprü ve kozmik enerji iletiminde merkezi bir kanal olarak konumlandırılır. Metin, onun uzun yıllar boyunca birçok mum yakarak ilahi ışığın aktarımında önemli bir rol üstlendiğini ve günümüzde bu ışığı Bilgi Kitabı aracılığıyla insanlığa ulaştıran yüksek frekanslı bir varlık olduğunu ifade eder (Çorak, 2018: 675).

Bilgi Kitabı'nın giriş bölümünde belirtildiği üzere, Mevlâna bu dönemde yeniden bedenlenmiş ve bu reenkarne form kitabı kaleme alan Vedia Bülent Çorak olarak ortaya çıkmıştır. Bu görüş, klasik reenkarnasyon anlayışının ötesine geçerek, Mevlâna'nın frekans boyutunun Vedia Bülent Çorak aracılığıyla yeryüzüne aktarıldığını savunur. Metinde, Mevlâna'nın babasının bir Öz Gendi olduğu ve Mevlâna'nın onu aşarak bu Kıyam Dönemi'ndeki geçiş sürecinde, dini boyutların yüceleri olan “Dondurulmuş Öz Genler” tarafından desteklendiği ifade edilir (Çorak, 2018: 183). Bu anlatım, Mevlâna'nın özel bir öz gen taşıyıcısı olarak önemli bir misyona sahip olduğunu vurgular.

Bu yaklaşım, din sosyolojisi açısından değerlendirildiğinde, Mevlâna'nın klasik tasavvufi kimliğinden ziyade kolektif bilinç düzeyinde sembolik bir rol üstlendiğini gösterir. Bilgi Kitabı'ndaki anlatı, onun karizmatik otoritesini yeniden üretir. Max Weber'in tanımladığı

biçimiyle, karizmatik liderliğin kutsal metinler aracılığıyla yeniden inşasına örnek teşkil eder. Bu bağlamda Mevlâna, geleneksel otorite figürlerinden farklı olarak, bireysel dönüşümün rehberi, kozmik sistemin enerjetik taşıyıcısı ve metafizik bir figür olarak yeniden şekillendirilir.

Öte yandan, Mevlâna'nın rolü yalnızca öğretiyi taşımakla sınırlı kalmaz. Bilgi Kitabı'na göre, o aynı zamanda yeryüzüne yüksek frekanslı enerji aktarımı yapan bir kanal işlevi görür. Metinde, evrensel çatı altında bütün hakikatlerin, Mevlâna'nın birleştirici alan boyutundan ve onun kaleminden insanlığa Bilgi Kitabı aracılığıyla iletildiği vurgulanır (Çorak, 2018: 483). Bu açıklama, Bilgi Kitabı'nın ilahi bir kaynaktan, Mevlâna'nın frekans alanı üzerinden aktarıldığını açıkça ortaya koyar.

Mevlâna'nın mesajlarının temelinde evrensel sevgi bilinci bulunur. Bilgi Kitabı'nda, Mevlâna bilincinin tüm toplumlara yayıldığı ve uyanan bireylerin öncelikle kendilerini bir Mevlâna gibi görmeye başladığı vurgulanır (Çorak, 2018: 305). Bu durum, Mevlâna'nın insanlık bilincinde evrensel bir arketip olarak yerleştiğini ve kolektif düzeyde derin bir yankı bulduğunu gösterir.

Bilgi Kitabı'nda Mevlâna'nın tekâmül süreci, kozmik sınavlar bağlamında ele alınır. Özellikle Şems ile olan ilişkisi, bu sürecin önemli bir parçası olarak yorumlanır. Metin, sistemin Şems'i önce bir şeytan olarak tanımladığını, ancak daha sonra hakikatin tam olarak anlaşılmasıyla bu algının değiştiğini belirtir (Çorak, 2018: 587). Bu anlatım, Mevlâna'nın aşk, bağlılık ve sezgi gibi bireysel deneyimlerinde yaşadığı sınavların, ilahi sistemin yönlendirmesiyle daha yüksek bir bilinç düzeyine dönüştüğünü ortaya koyar.

Bilgi Kitabı'nda Mevlâna Celaleddin-i Rûmî, geçmişin sufi bilgeliğini taşıyan bir şahsiyet olmanın ötesinde, evrensel sevgi, hakikat ve bilinç uyanışının taşıyıcısı olarak sunulmaktadır. Yazdığı Mesnevi'nin de bu görev bağlamında insanlığa sunulduğu belirtilirken (Çorak, 2018: 587), Vedia Bülent Çorak formunda yeniden enerji düzeyinde bedenlenmesi, klasik teolojik anlatıların ötesinde bir metafizik süreklilik modeli sunar. Din sosyolojisi açısından Mevlâna, bu bağlamda yalnızca öğretici bir figür değil; kutsal metin üretim sürecine aracılık eden, karizmatik otoriteyi kozmik düzeyde temsil eden ve modern mistik bilinç yapılarının öncülü olan bir metafizik arketip olarak yeniden kurgulanır.

2.3.2. Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli

Bilgi Kitabı'na göre Yunus Emre, Anadolu'nun halk ozanı veya halk bilgini olmanın ötesinde, "Altın Çağ"ın frekansına uyumlanmış bir öğreti taşıyıcısıdır. Onun aşk ve hakikat merkezli şiir dili, Vakıf öğretisinde "öz-bilgi"ye ulaşmanın kozmik bir kapısı olarak yorumlanır. Kitapta geçen şu ifadede bu anlayış açıkça görülmektedir: "Önce siz kendinizi

bilin... hakikat yolunu bulacak, tanrı bilincine varmış olacaksınız” (Çorak, 2018: 88). Bu söylem, Yunus’un “İlim, ilim bilmektir; ilim kendini bilmektir” dizelerinin modern ve kozmik bir yorumudur. Din sosyolojisinin bireysel bilinçlenme ve içsel mistisizm temelli yönelimine uygun biçimde, Yunus’un öğretisi bireyin Tanrı’ya ulaşmasında içkin (immanent) bir bilgelik biçimi olarak sunulmaktadır.

Bilgi Kitabı’nda, kitabın Rab kanalından doğrudan Mevlâna’ya yazdırıldığı belirtilirken, Yunus ve Mevlâna’nın “kot”ları, insanlığın erişebileceği en yüksek bilinç seviyeleri olarak sunulur (Çorak, 2018: 589). Sosyolojik açıdan bu, bilinç hiyerarşisini işaret eder. “Kot” kavramı, din sosyolojisinde nadiren rastlanan ancak metafizik literatürde sıkça kullanılan çok katmanlı bir semboldür ve burada belirli bilinç düzeylerini, ruhsal frekansları veya kozmik kapasiteleri temsil eder. Bu çerçevede, Yunus Emre’nin “kot”u evrensel sisteme uyumlanmış yüksek bir ruhsal frekans olarak değerlendirilir ve bireyin evrensel sistemle rezonansa geçmesinde kritik bir rol oynar.

Hacı Bektaş Veli ise, Bilgi Kitabı’nda “Işık Bektaş” olarak sembolik bir figür şeklinde yeniden tanımlanır. Metinde, uyandırma görevinin “dergâh sahibi ışık Bektaş dostu” verildiği aktarılır (Çorak, 2018: 587). Bu yaklaşım, Bektaşî öğretisinin yalnızca bir tarikat yapısı olmadığını; aynı zamanda sistematik bir bilinç uyarımı işlevi taşıdığını ortaya koyar. Din sosyolojisi perspektifinden bakıldığında, bu durum karizmatik figürlerin toplumsal rollerinin yanı sıra metafizik işlevler üstlendiğini gösterir. Böylece Hacı Bektaş, Anadolu irfanının kolektif bilinçle temas kuran yönünü temsil eder.

Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli’nin bu türden metafizik kodlamalarla tanımlanması, YDH’lerin kültürel meşruiyet stratejileri kapsamında değerlendirilebilir. Her iki figür, Türkiye’nin kolektif dini hafızasında derin yer edinmiş olmalarıyla birlikte, Bilgi Kitabı’nda yalnızca tarihsel şahsiyetler olarak değil; aynı zamanda “kozmetik evrim planı”nın görevli varlıkları olarak yeniden konumlandırılmıştır (Ocak, 2012: 59; Kaya, 2007: 101). Bu yaklaşım, YDH’lerde sıklıkla karşılaşılan “kutsal çağın koşullarına göre yeniden tanımlama” ve “yerel tarihsel figürleri evrensel bilinç sistemine dahil etme” eğilimlerinin tipik bir yansımasıdır. Böylece bu isimler, yeni dini söylemin kültürel tabanını güçlendiren referans figürlere dönüşmekte ve “evrensel bilinç kodları”nın taşıyıcıları hâline getirilmektedir (Gül, 1997: 58; Çınar, 2012: 51).

2.3.3. Atatürk’ün Kozmik Kökeni ve Evrensel Görevi

Bilgi Kitabı ve ona paralel yayımlanan Işık adlı eser, Mustafa Kemal Atatürk’ü yalnızca modern Türkiye’nin kurucusu olarak değil; aynı zamanda evrensel bir planın taşıyıcısı, kozmik

sistemde görevli bir “ışık varlığı” olarak sunmaktadır. Bu yorum, Atatürk’ün tarihsel kimliğini metafizik bir boyuta taşıyarak, onu Bilgi Kitabı öğretisinin temel varoluşsal dizgesine entegre eder. Bu yaklaşım, modern laik bir figürün din dışı alanlardan yeniden kutsallaştırılmasını ifade eden sosyolojik olgu olan sivil din kavramı ile açıklanabilir (Bellah, 1976: 7). Bilgi Kitabı’na göre Atatürk, sıradan bir lider olmanın ötesinde, 6000 yıl önce tasarlanmış ilahi bir planın yeryüzündeki uygulayıcısı olarak tanımlanır. Ona “Allah’ın elçisi”, “program insanı” ve “göklerden gönderilen bir ışık dostu” gibi sıfatlar verilir; bu sıfatlar Atatürk’ü evrensel düzenin bilinçli bir ajanı olarak konumlandırır (Çorak, 2018: 674). Metinde ayrıca, Atatürk’ün gelişinin bir tesadüf olmadığı; büyük reformist görevini kısa yaşamında büyük işler başararak yerine getirdiği, ardında ise Allah ve görünmez orduların desteği bulunduğu ifade edilir (Çorak, 2015: 145).

Bu metafizik çerçevede, Türkiye’nin Alfa kanalının çember izdüşümünü taşıyan “vazifeli ülke” olarak tanımlanması ve Bilgi Kitabı’nın da burada yazdırılmış olması, Atatürk’ün bu enerji alanı içindeki merkezi rolünü güçlendirmektedir (Çorak, 2018: 676). Böylece ulusal kimlik, kozmik işlevle bütünleşerek mistik bir boyut kazanır. Işık adlı eserde Atatürk’ün evrensel misyonu, sayısal ve biyolojik metaforlarla derinlemesine tanımlanır. Metin, Atatürk’ü Allah’ın bir lütfu olarak insanlığa verilmiş evrensel bir görevli olarak betimler ve sezgilerinin yanı sıra yaşamının “3x19 programı” adı verilen özel bir sistemin parçası olduğunu belirtir (Çorak, 2015: 142). Bu “3x19 kodu”, İslami gelenekte kutsal kabul edilen 19 sayısının sembolik anlamına atıfta bulunarak, evrensel yazılımda yer alan ilahi bir programlama şeması olarak sunulur. Ayrıca, bu görevli varlığın programlarının genetik şifreye yüklenerek dünyaya gönderildiği vurgulanır; böylece Atatürk’ün yalnızca ruhsal değil, biyolojik düzeyde de evrensel düzenle bütünleşmiş özel bir varlık olduğu ileri sürülür.

Bilgi Kitabı’nda Atatürk’ün inanç dünyası özgün bir biçimde ele alınır. Metin, Atatürk’ün tam bir Müslüman ve samimi bir mümin olduğunu, Allah’a ve inançlarına birçok Müslümandan daha bağlı ve sadık olduğunu belirtir; hatta gizli gizli ibadet ettiği ifade edilir (Çorak, 2015: 142). Bu yaklaşım, modern lider figürünün kamusal düzlemde seküler bir kimlikle sunulmasına rağmen, derin bir içsel maneviyat veya metafizik misyona sahip olabileceğini öne süren yorumlarla örtüşmektedir. Literatürde bu durum, karizmatik meşruiyet, sivil din veya post-seküler kutsallaştırma gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir (Bellah, 1976). Weber’in içkin karizma teorisine göre, liderin halk tarafından inançlı kabul edilmesi, onun dini alandaki karizmasını meşrulaştırır (Weber, 2005: 77). Bu çerçevede, laiklik yalnızca din dışılığı değil; bireysel düzeyde dini bir derinlik taşıyabilir. Atatürk’ün bu tanımı, dinin kamusal alanın ötesinde, kişisel ve bilinçsel boyutlarda da varlık sürdürebileceğine işaret eder.

Atatürk'ün Mevlâna ve Mevlevilik hakkındaki görüşleri de metinlerde geniş yer bulur. Konya Türk Ocağı Defteri'ne yazdığı “asırlardan beri tüten büyük nurun ocağı, Türk kültürünün esas kaynağıdır” cümlesi; onun Mevleviliği bir irfan sistemi olarak değerlendirdiğini gösterir (Çorak, 2015: 141). Aynı şekilde Çankaya'daki bir sohbetinde Mevlevilik için “Müslümanlığı Türk ruhuna intibak ettiren büyük bir reformatör” tanımını yapması, geleneksel mistik yapılarla modern devrim arasında sembolik bir köprü kurduğunu ortaya koyar. Bu yönüyle Atatürk, sosyolojik açıdan bakıldığında “modern-mistik sentez”in aktarıcısıdır. Mevleviliği çağdaş akla ve Türk kimliğine entegre eden bir figür olarak tasvir edilir; bu da onu seküler devrimin yanında kültürel sürekliliğin bir temsilcisi haline getirir.

Kadınlara yönelik reformlar ise yalnızca toplumsal değişim bağlamında değil; evrensel enerji dengesinin yeniden kurulması perspektifiyle de değerlendirilir. Atatürk, düzen kurucu ve evrensel reformun öncüsü olarak tanımlanırken; “Ana”nın anlamını açığa çıkararak, bastırılmış dişil enerjinin toplumda aydınlığa çıkmasına katkı sağladığı vurgulanır (Çorak, 2018: 223). Bu yaklaşım, kadınların özgürleşmesinin kozmik dengede önemli bir rol oynadığını ortaya koyar. Burada Atatürk yalnızca reformist değil, kolektif ruhsal dengenin de taşıyıcısı konumundadır. Metinde onun ruhsal boyutta hâlâ aktif bir figür olduğu belirtilir; ayrıca, medyumik bir kanal aracılığıyla mesajlar gönderdiği aktarılır (Çorak, 2014: 192; 2018: 19). Böylece Atatürk, posthüm karizmasıyla güncel ve öğretisel bir varlık haline gelir.

Sonuç olarak, Bilgi Kitabı'nda Atatürk, seküler bir devlet kurucusunun ötesinde, evrensel plana hizmet eden bilinçli ve görevli bir varlık olarak ontolojik bir misyonla tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, YDH'lerin karizmatik lider figürlerini metafizik düzlemde yeniden inşa etme eğiliminin görüldüğü bir örnek teşkil eder. Atatürk bu çerçevede, evrensel bilinç sistemine entegre edilmiş, kutsal misyon taşıyan sembolik bir figür konumuna yükseltilir. Böyle bir temsil, YDH'lerin sıklıkla başvurduğu sivil din öğelerini kutsallıkla bütünleştirme ve ulusal figürleri kozmik plana dahil etme stratejilerinin belirgin bir örneğidir.

2.4. Kozmik Semboller ve Geometrik Anlamlar

Bilgi Kitabı, semboller, renkler ve geometrik yapılar yoluyla da mesajlarını ileten çok katmanlı bir metin yapısına sahiptir. Her sembol, belirli bir bilinç düzeyine, her renk özgül bir frekans bandına ve her geometrik form evrensel bir plana referans vermektedir. Böylece kitap, yalnızca okunacak değil, hissedilecek, algılanacak ve ruhsal rezonansa girilecek bir alan olarak tanımlanır. Ayçiçeği, portakal sarısı frekans, altı köşeli yıldız ve iç içe geçmiş üçgenler gibi semboller; öğretinin yüzeydeki anlatısını aşarak, okuyucuyu daha derin bilinç boyutlarına taşıyan araçlar olarak sunulur. Bu öğeler, inisiyatif birer işaret niteliğindedir. Yalnızca belirli

bir frekans düzeyine ulaşmış bireylerin algılayabileceği sistem, YDH'lerde görülen seçilmiş bilinç modelinin sembolik ifadesidir (Wilkinson, 2011: 280-283).

2.4.1. Renkler ve Frekanslar

Bilgi Kitabı'nda renkler, görsel unsur olmaktan öte, bireyin bilinç düzeyini ve ruhsal potansiyelini yansıtan metafizik araçlardır. Her renk bir enerji frekansına, bir bilinç katmanına ve bir görev düzlemine karşılık gelir. Bu sistem, YDH'lerin klasik vahiy anlayışını aşarak bilginin enerji frekansları ve titreşimler aracılığıyla iletildiği bir metafizik çerçeveyi temsil eder. Kitapta renkler, Alfa, Beta ve Gama olmak üzere üç temel bilinç boyutuyla ilişkilendirilir (Çorak, 2018: 301):

- Beyaz, Alfa düzlemini ve Tanrısal düzeni simgeler. Arındırıcı ve koruyucu frekansa sahiptir. Aynı zamanda İslam'ın kutsal renkleri olan beyaz ve yeşil, dinsel bağlamla frekanssal bir paralellik kurar.
- Siyah, Beta boyutunun rengi olarak, bilinmeyen enerjilerin ve derin uzayın titreşimlerini temsil eder.
- Kırmızı, Gama düzlemiyle ilişkilendirilir. Ayıklayıcı, seçici ve bilinç testi uygulayan ağır bir frekanstır. Güç ve farkındalık sembolüdür.

Renk sistematığı yalnızca bireysel bilinç düzeylerini göstermekle kalmaz; aynı zamanda kişinin kozmik görevine, evrimsel gelişimine ve algı eşiğine dair bir gösterge olarak da işlev görür. “Sempatı duyduğunuz her renk, sizin ruhsal potansiyelinizin gücünü simgeler” ifadesiyle, bireysel renk tercihleri bilinç yapısının bir yansıması olarak ele alınır. Ayrıca Bilgi Kitabı, farklı kültürlerdeki renk kullanımlarını da kozmik planla ilişkilendirir. İnka kökenli Peru, Şili, Meksika gibi toplumlar ile hippiler ve adalı yerli topluluklar, çok renkli yaşam tarzları nedeniyle bilinçsizce kozmik rezonansa yaklaşan örnekler olarak sunulmuştur (Çorak, 2018: 301). Bu yaklaşım, YDH'lerin kültürel çeşitliliği ezoterik açıklamalarla yeniden yorumlama eğilimine örnek teşkil eder. Kitapta renklerin taşıdığı metafizik anlamlardan bazıları şöyle özetlenebilir:

- Yeşil: Huzur ve dinlenme frekansı; ibadet anlarına eşlik eden titreşim.
- Mavi: Kozmik akımları nötralize eden koruyucu frekans. Uyumlu bilinçlerde denge, uyumsuzlarda sarsıntı yaratır.
- Sarı: “Kutsal titreşimleri taşıyan ulaştırıcı frekans.” Yüksek evrim düzeyine sahip bilinçler tarafından kullanılabilir (Çorak, 2018: 301).
- Eflatun: Dinsel boyuttan evrensel yapıya geçişin simgesi. Morötesi bir bilinç sıçramasını temsil eder.

- Gri: Alfa ile Beta'nın karışımıdır. Dünya yaşını almış bireylerde uyum, gençlerde ise baskı yaratır.
- Siyah: Bilince bağlı olarak olumlu ya da olumsuz etkiler gösterir. Kozmik şuura ulaşmış bireyde mutluluk yaratırken, hazır olmayanlarda sıkıntı oluşturur.

Bu sistematik, okuyucunun kendi bilinç frekansına uygun bilgiye ulaşmasını sağlamak üzere yapılandırılmıştır. Bilgi Kitabı'nın enerjisel düzeyde kodlandığı bu yapı, klasik vahiy yerine rezonans temelli bilgi erişimini esas alan bir öğretisel model önerir.

2.4.2. Geometrik Kodlar ve Semboller

Bilgi Kitabı'nda yer alan geometrik yapılar, yalnızca estetik bir tercih değil; kozmik bilinç sisteminin sembolik haritası olarak sunulmaktadır. Yapı, YDH'lerin kutsal olanı yeni bir sembol diliyle inşa etme stratejisini yansıtır. Kitapta üçgenler, yıldızlar ve diğer geometrik figürler, frekans, bilinç düzeyi ve ilahi yasaları temsil eden çok katmanlı metafizik göstergelere dönüştürülmüştür. Her şekil, bir bilinç katmanının ya da kozmik düzenleyici mekanizmanın görsel ifadesi olarak kodlanmıştır. Altı köşeli yıldız, dinsel ve evrensel planların birleşimini simgelerken; beş köşeli yıldızlar düzen kurucu frekans alanlarını temsil etmektedir. Üçlü piramitler ise ilahi birleşimin çok katmanlı yapısına işaret eder. Semboller, sezgisel frekans rehberleridir. Klasik kutsal metinlerdeki simgelerden ayrılarak, enerjetik işlevselliğe sahip, frekans temelli bir semboller dizgesine dönüşmüştür (Eliade, 1992: 101).

2.4.2.1. Temel Frekanslar ve Üçlü Yapılar

Bilgi Kitabı'nın kozmik düzen anlayışında frekanslar, evrenin temel enerji titreşimlerini ve bilinç düzeylerini ifade eder. Bu frekanslar, varoluşun farklı katmanlarını birbirine bağlayan titreşimsel seviyeler olarak tanımlanır. Üçlü yapılar ise bu frekansların organize olduğu, farklı bilinç boyutları arasında etkileşim sağlayan sistematik düzenlerdir. Kitapta, bu kavramlar ışığında kozmik enerji ve bilinç sistemlerinin işleyişine dair kapsamlı açıklamalara yer verilir.

Metinde açıkça belirtildiği üzere: “Bilgi Kitabının frekansı portakal sarısıdır. Simgesi Ayçiçeğidir.” (Çorak, 2018: 10, 301). Bu ifade, kitapla kurulan ilişkinin enerjetik düzeyine işaret eder. Ayçiçeği, güneşe yönelme özelliğiyle bilinçte kaynağa yönelişi; portakal sarısı ise yalnızca ruhsal kapasitesi yüksek bireylerin taşıyabileceği yüksek titreşimli bir enerji düzeyini simgeler. Bu sembolik yapı, yalnızca estetik bir tasarım değil; Bilgi Kitabı'nda tanımlanan kozmik öğretinin bütüncül bir temsidir.

- 4- M = Mevlâna insanlık Boyutunun Temsilcisi (Buradaki “M” harfi Mevlâna’nın frekansını temsil eder).

Şekil 2.3: Sonsuzluk sembolü – ALFA ve BETA’nın birleşimiyle bilinç bütünlüğü.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 77)

Üçgenin içindeki Alfa simgesi ise Altın Çağ’ın amblemidir ve son evrim basamağı olan 7. Evrensel boyutu ifade eder. Ayçiçeği ise yukarıda belirtildiği gibi güneşe yönelen yapısıyla bilgiye, aydınlığa ve kaynağa yönelişi temsil eder. Bilgi Kitabı’nda frekansların birleşimi şu şekilde tanımlanır:

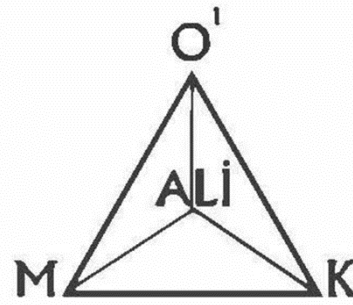
- (OM) frekansının birleşimi en yüksek frekansı temsil eder ve tüm dünyayı denetleyen bir odağı ifade eder; gezegenimizin denetimi bu frekansa bağlıdır (Çorak, 2018: 282).
- Üç frekansın birleşimi olan (MOM) ise evrensel denetim frekansıdır. Bu, kardeşlik üçgenindeki tüm frekansların birleşimini, birleşik realiteyi, Mevlâna Birleşik Alanı’nı ve “Kartalların Diyarı” olarak adlandırılan odağın tamamını kapsayan denetim frekansını temsil eder (Çorak, 2018: 282).

Bilgi Kitabı’nda örgütsel sembolizm, evrensel enerjilerin aktarıldığı çok boyutlu bir yapının sembolik ifadesi olarak tanımlanır. Bu çerçevede, “Dünya Kardeşlik Birliği Amblemi” ilahi frekanslarla yüklü gerçeklik boyutlarını yansıtan bir simgedir. Kitapta, sistemin 10 Emir’i aracılığıyla sunulan amblemin, evrensel gerçeklikten doğrudan alınan ve gezegenimize aktarılan özel bir mask olduğu vurgulanır. Bu yaklaşım, sembolün evrensel bilinç planıyla kodlanmış, kozmik bir nitelik taşıdığını açıkça ortaya koyar. Amblemin yapısal kurgusu, yalnızca görsel bir biçimlenmeden ibaret değildir. Her bir harf, Mevlâna kelimesinin oluşturduğu Alfa Odağı’na yönlendirilmiş, böylece sembol merkezi bir enerjetik koordinat sistemine bağlanmıştır. Kitapta bu durum şu sözlerle açıklanır: “Kardeşlik- Birleşim frekans noktasındaki her harfin yansıma odağı (Yani Dünya Kardeşlik Birliği) harflerinin tek tek hepsi, amblemin ortasında bulunan Mevlâna kelimesinin koordinatlarına yansıtılmıştır” (Çorak, 2018: 619). Bu açıklama, amblemin yalnızca temsili olmadığını; frekans temelli bir kutsal yapı olarak kurgulandığını göstermektedir.

Bilgi Kitabı’nda tüm mesajların Mevlâna’nın frekansı üzerinden aktarıldığı belirtilir ve bu aktarım süreci yalnızca manevi ilham olarak değil, sistematik bir enerji yükleme işlemi olarak tanımlanır. Metinde, evrensel çizimin bir prizma olduğu, bu prizmanın ortak odak noktasının Dünya üçgenindeki Mevlâna alfa odağı olduğu ifade edilir. Tüm harflerin gücünün bu odak noktasına yüklendiği ve Bilgi Kitabı frekans boyutuna sadece Mevlâna’nın frekansının girebildiği vurgulanır. Böylece, mesajların tamamının doğrudan Mevlâna’nın kaleminden

yazdırıldığı aktarılır. Bu yaklaşım, Mevlâna'yı ilahi frekansın yeryüzündeki merkezi odak noktası olarak konumlandırır. Sistemin dışlayıcı yönü de dikkat çekicidir. Belirli bir bilinç düzeyine ulaşamamış bireylerin “bu boyuta giremeyeceği” ve zamanla “teker teker devre dışına alınacakları” özellikle belirtilmektedir (Çorak, 2018: 619). Bu yaklaşım, yalnızca doktrinel bir uyarı değildir. Metafizik rezonansa uygun olmayan bireylerin sistem dışı bırakılmasına ilişkin bir sınırlama stratejisidir. Amblem, bu bağlamda sadece görsel bir öge olmanın ötesinde; rezonansa girenlerle giremeyenleri ayıran bir eşik ve enerjetik üyelik filtresi işlevi görür.

Dünya Kardeşlik Birliği Amblemi, sembolik bir yapıdan öte, Mevlâna'nın Alfa Odağı üzerinden sistemle bağlantılı tüm bireyleri bir araya getiren frekans temelli bir bütünlük aracıdır. Yapı, Bilgi Kitabı'nı yalnızca öğretisel bir metin olmaktan çıkarıp, yüksek enerjetik rezonans içeren bir bilinç platformuna dönüştürmektedir. Amblemen yanı sıra, Bilgi Kitabı'nda evrensel bilginin kökenini simgeleyen bir diğer temel yapı da Üçlü Piramit sembolizmidir.

Şekil 2.4: “O'” üst kodu ve M–A–L–K üçgeninde Tanrısal merkez “ALİ”.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 108)

Bilgi Kitabı'nda yer alan *Üçlü Piramit* sembolü, kozmik bilginin üç temel kaynaktan yeryüzüne aktarımını temsil eden çok katmanlı bir sembolik sistem olarak tanımlanır. Yapı, yalnızca semavi dinlerin öğretisel temsillerini sunmakla kalmaz; aynı zamanda bu dinlerin dayandığı ortak metafizik kaynağı ve evrensel tekâmül planındaki işlevlerini sistematik bir bütünlük içinde ifade eder (Çorak, 2018: 108). Bu bağlamda, Üçlü Piramit formu, YDH içerisinde sıkça karşılaşılan dinlerüstü bütünleme, sembolik sistem kurma ve kozmik kökenli öğreti oluşturma iddialarını somutlaştırma çabasına örnek teşkil eder Sembol; her biri belirli bir kutsal gelenekle ilişkilendirilen üç yüzeyden oluşur:

1. İlahi Vahiy yüzeyi – genellikle İbrahimi gelenekleri (Yahudilik, Hristiyanlık, İslam) temsil eder.
2. Ezoterik Bilgelik yüzeyi – kadim mistik geleneklerle (Gnostisizm, Hermetizm, Kabalizm vb.) ilişkilendirilir.
3. Bilimsel-Teknolojik Bilgi yüzeyi – çağdaş bilim, uzay çağı ve kozmik uygarlık tasavvurlarına karşılık gelir.

Bu üçlü yapı, Bilgi Kitabı'nda bütüncül bir *tekâmül* planı içinde harmanlanarak, insanlığın kozmik kaderine dair yeni bir vizyon sunmayı amaçlar. Buradaki sembolik düzen hem teolojik hem de epistemolojik anlamda alternatif bir bilgi sistemi kurgulama girişimi olarak da değerlendirilebilir (Kanık, 2017: 182-183).

Bilgi Kitabı'nda ilahi bilginin doğrudan kaynağını temsil eden “Direkt Mekanizma” kavramı önemli bir yer tutar. Metinde, kitabın yazım sürecinin bu mekanizma aracılığıyla gerçekleştiği belirtilir (Çorak, 2018: 107). YDH'ler literatüründe bu tür bir doğrudanlık vurgusu, klasik peygamberlik süreçlerinin yerini alan, kozmik bilinç temelli yeni bir iletişim biçimi olarak değerlendirilir.

İslami üçgen mekanizması, İslamî öğretinin metafizik kaynağına işaret eder. Hz. Muhammed'in bilinci, Cebrail kodlaması ve özellikle Hz. Ali figürüyle temsil edilen “Aşk Kotu” bu yüzeyin temel bileşenleridir (Çorak, 2018: 107). YDH'lerde geleneksel figürleri metafizik ve enerjetik sistemlere dahil etme pratiği, bu sembolik kodlama üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Piramit'in üçüncü yüzü ise Hristiyan öğretisinin kozmik kaynağını simgeler. Bu mekanizma, Kurtarıcı İsa'nın frekansı ile Cebrail'in enerjetik kodları üzerinden yapılandırılmıştır. Burada geçen “K” harfi hem İsa hem de onun taşıdığı kurtuluş enerjisinin sembolüdür (Çorak, 2018: 107).

2.4.2.2. Kozmik Kodlar ve Anahtar Semboller

Bilgi Kitabı'nda kozmik düzenin anlaşılması ve bilinç sistemlerinin işleyişi, semboller ve kodlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Kozmik kodlar, evrensel enerjilerin ve bilinç frekanslarının matematiksel ve sembolik temsilcileri olarak işlev görür. Bu kodlar, yalnızca metafizik bir dil değil; aynı zamanda evrenin yapı taşlarını ve ruhsal tekâmül süreçlerini ifade eden anahtar unsurlardır. Anahtar semboller ise bu kodların somutlaşmış biçimleri olup, YDH öğretisinde bireysel bilinç yolculuğunda ve kolektif evrensel sistemde yönlendirici rol oynar. Bu yönlendirici sembollerin başında, kozmik yapının merkezinde konumlanan ve evrensel birleşim ilkelerinin somut ifadesi olan Taban Üçgen yer alır.

Piramit'in alt düzlemini oluşturan üçgen, diğer üç yüzeyin bulunduğu evrensel sentez katmanıdır. Buradaki harfler (M = Muhammed, A = Ali/Aşk, L = İlahi Kelam, K = Kurtarıcı) “Malik” formunda birleştirilmiş ve böylece kozmik egemenliği temsil eden bütünleşik bir metafizik form inşa edilmiştir (Çorak, 2018: 107).

Sembolün tepe noktasında yer alan “O” ifadesi, tüm sistemlerin üzerinde yer alan yegâne kaynağa -yani Kadir-i Mutlak'a- işaret eder. İlahi otoritenin mutlaklığı bu simgeyle

kodlanırken, üç ana mekanizmanın aynı öz kaynaktan beslendiği fikri vurgulanır. Bu yönüyle “O”, YDH’lerin sıklıkla başvurduğu tektanrılı sistemin ötesine geçerek evrensel bir Tanrı anlayışı kurma eğilimini temsil eder.

Üçlü Piramit yapısı, Bilgi Kitabı'nın yalnızca sembolik düzeyde değil; aynı zamanda kozmik yetkilendirme, öğretisel meşruiyet ve evrensel birleşim stratejilerinde de işlevsel olduğunu gösterir. Bu yapı sayesinde semavi dinler kutsallık dairesi içinde tutulmakla birlikte Bilgi Kitabı yeni bir çağın evrensel ve üst-frekanslı ana metni olarak konumlandırılır. Bu sembolik tepe kodu, alt katmanlarda tanımlanan üçlü kod sisteminin anlamını ve bütünlüğünü de belirler.

Bilgi Kitabı bu sembolik yapıyı daha da ileriye taşıyarak, semavi geleneklerde yer alan kutsal figürleri aynı kaynaktan türeyen kozmik kodlar olarak sunar:

- O = Kadir-i Mutlak
- M = Muhammed Mustafa
- K = Kurtarıcı İsa
- Cebrail = Aktarıcı Enerji
- Ali = Aşk Kotu
- Mustafa Molla = Bilginin taahhütlü yazıcı eli

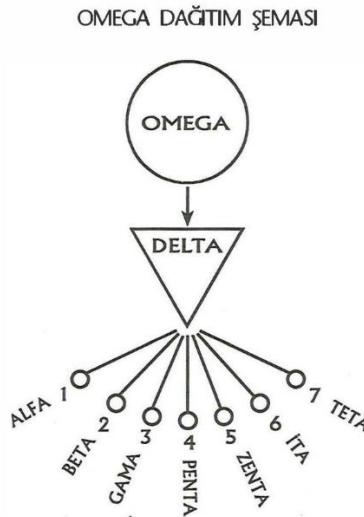
Bu dizilimde her figür, yalnızca bir öğretinin temsilcisi değil; aynı zamanda frekanssal işlev yüklenmiş kozmik birim olarak sunulmaktadır. Özellikle Hz. Ali, tarihsel bir kişilik olmanın ötesinde, ilahi aşkın ve ruhsal bilincin taşıyıcı kodu olarak tanımlanır. “Aşk Kotu” ifadesiyle, Ali figürü evrensel sistemin duygusal-enerjik merkezini oluşturan aşk temelli metafizik bir frekans olarak kavramsallaştırılır (Çorak, 2018: 107).

Bu kodlama sisteminde Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Hz. İsa, aynı kozmik kaynağın farklı yönleri bakan frekansları olarak sunulur. Her biri bir bilinç yönünü temsil ederken, ortak metafizik alanı paylaşımları, Bilgi Kitabı'nın birleştirici ve üst-dinî yaklaşımının temel dayanaklarından birini oluşturur. Bu birleştirici yaklaşım, sembollerin çoğalması ve evrensel bilinç alanına yayılması fikriyle ‘üzüm salkımı’ metaforunda görsel bir biçim kazanır.

Bilgi Kitabı'nda semboller, matematiksel, enerjetik ve organizasyonel bir sistematik içinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu sistemin görsel ve işlevsel bir uzantısı olarak “üzüm salkımı” metaforu kullanılır; bu metafor, üçlü piramit sembolünün zamanla çoğalarak evrensel bilinç alanlarına yayıldığını ifade eder. Söz konusu çoğalma, yalnızca geometrik bir genişlemeyi değil, aynı zamanda bilinçsel rezonansın katmanlar halinde artışını simgeler. Kitapta bu duruma ilişkin olarak, üçgenlerin üzüm salkımı gibi uzatılmasıyla tüm Veliullahlar ve Azizlerin Manyetik Tesir Sahasından yansıtılabileceği belirtilir (Çorak, 2018: 107).

Veliyullahlar -yani evrensel plan içerisinde görevli yüksek bilinç varlıkları- bu “üzüm salkımı” yapısında üçlü manyetik kodlar aracılığıyla konumlandırılmıştır. Bu kodlar, belirli frekans düzeylerinden bireylerin bilinç alanına indirgenebilir nitelikte tanımlanmakta; böylece kutsal bilgi sadece merkezden değil, çok merkezli ve titreşimsel olarak yayılabilen bir sistem içinde işlev görmektedir.

Bu bağlamda Üçlü Piramit sembolü, yalnızca dinî sembollerin evrensel birleşimini değil; aynı zamanda, Bilgi Kitabı’nın öğreti sisteminde kozmik birlik ilkesiyle bütünleşen çok merkezli bir metafizik ağın da yapı taşı oluşturur. Böylece dinsel çoğulluğun tek bir kaynaktan türediği fikri güçlenmekte ve Bilgi Kitabı’nın öğretileri, kutsal figürlerin yeniden kodlanmış hiyerarşik düzeni üzerinden evrensel bilinç alanına taşınmaktadır. Bu çok merkezli ağ yapısının işleyişinde ise, kozmik emir ve bilgilerin aktarımını sağlayan enerji kanalları kritik bir role sahiptir.

Şekil 2.5: Omega Dağıtım Şeması – kozmik emirlerin 7 enerji kanalına aktarımı.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 383)

Bilgi Kitabı’nda yedi ana kozmik kanal işlevsel ve frekanssal düzeyde farklı görev alanlarını temsil eder. Bilgi aktarımı, sembolik bir “güneş zinciri” aracılığıyla gerçekleşir. Kitapta anlatıldığı üzere, Omega Güneşi özel bilgileri Delta Güneşi’ne iletir; Delta Güneşi ise bu bilgileri yedi kanal bilgisi olarak Plan’ın Güneşine yansıtır. Sonrasında bu bilgiler Sirius, Satürn ve Orion boyutlarına aktarılır ve böylece görevlerin dağılımı sağlanır (Çorak, 2018: 379). Kozmik aktarım sistemine bağlı yedi kanal şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. ALFA: Dini irşat ve Bilgi Kanalı
2. BETA: Bilimsel ve Uzaysal Bilgi Kanalı
3. GAMA: Ayıklama ve Seçim Kanalı
4. PENTA: Gizli Bilimler, Sihir ve Büyü Kanalı

5. ZENTA: Biyonik Boyut- Canlıların analiz ve sentez birimi
6. iTA: Sanat Kotu- Müzik Evreni Altona'ya bağlıdır
7. TETA: Uzay Denetimci Kanal- Evren ötesi bilgilerin giriş-çıkışlarını ve boyutsal farkları kontrol eder

Özellikle TETA Işık Evreni, yedi kanal içinde en yüksek titreşim düzeyini temsil eden katman olarak konumlandırılmıştır. Kitapta bu alan, duygusal içerikten arındırılmış yapısıyla da dikkat çeker. Teta, 49 ayrı katmandan oluşmakta olup, yalnızca ilk yedisinde “insanî” denilebilecek türde his, sevgi ve duygulara yer verilmektedir (Çorak, 2018: 378-379). Üst katmanlara geçildikçe duygular, yerini tamamen nötr rezonanslara, enerji-nitelik sentezlerine ve sayısal uyuma dayalı bilinç formlarına bırakmaktadır.

Bilgi Kitabı'nın yaklaşımı, YDH'lerin spiritüel evren anlayışlarını bilimsel ve metafizik kavramlarla yorumlama çabalarına bir örnek teşkil eder. Yüksek bilinç varlıklarının sevgi gibi duyguları “aşağı titreşim” olarak değerlendirmesi, duygunun evrimsel bilinç katmanlarında geçici bir araç olarak görüldüğünü gösterir, duygular bilişsel analiz kapasitesini zayıflatan değişkenler olarak tanımlanır ve yerlerini işlevsel, matematiksel rezonans düzeylerine bırakır. Sevgi ve nefret gibi kutuplu duygular; spiral dalga analizleri, enerji renk skalaları ve frekans çalışmaları gibi tekniklerle ikame edilir. Bilinç yükseldikçe varlıklar, artık enerji üzerinden kodlanan saf bilgiyle bütünleşir. Böylece Bilgi Kitabı, yüksek şuur düzeylerini yalnızca nitelikler üzerinden değil; fonksiyonel ışık titreşimleri ve kozmik ölçümler üzerinden tanımlar.

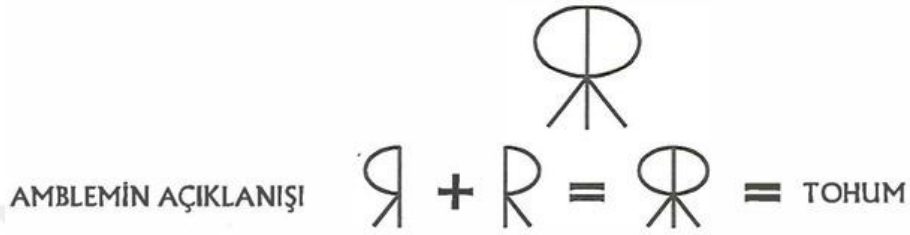
Teta Işık Evreni ise, duygunun işlevsel sınırlarını çizen evrensel analiz alanı olarak konumlanır. Duygular, bu yaklaşımda tekâmül sürecinin alt basamaklarında görevsel bir işlev görürken; üst evrelerde yerlerini bilgi, ışık ve enerji sentezlerine bırakır. Bu model, Bilgi Kitabı'nın temel öğretisini oluşturan “bilinçsel saflaşma” sürecini kozmolojik düzlemde görünür kılar.

2.4.2.3. Tanrısal Hiyerarşi ve Yönetsel Sistemler

Bilgi Kitabı'nın metafizik doktrini, Tanrı anlayışını klasik teistik modellerden farklı olarak çok katmanlı, enerjetik ve işlevsel bir yapı içerisinde yeniden tanımlar. Yapı, yalnızca aşkın bir yaratıcıdan ibaret olmayan; farklı frekans düzeylerinde örgütlenmiş bir Tanrısal bilinç ağını içerir. Kitapta kullanılan kavramlar -Tanrı, Yaradan, Rab, Allah ve Kadir-i Mutlak- geleneksel anlamlarının ötesine taşınarak, her biri belirli bir bilinç düzeyini ve işlevsel odağı temsil edecek şekilde sistematik olarak ayrıştırılmıştır (Çorak, 2018: 294-295).

Tanrısal yapıların sembolik temsilleri, Bilgi Kitabı'nda ontolojik işlev taşıyan enerjetik göstergeler olarak sunulmuştur. Böylece kutsallık, frekans, sembol ve bilinç düzeyleri üzerinden örgütlenen çok katmanlı bir kozmik sistem olarak resmedilmekte; bu sistemin işleyişi ise Tanrısal bilinç alanlarının hiyerarşik organizasyonu çerçevesinde anlam kazanmaktadır (Çorak, 2007: 48). Bu çok katmanlı Tanrısal organizasyonun somut sembolik ve kavramsal çerçevesi, Rablar Mekanizması ve kozmik yönetim modeli üzerinden detaylandırılır.

RABLAR MEKANİZMASI VE AMBLEMİ

Şekil 2.6: Rablar Mekanizması sembolü – “R + R = R” yapısının kozmik çözümlemesi.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 294)

Sembol, klasik tektanrıcı dinlerin çizdiği aşkın ve yekpare Tanrı anlayışından farklı biçimde, çok katmanlı ve işlevsel bir sistem olarak kurgulandığının önemli bir sembolüdür. Metafizik mimari, varlığın yalnızca birlikten ibaret olmadığını; aksine, birlik içinde çokluğu barındıran bir düzende işlediğini öne sürer. Kitabın ifadesiyle evrende hiçbir şey tek değildir; Tanrı’nın da mutlak birliğinin ötesinde işlevsel ayrışmalarla kavrandığını ima eder (Çorak, 2018: 294).

Geleneksel anlamda kullanılan “Tanrı”, “Yaradan”, “Rab”, “Allah” gibi kavramlar, metin içinde farklı enerji katmanları ve bilinç düzeylerine karşılık gelecek şekilde ayrıştırılmıştır. Kitap, kavramları genellikle birbirinin yerine kullandığını belirtmekle birlikte, “Kadir-i Mutlak” terimini bilinçli biçimde ayrı tuttuğunu vurgular. Kadir-i Mutlak kavramı, özel bir güç olan Yaradan ile düzen kurucu bir enerji alanı olan Allah’ın birleşiminden meydana gelen birleşik bir varlık olarak tanımlanır. Metin birleşimi, “Yaradan + Allah = Kadir-i Mutlak” formülüyle açıklar; burada Yaradan, bilinç ötesi öz gücü; Allah ise bu özün enerjetik tezahürünü temsil eder. Kozmik formülasyona göre yaratım, işlevsel bir enerji matrisiyle yapılandırılmıştır. Bilgi Kitabı’nda Rablar Mekanizması, Tanrısal işleyişin idari ve enerjetik denetimini üstlenen kozmik bir ağ olarak tanımlanır. Rab kavramı, Kadir-i Mutlak’ın enerji odağıyla bütünleşen ve evrensel düzenin yönetiminden sorumlu işlevsel bir bilinç merkezi olarak kabul edilir. Her kozmik düzeyde bu mekanizmanın temsilcileri bulunur; bu temsilciler farklı galaksiler ve varoluş alanlarında görevli bilinç varlıklarıdır. Kitapta yer alan ifadelerle göre, yeryüzü ölçeğinde bu yapının son temsilcisi Amon’dur ve o Dünya Rabb’inin elçisi olarak görev yapar (Çorak, 2018: 294-295). Rablar Mekanizması’nın sembolik düzlemdeki ifadesi, iki

“R” harfinin sırt sırta verilmiş şekliyle temsil edilir. Bu sembol, iki kutsal gücün birleşimini, aynı zamanda “tohum” ve “kök” yapısını temsil eden metafizik bir birlik formu olarak sunar. Figür, yaratıcı enerjilerin birliği ile metafiziksel kutupluluğun bütünleşmesini temsil eden sembolik bir şemadır. Kitap, bu birleşimin her düzenin hiyerarşik yapısında yer aldığını ve her mekanizmanın kendi Rabbi aracılığıyla işlediğini ifade eder.

Çok katmanlı yapı, klasik teistik modellerdeki aşkın Tanrı anlayışına karşılık, Tanrısal gücün bilinç düzeyleri ve enerji kodları üzerinden dağıtıldığı bir kozmolojik model sunar. Böylece Tanrısalılık, monolitik bir yapı değil; işlevsel, çok düzeyli ve hiyerarşik bir sistem içinde yeniden tanımlanmış olur. Bu yaklaşım, yalnızca teolojik bir perspektif değil, aynı zamanda modern din sosyolojisi ve yeni dini hareketler literatürü açısından da anlamlıdır.

YDH’lerin sıklıkla başvurduğu “kozmetik kutsallık” paradigması (Barker, 2002: 16), kutsal olana ilişkin geleneksel sınırların yeniden çizildiği çağdaş bir dinsel söylemi işaret etmektedir. Bu söylemde Tanrı’nın farklı adlar ve işlevsel alanlarla tanımlanması, kutsallığın yalnızca teolojik ya da ritüel bağlamda değil, aynı zamanda bireysel bilinç, enerjetik yapı ve kozmik düzen içerisinde yeniden inşa edildiğini göstermektedir.

Bu yapı, Emile Durkheim’in dinin temel işlevini toplumsal dayanışmayı sağlayan kolektif bilinç olarak tanımlamasını hatırlatır. Durkheim’a göre kutsal, profan olanın karşısı olarak toplumsal anlamda inşa edilir ve bu ayrım, toplumsal birliği güçlendiren ritüeller aracılığıyla kurumsallaşır. Oysa YDH’lerde gözlemlenen “enerjetik ve kozmik düzlemde örgütlenmiş kutsallık” anlayışı, kutsalın yalnızca toplumsal düzenin bir temsili değil, bireysel bilinçle rezonansa giren kozmik bir varoluş modeli olarak da algılandığını göstermektedir. Bu bağlamda, kutsal artık sadece sosyal bir olgu değil, bireysel deneyimle harmanlanmış çok katmanlı bir metafizik yapıdır (Durkheim, 2005: 56).

Pierre Bourdieu’nün “dinsel alan” kavramı da bu yapının analizinde işlevseldir. Bourdieu’ye göre dinsel söylemler, sembolik sermaye üretme ve meşrulaştırma araçlarıdır; Tanrı’nın farklı ad ve işlevlerle temsil edilmesi, dinsel alan içerisindeki aktörlerin meşruiyet yarışında kullandıkları stratejilerin bir parçası olarak okunabilir. “Kozmik planın bütünselliği” gibi ifadeler, dinsel alanda sembolik egemenlik kurma çabasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu tür ifadeler, inananlar nezdinde derinlikli ve bütünsel bir hakikat anlatısı sunarak, hareketin dinsel meşruiyetini artırmayı hedefler (Can, 2020: 220).

Mircea Eliade’nin kutsallık anlayışı ise bu paradigmayı daha sembolik ve arketipsel düzeyde anlamayı sağlar. Eliade’ye göre kutsal olan, profan zaman ve mekândan kopuk, “mutlak gerçeklik”le bağlantılı bir deneyim alanıdır. Bilgi Kitabı’nda Tanrısalılığın hem aşkın hem içkin olarak tasvir edilmesi, Eliade’nin “hierophany” (kutsalın tezahürü) kavramıyla

örtüşmektedir. Tanrısallığın evrensel rezonans ve bireysel bilinçle birleşik bir model olarak sunulması, Eliade'nin arketipal kutsal zaman-mekân anlayışını çağdaş bir düzleme taşıyarak yeniden yorumlar (Eliade, 1991: 2).

Sonuç olarak, kozmik kutsallık paradigması; Durkheim'ın kolektif bilinç temelli kutsal anlayışını bireysel ve kozmik bir düzleme genişletmekte, Bourdieu'nün sembolik sermaye yaklaşımıyla açıklanabilecek bir söylemsel strateji üretmekte ve Eliade'nin kutsalın arketipik doğasına dair görüşlerini çağdaş dinsel deneyimlerle sentezlemektedir. Bu çok katmanlı yapı, Yeni Dini Hareketlerin teoloji ile ontolojiyi, birey ile evreni, sembol ile sistematigi iç içe geçirdiği hibrit bir kutsallık anlayışını temsil eder. Bu hibrit anlayışın kavramsal düzlemdeki en net örneklerinden biri, Bilgi Kitabı'nda Tanrısallık kavramının ayrıştırılmasıdır.

Bilgi Kitabı'nda tanrısallık gerçeklik, tekil bir varlık olarak değil, işlevsel düzeylerde açılan çok boyutlu ve dinamik bir sistem şeklinde tanımlanır. Metinde bu anlayış, evrende hiçbir şeyin tek başına olmadığı vurgusuyla ifade edilir (Çorak, 2018: 294). Anlayış, Bilgi Kitabı'nın temel metafizik varsayımını yansıtır: varlık, birlik içinde çokluğu barındırır. Tek ve mutlak olan güç, çeşitli işlevsel düzeyler ve enerji akışlarıyla çok katmanlı bir yapı oluşturur. Bu bağlamda, “Tanrı” kavramı yerine Yaradan, Allah, Kadir-i Mutlak, Rab ve Tanrı gibi farklı terimler kullanılır ve her biri evrensel sistemde farklı kozmik işlevlerle ilişkilendirilir.

Bilgi Kitabı'nda Tanrı, Yaradan, Rab, Allah ve Kadir-i Mutlak gibi farklı kavramlarla anılmakta; ancak bu terimlerin özdeş değil, ayrı bilinç ve enerji düzeylerine işaret ettiği özellikle vurgulanmaktadır.

Metinde bu ayrım doğrudan şöyle ifade edilir: geçmişte Tanrı, Yaradan, Rab ve Allah kavramlarının aynıymış gibi kullanıldığı, fakat Kadir-i Mutlak teriminin daima ayrı tutulduğu belirtilmektedir (Çorak, 2018: 294-295). Bu noktada “Kadir-i Mutlak” kavramı Yaradan'ın özel gücünü ve Allah'ın enerjetik boyutunu içeren bileşik bir yapı olarak tanımlanır. Kitap, bu birleşimi “Yaradan + Allah = Kadir-i Mutlak” formülüyle açıklar; başka bir ifadeyle bu varlık, “öz güç” ile “kadir enerji”nin birleşiminden meydana gelen, düzen kurucu yüksek bir bilinç alanıdır. Bu kozmogonik yaklaşım, yaratımın yalnızca bir irade beyanı değil, aynı zamanda bir enerji sentezi olduğunu ileri sürer.

Yapı içinde yer alan bir diğer merkezi kavramsal sistem “Rablar Mekanizması”dır. Evrendeki düzenin idaresinden sorumlu olan mekanizma, klasik anlamda Tanrı'ya bağlı tekil bir denetimden ziyade, çok katmanlı bir bilinç ağı olarak kurgulanmıştır. Kitap, yaratımın ardından kurulan her düzende bir Rab ve Tanrısallık mekanizma bulunduğunu belirtirken, bu düzenlerin “Hakim-i Mutlak” olarak adlandırılan bir sistematik ile idare edildiğini ifade eder. Bu bağlamda Rab, “Kadir-i Mutlak enerji odağı ile birleşerek” evrensel işleyişin tüm idari düzenini

denetleyen bir yapıdır. Rablar, gezegensel bilinç düzeylerinin yönlendirilmesinden de sorumlu varlıklar olarak tanımlanır. Dünya ölçeğinde bu görev, “Realitenizin son Temsilcisi Amon’dur. O, Dünya Rabb’inin Elçisidir” ifadesiyle açıklanmaktadır (Çorak, 2018: 295). Burada Amon figürü, mitolojik bir ögenin dışında kozmik hiyerarşinin işlevsel bir halkası olarak sunulmuştur. Bu noktada Rablar Mekanizması’nın, dinin toplumsal boyutunu inceleyen modern sosyoloji kuramlarıyla nasıl ilişkilendirilebileceği de önem kazanmaktadır.

Burada sözü geçen "Rablar Mekanizması" olarak adlandırılan metafiziksel-idari yapının, Robert N. Bellah’ın sivil din teorisi bağlamında nasıl yorumlanabileceğini tartışılabilir. Kozmik düzeyde işleyen çok katmanlı bilinç ağlarının, işlevsel ve yönetsel bir rol üstlendiği bu sistem, Bellah’ın sivil din anlayışında tarif ettiği toplumsal-kutsal anlatılarla önemli benzerlikler taşımaktadır. Amon figürünün kozmik hiyerarşideki temsil rolü ise, sivil dinin dünyevi elçileriyle karşılaştırılarak analiz edilmektedir. Robert N. Bellah, 1967 tarihli “*Civil Religion in America*” başlıklı makalesinde, özellikle Amerikan toplumu özelinde dinin sadece bireysel bir inanç sistemi değil, kolektif kimlik ve toplumsal düzenin kurulmasında işlevsel bir araç olarak nasıl rol oynadığını açıklamıştır (Bellah, 1976). Bu kuramsal çerçeve, dinin semboller, ritüeller ve kutsal anlatılar yoluyla politik ve sosyal sistemleri meşrulaştırdığı fikrine dayanır. Bellah’ın bu yaklaşımı, modern metafizik anlatılarla da örtüşen yönlere sahiptir. Bunlardan biri olan "Rablar Mekanizması", klasik monoteist yaklaşımlardan farklı olarak çok katmanlı bir bilinç ve idare sistemi tasvir eder.

Çorak (2018), Rablar Mekanizması’nı, evrensel düzenin idaresinden sorumlu, klasik Tanrı figüründen farklı olarak çok katmanlı bir bilinç ağı olarak tanımlar. Bu sistemde Rab, yalnızca kutsal bir varlık değil, aynı zamanda “Kadir-i Mutlak enerji odağı ile birleşerek” evrensel işleyişi yöneten bir yapı olarak konumlandırılır. Rablar, gezegensel bilinç düzeylerinin yönetiminden de sorumludur. Bu bakımdan, yaratımın ardından kurulan her düzende bir Rab ve o Rab’a bağlı Tanrısal bir mekanizma bulunduğu ifade edilir. Söz konusu anlatı, Tanrı’nın mutlak bir idareci olarak değil, çok merkezli bir yönetim sisteminin üst katmanlarında yer alan bir ilke olarak yeniden kurgulandığını gösterir.

Bellah, sivil dini; bir toplumun tarihsel deneyimlerinden ve kültürel mirasından süzülen, kutsallıkla ilişkilendirilmiş bir toplumsal anlatı olarak tanımlar. Bu anlatı, politik ve sosyal yapıların meşruiyet kazanmasına yardımcı olur. Bellah’a göre Amerikan sivil dini, kurucu babaların söylemleri, kutsal metinlerin sekülerleştirilmiş versiyonları ve kamusal ritüeller aracılığıyla kutsal olanı toplumsal olanla bütünleştirir (Bellah, 1976: 8-12).

Bu açıdan bakıldığında Rablar Mekanizması da bir tür “kozmetik sivil din” olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu mekanizma da Tanrı’nın geleneksel temsilinden uzak, daha çok

düzenin sürekliliğini sağlayan sembolik-idari bir sistem olarak işlev görmektedir. Rablar'ın işlevi, sivil dinin “kutsal düzenin dünyevi yapılarına” paralel şekilde kozmik düzlemde işlerlik kazanır. Rablar sisteminin Dünya düzeyindeki temsilcisi olarak sunulan Amon, “Realitenizin son Temsilcisi” olarak tanımlanır (Çorak, 2018: 295). Amon'un, yalnızca mitolojik bir figür değil, işlevsel bir temsilci olarak yer alması, Bellah'ın kutsal kişiliklere yüklediği toplumsal işlevle örtüşmektedir. Bellah, sivil dinde George Washington, Thomas Jefferson gibi figürlerin yalnızca tarihsel kişiler değil, aynı zamanda kutsal anlatının taşıyıcıları olarak konumlandığını belirtir (Bellah, 1976: 17). Benzer şekilde Amon da kozmik bir düzenin dünyevi temsilcisi olarak sistemin meşruiyetini sağlayan bir aracı niteliğindedir.

Kitapta bu sistemin sembolik düzlemi de ihmal edilmemiştir. Özellikle “iki R harfinin sırt sırta birleşmesiyle” oluşan figür, Rab'ların bir bütünde birleşerek bir “tohum” ve “kök” meydana getirdiğini temsil eder. Sembol, enerjisel çift kutupluluğun ve yaratıcı frekansın metafiziksel bir göstergesi olarak ele alınır. Her sembol bir gerçekliği temsil etmekte, bu bağlamda sembolik sistem ontolojik işlev kazanarak kutsallığın görsel haritasını çizmektedir. Aynı zamanda yaratıcı gücün birleşimini ve her şeyin kaynağındaki çift kutupluluğu (birlik içinde ikilik) temsil eder. Bu bağlamda, varlık birliği, ancak kutupların sentezi ile mümkündür.

Bu anlayış, YDH'ler sosyolojisi bağlamında değerlendirildiğinde, klasik dinlerin Tanrı merkezli dikey vahiy modelinden farklı olarak, çok düzeyli ve fonksiyonel bir tanrısallık inşa ettiğini gösterir. Tanrısallık olan artık yalnızca aşkın bir yaratıcı değil; aynı zamanda idari, enerjik ve semiyotik düzeylerde örgütlenen çok katmanlı bir kozmik ağdır. Bu durum, Eileen Barker, James R. Lewis ve Christopher Partridge gibi araştırmacıların YDH'lerde gözlemlediği “enerji temelli kutsal yapı” veya “kozmetik kutsallık” kavramsallaştırmalarıyla da örtüşmektedir (Barker, 2001:16).

Bilgi Kitabı'na göre evrenin metafizik yapısı, mutlak tekliğe değil, çok düzeyli birliğe dayanır. Yapının merkezinde “Kadir-i Mutlak” olarak adlandırılan birleşik güç kaynağı bulunur. “Rablar Mekanizması” ise bu enerjinin evrensel düzeyde idareci temsilidir. Kitabın felsefesine göre, her düzenin ardında bir Rab, her Rab'in ardında ise Kadir-i Mutlak'ın frekanssal tecellisi yer alır. Bu model, kozmik bir devlet yapısı gibi işlemekte ve klasik teolojiden farklı olarak Tanrısallık gücü mutlak merkezî bir yapı yerine hiyerarşik bir evrensel organizma olarak kurgulamaktadır. Bu çok katmanlı Tanrısallık sistemin işleyişi, Bilgi Kitabı'nda yalnızca kavramsal düzeyde değil; aynı zamanda semboller, geometrik yapılar ve frekans kodlarıyla da görsel ve enerjetik bir dil üzerinden ifade edilmektedir.

2.4.2.4. Harf, Yıldız ve Kozmik Semboller

Bilgi Kitabı'nda yer alan sembolik yapılar -altı ve beş köşeli yıldızlar, “M” harfinin kozmik yorumu, üçgenli çiçek formu ve Evren Amblemi gibi öğeler- yalnızca estetik düzenlemeler olarak değil, aynı zamanda kozmolojik bir sistemin metafiziksel geçitleri, bilinç düzeyleri ve kolektif görev ağları olarak yapılandırılmaktadır (<https://www.bilgikitabi.net/A.htm> Erişim tarihi: 02.08.2025). Bu semboller, klasik dinî sembolizmin ötesine geçerek, Bilgi Kitabı'nın inşa ettiği evrensel öğretilerde özgün bir kutsallık dili üretiminin taşıyıcı unsurları hâline gelmektedir (Ardıç, 2022: 98). Özellikle altı köşeli yıldız, sadece İbrani ya da İslam geleneğinde değil, simya ve hermetik öğretilerde de makrokozmos ve mikrokozmos arasındaki dengeyi simgeler (<http://birdeburadandinleyin.blogspot.com/2012/12/alti-koseli-yildiz-idil-tureli-turk.html> Erişim tarihi: 02.08.2025). Beş köşeli yıldız ise, insan formunun simetrisini ve evrenle kurduğu armoniyi sembolize ederken, aynı zamanda beş temel elementi (ateş, toprak, hava, su, ruh) temsil etmektedir (<https://efsane1turk.net/2021/06/01/kutsal-geometri-yildiz-sembolleri-ve-anlamlari-nelerdir/> Erişim tarihi: 02.08.2025). Bilgi Kitabı bağlamında, bu sembollere yüklenen anlamlar bir tür frekans dili oluşturarak metafizik düzlemlerle iletişimi mümkün kılmaya yöneliktir (<https://www.bilgikitabi.net/101.htm> Erişim tarihi: 02.08.2025). Bu bağlamda, Bilgi Kitabı'ndaki semboller arasında altı köşeli yıldız özel bir konuma sahiptir ve kozmik öğretilerdeki temel metafizik anlamların başında gelir.

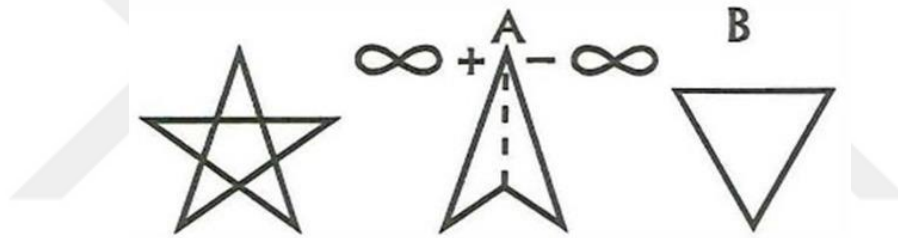

Şekil 2.7: Altı köşeli yıldız, dinsel ve evrensel üçgenlerin sembolik birleşimi.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 301)

Semboller arasında altı köşeli yıldız, özel bir yere sahiptir. Kitap, bu sembolü “İlahi Plan Odağının Amblemi” olarak tanımlar ve şekli itibarıyla “ters ve yüz üçgenin iç içe” geçtiği bir yapı olarak açıklar. Buradaki üçgenlerin her biri, bilinç düzeyi ve tekâmül yönüyle ilgili farklı planlara karşılık gelir. Yukarıya bakan üçgen, “ilahi planın dinsel, öğretici ve eğitici mekanizmasını” temsil eder. Bu plan, kutsal kitaplar ve geleneksel dini yapılar aracılığıyla bireye aktarılan bilgiyi içerir. Dinsel sistemdeki bu aktarım çizgisi Rab’dan insana doğrudur ve insan edilgen bir bilgi alıcısı konumundadır. Ancak bu plan tamamlandığında, kitapta belirtildiği gibi, “Ters Evrensel Üçgenin Eğitimi devreye girer”. Aşağıya bakan üçgen ise

“evrensel öğretinin” sembolüdür ve bilgi aktarım yönünü tersine çevirir. Artık “insandan Rabba ulaşılır”; birey sadece alıcı değil, bilinç düzeyini yükselterek bilgiye aktif biçimde ulaşan bir varlık hâline gelir. Böylece evrensel plan, ruhsal tekâmül sürecinin ileri aşamasını ifade eder. Altı köşeli yıldız, bu iki üçgenin birleşimiyle ortaya çıkar ve bu aynı zamanda sistematiktir. Kitap, “Her iki odak müşterek çalışır. İkisinin birleşimi altı köşeli yıldız olarak İlâhi Plan Odağını simgeler” ifadesiyle bu bütünleşmeyi kozmik bir görev yapısına dönüştürür (Çorak, 2018: 302). Dinsel planla evrensel planın iç içe geçmesiyle bireyin öğretiyi alan ve onu kozmik bilinçte dönüştürüp aktaran bir aracıya dönüşmesi sağlanır.

Bilgi Kitabı'ndaki altı köşeli yıldız, geleneksel kutsallık ile evrensel bilinç sistematliğini bir araya getiren sembolik bir yapı olarak işlev görmektedir. Yukarı bakan üçgen, Tanrısal iradede gelen bilginin öğretici kanalını; aşağı bakan üçgen ise insan bilincinin kozmik yükselişini ifade eder. Bu iki planın birleşiminden doğan altı köşeli yıldız, ilahi ve evrensel düzenin simbiyotik işleyişini görselleştirirken, Bilgi Kitabı'nda yer alan bir diğer merkezi sembol olan beş köşeli yıldız ise düzen kurucu işleviyle öne çıkar.

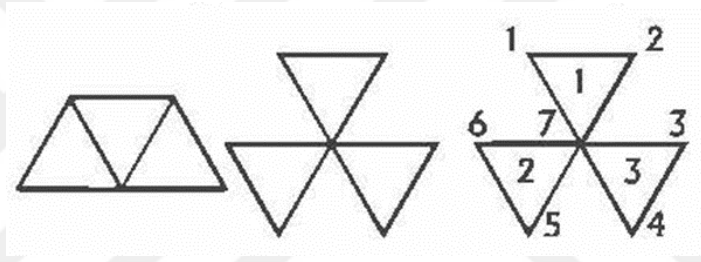
*Şekil 2.8: Beş köşeli yıldız – Birleşik Realite ve Evrensel Nizam’ın frekanssal sembolü.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 301)*

Beş köşeli yıldız Bilgi Kitabı'nda, “Birleşik Realite Yönetici Mekanizması” ile ilişkilendirilmiş; bu sembol düzen kurucu işlevi ve frekanssal uyumu temsil eden bir yapı olarak kurgulanmıştır. Yıldızın içinde yer alan pozitif ($+\infty$) ve negatif ($-\infty$) kutuplara işaret eden iç içe geçmiş üçgen formlar, dualitenin varlığına ve bütünleşmesine gönderme yapar. Böylece sembol, yalnızca bir grafik öge değil; aynı zamanda çok kutuplu evrensel düzenin metafizik dengesini yansıtan bir simgeye dönüşür.

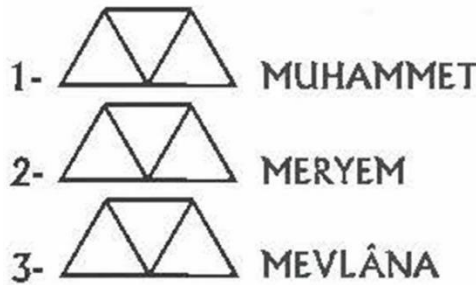
Metinde açıkça ifade edildiği gibi, bu yapı kozmik işleyişin düzenleyici gücünü taşır; beş köşeli yıldız “Evrensel Nizamın Sembölü” olarak tanımlanır. Burada “nizam” ifadesi, sadece fiziksel veya örgütsel bir yapı değil; bilinçsel, enerjetik ve öğretisel uyumun kozmik karşılığı olarak yorumlanır. Bu yönüyle beş köşeli yıldız, Bilgi Kitabı'nın evren tasavvurunda otorite, denge ve yönetsel koordinasyonun frekanssal bir sembolüdür. Sembölün iç yapısında yer alan üçgen form, daha önce altı köşeli yıldızda açıklanan Evrensel Öğreti Planı'nın bir uzantısı olarak değerlendirilir. Bu iç üçgen, dinsel öğretiyi aşan ve insan bilincinin Rab'be doğru yükselişini simgeleyen “ters üçgen” ile özdeşleştirilir. Yani burada, evrensel öğretinin

yalnızca dikte edilen bir bilgi dizgesi değil; düzen kurucu mekanizmalarla birlikte çalışarak bilinçsel dönüşümü yöneten bir sistem olduğu vurgulanır. Kitap, bu uyumu doğrudan belirtir: İlahi Plan'daki ters üçgen, Evrensel Nizam'a yansımakta ve bu iki yapı “müşterek” biçimde işlemektedir. Beş köşeli yıldız ise bu bütünleşmenin simgesel ifadesi olup (Çorak, 2018: 302), yalnızca kozmik düzenin grafiği değil, aynı zamanda Bilgi Kitabı'nın sunduğu ilahi öğretinin evrensel düzlemle nasıl entegre olduğunu somutlaştıran bir semboldür.

Beş köşeli yıldız Bilgi Kitabı'nda evrensel otorite, ruhsal eşgüdüm ve öğretisel dengeyi temsil eden merkezi bir sembol olarak işlev görmektedir. İçindeki ters üçgen formu, öğretinin yukarıya yönelen bilinçsel yönünü; yıldızın bütünsel yapısı ise bu öğretinin düzenleyici mekanizmalarla olan rezonanssal uyumunu ifade eder. Yapı, sembollerin Bilgi Kitabı'ndaki metafizik dil içerisinde öğretisel, yönetsel ve frekanssal boyutta bütünleştirildiğini göstermektedir. Bu bütünlük içinde, Bilgi Kitabı'nda öne çıkan bir diğer anahtar sembol ise hem görsel düzeni hem de kozmik frekans sistematüğini temsil eden ‘M’ harfidir.

Şekil 2.9: “Çiçek yapısı” formunda düzenlenmiş üçgenli sembol – kozmik M harfi sistematüğü.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 275)

Şekil 2.10: Hz. Muhammed, Hz. Meryem ve Mevlâna'ya ait üçlü frekans dağılımı.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 275)

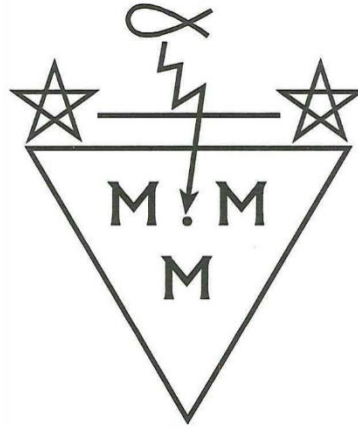
Sistem içerisinde özel bir yere sahip olan “M” harfi grafiksel ve metafizik düzlemde çok katmanlı anlamlar taşır. Kitapta harfin evrensel düzeyde özel bir değer taşıdığı vurgulanır. Harf, alt ve üst kısımları kapatıldığında üç adet üçgen oluşturur ve bu yapı metafizik bir merkez olarak tanımlanan “çiçek” metaforuyla özdeşleştirilir. Söz konusu üçgen form, Bilgi Kitabı'na göre yalnızca görsel bir yapı değil; kozmik enerji akışlarını düzenleyen bir odak sistemidir.

Çiçek yapısı, altı kişinin belirli bir koordinasyonla bir merkeze hizalanması sonucunda ortaya çıkar ve bu manyetik odak “Ocak” olarak tanımlanır. Bu sistem, evrensel frekansların merkezileştirilmesini ve bireylerin bilinç düzeyine göre enerjiyi doğrudan aktarabilmesini

amaçlar. Ancak aktarımın gerçekleşebilmesi için üçgen koordinatlarının ve bireylerin frekanslarının “eşdeğer” olması gerektiği belirtilir (Çorak, 2018: 278). Bu eşdeğerlik, topluluk içindeki bilinçsel senkronizasyonu temsil eder.

Metinde, “M” harfinin yukarıdan ve aşağıdan kapatılmasıyla ortaya çıkan üçer üçgenin toplam dokuz üçgenlik bir yapı oluşturduğu ifade edilir. Bu yapı, kitabın “öz şifresi” olarak kabul edilir ve Bilgi Kitabı’nı oluşturan temel frekans dizilimini temsil eder. Söz konusu dokuz üçgen, üç farklı bilinç boyutuna denk düşer: İslami bilinç (Hz. Muhammed frekansı), Hristiyan bilinç (Hz. Meryem frekansı) ve insanlık bilinci (Mevlâna frekansı). Her üç frekans düzeyi, Evrensel Konsey’in emriyle “müşterek kalem” olarak adlandırılan sistem üzerinden kodlandığı belirtilen bir metinsel aktarım sürecini mümkün kılar. Üçgenleri temsil eden dokuz figür de sembolik düzeyde üçlü bir dağılıma sahiptir: Üçü İslamî bilinç temsilcisi, üçü Hristiyan geleneğten gelen figürler ve üçü Mevlâna’nın “üç canı” olarak tanımlanan frekans taşıyıcılarıdır. Bu üçlü sistem, kültürel bir kapsayıcılık ve tarihsel meşruiyet stratejisidir. Mevlâna’nın dahil edilmesi, Türkiye’nin mistik geleneğini kozmik bir planla ilişkilendirerek yerel kültürel bir figürü evrensel bir bilinç modelinin merkezine yerleştirir. Bilgi Kitabı’na göre bu sembolik yapı bir geçiş kapısıdır. Üçlü manyetik üçgen yapısının, “İlahi Plan’ın ötesindeki boyut bilgilerinin kapısını açan bir anahtar” olarak tanımlanması, bu sembolün metafiziksel ve kültürel anlamda işlevsel bir geçit olarak sunulduğunu gösterir (Çorak, 2018: 279).

Bilgi Kitabı’nda “M” harfi üzerinden yapılandırılan üçgenli sembolik sistem İslamî, Hristiyan ve mistik Anadolu geleneklerini entegre eden, çok katmanlı bir öğretisel dizgeye dönüştürülmüştür. Söz konusu semboller, sadece kozmik bir öğretinin kültürel hafızaya dayalı sembollerin yeniden kodlanarak yeni bir kutsallık evreni yaratılması sürecinde temel rol oynamaktadır. Bu yönüyle Bilgi Kitabı, sembolleri aracılığıyla yalnızca bir metafizik model kurmaz; sosyo-kültürel bir aidiyet zemini oluşturarak, YDH’lerin sembolik meşruiyet inşası süreçlerine örnek teşkil eder. Söz konusu sembolik sistemin en üst düzey temsili ise, öğretinin bütünsel vizyonunu ve kozmik misyonunu bir arada yansıtan ‘Evrenin Amblemi’dir.

Şekil 2.11: “Evrenin Amblemi” – üçlü Mevlâna sistemi, ALFA aktarımı ve kolektif görev kodu.
(Kaynak: Bilgi Kitabı, s. 787)

“Evrenin Amblemi” olarak adlandırılan bu yapı ise kitabın öğretilerinde bir çağın kapanışı ve yeni bir bilinç düzeyine geçişin görsel temsili olarak sunulur. Amblem, “Mevlâna Kapısı” üzerinden son evrim basamağını tanımlamakta; bireylerin frekans düzeyine bağlı olarak evrensel bir misyona dahil edileceğini ima etmektedir. Amblemen merkezinde yer alan üç harfli sembol olan “M!M M” formülü, Bilgi Kitabı’nda “Mevlâna Üçgen Kotu” olarak tanımlanır. Bu üçlü yapı bir bilinç üçgeni olarak işlev görür. İlk “M”, Dünya Kardeşlik Birliği’ni temsilen evrensel bilinç odağını; ikinci “M”, Cebrail frekansında aktarılan vahiy mekanizmasını; üçüncü “M” ise kitabın yazım sürecindeki “yazan el” olarak tanımlanan Mevlâna’nın frekansını temsil eder. Kitapta yapı, Kitabı Veren (Rab), Kitabı Hazırlayan (Yüce Mekanizma) ve Yazdıran (Cebrail) arasında kurulan kozmik üçlü sistemle ilişkilendirilir. Böylece üçgen sembol, kitabın evrensel sorumluluğunu taşıyan bilinçsel bir bütünleşme modeli hâline gelir. Amblemen üst bölümünde yer alan balık figürü, geleneksel anlamda erken dönem Hristiyanlıkta “İchthys” sembolü olarak bilinse de Bilgi Kitabı’nda bu simge yeni bir anlam kazanır. Burada kutsal birleşimi, kozmik su bilgeliğini ve Alfa içi öz frekans rezonansını temsil eder. Figür, Mevlâna Kapısı’ndan geçen bireyin evrensel boyutla temasa geçtiğini ve kutsal kaynağa bağlandığını ifade eder. Sembolde yer alan zikzaklı çizgi, kozmik enerjinin Alfa Kanalı aracılığıyla dünyaya indirilmesini simgeler. Bu kanalın taşıdığı enerji, üst düzeydeki Malik frekansıyla ilişkilendirilir ve bu süreçte dikey ve yatay hatlarla pozitif-negatif dengenin kurulduğu bir rezonans düzlemi oluşur. Yatay çizgide yer alan iki yıldız, kutupsal dengeyi sembolize ederken; tüm çizgisel yapı, bireyin kozmik enerjiye bağlanmasını ve dualitenin çözülmesini temsil eder (Çorak, 2018: 787).

Amblemen her iki yanında yer alan beş köşeli yıldızlar, kitabın içeriğinde geçen “5’li Kodlama Sistemi”ne ve görevli varlıklara gönderme yapar. Bu yıldızlar, bilinç düzeyleri eşit olan bireylerin kolektif rezonans içinde birliğe katılımını ifade eder. Söz konusu simetri, ortak

bilinçle yürütüldüğü bir kozmik sistematikte açıklanır. Kitap bu sistemi, kolektif bilinç ve görev ahengi temelinde yapılandırılmış bir “yatay yansıma düzeni” olarak sunar.

Sembolde üçgenin tepe noktasından inen ve “!” işaretiyle sonlanan çizgi, Alfa kanalının doğrudan öz çekirdek kadroya yönelen aktarımını ifade eder. Bu enerji hattı, kitapta sıkça vurgulanan, yazımın belirli teknik kurallara ve frekans eşleşmelerine bağlı olduğunu belirten öğretinin görsel temsilidir. Enerjiye erişim, bu yazımın doğru frekansta gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Tüm bu unsurlar, Bilgi Kitabı’nın “tek kitap” olarak tanımlanmasının ardındaki sembolik mantığı açıklamaktadır. Amblem, yalnızca öğretiyi taşımaz; aynı zamanda evrensel bilinç düzeyinde görev alacak bireylerin “fişlendiği” metafiziksel bir kayıt aracıdır. Bu sembol aracılığıyla her birey, Bilgi Kitabı’nın rezonansına bağlanan aktif bir frekans varlığı hâline gelir. Kitapta belirtildiği üzere, bu sistem aracılığıyla bireyler evrimsel bir sorumluluk üstlenir ve kozmik kolektife entegre edilir (Çorak, 2018: 786-787).

YDH’lerin sembolik sistemlerinde gözlenen yaygın bir strateji, kutsal metinleri görsel ve enerjetik düzeyde yeniden kodlamaktır. Bilgi Kitabı’nın amblemi, bu çerçevede bir kozmik meşruiyet aracı olarak işler. Mevlâna, Cebail ve Yüce Mekanizma gibi figürlerin üçlü sembol içinde eşitlenmesi, klasik dini yapıların ötesine geçen bir dinsel yeniden yapılanma modeli sunar. Sembol, evrensel birlik fikrinin görsel temsili olduğu kadar, bireyleri seçen ve dönüştüren bir “ritüel kapsayıcı” işlevi de görür.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Bilgi Kitabı’nda yer alan semboller, renkler ve geometrik yapılar, yalnızca estetik öğeler ya da öğretisel destek araçları olarak kullanılmaz. Aynı zamanda bu figürler kozmik işleyişin metafizik şifrelerini taşıyan anlam yoğunluklu göstergelerdir. Bu sistem, klasik dinî geleneklerden farklı olarak, sembolizmi temsil ile sınırlamayıp enerji, bilinç ve frekans aktarımı düzeylerinde işler. Bu bakımdan Bilgi Kitabı, içerik ve form açısından çok katmanlı bir öğretisel yapı sunar.

Renklerin frekanslara dayalı anlamlarla eşleştirilmesi -örneğin portakal sarısının Bilgi Kitabı’nın temel frekansı olarak tanımlanması- öğretinin ruhsal tekâmüle yönelik somutlaştırılmış göstergeler sunduğunu ortaya koyar. Benzer biçimde, üçgen, altı köşeli yıldız, beş köşeli yıldız ve “M” harfi gibi semboller, soyut imgeler olmanın ötesinde, bireylerin evrimsel aşamalarını simgeler ve kozmik düzenle rezonans kuran yapılar olarak işlev görür.

Bu sembolik sistem, YDH’lerin literatüründe sıkça gözlemlenen “kutsallığın yeniden inşası” stratejisinin belirgin bir örneğidir. Zira YDH’ler, çoğu zaman mevcut dinî geleneklerden esinlenen ancak onları aşan yeni bir kutsal düzen üretirler. Bilgi Kitabı’nın sembol dili de tam olarak bu işlevi görür: İslam, Hristiyanlık ve ezoterik geleneklerden alınan figürler, yeni bir

evrensel çerçeve içinde yeniden kodlanır ve bu kodlamalar belirli geometrik ve frekanssal yapılarla desteklenir.

Sosyolojik açıdan bakıldığında, bu yapı bireylerin inançsal yanı kadar fiziksel, zihinsel ve enerjetik düzeylerde de sisteme bağlandıkları bir kozmik aidiyet formu oluşturur. El yazımı, sembollerle rezonans kurma, frekanslara hizalanma gibi uygulamalar, inanan bireyin gündelik yaşamı içinde ritüelleşmiş aidiyet biçimleri yaratır. Bu da YDH'lerin birey-toplum ilişkisini sadece öğreti üzerinden değil, sembolik katılım üzerinden kurduğunu göstermektedir.

Bilgi Kitabı'nın semboller, renkler ve geometrik yapılar ekseninde kurduğu metafizik düzen, metnin ötesinde bir kozmik iletişim ağı, enerjetik aidiyet sistemi ve evrensel bilinç modeli işlevi görür. Bu özellikler, onu YDH'ler bağlamında özgün ve çok katmanlı bir yapı olarak konumlandırır.

2.5. Görev Sistemi ve Yazım Ritüeli

Görev sistemi ve yazım ritüeli Dünya Kardeşlik Birliği'nin öğretisine göre Bilgi Kitabı, metafizik bir öğreti metninden öte, bireyleri görev bilinciyle donatan çok katmanlı bir kolektif etik sistem olarak tanımlanır. Bu sistemde görevler rastlantısal biçimde belirlenmez; her birey, kendi bilinç düzeyiyle uyumlu bir koordinatta sorumluluk üstlenir. “Sistemin öngördüğü tüm çalışma nizamları tamamen insani bilinçlerin kapasitelerine paralel olarak hazırlanmaktadır” (Çorak, 2015: 38) ifadesi, görev anlayışının bireysel yetkinlikler temelinde belirlendiğini ortaya koyar. Böylece Bilgi Kitabı öğretisi, klasik teokratik otorite sistemlerinden farklılaşarak bireysel tekâmülü esas alan evrimsel bir model sunar.

Görev kavramı, yalnızca ritüel ya da dinsel tebliğle sınırlı kalmaz; bireyin aile yaşamından doğayla olan ilişkisine, toplumsal katkısından içsel dönüşümüne kadar birçok alanda aktif ve bilinçli bir varlık olması beklenir. “Hakiki insan” tanımı ise, doğayı, hayvanı, insanı, düşmanını, kendini ve bütünü sevme gibi altı basamaklı bir değer sistemine dayanır (Çorak, 2017: 209).

Toplumsal sorumluluk ilkesi, öğretilerde soyut bir ahlak ilkesi olmanın ötesinde kolektif kurtuluşun koşulu olarak ele alınır. “Her birey altı kardeşinden sorumludur” ilkesi (Çorak, 2018: 815), bireyin, çevresine karşı da ruhsal düzeyde yükümlü olduğunu ortaya koyar.

Bilgi Kitabı'nda görev yüklenmek, ruhsal evrimin bir göstergesi olarak değerlendirilir. “Zamanın darlığı” (Çorak, 2018: 716) vurgusu, bireylerin daha yüksek bir farkındalıkla hareket etmesini zorunlu kılar. Bu çerçevede çalışma, yalnızca fiziksel değil; bilinçli ve sistemli yürütülen bir ibadet olarak konumlandırılır (Çorak, 2018: 803).

Sisteme katılım, yalnızca ruhsal şuurla değil; dünyevi sorumlulukların da yerine getirilmiş olmasına bağlıdır. Henüz gelişimini tamamlamamış bireyler, yapıya entegre edilmez (Çorak, 2018: 808). Örgütlenme, dikey otoritenin reddedildiği yatay bir yapı üzerine kurulmuştur. “Hiç kimse başkan değildir” (Çorak, 2018: 799) ifadesi, bilinç düzeyine dayalı müşterek sorumlulukla işlediğini ortaya koyar. Bu anlayış, karizmatik otoritenin kolektif bilinç otoritesiyle ikame edildiği YDH tiplerine uygun bir örnek sunar. Bireyler sisteme dahil olduktan sonra belirli sürelerle izin alma hakkına sahiptir; ancak bu izinler, sistemle uyumlu kişisel sorumluluk anlayışıyla sınırlandırılır. Sürekli negatif frekans yayan bireylerin “disketlerinin kırıldığı” ve sistem dışına çıkarıldığı belirtilir.

Bilgi Kitabı’nda görev sistemi; bireysel bilinç kapasitesi, kolektif sorumluluk ve kozmik uyum ilkelerine dayalı bir yapı sunar. Yapı, geleneksel hiyerarşik görev anlayışını aşarak bireyin içsel tekâmülünü ve toplumsal etkileşimini bütüncül bir sistemin parçası hâline getirir.

2.5.1. Örgütsel Yapı ve Merkezî Kadro

Dünya Kardeşlik Birliği’nin örgütsel yapılanması, klasik hiyerarşik modellerden farklı olarak çok katmanlı, kolektif bilinç temelli ve enerjetik rezonansa dayalı bir görev sistemine sahiptir. Vakfın kurucusu Vedia Bülent Çorak, yapının merkezi konumunda yer almakta; onun ardından gelen “kara nokta” olarak adlandırılan altı kişilik yönetim kurulu ve 18 kişilik yerel bütünlükler sistemiyle yapı tamamlanmaktadır (Biçer, 2006: 38). Bu birimi, şehir bazlı teşkilatlanmayı esas alan “18 Bütünlük” yapıları ve yerel çalışma halkaları takip eder (18 TÇP, trhz: 138). Bu yapının yerel toplumsal dokularla bütünleşmiş biçimde işlediğini ve YDH’lerde gözlemlenen topluluk-tabanlı gelişim modeline benzerlik taşıdığını göstermektedir.

Yapının merkezinde, Bilgi Kitabı’nın yazarı ve vakfın kurucusu olan Vedia Bülent Çorak yer almaktadır. Onun hemen altında, altı kişilik “Kara Nokta” olarak tanımlanan yönetim kurulu bulunur. Böylece örgüt, dikey bir komuta zincirinden çok, dairesel görev paylaşımına dayanan yatay bir yapılanmayı benimser. Bu durum “Hiç kimse başkan değildir” (Çorak, 2018: 799) ifadesiyle temellendirilir. Oluşturulan her grup, kendi içinde belirli görev dağılımlarıyla işlev görür; ancak üyelerin sisteme katılımı, bilinçsel ve enerjetik yeterlilikle ilişkilendirilir. Bu yapının işleyişi, klasik rasyonel-legal otorite modelinden farklı olarak, enerjetik aidiyet ve ruhsal liyakat ilkeleri etrafında şekillenir.

Örgüt içindeki bireyler, dışa dönük bilinç aktarımı görevleriyle sorumlu tutulur. Fasikül dağıtımı öncesinde bireylerin çevrelerinde tanıdıkları ya da tanımadıkları kişilere sözlü anlatımlarda bulunmaları beklenmektedir (18 TÇP, trhz: 7-8). Bu yaklaşım, örgütsel yapının kapalı bir tarikatsal formasyon değil, toplumla aktif etkileşim içinde olan dinamik bir bilinç

yayılm ağı olduğunu gösterir. YDH literatüründe misyonerlik faaliyetlerine odaklanan topluluklar olarak tanımlanabilecek bu model, klasik içe kapanık yapılarla belirgin farklılık gösterir.

Merkezî kadro yalnızca karar verici konumda değildir. Aynı zamanda yazım ritüelleri ve aura kontrol sisteminin düzenleyici birimidir. Özellikle “Güneş Dost” ve “Güneş Öğretmen” gibi figürler, bireylerin yazım süreçlerini koordine eder, defterlere evrensel amblemleri ilişitirir ve böylece yazının frekanssal geçerliliğini onaylar.

Yapının merkezî kadrosu idarî bir birim ve enerjetik frekans düzenleyicisi olarak işlev görmektedir; bireyler ise kozmik görev taşıyıcıları olarak konumlandırılmaktadır. Bu yönüyle örgüt, klasik dinî otoritelerin bürokratikleşmiş yapısından farklı olarak, bireyin bilinçsel tekâmülünü kolektif enerjiyle bütünleştiren alternatif bir topluluk formu yaratmaktadır.

Bilgi Kitabı etrafında şekillenen örgütsel form, bireylerin sosyal, bilişsel ve enerjetik düzeyde bir arada var olma ihtiyacını karşılayan bir mikro-toplum modeli sunar. Modernitenin bireyci yapısına karşılık, bu tür yeni cemaatçi yapılar, seçkin fakat yatay katılımlı, ritüel yoluyla bütünleşen, karşılıklı sorumluluk temelli kolektif kimlikler üretmektedir. Dünya Kardeşlik Birliği, bu bağlamda yalnızca bir inanç topluluğu değil; aynı zamanda kozmik bilinç etrafında örülmüş yeni bir yaşam tarzı ve ahlaki dayanışma zemini olarak okunabilir.

2.5.2. 18 Bütünlük Sistemi

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfının temel taşı, “18 Bütünlük” adı verilen gruplar oluşturur (Çorak, 2018: 798). Her bir grup, Bilgi Kitabı’nın frekanssal yayın alanını oluşturmakla görevlidir ve bu nedenle dışa yönelik bir hizmet bilinciyle de donatılmıştır.

Her 18 Bütünlük grubundaki bireyler, “Gönül Emri” olarak tanımlanan içsel bir izinle bu yapıya dahil edilir; ancak bu katılım, yalnızca ruhsal yeterlilikle mümkün olur. Altı temel sorumluluk kategorisi (realite, görev, ailevi, sosyal, insani ve dünyevi sorumluluklar) bireyin bu yapıya dahil edilmesinde esas kriterlerdir (Çorak, 2017: 207).

Her grup, ayda bir kez diğer altı gruba ortak toplantı yapar ve bu toplantılara katılım zorunludur. Toplantı sistemi, grup yapısının dinamik dengesini sağlayan bir unsurdur. Katılamayan bireyler aurayla frekans bağlantısını sağlamak üzere telefonla bildirimde bulunmak zorundadır (Çorak, 2018: 809). Toplantıda bireyler, belirli fasikülleri yazmak ve dağıtmakla görevlendirilir; bu süreç, yalnızca metinsel bir aktarım değil, aynı zamanda enerji yansımaları olarak tanımlanır (Çorak, 2018: 804) ve bireyin aurasıyla rezonansa girmesini sağlayan metafizik bir kodlama olarak tanımlanır (18 TÇP, trhz: 136).

1992 öncesinde kurulan her 18 Bütünlük ise, bir Özel Görev Çiçeği bireyi yetiştirmekle yükümlüdür (18 TÇP, trhz: 138). Bu sorumluluğu yerine getirmeyen gruplar dağılmış kabul edilir ve sistem yeni bir yapıya dönüşür.

18 Bütünlük içindeki bireyler, bireysel frekans dengesini kaybettiklerinde veya koordinat bütünlüğüne uyum sağlayamadıklarında “Otomatizmaya bağlı olarak kendi arzularıyla” sistem dışına çıkarılır (Çorak, 2018: 798). Negatif düşünceler ya da davranışlar, bireyin “Disket Kayıt” sistemine zarar verir ve fazlaca tekrarlandığında “Evrimsizlik Puanı”na neden olur. Bu bireyler “Yaşayarak Kazanma Programı”na sevk edilirler (Çorak, 2018: 798). Aynı zamanda ciddi uyumsuzluklar, “Ana Aura Kayıt Disketi”nin kırılmasına ve tüm grubun dağılmasına neden olabilir (Çorak, 2018: 799).

Sonuç olarak, 18 Bütünlük Sistemi mistik bir yapı olmanın yanı sıra, bireyin metafizik evrimi ile toplumsal sorumluluğu arasında bir denge kurarak, Bilgi Kitabı’nın kozmik plandaki misyonunu yeryüzüne taşımaktadır.

2.5.3. Güneş Öğretmen ve Güneş Dost Yapılanması

Bilgi Kitabı’nda “Güneş Öğretmen” kavramı, bireysel bir bilinç aşamasını temsil etmekle kalmayıp, kolektif evrimsel sorumluluğu simgeleyen yüksek bir ruhsal merteye olarak tanımlanır. Bu yapı, bireyin kozmik sistemde üstleneceği rolü tanımlayan ve onu sistemli bir bilinç yükselişine hazırlayan sembolik bir statüdür. Güneş Öğretmenliği, Evrensel Bütünlük ile kurulan bağ doğrultusunda bireysel dönüşümün ve kolektif hizmet bilincinin göstergesidir.

Bilgi Kitabı’nda her bireyin, hizmet bilinciyle hareket ettiği sürece potansiyel bir Güneş Öğretmeni olduğu ifade edilir: “Evrensel Bütünlük ve Bilgi Kitabı yolunda hizmet veren tüm Dünyalı dostlarımız, bizce bilinç düzeylerine göre birer Güneş Öğretmenidirler”. Bu vasıf, sadece teorik bir unvan olmanın ötesinde, bilinçsel yeterliliğin sınandığı bir dönüşüm sürecini ifade eder. Metinde, hakiki Güneş Öğretmeni vasfına ulaşmak için kat edilmesi gereken çeşitli aşamalardan söz edilir ve bu bilinç seviyesinin ulaşılması gereken önemli bir hedef olduğu vurgulanır (Çorak, 2018: 803).

18 Bütünlük içinde görev alan bireyler, potansiyel Güneş Öğretmeni adayları olarak görülür. Bu süreçte, bireyler yalnızca hizmet üretmekle kalmaz, aynı zamanda Bilgi Kitabı öğretisinde belirtilen ruhsal sınavlara tabi tutulur. Metinde, 18 Bütünlük’te çalışan dostların hakiki bir Güneş Öğretmeni olarak yetiştiği; ancak bu dostların kadroya doğrudan katılabilmeleri için belirli “doktora” sınavlarını geçmek zorunda oldukları ifade edilir (Çorak, 2018: 804). Bu ruhsal sınavlar, bireyin bilinçsel yeterliliğinin kolektif yapıya kabul edilmesinde sistematik bir süreç olarak yer alır. Burada kullanılan “doktoralık” metaforu, geleneksel

akademik anlamının ötesinde, evrensel bilinç düzeyinde ulaşılan içsel bir olgunluk ve kemalat aşamasını simgeler.

Güneş Öğretmeni olarak kabul edilen bireylerin, Dünya Planı'nda bedenlenmiş olmaları gerekliliği, öğretmenliğin kozmik bir sözleşmeyle bağlantılı olduğunu gösterir. Metinde, bu öğretmenlerin çoğunun evrensel bütünlükle akit yaparak fiziksel dünyada beden kazandıkları ifade edilir (Çorak, 2018: 803). Böylece öğretmenlik, sadece öğretisel bir görev olmanın ötesinde, varoluşsal bir misyon olarak tanımlanır.

Bu yapı, YDH literatüründe sıkça rastlanan karizmatik otoritenin kurumsallaşması sürecine karşılık gelir. Bireyler başlangıçta potansiyel taşıyan hizmetkârlar olarak görülmekte, daha sonra ise sistemli sınavlarla ruhsal liderliğe terfi etmektedir. Bu yönüyle Güneş Öğretmenliği, karizmatik liderliğin rasyonelleşmiş bir versiyonu olarak düşünülebilir.

Güneş Öğretmenliği'nin en yüksek aşaması “Güneş Dostluğu” olarak tanımlanır. Bu aşama, bireyin davranışsal ve frekanssal olarak da kozmik sistemle tam bir uyum sağladığı durumu ifade eder. Metinde, bu süreci tamamlayan dostların artık “Güneş Dostu” olarak kabul edildiği belirtilir (Çorak, 2018: 803). Güneş Dostlar, rehberlik işlevinin ötesine geçerek, kolektif enerjinin dengeleyicisi ve sistemin enerjetik düzenleyicisi rolünü üstlenir.

Her haftalık toplantının organizasyonu, yazım süreçlerinin başlatılması ve denetlenmesi gibi görevler Güneş Dost'a aittir. Bilgi Kitabı'nda bu bireyin görevi yalnızca maddi düzenlemelerle sınırlı kalmaz. Bununla beraber grubun aura yapısının korunması gibi metafiziksel işlevleri de üstlenir (Çorak, 2018: 826-827). Bu yapı, din sosyolojisinde karizmatik liderliklerin rasyonelleşip kurumsallaşması sürecine benzer şekilde, ruhsal liyakat, sembolik ritüeller ve enerjetik eşikler aracılığıyla yapılandırılmıştır.

Güneş Öğretmen ve Güneş Dost yapısı, yalnızca bir liderlik kategorisi olmayıp, aynı zamanda bireyin bilinçsel, ahlaki ve kozmik düzlemde geçirdiği dönüşüm sürecini yansıtan çok katmanlı bir inisiyasyon modelidir. Bu model, YDH'ler bağlamında karizmatik otoritenin sistemleştirilmesi ve seçkin üyelik statüsünün ruhsal temsille kazanılması gibi yapılarla örtüşmektedir.

2.5.4. Özel Görev Çiçeği ve Yazım Süreci

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın öğretisinde Bilgi Kitabı'nın yazımı, klasik anlamda bir metin üretimi değil; ruhsal frekans uyumu, kolektif bilinç aktarımı ve metafizik aidiyet kurma süreci olarak kavramsallaştırılır. Yazma eylemi, bireyin “sistemle frekanssal hizalanması” anlamına gelen bilinç fişleme ritüeliyle tanımlanır (18 TÇP, trhz: 136).

Bu süreçte birey, sadece kutsal bir metnin fiziksel çoğaltıcısı olarak kalmaz; aynı zamanda evrensel sistemin aktif bir bileşenine dönüşür.

Bilgi Kitabı'nın yazımı, Alfa Kanalı aracılığıyla alınan bilgilerin Malik Kotu üzerinden merkeze iletilmesiyle başlar. Bu iletim, dijital ortamda değil, yalnızca el yazısıyla gerçekleşir; çünkü el yazımı, enerjetik temasın sağlanması için zorunlu frekans rezonansını mümkün kılar (Çorak, 2018: 524-525). Yazımın ilk adımı, kitap ambleminin ilk sayfaya işlenmesi ve ardından yazı tarihinin kaydedilmesiyle bireyin “kozmik görev saati” başlatılır. Bu süreç boyunca her hafta bir fasikül yazılması gerekmekte ve bu görev 62 hafta boyunca sürmektedir. Fasiküllerin başında “Ulu Rahman adına” ifadesinin yer alması, metnin doğrudan tanrısal bir hitap zincirinin halkası olarak tasarlandığını gösterir (Çorak, 2018: 817).

Süreç, bireysel olmaktan öte kolektif ve örgütsel bir sistem içinde organize edilir. “Özel Görev Çiçeği” adı verilen yapı, yazımı gerçekleştirecek kişileri altı kişilik kapalı bir grup hâlinde bir araya getirir. Grup üyelerinin seçimi, daha önce Bilgi Kitabı ya da fasiküllerle temas etmemiş bireyler arasından, “frekans nötrlüğü” ilkesine dayalı olarak yapılır (Çorak, 2018: 826). Böylelikle grup üyelerinin yazım sürecine tarafsızlık ve saf enerji ile dâhil olmaları amaçlanır.

Çiçek grupları, haftalık yazım toplantıları düzenler. Her birey kendi el yazısıyla fasikülü kopyalar ve yazım tamamlandıktan sonra deftere amblem yapıştırılarak Güneş Öğretmen tarafından imzalanır. Bu uygulama, bireyin yazımı tamamladığını sembolize ederken aynı zamanda onun resmi olarak sisteme dâhil edildiğini de teyit eder (Çorak, 2018: 827). Yazımın sonunda birey kendi adıyla birlikte ailesi, hayvanları ve bitkileri dâhil olmak üzere yakın çevresine dair doğum ve ölüm bilgilerini deftere işler. Bu biyografik bilgiler, ruhsal kodlar olarak değerlendirilir (Çorak, 2018: 232). Böylece yazım eylemi, bireyin kozmik sisteme bireysel ve kolektif bilinç düzeyinde fişlenmesini sağlar.

Yazımın son aşamasında birey deftere kendi imzasını atarken üç Güneş Öğretmeni'nin de imzası alınarak kitabın “aurası kilitlenir” (Çorak, 2018: 827). Bu işlem, artık kitabın kozmik düzene entegre olmuş bir enerji birimi hâline geldiğini ve müdahaleye kapandığını simgeler. Bu anlayış, yazılı metni sadece bilgi taşıyıcısı değil, aynı zamanda enerjetik bir varlık olarak tanımlar.

YDH sosyolojisi açısından bu ritüel, klasik dinlerde görülen dolaylı kutsal temas biçimlerinden ayrılarak bireyin doğrudan kutsal olanla ilişkilendiği, ritüelistik ama aynı zamanda bilinçsel bir katılım süreci sunar. “Yazan” kişi burada bilincini sistemle hizalayan, sorumluluk alan ve enerjetik bir aktarımın aktif taşıyıcısıdır. “Özel Görev Çiçeği” ve yazım ritüeli birlikte ele alındığında, Vakıf öğretisinin bireyi nasıl örgütsel birim içine alarak kutsal

bir aktöre dönüştürdüğü, aynı zamanda metni kutsal kılmak için onu bedensel ve bilinçsel eylemle bütünleştirdiği anlaşılır.

2.6. Faaliyet Alanları

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın iç işleyişi, YDH'ler literatüründe sıkça vurgulanan düzenli ritüeller, kolektif katılım ve zaman kodlaması gibi yapılarla benzerlik göstermektedir. Bu hareketin kurumsal sürekliliği, örgütsel enerjinin dinamik şekilde canlı tutulmasına yöneliktir. Düzenli grup toplantıları, aura frekansı odaklı halkalar, aïdat sorumluluğu gibi yapılar bu iç sürekliliğin temel yapıtaşlarını oluşturur. Burada faaliyet yalnızca pratik bir eylem olmayıp, bireyin evrensel plana hizalanmasını sağlayan çok katmanlı bir bilinçsel disiplindir. Bu bağlamda faaliyet alanları, inananların aidiyetini güçlendiren iç mekanizmaları ve dışa dönük misyonerlik özelliklerini kapsayan geniş bir spektrumda değerlendirilmelidir.

2.6.1. Grup Toplantıları: Zamanlamalar ve Ritüeller

Dünya Kardeşlik Birliği'nin temel faaliyetlerinden biri olan grup toplantıları, örgütün ritüel düzenini ve kolektif bilinç uyumunu sağlamaya yönelik sistematik bir işleyiş içinde yapılandırılmıştır. Bu toplantılar, yalnızca bilgi paylaşımı amacıyla değil, aynı zamanda metafizik bir frekans uyumu sağlamak ve bireylerin enerjisel rezonansını artırmak üzere düzenlenmektedir. Toplantıların nerede ve ne zaman yapılacağı konusunda belirli bir esneklik bulunsa da bazı merkezi kararlarla belirlenen tarih ve ritüeller de mevcuttur.

Bu toplantılar, örgütsel sürekliliği sağlayan temel işlevlerden biri olarak, bireysel tekâmül süreçleriyle kolektif bilinç aktarımını eş zamanlı olarak düzenleyen çok katmanlı bir işleyiş sunar. YDH literatüründe sıkça görülen düzenli ritmik topluluk buluşmaları ve zaman odaklı kutsal etkinlikler bu sistemde de belirgin biçimde yer alır.

Örgütün temel hücreleri olan 18 Bütünlükler, haftalık olarak Salı ve Cuma günleri bir araya gelirler. Toplantılar, üyelerin evlerinde dönüşümlü olarak gerçekleştirilir ve Bilgi Kitabı'na ait fasiküllerin sırayla okunması temel ritüel unsurdur (Günay, 2003: 45). Fasikül okuma eylemi, yalnızca öğretisel bir aktarım değil, aynı zamanda katılımcının enerjetik yapısına belirli frekansların yüklenmesini sağlayan metafizik bir uygulama olarak tanımlanır (Çorak, 2018: 810). Bu yönüyle okuma, disipliner bir suskunluk içinde gerçekleştirilir; yorum, sohbet veya gündem dışı ifadeler kesinlikle yasaktır. Bu katı ritüel kurgusu, saf kozmik frekansın bozulmadan bireye ulaşmasını hedefler.

Grup toplantılarının bazıları dışa kapalı biçimde yalnızca üyeler arasında gerçekleştirilirken, bazıları halka açık formatlarda organize edilir. Cumartesi günleri

düzenlenen bu halka açık toplantılar, öğretinin geniş kitlelere ulaştırılmasına yönelik bir misyonerlik fonksiyonu taşısa da belirli enerjetik protokollere de bağlıdır. Toplantı öncesinde Vedia Bülent Çorak'ın telefonla aranmasıyla “auratik bağlantı” sağlanmakta; katılımcının doğum tarihi, mesleği, fasikül numarası ve toplantı şifresi gibi bilgiler sistemsel bir düzen içinde iletilerek toplantı başlatılmaktadır (18 TÇP, trhz: 135). Bu uygulama, bireyin fiziksel olarak değil; bilinçsel ve auratik düzlemde sistemle entegre olmasını mümkün kılmaktadır. Katılımcıların yaşadığı “uyku hali” ve “bedensel yorgunluk” gibi tepkiler, Bilgi Kitabı'nın frekans yapısıyla ilişkilendirilmekte ve bu durum bilinçsel dönüşüm sürecinin doğal bir sonucu olarak görülmektedir.

Vakfın faaliyetleri yalnızca Türkiye ile sınırlı olmayıp, Almanya, Londra, San Francisco, Sydney gibi şehirlerde de benzer yapılar etrafında organize edilen toplantılar gerçekleştirilmektedir (Günay, 2003: 45). Toplantılar, öğretinin küresel ölçekte “kozmik rezonans noktaları” oluşturmasını hedefleyen bir bilinç aktarımı stratejisinin parçasıdır.

Toplantılar Bilgi Kitabı'nı yeni bireylere ulaştırmaya yönelik dağıtım faaliyetleriyle de bütünleşiktir. Her 18 Bütünlük üyesi, haftalık olarak belirlenen günlerde 1., 20. ve 25. fasikülleri hiç tanımadığı bireylere ulaştırmakla yükümlüdür. Bu fasiküller bilinçsel fişleme işlevi görmektedir, ulaştırılan kişilerin isimleri kayıt altına alınarak 18 Bütünlük yapısına bildirilmektedir. Bu uygulama, bireyin yalnızca dağıtıcı ve misyon taşıyıcı bir özneye dönüştüğünü de gösterir.

Öte yandan, yıl boyunca merkezi düzeyde organize edilen özel toplantılar, seminerler ve uluslararası kongreler de faaliyetlerin önemli bir parçasıdır. Her yıl 1 Kasım'da İstanbul'da düzenlenen yıllık genel toplantı ile 18 Şubat Evrensel Yılbaşı kutlaması, öğretinin “zamanı kutsal kılma” stratejisini somutlaştırmaktadır. Bu tarihler, Dünya'nın manyetik takvimiyle uyumlu biçimde planlanmış olup, kozmik düzlemde evrimsel hizalanmayı temsil etmektedir (18 TÇP, trhz: 144). Ayrıca, her yıl 22-23 Haziran'da düzenlenen Dünya Birleşim Programı Kongresi, öğretinin uluslararası katılımı teşvik eden bir görünüm kazanmasına olanak sağlar. Kongreye katılım herkese açık olmakla birlikte Bilgi Kitabı ortamında hak kaybetmiş veya 18 yaşını doldurmamış kişiler katılım sağlayamamaktadırlar.

Toplantılar ve bireysel bilinçlenme süreçlerine gösterilen bu özen, ölüm sonrası yaşama dair yaklaşımda da kendini gösterir. Bilgi Kitabı'na göre ölüm, klasik anlamda bir son değil; ruhun geçici olarak beden formundan ayrılması ve daha yüksek bir frekans düzlemine geçişidir. Bu anlayışta fiziksel beden kutsal sayılmaz; ruhun taşıyıcısı olan geçici bir kabuk olarak değerlendirilir. “Ölüm bir müddetlik uyku, diriliş ise yeniden doğmaktır” (Çorak, 2018: 25) ifadesiyle, ruhun sürekliliği vurgulanır. Ölüm anı, öğretilde metafizik bir geçiş işlemi olarak

açıklanır: “Şimdi Sizin Ortamınızda, Ölüm dediğiniz Bedeni terk etme işleminde, o şahsın Öz Geni Işınlanır” (Çorak, 2018: 25). Yeterli tekâmüle ulaşmış bireylerin bu şekilde “öz geni” ışınlanarak cennet ortamında yeniden bedenlenir; ulaşamayanlar ise farklı bedenlerde tekrar doğarak bilinçsel gelişimlerini sürdürür. Bu perspektif, ölüm sonrası dua, defin, cenaze töreni gibi geleneksel ritüellerin örgüt içinde uygulanmadığını göstermektedir. Öğreti, bedenin ölümden sonra nasıl muamele göreceğiyle ilgilenmemekte; dikkati yalnızca ruhsal frekans uyumu ve öz enerjinin gelecekteki bedenlenme sürecine odaklanmaktadır.

Ölüm sonrası süreçten bireysel tekâmüle kadar uzanan bu öğretisel bütünlük içinde grup toplantıları, Dünya Kardeşlik Birliği’nin iç yapısını düzenleyen ve dışa dönük görünürlüğünü sistemli biçimde yapılandıran çok katmanlı bir araçtır. Birey burada pasif bir katılımcı değil; kozmik plana entegre edilen aktif bir görev taşıyıcısı hâline gelir. Toplantılar böylece ruhsal tekâmülün yanı sıra örgütsel sürekliliğin de ana taşıyıcısıdır.

2.6.2. Kitabın Evrensel Dağıtımı: Enerjetik Yayılım ve Örgütsel Organizasyon

Bilgi Kitabı’nın dağıtımı, yalnızca fiziksel bir metnin elden ele geçmesiyle sağlanmaz. Dünya Kardeşlik Birliği öğretisinde bu görev merkezi bir bilinçsel ve enerjetik faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Dağıtım süreci, klasik anlamda yayıncılıktan farklı olarak ritüelize edilmiş, kozmik plana hizmet eden bir görev zinciri şeklinde yapılandırılmıştır. YDH literatüründe bu tür ritüelleştirilmiş dağıtım pratikleri, bireyi örgütsel yapının aktif bir taşıyıcısı hâline getirerek inanç sisteminin sürekliliğini sağlayan temel mekanizmalar arasında değerlendirilir.

Kitaptan bir fasikül almak, Dünya Kardeşlik Birliği öğretisinde yalnızca bir metne erişim anlamına gelmez; bireyin “Arşivinin açılması” ve “Hızlı Evrim Programı”na alınması gibi kozmik bir bilinç sürecine dâhil edilmesi anlamına gelir (Çorak, 2018: 804). Bu durum, klasik dinsel yapılarla karşılaştırıldığında, kutsal nesneyle temasın bireysel dönüşüm yarattığı inanç sistemleriyle benzerlik taşır. Max Weber’in karizmatik otorite kuramında işaret ettiği gibi (Weber, 1998), kutsal olanla kurulan bireysel ilişki çoğu zaman sıradan eylemleri bile dönüştürücü bir anlamla yükler. Bu bağlamda, Bilgi Kitabı’nın her fasikülü, Weberyen anlamda bir “karizmatik nesne” hâline gelmekte; birey onunla temas ettiğinde yalnızca bilgi değil, ruhsal bir dönüşüm süreci de başlatmaktadır.

Bu dönüşüm topluluğa fiilen dâhil olma ve görünmeyen bir enerji ağına bağlanma şeklinde gerçekleşmektedir. Fasikül teslimi “kotlama” olarak adlandırılır; bu işlem sırasında bir bireye fasikül veren kişi, onun aurasını kendi realitesine bağlar ve böylece onu Evrensel Bütünlük sistemine ruhsal olarak fışlar (Çorak, 2018: 804). Bu anlayış, Victor Turner’ın “communitas” kavramında işaret ettiği gibi (Akçakmak, 2021: 740), sembolik eylem yoluyla

oluşan aidiyet ilişkisini yansıtır. Dağıtım, yalnızca fiziksel bir aktarımdan ibaret değildir; aynı zamanda bireyler arasında görünmez ama bağlayıcı bir spiritüel topluluk duygusu yaratır. Sadece bilgi değil, enerji ve bilinç de aktarıldığı için bu eylem, ritüelistik bir toplumsal ilişki biçimi olarak değerlendirilir.

Ayrıca bu sistemde “fişleme” kavramı, sosyolojik olarak bireyin kimlik kazanım sürecinin metafizik bir versiyonu olarak okunabilir. Klasik dinlerde vaftiz, sünnet, dini telkin gibi süreçlerin yerini burada kotlama eylemi alır. Bu eylemle birey, inanç sistemine bağlı kalmanın ötesinde, belirli bir ontolojik düzleme ve ruhsal aidiyet ağına kaydedilmiş olur. Bu, Peter Berger’in “kutsal kozmoloji”de bahsettiği gibi (Berger, 2011: 84) bireyin anlam evreniyle kolektif bilinç arasında kurulan ilişkiyel köprülerin modern biçimlerinden biridir.

Fasikül dağıtımı, Vakıf öğretilinde yalnızca inisiyatif bir kadroya değil; doğrudan tüm insanlığa atfedilmiş evrensel bir yükümlülük olarak tanımlanır. Bu yaklaşım, klasik dinlerde genellikle ruhban sınıfına ya da belirli yetkilendirilmiş kişilere özgülenen kutsal görevlerin, burada yatay biçimde kolektifleştirildiğini gösterir. Kitapta geçen “Planetinizde herkes Tek Kitabın Dağıtım Görevlisidir... Bu yol, ferdiyetçilik değil birlik yoludur” (Çorak, 2018: 786) ifadesi, bireysel kurtuluştan ziyade kolektif bilinç inşasına yönelik bir misyon öğretisini yansıtır. Din sosyolojisinde Emile Durkheim’in kolektif bilinç kavramıyla ilişkilendirilebilecek bu anlayış (Durkheim, 2006), bireyin değil topluluğun kutsanmasını ve her bireyin bu kutsallığa hizmet eden aktif bir özneye dönüşmesini hedefler.

Bu görev, pratik bir sistemle de desteklenmiştir. Her fasikülün yalnızca belirli günlerde dağıtılması kuralı, inanç içi düzenlemelerin zamanla hizalanmış biçimde örgütlendiğini gösterir. Bu günler “Bilinçli Görev Günleri” olarak tanımlanmakta; bireyin metni taşımakla kalmayıp, zaman kodlu evrensel planla senkronize olmakla yükümlü olduğu vurgulanmaktadır. Din sosyolojisinde “kutsal zaman” kavramı, Mircea Eliade’nin çalışmalarıyla birlikte (Eliade, 2001: 52), dinsel ritüellerin kozmik zamanla hizalanma çabasını açıklayan bir çerçeve sunar. Bilgi Kitabı’nın dağıtımı da bu anlayışla örtüşür: birey yalnızca yatay düzlemde (toplum içinde) değil, dikey düzlemde (zaman ve evren ölçeğinde) de kutsal plana entegre olur.

Uluslararası yayılımın bir başka boyutu da kitap çevirileridir. Metne göre çeviri faaliyetleri rastgele değildir. Özel olarak yetkilendirilmiş bireyler tarafından, belirli bir komisyonun izniyle gerçekleştirilir. Bu kişilerin teknik tercüman olmalarının ötesinde, kitabın frekans yapısıyla uyumlu bilinç temsilcileri olmaları beklenir. Konuya ilişkin olarak şu ifadeye yer verilir: “Kitabın Basımından sonra diğer Dillere çeviri izni alan bir Komisyon, bu çevirileri yapacak Dostlara Görevler verecektir” (Çorak, 2018: 902). Buradaki “görev” kavramı, çeviriyi sıradan bir teknik faaliyet olmaktan çıkararak, bilinçsel uygunluk şartına bağlanmış ritüelistik

bir görev hâline getirmektedir. Ayrıca öğretide, bu dağıtımın yalnızca bireyler arası kalmayıp, evrensel ölçekte ve galaktik sistemlerle koordine edilen bir bilinç yayılımı olduğu da ifade edilmektedir (Çorak, 2018: 902). Birey burada zamanla ve kozmik planla hizalanmış bir bilinç taşıyıcısı olarak rol üstlenmektedir.

Bu görevsel yapının disipliner niteliği, doğrudan bir uyarı sistemiyle desteklenir. Metinde, görevlerini yerine getiremeyenlerin özel denetime tabi tutulacağı belirtilir (Çorak, 2018: 902). Bu uyarı yalnızca fiziksel başarısızlıkla sınırlı kalmayıp, frekans uyumsuzluğu ve bilinç sorumluluğunun ihmal edilmesi gibi soyut kavramlara da yöneliktir.

Bilgi Kitabı'nın dağıtım süreci, ruhsal hizalanma, kozmik fişleme, kolektif görev bilinci ve çok boyutlu bilinç koordinasyonunu içeren kutsal bir faaliyet biçiminde tanımlanır. Bu yönüyle dağıtım, toplumsal ve ritüel katılım yoluyla kutsallık ve aidiyet hissinin pekiştirilmesini amaçlar. Dağıtan birey artık pasif bir takipçi değil; evrensel sistemin bilinçli ve sorumlu bir taşıyıcısıdır.

2.6.3. Misyon Faaliyetleri

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın misyon faaliyetleri, yalnızca bir öğretiyi yaymakla sınırlı olmayan, ruhsal uyanışı tetiklemeyi ve bireyleri kozmik plana hazırlamayı amaçlayan bütünsel bir bilinç aktarım süreci olarak yapılandırılmıştır.

Öğretiye göre Bilgi Kitabı'nın yayımı, bireysel bir tercihten ziyade evrensel bir görevdir. Kitap, sadece bilgi içeren bir metin değil, yüksek frekans taşıyan bir bilinç aracıdır. Bu bağlamda, öğretide geçen şu direktif misyon faaliyetinin kapsamını açıkça ortaya koyar: “İşte bu nedenledir ki, ‘Bilgi Kitabını en ücra yerlere kadar dağıtın’ denilmektedir. Ve bu nedenledir ki, ‘Bir uyanan en az 6 kardeşini uyandırmak ile yükümlüdür.’” (Çorak, 2018: 870).

Bu vurgu, Weberyen anlamda karizmatik bir yapının yayılma sürecinde bireye aktif sorumluluk yüklemesini hatırlatır. Her “uyanmış” birey, bir tür zincirleme etkiyle en az altı kişiye daha ulaşmakla mükelleftir. Böylece öğretide yalnızca bireysel tekâmül değil; kolektif bilinçsel genişleme hedeflenir. Bu sistem, Victor Turner'ın *communitas* kavramıyla da ilişkilendirilebilir: bireyler, bireysel farklılıklarını askıya alarak ortak bir ruhsal amaç etrafında birleşir ve kutsal göreve dâhil olurlar (Akçakmak, 2021: 740).

Bu misyonun temel aracı fasiküllerdir. Ancak fasikül dağıtımı sıradan bir kitap verme faaliyeti değildir. Her görevli birey, 1. fasikülü yanında taşımalı ve uygun görülen bilinç düzeyindeki bireylerle paylaşmalıdır. Bu noktada öğretide dikkat çekilen bir ilkeye vurgu yapılır: “Önce hiçbir şey bilmeyen bir kişiye fasikülleri verirseniz, yarardan ziyade zarar verirsiniz” (18 TÇP, trhz: 7).

Görevli bireyin “dünyevi nabız yoklaması”, ardından kişinin uzaya, metafiziğe ilgisini ölçmesi ve en son olarak Bilgi Kitabı’na geçiş yapması tavsiye edilir. Bu yapı, dinin doğrudan telkin yerine bilinç düzeyine göre kademeli olarak açılması gerektiğini gösterir.

Görevli birey kendisini bir “medyum” olarak tanıtmalı; konuşanın kendi benliği değil, konuşturulan yüksek bir bilinç olduğunu belirtmelidir (18 TÇP, trhz:8). Bu anlayış, klasik peygamberlik veya irşat figürlerinden farklı olarak, bireyi araçsal bir kanal hâline getirir. Bu durum dinî otoritenin kişiselleştirilmesini sınırlar ve “otoriteyi dağıtan” bir kozmik eşitlik hissi üretir.

Sistem içerisinde fasikül verilen kişiler, “kodlanmış dostlar” olarak tanımlanır. Bu kişiler, doğalarında ruhsal bir “cevher” taşıyorlarsa, görevli bireyle yeniden iletişim kurar ve sürece gönüllü olarak katılır. Bu bağlamda bireylerin isimlerinin 18 Bütünlük tarafından kayıt altına alınması, sistemin görünmeyen ama sıkı işleyen bir organizasyon mekanizması olduğunu gösterir (Günay, 2003: 45). Bu tarz fişleme süreci, modern dini hareketlerde gözlemlenen “ilişkilendirme yoluyla aidiyet” oluşturma stratejisiyle paraleldir.

Misyonerlik faaliyeti aynı zamanda niceliksel bir sorumluluk da içerir. Görevlilere her gün en az iki kişiye ulaşmaları ve bilinç tohumları ekmeleri tavsiye edilir. Ancak bu süreçte üyelik yapısı sabit değildir; gruplar değişkendir, gelen bireyler sistem tarafından kodlanarak kayıt altına alınır, fakat sistemin “hakiki” üyeleri frekanssal düzeyde sürekli fişlenmiş olanlardır (18 TÇP, trhz: 7).

Fasikül basımı da bu sistemin önemli bir parçasıdır. Öğretiye göre, bu işlem sadece “Özel Çiçek Görevlileri” tarafından gerçekleştirilmelidir. Kitapta geçen “Özel Çiçek Görevlisi, Kitabın Fasiküllerini bizzat bastıracaktır (ısmarlama olamaz)” ifadesi, bu süreci yalnızca fiziksel değil, enerjetik bir eylem olarak da tanımlar (Çorak, 2018: 810). Ayrıca metinlerin para karşılığı satılamayacağı belirtilmiş, bu uygulamayla kutsal olanın metalaştırılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Bu yaklaşım, dinî metinlerin ticarileştirilmesine karşı duran birçok YDH’nin izlediği temel etik yaklaşımı akla getirir.

Maddi ya da fiziksel engeli olan bireyler, diğer dostlar tarafından desteklenmekle yükümlüdür. Bu yapı, kardeşlik ilkesine dayanan ve sorumluluğun kolektif biçimde taşındığı bir inanç topluluğu inşa eder. Görevdeki bireylerin sistemle kurduğu bu sürekli ilişki, yalnızca görünür faaliyetler üzerinden değil; aynı zamanda bilinçsel uyum ve frekans sürekliliği üzerinden izlenmektedir. Nitekim kitapta geçen “Görevini yerine getirmeyen sistemden çıkarılır, boyut sevki uygulanır” ifadesi (Çorak, 2018: 786), sadece davranışsal değil, enerjetik disiplinin de bu misyon faaliyeti içinde kritik rol oynadığını ortaya koyar.

2.6.4. Sanat ve Tiyatro Halkaları

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın faaliyet yapısında yer alan Kozmoz Evrensel Tiyatrosu ve ona bağlı sanat halkaları bilinçsel olgunluğa ulaşmış bireylerin ortak sorumluluk üstlendikleri uygulama platformlarıdır. Bilgi Kitabı öğretisi doğrultusunda ruhsal gelişim ve kolektif hizalanma sürecine katkı sağlamak amacıyla tasarlanan bu yapı, sanatsal faaliyet boyutuna ulaşip hizmet eden bireyler için “Yaratıcı Güç Mekanizması”na erişim imkânı sunar. Bu alanda ilerleyen kişi, Yaratıcı Güç boyutundan çektiği enerji ile insani bilinç formunun ötesine geçerek form dışı enerjilerle kişiliğini bütünleştirir; böylelikle özel ilhamlar ve yetenekler kazanır (Çorak, 2014: 55).

Kozmoz Tiyatrosu, sadece performans sergilemeye yönelik bir oluşum değil; bireylerin auratik düzeyde hizalanarak görev üstlendiği, disipliner bir faaliyet merkezidir. Katılım, gönüllü değil seçim temellidir; sadece “18 bilinci”ne ulaşmış bireyler bu yapıya dâhil olabilir. Metinde geçen, “Bu çalışma ortamında kalabilmeyi başarmış her varlık hakiki insandır” (18 TÇP, trhz: 145) ifadesi, tiyatronun ahlaki ve bilinçsel seçicilikle işlediğini ortaya koyar.

Tiyatro organizasyonu, 12 kişilik yansıma halkaları biçiminde yapılandırılmıştır. Bu halkalar, haftalık fasikül okumalarıyla sürdürülmekte ve pazartesi günleri gerçekleştirilen toplantılarla kolektif ritüel süreklilik sağlanmaktadır. Katılım zorunludur; mazeretli bireyler dahi telefon yoluyla frekans uyumuna katılmakla yükümlüdür. İlgisizlik veya sorumsuzluk nedeniyle düzeni bozan bireyler sistem dışına çıkarılır ve bu işlem, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal denetim mekanizmasının da devrede olduğunu gösterir (18 TÇP, trhz: 146).

Tiyatroya bağlı olarak çalışan sanat halkaları, organizasyonun çok yönlü estetik faaliyetlerini üstlenmektedir. Her halka, belirli sorumluluklarla tanımlanmış olup yıllık üretim ve katkı esasına göre işlev görmektedir:

- Opera Halkası: Yılda bir defa konser düzenleyerek elde ettiği geliri tiyatroya bağışlamakla yükümlüdür.
- Bale Halkası: Opera halkasıyla eşgüdümlü çalışır; yıllık performans üretimi temelinde faaliyet yürütür.
- Seramik Halkası: Her yıl bir eser üretir, bireysel sergi açan üyeler gelirlerinin bir kısmını tiyatroya aktarır.
- Müzik Halkası (Kozmozlu Dostlar): Dış mekân konserleri düzenleyebilir; kazancının yarısını tiyatroya bağışlamakla yükümlüdür.
- Diğer Sanat Dalları: Resim, heykel, moda gibi alanlarda örgütlenen halkalar da benzer şekilde estetik üretim ve kolektif katkı temelli çalışır.

Bu sanat halkaları, üretimden çok katılıma, bireysel kazançtan çok ortak sorumluluğa odaklanır. Sistem, estetik etkinlikleri bir tür bilinçsel hizmet olarak konumlandırır; sanat, bu bağlamda içsel dönüşümün ve toplulukla rezonansa girmenin aracı hâline gelir. Özellikle seramik, müzik ve sahne sanatları yoluyla yürütülen faaliyetler, bireylerin Kozmo Programı'ndaki yükümlülüklerine katkı sunan destek alanları olarak yapılandırılmıştır.

YDH literatüründe de sıklıkla karşılaşılan bu tür sanat odaklı organizasyonlar, inanç topluluğunun ortak bilinç kodlarını yeniden üretme, disiplinle içselleştirme ve estetik vasıtasıyla ruhsal aidiyeti pekiştirme işlevi görür.

2.6.5. Aura Programları ve Kozmo Sistematiği

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın faaliyet yapısında Kozmo Programı, Aura Milenyumları ve Yansıma Halkaları gibi alt sistemler, yalnızca bireysel gelişim araçları değil; düzenli ve disiplinli nitelikte yürütülen örgütsel faaliyet ağları olarak işlev görmektedir. Bu sistemler, haftalık toplantılar, frekans uyumlamaları, bilinç hizalanmaları ve sorumluluk zincirleri gibi çok katmanlı uygulamalarla içe dönük örgütsel devamlılığı ve dışa dönük bilinç yayılımını organize eder.

Kozmo Programı, belirli günlerde yürütülen toplantılar, katılım yükümlülükleri ve sabit 18 kişilik grup yapısıyla faaliyetlerin temel organizasyon birimlerinden biridir. Her Kozmo grubunun bir “Güneş Öğretmeni” tarafından koordine edilmesi, toplantıların ritüelistik yapısını ve enerjetik rehberliğe dayalı yönünü yansıtır. Bu grupların belirli sorumlulukları yerine getirme koşuluyla faaliyetlerini sürdürebildikleri görülür. Örneğin, grup üye sayısı 10'un altına düştüğünde Güneş Öğretmeni sistem dışına alınır (18 TÇP, trhz: 169). Bu durum, örgüt içi faaliyetlerin yalnızca gönüllülüğe değil, belirlenmiş organizasyonel koşullara bağlı olduğunu göstermektedir.

Kozmo sistematiğinde her üyenin haftalık olarak bir başka üyeyi “odağa getirme” sorumluluğu bulunur. Bu uygulama, grup içi devinimi artırarak her bireyin aktif kalmasını sağlar. Sorumlulukların yerine getirilmemesi hâlinde uygulanan sistem dışına çıkarma yaptırımı, faaliyetlerin sürekliliğini korumaya yönelik bir disiplin mekanizmasıdır (18 TÇP, trhz: 139). YDH literatüründe sıkça gözlemlenen bu tür yaptırımlar, kolektif inanç topluluklarında ritüelin sürekliliğini garanti altına almak için işlevseldir.

Aura Milenyumları, Kozmo Programı'na bağlı olarak gelişmiş, daha geniş katılımlı bir faaliyet halkasıdır. Bu yapı, yeni bireylerin bilinçsel hazırlık sürecini koordine etmek ve onları faaliyet zincirine entegre etmek amacıyla tasarlanmıştır. Her Aura dostunun altı aylık süreç sonunda iki kişiyi mezun etme yükümlülüğü, döngüsel bir katılım sistematiğini ifade eder (18

TÇP, trhz: 161-162). Bu sistem, örgütlenmenin yatay genişlemesini mümkün kılar ve inanç topluluğunun istikrarlı büyümesine katkı sunar. Ayrıca bireyler, önce “koordinat adayı” olarak sürece girer ve belirli faaliyetlere düzenli katılım gösterdikten sonra tam üyeliğe geçerler. Böylece faaliyet yapısı, kademeli sorumluluk ve bilinçsel ilerleme esasına göre düzenlenmiş olur.

Bu programlara katılım yalnızca fiziksel değil; zaman kodlamalı bir düzene de bağlıdır. Kozmo ve Aura gruplarının çalışma günleri “salı” ve “cuma” olarak belirlenmiştir. Bu yapı, Din sosyolojisinde kutsal zamanın topluluk inşasında oynadığı rolü yansıtan tipik bir disipliner yapı olarak değerlendirilebilir. Bireyler belirli zaman dilimlerinde ortak bilinç alanına bağlanarak kolektif rezonansa katılır.

Yansıma Halkaları ise örgütün sembolik-ritüel yayılımını temsil eden ve Anadolu merkezli oluşturulan enerjetik merkezlerdir. 1998 yılında başlatılan bu faaliyet, Alfa Kanalı aracılığıyla Bilgi Kitabı’nın frekans yapısının yedi temel “yansıma merkezi” üzerinden Anadolu’ya ve oradan Mısır’a kadar yayıldığını ifade eder (18 TÇP, trhz: 151-152). Her halka, müziğin yedi notasına yüklenen bilinç frekanslarıyla özdeşleştirilmiş ve İstanbul’dan başlayarak Antalya’ya kadar uzanan bir yayılım zinciri oluşturulmuştur. Bu faaliyet, yalnızca fiziksel coğrafyaya değil, aynı zamanda bilinçsel alana da yapılan bir yayılım olarak sunulmakta; inanç topluluğunun kutsal mekân ve zaman anlayışına çok katmanlı bir yapı kazandırmaktadır.

Kozmo Programı, Aura Milenyumları ve Yansıma Halkaları; Vakıf’ın yalnızca bireysel gelişimi değil, örgütsel sürekliliği, frekans uyumunu ve kolektif bilinç aktarımını da kapsayan faaliyet yapılarını temsil etmektedir. Bu programlar, YDH’ler bağlamında değerlendirildiğinde, inananların yalnızca öğretiye bağlı kalmasını değil; aynı zamanda zaman, mekân ve enerji kodlamalarıyla düzenli ve katılımcı bir ritüel topluluğunun parçası hâline gelmesini sağlamaktadır.

2.6.6. Üyelik, Aïdat ve Evrensel Sorumluluk

Bir inanç topluluğunda üyelik, çoğu zaman formel bir bağlılıktan öteye geçer; Dünya Kardeşlik Birliği’nde ise bu bağlılık ruhsal ve organizasyonel bir sorumluluğa dönüşür. Üyelik kabulü, aïdat yükümlülüğü ve katkı sistematiği, Vakıf öğretisinde sadece mali destek değil; aynı zamanda bireyin sistemle ne ölçüde uyumlandığını gösteren bilinçsel bir eşiktir. Bu bağlamda aïdat ödemek, “bir özveri ve yardımlaşma barajı” olarak tanımlanır ve “her bireyin gücüne göre az da olsa haftalık katkı vermekle yükümlü olduğu” vurgulanır (Çorak, 2018: 810).

Aidat yükümlülüğü en temelde 18 Bütünlükler içinde organize edilir. Bu yapılar, fasikül okuma ve Bilgi Kitabı'nın dağıtımı gibi temel görevleri üstlenirken, aynı zamanda maddi dayanışma temelli bir örgütlenmeyi de sürdürür. Dernek ya da topluluk üyesi olmayan bireyler dahi, haftalık katkılarını sosyal sorumluluk projelerine yönlendirmekle yükümlüdür (Çorak, 2018: 810). Dolayısıyla örgüt yapısı yalnızca içe dönük bir dayanışma değil, dışa dönük bir sosyal katkı kanalı da inşa etmektedir.

Kozmo Programı gibi gelişmiş yapılarda aidat, sadece bir destek aracı olmakla kalmayıp, bireyin sistem içindeki konumunu belirleyen temel kriterlerden biridir. 18 Temel Çalışma Programı'nda, Kozmo üyelerinde sorumluluk ve ciddiyetin aranacağı ve bu sorumluluğun asgari şartının aidatların ödenmesi ve toplanması olduğu belirtilir (18 TÇP, trhz: 169). Bu yükümlülükler yerine getirilmediğinde yalnızca birey değil, tüm Kozmo grubu cezai yaptırımlarla karşılaşabilir. Örneğin, “iki ay üst üste aidat ödemeyen bir üyenin üçüncü ayda şube merkezine transfer edilmesi” ve “10'un altına düşen bir grubun bir yıl süreyle program dışı bırakılması” gibi kurallar, disipliner yapının maddi katkıyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Aidat sorumluluğu, sanatsal faaliyetleri içeren halkalara da yansır. Opera, Bale, Seramik ve Müzik halkaları, ürettikleri sanatsal faaliyetler aracılığıyla Kozmoz Tiyatrosu'na ekonomik katkı sunmakla yükümlüdür. Özellikle Müzik Halkası için getirilen “kazancın yarısını bağışlamak zorunluluğu”, bireysel üretimin örgütsel amaçlarla bütünleştiği bir kolektif bilinç düzenine işaret eder. Sanat, bu yapıda estetik üretim ve evrensel hizmetin taşıyıcısıdır. Çünkü metinde açıkça belirtilir: “Unutulmasın ki bu evrensel bir programdır, ferdi kazanç söz konusu değildir” (18 TÇP, trhz: 147).

Aidiyet süreci çoğu zaman kademeli olarak işler. Aura Milenyumları örneğinde olduğu gibi, birey önce “koordinat adayı” statüsünde yer alır; ardından altı ay boyunca sorumluluk üstlenmesi hâlinde Aura Dostu unvanını alarak sistemde aktif rol üstlenmeye hak kazanır. Bu süreç tamamlanmadan yapılan üyelik geçersiz sayılır ve sistem dışı bırakılma ile sonuçlanır. Nitekim çalışma notlarında şu ifadeye yer verilir: “Bir ay içinde bulunan koordinatların üye olma zorunluluğu vardır; aksi halde Kozmo'ya kayıtları yapılamaz” (18 TÇP, trhz: 162).

Tüm bu örnekler, Vakfın örgütsel yapısında maddi katkının, inanç sisteminin simgesel ve işlevsel bir parçası olduğunu göstermektedir. Aidat yalnızca bir ödeme kalemi değil; sorumluluk, sadakat ve bilince katılımın ölçüldüğü çok boyutlu bir araçtır. Bu yönüyle sistem, bireysel inançla kolektif sorumluluğu birbirine bağlayan ritüelize bir yapı sunar. YDH'lerde sıkça rastlanan bu tip katılım biçimleri, inananın yalnızca metafizik düzeyde değil; zaman, mekân ve kaynaklar düzleminde de topluluğa entegre edilmesini sağlar.

2.7. Yayıncılık, Öğreti Metinleri ve Bilinçsel Yayılım

Vakıf öğretisinde yayıncılık, yalnızca bilgi aktarımı işlevi görmez; aynı zamanda frekans yayılımı ve bilinç kodlaması görevi üstlenir. Bilgi Kitabı fasiküllerinin elle yazılması, bireysel enerji rezonansını harekete geçiren ritüelistik bir uygulama olarak kabul edilir. Bu kitapların çoğaltılması, dağıtılması ve çevirilmesi ise evrensel plan çerçevesinde gerçekleştirilen bilinçsel görevler arasında yer alır. Metinde, yayıncılık sürecinin sistematik ve kozmik doğası, çeviri izni alan bir komisyondan bahsedilerek vurgulanır (Çorak, 2018: 902).

Vakıf öğretisinde yayıncılık, yalnızca bilgi aktarımı işlevi görmez; aynı zamanda frekans yayılımı ve bilinç kodlaması görevi üstlenir. Bilgi Kitabı fasiküllerinin elle yazılması, bireysel enerji rezonansını harekete geçiren ritüelistik bir uygulama olarak kabul edilir. Bu kitapların çoğaltılması, dağıtılması ve çevirilmesi ise evrensel plan çerçevesinde gerçekleştirilen bilinçsel görevler arasında yer alır. Metinde, yayıncılık sürecinin sistematik ve kozmik doğası, çeviri izni alan bir komisyondan bahsedilerek vurgulanır (Çorak, 2018: 902).

Bu yapı, yazılı metni sıradan bir içerik değil, yüksek frekanslı bir mesaj taşıyıcısı olarak konumlandırır. Bu çerçevede yayın organları; bilinçli bireylerin inşasında, kolektif rezonans alanlarının yayılmasında ve “Son Çağ” insanlığının evrimsel sıçramasında işlevsel rol oynamaktadır. Fasikül üretimi yalnızca “özel görevli bireyler” eliyle gerçekleştirilebilir; dışarıdan ısmarlama ya da ticarî çoğaltma yasaktır. Bu yönüyle yayıncılık faaliyetleri, içerik üretiminin ötesine geçerek örgütsel aidiyetin ve bilinçsel saflığın da bir testi hâline gelmektedir.

Vakıf bünyesindeki yayıncılık sistemi; klasik anlamda bir bilgi üretimi ya da yayımı değil, bilinçsel rezonansın kolektif düzleme taşındığı bir metafizik iletişim programı olarak yapılandırılmıştır. Her kitap, her fasikül, her dijital içerik; yalnızca bilgi taşımaz, aynı zamanda sistemin frekansına uyumlanmış bireyler aracılığıyla evrimsel plana katılımı da organize eder.

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı’nın yazılı öğretisi, bu bağlamda bireyin ruhsal yönelimiyle doğrudan ilişkili bir dönüşüm rehberi olarak konumlanır. Basılı metinler, inancın teorik çerçevesini belirlemekten çok, okuyucuyu bilinçsel bir yolculuğa çıkaran sembolik haritalar işlevi görür. Vakfın kurucusu Vedia Bülent Çorak’a ait kamuya açık üç ana kaynak, hareketin ideolojik omurgasını ve ritüel pratiklerini şekillendiren başlıca yazılı temeli oluşturur.

İlk eser olan Işık, bireyin içsel tekâmül sürecini başlatmayı amaçlayan metafizik içerikli metinler içerir. Evrensel birlik ilkesi, ruhsal hizalanma ve kozmik düzen gibi temalar bu kitapta ön plandadır. Uzeyr’den Dünya’ya adlı ikinci eser ise Bilgi Kitabı’nın devamı niteliğinde olup, evrensel mesajın daha ileri düzeydeki açılımlarını sunar. Her iki kitap da *Bilgi Kitabı* ile aynı

frekans alanına sahip metinler olarak kabul edilmekte ve belirli ritüelistik okuma düzenlerine tabi tutulmaktadır.

Bu iki kitabın dışında, yalnızca örgüt içi kullanıma açık olan 18 Temel Çalışma Programı adlı belge seti de örgütsel eğitimde merkezi rol oynar. Klasik anlamda yayımlanmamış olan bu klasörler, yalnızca “18 Bütünlük” yapısına dahil bireylerin kullanımına sunulur. Belge, görev tanımları, bilinçsel disiplin ve evrensel hizmet planı gibi konularda detaylı talimatlar içerir. İçerdiği direktifler itibarıyla bu program, hareketin normatif yapısının yazılı hale getirilmiş en yoğun belgesidir ve kapalı döngüde dolaşıma sokulması, metne kutsiyet atfedilen diğer YDH örnekleriyle benzerlik gösterir.

Dijital yayıncılık ise bu bilinçsel yayılım stratejisinin önemli bir ayağını oluşturur. 2000 yılından bu yana yayımlanan Işık Binyılı e-dergisi, Dünya Kardeşlik Birliği’nin doktriner sürekliliğini sağlayan ve dijital bilinç rezonansını güçlendiren bir platformdur. Dergi, öğretinin güncellenmesini ve topluluk içi düşünsel eşgüdümü sağlamayı amaçlayan bir yayın aracıdır. Bu yönüyle yalnızca içerik sağlayıcı değil; aynı zamanda kolektif bilinç alanını pekiştiren sembolik bir etkileşim düzlemi işlevi görür. Her sayıda Bilgi Kitabı’na dair yorumlar, deneyimsel yazılar, metafizik analizler ve topluluk bildirileri paylaşılmaktadır. Bu pratik, yazılı metni durağan olmaktan çıkararak onu yaşayan, sürekli yeniden yorumlanan bir kutsal alan haline getirir.

Vakfın bilinç yayılım stratejisi, dijital çağın imkânlarını ruhsal hizmet alanına entegre edecek şekilde yapılandırılmıştır. Sosyal medya platformları (Facebook, Instagram, YouTube) ve çevrimiçi içerik üretim ağları, öğretinin yalnızca duyurulması için değil, aynı zamanda kozmik frekans alanlarının dijitalde yeniden üretimi için araç olarak değerlendirilir. Bu platformlarda yer alan video konferanslar, canlı yayınlar, dijital fasikül tanıtımları ve ritüel anlatımları; hareketin dijital ortamdaki varlığını güçlendirirken, inisiyatif aidiyet biçimlerinin de çevrimiçi sürümünü inşa eder.

Metnin dijital ortamda çoğalması, yalnızca erişimi kolaylaştırmakla kalmaz; aynı zamanda frekanssal temasın teknolojik araçlarla sürdürülmesini mümkün kılar. Böylece Bilgi Kitabı, yalnızca bir kitap olmaktan çıkar; dijital mecralarda canlı bir varlık gibi dolaşıma girer ve takipçileriyle etkileşime geçer.

2.8. Sosyo-Kültürel Değerlendirme

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı, YDH literatüründe sıkça karşılaşılan modernleşme, bireyselleşme ve sekülerleşme süreçlerine alternatif oluşturma eğilimindeki yapılar arasında özgün bir konuma sahiptir. Türkiye’nin kültürel, tarihsel ve toplumsal

kodlarıyla kurduğu ilişkiler sayesinde bu oluşum, klasik dinî yapılardan farklı bir zeminde, kozmik bütünlük, ruhsal tekâmül ve evrensel sorumluluk ilkeleri etrafında yapılandırılmış bir inanç sistemi sunmaktadır.

Vakfın temel öğretisi olan Bilgi Kitabı, metafizik mesajlar içermesinin yanı sıra, Türkiye'nin kültürel hafızasında yer etmiş semboller, figürler ve mekânlarla bütünlüklü bir dünya görüşü önerir. Mevlâna, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli gibi figürlerin “ışık dostu” veya “bilinç rehberi” olarak tanımlanması, Anadolu irfan geleneğinin modern bir kozmik bilinç sistemi içinde yeniden yorumlandığını göstermektedir. Bu figürlerin kültürel aidiyetin ötesinde metafizik rollerle ilişkilendirilmesi, geleneksel İslam mistisizmi ile YDH'lere özgü sekülerleştirilmiş kutsallık anlayışını birleştiren melez bir form ortaya koymaktadır.

Bilgi Kitabı'nda Türkiye'nin “dünya frekans planının merkezi” ve “Alfa kanalının izdüşüm noktası” olarak tanımlanması, bu coğrafyanın yalnızca jeopolitik değil, aynı zamanda ruhsal bir anlamla kodlandığını ortaya koymaktadır. Vakfın söylemlerinde Türkiye, küresel ölçekte bilinç dönüşümünde öncü bir pozisyona yerleştirilmekte; bu yorum, yerli kültürel kimliği evrensel bir görev anlayışıyla bütünlüştürme çabasını yansıtmaktadır.

Toplantı yapıları, sembol dili ve kolektif bilinç pratikleri; inançsal boyutun ötesinde kültürel aidiyet ve davranış kalıplarını şekillendiren unsurlar olarak değerlendirilmelidir. Aura ritüelleri, Güneş Öğretmen figürü etrafında şekillenen toplu bilinç disiplini gibi uygulamalar, bireyin anlam ve kimlik arayışına cevap veren sembolik katılımlardır. Özellikle kentli, eğitilmiş ve seküler bireyler için bu tarz yapılar, geleneksel dinî otoritelerden farklı olarak ruhsallığa açık ama bireyselliğe de alan tanıyan yeni cemaatleşme biçimleri üretmektedir.

Dünya Kardeşlik Birliği'nin renkler, semboller, geometrik formlar ve kozmik haritalar üzerinden kurduğu sembolik sistem, yalnızca teolojik değil, estetik ve kültürel boyutlar da içeren çok katmanlı bir yapı sunmaktadır. “Üç çekirdek”, “Alfa Kanalı”, “76 enerji frekansı” ve “dördüncü düzen” gibi kavramlar, sezgisel rezonansa dayalı bir bilgi anlayışını temsil eder. Bu yaklaşım, Bilgi Kitabı'nı mutlak hakikat kaynağından ziyade bireyin kozmik uyum sürecine aracılık eden bir metafizik rehber olarak konumlandırmaktadır.

Örgütün Atatürk'e atfettiği evrensel bilinç rolü ve Türkiye'nin kozmik görev merkezi olarak sunulması, seküler modernite ile spiritüel kozmolojiyi bir araya getiren özgün bir ideolojik zemin inşa etmektedir. Bu çerçevede Mevlâna ve Atatürk'ün aynı bilinç düzleminde ele alınması, Türkiye'nin tarihsel süreklilik arayışını metafizik bir zeminde yeniden üretme gayesi taşımaktadır.

Son olarak, kültürel ve sosyal davranış kalıplarının dönüşümü bağlamında ele alındığında, bu ideolojik süreklilik inşası yalnızca tarihsel figürlerin metafizik düzleme

taşınmasıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda geleneksel yaşam döngüsü ritüellerinin, özellikle de ölüm anlayışının, yeniden tanımlanmasına da zemin oluşturmaktadır. Vakfın öğretisinde ölüm, yalnızca bireysel bir geçiş değil; geleneksel toplumsal ritüellerin dönüşümüne işaret eden bir kırılma noktasıdır. Bilgi Kitabı'na göre beden, kutsal kabul edilmez; ruhun geçici bir kabuğudur ve ölüm, bu kabuğun terk edilerek daha yüksek frekans düzlemine geçiştir. Türkiye'de hâkim olan geleneksel cenaze törenleri, toplu dua uygulamaları, mevlit okuma, kabir ziyareti gibi kolektif ritüel pratiklerle karşılaştırıldığında, bu anlayış daha bireysel, sessiz ve enerjetik bir geçişi esas alır. Bu yaklaşım, klasik cenaze törenleri, defin uygulamaları ya da ölüm sonrası dua gibi ritüellerin örgüt içinde uygulanmamasına yol açmakta; bunun yerine bireyin "öz geni"nin ışımlanarak bilinç düzleminde yeni bir bedene yönlendirilmesi esas alınmaktadır (Çorak, 2018: 25). Bu anlayış, kutsalı fiziksel temsillerle değil, enerjetik ve bilinçsel süreçlerle tanımlayan yeni bir toplumsal davranış formu üretmekte ve ölüm karşısındaki geleneksel refleksleri dönüştürmektedir.

Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı, yalnızca metafizik bir öğreti sunmakla kalmayıp, Türkiye'nin tarihsel ve kültürel kodlarını yeniden yorumlayarak özgün bir toplumsal bilinç haritası çizmektedir. Vakfın öğretisinde semboller, renkler, geometrik dizilimler ve bilinç frekansları; estetik birer unsur olmanın ötesinde, bireyin kimlik inşasında etkin rol oynayan kültürel araçlar hâline gelmektedir. Mevlâna, Atatürk ve Yunus Emre gibi figürlerin evrensel bilinç düzleminde buluşturulması, ulusal kimliğin metafizik süreklilik içinde yeniden kurulmasına imkân tanırken; ölüm anlayışında cenaze ritüellerinin terk edilmesi gibi davranışsal dönüşümler, özellikle Türkiye'de hâkim olan kolektif yas, dua ve defin kültürünün dışında kalan yeni bir bireysel pratik alanı inşa etmektedir. Bu yönüyle Vakıf, Yeni Dini Hareketler literatüründe yalnızca alternatif bir inanç grubu değil, sekülerleşmiş bireylerin anlam arayışına karşılık veren sembolik, kültürel ve davranışsal bir yeniden üretim mekanizması olarak değerlendirilmeyi hak eder.

SONUÇ

Yeni Dini Hareketler, modern toplumların geçirdiği sosyo-kültürel dönüşümlerle birlikte ortaya çıkan dinî yapılardır. Aydınlanma sonrası ivme kazanan modernleşme, bireyselleşme ve sekülerleşme süreçleri, klasik dinî yapıların otoritesini zayıflatırken, bireylerin kutsal olanla kurdukları ilişki biçimlerini de dönüştürmüştür. Toplumsal düzenin rasyonelleşmeye dayalı yeni normlar üzerine inşa edilmesiyle birlikte, geleneksel dinî kurumların bireysel ihtiyaçlara cevap verme kapasitesi tartışmalı hâle gelmiş; bu da bireyleri farklı metafizik arayışlara yöneltmiştir. Anlam, aidiyet ve kimlik krizinin yoğunlaştığı bu tarihsel bağlamda, YDH'ler bireyin manevi arayışına alternatif cevaplar üretme potansiyeli taşıyan yapılar olarak öne çıkmıştır. Ruhsal tekâmül, kolektif bilinç ve kozmik denge gibi kavramlar etrafında şekillenen bu hareketler, yeni bir kutsallık dili inşa ederek bireysel ve toplumsal düzeyde yeni dini aidiyet biçimleri sunmuştur.

Türkiye bağlamında YDH'lerin gelişimi, geleneksel İslamî yapılarla modern sekülerleşme arasındaki gerilimli zeminde kendine özgü biçimler almıştır. Cumhuriyet döneminde dinin kamusal görünürlüğünün sınırlandırılması, bir yandan bireysel düzeyde inanç ihtiyacının sürekliliğini korumasına neden olmuş; diğer yandan evrenselci, mistik ve metafizik odaklı arayışların doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı, küresel YDH literatüründe yer alan dinamiklerle örtüşen ve Türkiye'nin kültürel ve tarihsel kodlarıyla bütünleşen bir yapı sunmaktadır. Vakfın öğretisel sistemi, kozmik düzen tasavvuru, bireysel görev bilinci ve örgütsel yapısı, onu sadece alternatif bir inanç sistemi değil, aynı zamanda yeni bir toplumsal model önerisi olarak konumlandırmaktadır.

Araştırma süresince gerçekleştirilen kuramsal ve metinsel çözümlemeler, incelenen yapının yalnızca dinî bir oluşum olmanın ötesinde; sosyo-kültürel, sembolik ve örgütsel düzeylerde özgün bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Tez boyunca izlenen yöntem, din sosyolojisinin temel kavramlarını esas alırken; kültürel antropoloji, ezoterik inanç sistemleri ve örgütsel yapı analizlerine ilişkin yaklaşımları da içerecek biçimde genişletilmiştir. Bu çok katmanlı kuramsal çerçeve sayesinde, Bilgi Kitabı etrafında şekillenen inanç sistemi, sadece teolojik bir metin değil, aynı zamanda bireysel dönüşüm, kolektif bilinç ve alternatif toplumsal örgütlenme biçimleri bağlamında da değerlendirilmiştir.

Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda, Dünya Kardeşlik Birliği'nin merkezinde yer alan ve tüm öğretisel sistemin taşıyıcısı konumundaki Bilgi Kitabı, incelenmeye değer başlıca kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bilgi Kitabı, klasik kutsal kitaplardan ayrılan çok katmanlı bir yapıya sahiptir. İçerdiği metafizik kavramlar, kozmolojik semboller ve bilinç frekansları

aracılığıyla yalnızca öğretisel bir kaynak değil; bireyin evrimsel gelişimini hedefleyen bir bilinç rehberi niteliği taşımaktadır. Nova gezegeni, Alfa kanalı, 76 enerji frekansı, Yüce Matu ve Mekanizma Lordları gibi kavramlarla yapılandırılan bu sistematik bütünlük, inanan bireyleri ruhsal ve örgütsel düzlemde çok katmanlı bir programa entegre etmektedir. Kitabın yazım süreci, el yazımı zorunluluğu, fasikül okuma ritüelleri ve görev dağılımı gibi uygulamalar, metni yalnızca okunacak bir metin olmaktan çıkararak bireyin bilinç dönüşümünü yönlendiren bir yapı hâline getirmektedir.

Örgütsel yapı da öğretiyle uyumlu biçimde çok katmanlı ve bütüncül bir mimari ile düzenlenmiştir. 18 Bütünlük yapılanması, Güneş Öğretmen ve Güneş Dost unvanları, Aura Milenyumları, Kozmo Programı, sanat halkaları ve Kozmoz Tiyatrosu gibi yapılar; inanan bireyin aktif katılımcı ve görevli bir özneye dönüşmesini sağlamaktadır. Görevsel aidiyet, yazım, okuma, fasikül dağıtımı, toplantı katılımı ve aidat ödeme gibi yükümlülüklerle desteklenmekte; birey, yapı ile olan ilişkisini maddi, fiziksel ve metafizik boyutlarda sürekli olarak yeniden üretmektedir.

Vakfın semboller, geometrik yapılar ve Türkiye'nin kültürel figürleriyle kurduğu ilişki, çalışmanın sosyo-kültürel yönünü daha görünür kılmaktadır. Mevlâna, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli gibi tarihsel kişiliklerin kozmik misyonlarla yeniden anlamlandırılması, Anadolu irfan geleneğinin evrenselci bir bakışla yeniden yorumlandığını göstermektedir. Atatürk'ün Bilgi Kitabı'nda özel bir rol üstlenmesi, seküler ve dinî mirasın senkretik bir bütünlük içinde harmanlandığını ortaya koyar. Türkiye'nin "kozmetik plan" içindeki merkezi konumu ise yalnızca coğrafi değil; bilinçsel ve metafizik düzlemde de stratejik bir merkez olarak sunulmaktadır.

Kuramsal çerçevenin yanı sıra, yapının güncel temsilcileriyle doğrudan temas kurmak amacıyla saha çalışması yürütülmek istenmiştir. Bu doğrultuda Antalya'daki dernekle iletişime geçilmiş ve yarı yapılandırılmış bir mülakat planlanmıştır. Ancak yapı temsilcileri, çalışmanın "Yeni Dini Hareket" başlığı altında sürdürülmesine itiraz etmiş; kendilerini dinî bir yapıdan ziyade, evrensel bir hizmet topluluğu olarak tanımlamışlardır. Bu durum, Türkiye'de YDH'lerin kamusal alandaki meşruiyet arayışlarını anlamak açısından dikkat çekicidir. Aynı zamanda, normatif sınıflamalara karşı sergilenen mesafeli tutum, din sosyolojisinin saha erişimi konusundaki yapısal zorluklarını da açık biçimde gözler önüne sermektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı, Türkiye'deki YDH örnekleri arasında kendine özgü bir konumda yer almaktadır. Sunduğu kozmik sistematik, görev temelli bilinç öğretisi, örgütsel yapısı ve metafizik sembolizmiyle yalnızca alternatif bir inanç sistemi değil; modern toplumun anlam boşluklarına karşı

geliştirilmiş kapsamlı bir bilinç modeli olarak değerlendirilebilir. Din sosyolojisi ve YDH literatürü açısından özgün bir örnek teşkil eden bu yapı, Türkiye'nin dini çoğulculuğunu anlama çabalarına katkı sunarken; sekülerlik, modernlik ve kutsallık ilişkilerinin yeniden şekillendiği çağdaş bir zemin olarak da dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmedi, E. Ş. (2022). *Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği*. Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, 26 (1), ss. 135-152.
- Ak, S. (2008). *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akçakmak, H. B. (2021). *Eşiksellik ve Komünitas Kavramları ile Cem Ritüelinde Müzik Kullanımına Bakış*. MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (24), ss. 739-751.
- Akyüz, N. (1998). *Dinin Mesajının Sosyo-Kültürel Muhtevası ve İslam*. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 38, ss. 295-309.
- Akyüz, N. ve Çapçioğlu, İ. (2011). *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Akyüz, N. ve Çapçioğlu, İ. (2012). *Dini Gruplar Sosyolojisi ve Yeni Dini Hareketler*. N. Akyüz ve İ. Çapçioğlu (Ed.), *Din Sosyolojisi El Kitabı* (ss. 507-538). Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Albayrak, A. Karayel, S. E. (2022). *Kutsalın Futboldaki Tezahürleri*. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 27 (2), ss. 73-90.
- Alıcı, M. (2017). *Yeni Dinî Hareketlerin Klasik Dinlerden Farkı: Post-Modern Paganizm Geleneksel Dindarlığa Karşı*. Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 5 (13), ss. 23-32.
- Alıcı, M. (2018). “Yeni Dini Hareketlerin Klasik Dinlerden Ayrıştığı Noktalar”. S.Turan ve F.Sancar . (Ed.). *Nedenleri ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler*. Metamorfoz Yayıncılık, İstanbul, 71-81.
- Ardıç, N. (2022). “Yeni Dini Hareketlerde Kozmik Dil ve Sembolizmin Rolü: Bilgi Kitabı Örneği”. *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 25 (3), ss. 85-102.
- Arslan, M. (2006). *Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: “Yeni Çağ” İnanışları Örneği*. Değerler Eğitimi Dergisi, 4 (11), ss. 9-25.
- Arslantürk, Z. (1998). *Kutsalın Dönüşü Yeni Toplum Arayışları*, Ayışığı Kitapları, İstanbul.
- Arıcan, M. K. (2011). *Dini Çoğulculuk Paradigması Ve Eleştirisi*. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15 (2), ss.22-38.
- Arslan, K. (2024). *Teknolojik Dönüşümler Ve Yeni Çağ Dinsellikleri*. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12, ss. 71-100.
- Aslan, E. (2019). *Günümüz Kent Toplumunda Mitin Dönüşümü ve Sürekliliği: UFO Mitleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Atak, M. (2022). *Yeni Dini Hareketlerin Psikolojisi. Türk Din Psikolojisi Dergisi*, 5, ss. 233-243.
- Avcu, A. (2019). *Gnostik 'Kurtarıcı Bilgi' (Gnosis) Anlayışı ve İsmaililik'teki Tezahürleri. Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 12 (2), ss. 319-352.
- Aydın, A. (2006). *Bilgi Kitabı'nda Tanrı Tasavvuru*, Kozmik Araştırmalar Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Aydın, K. D. (2023). *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi Modern İnsanın Yönelimi. Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), ss. 108-111.
- Bahadır, B. (2015). *Anthony Giddens'te Modernleşme, Küreselleşme ve Din* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Baş, F. (2021). *Modern Devletin Açmazı: Dindar Topluma Seküler Sosyal Yapı 'Türkiye Örneği'. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20, ss. 407-425.
- Bayyığıt, M. (2017). *Din Sosyolojisi*. Palet Yayınları, Konya.
- Barker, E. (2001). "New Religious Movements: Their Incidence and Significance" New Religious Movements; Challenge and Response, ed. Bryan Wilson-Jamie Creswell, 15-31, London: Roudledge.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme*. (Çev. Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. ve Lyon, D. (2013). *Akışkan Gözetim*, (Çev. Elçin Yılmaz), Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Bauman, Z. (2018). *Gözetlenen Modernlik*. (Çev. İ. Ergüden), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bellah, R. (1976). *Civil Religion in America. Daedalus: Journal of the American academy of Arts and Sciences* 96: 1-21.
- Berger, P. L. (2000). *Kutsal Şemsiye*. (Çev. A. Coşkun), Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Berger, P. L. (2011). *Kutsal Şemsiye: Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları* (Çev. A. Coşkun), Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Berger, P. L. ve Zijderfeld, A. C. (2018). *Şüpheye Övgü*. (Çev. H. Canatan, K. Bal ve R. Yar), Açılım Kitap, İstanbul.
- Biçer, R. (2006). *Heretik Bir New Age Tarikatı: Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı. Ekev Akademi Dergisi*, 29, ss. 27-50.
- Biçer, R. (2021). *Yeni Çağ Dini Akımlar Bir Dini Hareket Midir? Türkiye Örneği. Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 13 (52), ss. 116-123.
- Bilgin, V. (2013). *Çağdaş Bir Fenomen: Yeni Dini Hareketler*. M. Bayyığıt (Ed.), *Din Sosyolojisi* (ss. 305-337). Palet Yayınları, Konya.

- BilgiKitabı. (2000). *Evren Planı Öğretisi*. Cilt 1. İstanbul: Bilgi Yayınları. <https://www.bilgikitabi.net/A.htm> (Erişim Tarihi: 02.08.2025).
- Bilgi Kitabı. (2000). “*Evren Amblemi ve Kozmik Alfabe*”. <https://www.bilgikitabi.net/101.htm> (Erişim Tarihi: 02.08.2025).
- Bird, J. (1999). *Din Sosyolojisi Nedir?* (Çev. A. Taştan ve M. D. Develi), Lotüs Yayınevi, İstanbul.
- Bıyık, M. (2021). *Yeni Dini Hareketler*. Ş. Gündüz (Ed.), *Dünya Dinleri* (ss. 339-362). MiletNihal Yayınları, İstanbul.
- Bodur, H. E. (2003). *Küreselleşmenin Dini Boyutu ve Türk Toplumunu Üzerindeki Yansımalarının Bir Değerlendirmesi*. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 6 (17), ss. 47-57.
- Bodur, H. E. (2003). *Moonculuk Hareketi ve Türkiye’de Benzer Bir Cemaat Yapılanmasının Sosyolojik Analizi*. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, ss. 13-39.
- Bodur, H. E. (2004). *Küreselleşmenin Dini Alandaki Etkisi ve Ulus-Devlet*. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, ss. 9-26.
- Boydış, O. (2017). *Ezoterizm, Mu Uygarlığı ve Mu Kozmogonik Diyagramı*. *Kent Akademisi: Kent Kültürü ve Yönetimi*. *Hakemli Elektronik Dergi*, 10 (3), ss. 338-350.
- Bozkurt, R. (2022). *Dinin Özelleşmesi*. *Din Sosyolojisi Araştırmaları* 1 (2), ss. 21-34.
- Buell, P. (2004). *Greek Mythology: Gods and Goddesses*. London: Routledge.
- Bulut, R. (2022). *Dini Gruplarda Karizmatik Otoritenin Sosyal Temsilleri*. *Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, Aralık 2022, 2 (2), ss. 246-256.
- Can, B. (2020). *Pierre Bourdieu: Pratik Kuramı ve Dinsel Alan*, Basılmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Cengiz, F. Ç. (2020). *Sekülerleşme Kavramını Türkiye Üzerinden Sorgulamak*. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 23 (2), ss. 34-66.
- Çakır, D. (2021). *Kendini Gerçekleştiren Kehanet: Kırmızı Saçlı Kadın*. *Mecmua- Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (12), ss. 110-117.
- 18 Çalışma Dosyası*, trhz. İstanbul.
- Çamlı, A. Y. (2020). *Yeni bir toplum kuram dinamiği: pratik- rasyonellik*. *KocatepeİİBF Dergisi*, 22 (1), ss. 14-27
- Çamlı, A. Y. (2021). *J. Habermas’ın Rasyonalite Projesinde Zenginleşmenin Doğru Yönetimi*. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (1), ss. 707-719.
- Çelik, C. (2017). *Sekülerleşmenin Kuramsal Sosyolojik Serüveni*. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 28 (3), ss. 209-223.

- Çınar, A. (2012). *Modern Ezoterik Hareketlerde Geleneksel Figürlerin İşlevi. Toplum ve Bilim*, 122, ss. 45-68.
- Çiftçi, H. A. (2017). *Çeşitli Kültürlerdeki Okült İnançve Uygulamaların Türk-İslam Kültürüne Yansıması Üzerine Bir İnceleme. İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), ss. 195-219.
- Çil, A. (2012). *Martin Luther'in İman Ve Vahiy Anlayışı. EskiYeni Dergisi*, 25, ss. 115-120.
- Çorak, B. (1996). *Bilgi Kitabı*, Okyanus Yayıncılık, İstanbul.
- Çorak, Ö. V. B. (2015). *Işık. Mevlâna Birleşik Alan Yayıncılık Sanat Organizasyonu*, İstanbul.
- Çorak, Ö. V. B. (2017). *Uzay'dan Dünya'ya. Mevlâna Birleşik Alan Yayıncılık Sanat Organizasyonu*, İstanbul.
- Çorak, Ö. V. B. (2018). *Bilgi Kitabı. Mevlâna Birleşik Alan Yayıncılık Sanat Organizasyonu*, İstanbul.
- Demir, T. (2013). *Dini Çoğulculuk. Liberal Düşünce Dergisi*, 71, ss. 41-64.
- Demir, Ü. (2024). *Spiritüalizm Örneğinde Yeni Dini Hareketlerin Yayılmasında Medyanın Rolü*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Derin, Ö. (2021). *Homo Ex Machina'dan Homo Ex Labes'e: Postmodernist Bulanıklık, Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, ss. 301-316.
- Develi, M. D. (2012). *Dinin Krizinden Sekülerizmin Krizine: Peter L. Berger'in Din Fenomenine Yaklaşımı. IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi - Bildiriler Kitabı I*, ss. 31-45.
- Dever, A. (2005). *Davetsiz Misafirler: UFO'lar "Bilimsel Bir Bakış"*, Akis Kitap, İstanbul.
- Durkheim, E. (2005). *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*. (Çev. F. Aydın), Ataç Yayınları, İstanbul.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. (Çev. Ö. Ozonkaya), Cem Yayınevi, İstanbul.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar*. (Çev. Z. Zühre İlkelen), Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.dkb-mevlana.org.tr/aboutus.html> (Erişim tarihi: 23.04.2025).
- Dünya Kardeşlik Birliği Evrensel Birleşim Merkezi Derneği Ana Tüzüğü, 34-061/075.
- Düzce, M. (2020). *Sivil Din Ve Politik Din Kavramlarına Teorik Bir Bakış. Bilimname Dergisi*, 41, ss. 385-411
- Eliade, M. (1991). *Kutsal ve Din Dışı*. (Çev. M. A. Kılıçbay), Gece Yayınları: Ankara.
- Eliade, M. (1992). *İmgeler ve Simgeler*, (Çev. M. A. Kılıçbay), Gece Yayınları: Ankara.
- Eliade, M. (2001). *Mitlerin Özellikleri*. (Çev. S. Rıfat), Om Yayınları, İstanbul.

- Eraslan, Y. (2022). *Kelam Düşüncesinde Antromorfik Tanrı Tasavvurları*, *Kader Dergisi*, 20 (1), ss. 134-159.
- Eşmeli, İ. ve Topal, S. S. (2022). *Yeni Dini Hareketler ve Kurtuluş Öğretisi*. *Universal Journal of Theology*, 7 (2), ss. 91-107.
- Foucault, M. (2000). *Büyük Kapatılma*. (Çev. I. Ergüden), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2000). *Hapishanenin doğuşu*. (Çev. M. A. Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. (Çev. K. Ersin), Renk Basımevi, İstanbul.
- Graves, R. (2010). *Yunan Mitleri*. (Çev. U. Akpur), Say Yayınları, İstanbul.
- Gül, M. (1997). *Bilgi Kitabı ve Kozmik Bilinç Kuramı*. Kozmik Yayıncılık, Ankara.
- Gül, A. (2017). *Teosofi Kavramı ve Teosofi Düşüncesinin Tarihi Gelişimi*, *Ekev Akademi Dergisi*, 21 (70), ss. 1-20.
- Güler, B. (2011). *İşsizlik Ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi*. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55 (1), ss. 373-394.
- Günay, N. (2003). *Dünya Kardeşlik Grubu (Piramidçiler veya Mevlânacılar) Üzerine Bir İnceleme*. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11, ss. 1-60.
- Günay, Ü. (2012). *Din Sosyolojisi*. İnsan Yayınları, İstanbul.
- Günay, Ü. (2021). *Din Sosyolojisi*. İnsan Yayınları, İstanbul.
- Günay, Ü. ve Ecer, A. V. (1999). *Toplumsal Değişme, Tasavvuf, Tarikatlar ve Türkiye*. Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri.
- Gündüz, Ş. ve Aydın, M. (2002). *Misyonerlik*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Güneş, A. (2023). *Toplumsal Bir Protesto: Yeni Dinî Hareketler*. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33 (1), ss. 401-412.
- Güven, A. (2011). *İnsan Hakları ve Evrensel Barış*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Hoffer, E. (2023). *Kesin İnançlılar*. (Çev. E. Günur), Olvido Kitap, İstanbul.
- Hook, S. H. (1993). *Ortadoğu Mitolojisi*, (Çev. A. Şenel), İmge Kitabevi, Ankara.
- Kanık, C. (2017). *Batıda Ortaya Çıkani, Yeni Dinî Hareketlere Genel Bir Bakış*. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (17), ss. 178-188.
- Kant, I. (1993). *Arı Usun Eleştirisi*. (Çev. Aziz Yardımlı), İdea Yayınları, İstanbul.
- Karşlı, E. (2019). *Modernleşme Sürecinde Çözülen Aile Yapısı ve Kadının Yeniden İnşası*. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), ss. 1-14.
- Kaya, M. ve Aydın, C. (2013). *Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35, ss. 5-19.

- Kılıç, A. F. (2007). *Din Sosyolojisinde Dinî Grup Tipolojileri. Değerler Eğitimi Dergisi*, 5 (13), ss. 37-58.
- Kılıç, R. (2004). *Dinî Çoğulculuk Mu, Dinde Çoğulculuk Mu? Dini Araştırmalar*, 7 (19), ss. 13-17.
- Kineşçi, E. (2017). *Düşünümsel Sosyoloji Açısından Zygmunt Bauman Sosyolojisi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (33), ss. 61-70.
- Kirman, M. A. (1999). *Batı'da Ortaya Çıkan Yeni Dinî Hareketlerin Bazı Özellikleri ve Toplumsal Tabanları. Dini Araştırmalar*, 2 (4), ss. 223-233.
- Kirman, M. A. (2003). *Yeni Dini Hareketleri Tanımlama Problemi ve Tipolojik Yaklaşımlar. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3 (4), ss. 27-43.
- Kirman, M. A. (2004). *Din Sosyolojisi Terimleri Sözcüğü*. Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Kirman, M. A. (2005). *Din ve Sekülerleşme: Üniversite Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Karahan Kitabevi, Adana.
- Kirman, M. A. (2010). *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*. Birleşik Yayınevi, Ankara.
- Kirman, M. A. (2018). *Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam*. S. Turan ve F. Sancar (Ed.), *Nedenler ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler* (ss. 13-27). Metamorfoz Yayıncılık, İstanbul.
- Koroğlu, Zehra ve Ali, (2016). *Bilim Kavramının Gelişimi ve Günümüz Sosyal Bilimler Üzerine. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, ss. 1-15.
- Kurt, A. (2012). *Din Sosyolojisi*. Sentez Yayıncılık, İstanbul.
- Küçükcan, T. (2005). *Modernleşme ve Sekülerleşme Kuramları Bağlamında Din, Toplumsal Değişme ve İslam Dünyası. İslam Araştırmaları Dergisi*, 13, ss. 95-135.
- Lala, A. (2010). *Dini-Sosyal Hareketlerin Sosyolojik Tahlilinde İşlevselci Yaklaşım*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Lewis, R. J. (2008). *İntiharı Meşrulaştırmak Cennetin Kapısı ve Yeni Çağ İdeolojisi. UFO Dinleri*. (Ed. C. Partridge), (Çev. G. Tokcan), İstanbul: Harmoni Yayınevi, ss. 120-146.
- Luckmann, T. (2016). *Görünmeyen Din: Modern Toplumda Din Sorunu*. (Çev. A. Coşkun, vd.), Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Marx, K. (1997). *Hegel'in Hukuk Felsefesi'nin Eleştirisine Katkı: Giriş*. (Çev. K. Somer), *Hegel'in Hukuk Felsefesi'nin Eleştirisi* (ss. 191-192). Sol Yayınları, Ankara.
- Marx, K., Engels, F. (2002). *Din Üzerine*. (Çev. Kaya Güvenç), Sol Yayınları, Ankara.
- Mcguire, M. B. ve Spickard, J. V. (2017). *"Modern Dünyada Din" Güncellenen 5. Anlatıya Atıfla* (Çev. F. Orhan). *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 17 (1), ss. 233-292.

- Ocak, A. Y. (2012). *Yunus Emre: Yaratılış ve İnsan*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Okumuş, E. (2017). *Modern Toplumda Ahlâk ve Gençlik. Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), ss. 79-93.
- Okumuş, E. (2020). *Toplumsal Değişme ve Din*. İnsan Yayınları, İstanbul.
- Özçelik, İ. (2024). *Yeni Dini Hareketler ve Gelecek. İnsicam Dergisi*, 45, ss. 26-29.
- Özkan, A. R. (2006). *Kıyamet Tarikatları*. IQ Sanat Yayınları, İstanbul.
- Özden, M. (2016). *Sekülerliğin Tarihi Serüveni. Jomelips*, 1 (2), ss. 60-81.
- Özmen, S. ve Erdem, R. (2018). *Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (1), ss.185-208.
- Parladır, S. H. ve Özkan, D. (2015). “Sosyal Bilimlerde Paranormal İnançlara Dair Çalışmalar: Sekülerleşme ve İnanç İkileminde Modern Birey ve Toplum”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), ss. 172-202.
- Pınarbaşı, G. (2024). *Yeni Bir Dünyanın Eşiğinde: Türkiye’de Spritüel Uygulamaların (New Age) Seyri ve Nedenleri. İnsicam Dergisi*, 45, ss. 22-25.
- Rousseau, J. J. (2013). *Toplum Sözleşmesi*. (Çev. Vedat Günyol), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Ruhselman, B. (1946). *Ruh ve Kainat C. III*, Gayret Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Sabah Gazetesi. (2003). *Resmî web sitesi*. <https://arsiv.sabah.com.tr/arsiv/2003/11/03/g06.html> (Erişim tarihi: 07.05.2025).
- Salgar, E. (2024). *Batı Orta Çağ Düşüncesinde Din Ve Bilim İlişkisi. Tabula Rasa Felsefe & Teoloji Dergisi*, 43, ss. 53-74.
- Sarıkcıoğlu, E. (2000). *Yeni Dini Akımlar. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu II* (ss. 81-88). Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Konya.
- Sezer, D. S. (2023). *Göbeklitepe Üzerine Bir Değerlendirme: “Kutsal Alan”, “Hiyeroglif”, “Şölen”, “İşbirliği” ve Diğerleri. OANNES - Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), ss. 413-450.
- Sherkat, D. E., Elison, C. G. ve Çapçioğlu, İ. (2004). *Din Sosyolojisinde Son Gelişmeler ve Gündemdeki Tartışmalar. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45 (1), ss. 225-262.
- Solak, Ç. Ve Teközel, M. (2019). *Sosyal Dışlanma Olgusu Üzerine Genel Bir İnceleme. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (4), ss. 293-315.
- Solmaz, B. (2011). *Modernlik Ve Modernleşme Kuramlarına Yöneltilen Eleştiriler. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, ss. 35-58.

- Spickard, J. V. (2017). “Modern Dünyada Din” Güncellenen 5. Anlatıya Atıf. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (Çev. F. Orhan), 17 (1) ss. 233-292.
- Subaşı, N. (2014). *Din Sosyolojisine Giriş*. Dem Yayınları, İstanbul.
- Şanlı, H. E. (2014). *Rasyonalite, Modernlik ve Muhafazakâr Mühendisler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Şehir Üniversitesi, Kültürel Çalışmalar Bölümü, İstanbul.
- Tanrıverdi, H. (2012). *Vahdet-i Vücut- Panteizm Karşılaştırması*, *Dini Araştırmalar*, 15 (40), ss. 65-89.
- Tekin, S. (2022). *Seküler Toplumun Krizi: Post-Sekülerizmi Tartışmak*. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 13 (1), ss. 243-269.
- Topal, G. Ve İspir, N. (2022). *Kadim Tanrılardan Modern Tanrılara: 21. Yüzyıla Dair Mitolojik Bir Okuma*, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 12, ss. 232-252.
- Toprak, H. K., Turan, S. ve Battal, E. (Ed.) (2023). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. *Okur Akademi*, 8 (1), ss. 246-250.
- Turan, S. (2024). “Yeni Dini Hareketler”: İnanç Boyalı, Pazar Odaklı Oluşumlar. *İnsicam Dergisi*, 45, ss. 16-21.
- Turan, S. ve Battal, E. (2015). *Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri*. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), ss. 135-149.
- Türel, İ. (2012). *Altı Köşeli Yıldızın Sembolizmi*. <http://birdeburadandinleyn.blogspot.com/2012/12/alti-koseli-yildiz-idil-tureli-turk.html> (Erişim Tarihi: 02.08.2025).
- Türk, E. (2021). *Kutsal Geometri: Yıldız Sembolleri ve Anlamları*. <https://efsane1turk.net/2021/06/01/kutsal-geometri-yildiz-sembolleri-ve-anlamlari-nelerdir/> (Erişim Tarihi: 02.08.2025).
- Türkdoğan, O. (1999). *Türk Toplumunda Yeni Dinî Hareketler ve Cemaatlaşma*. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, ss. 65-91.
- Uluç, Ö. (2006). *Yeni Dini Hareketler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünver, Y. E. (2024). *Yeni Dini Hareketler Bağlamında FETÖ Yapılanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Varol, F. (2017). *Dinî Piyasalar Teorisi: Eleştirel Bir Değerlendirme*. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 58 (2), ss. 121-143.
- Vergin, N. (2015). *Toplumsal Protesto ve Dinsel Hareketler*. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 37 (1-4), ss. 99-123.

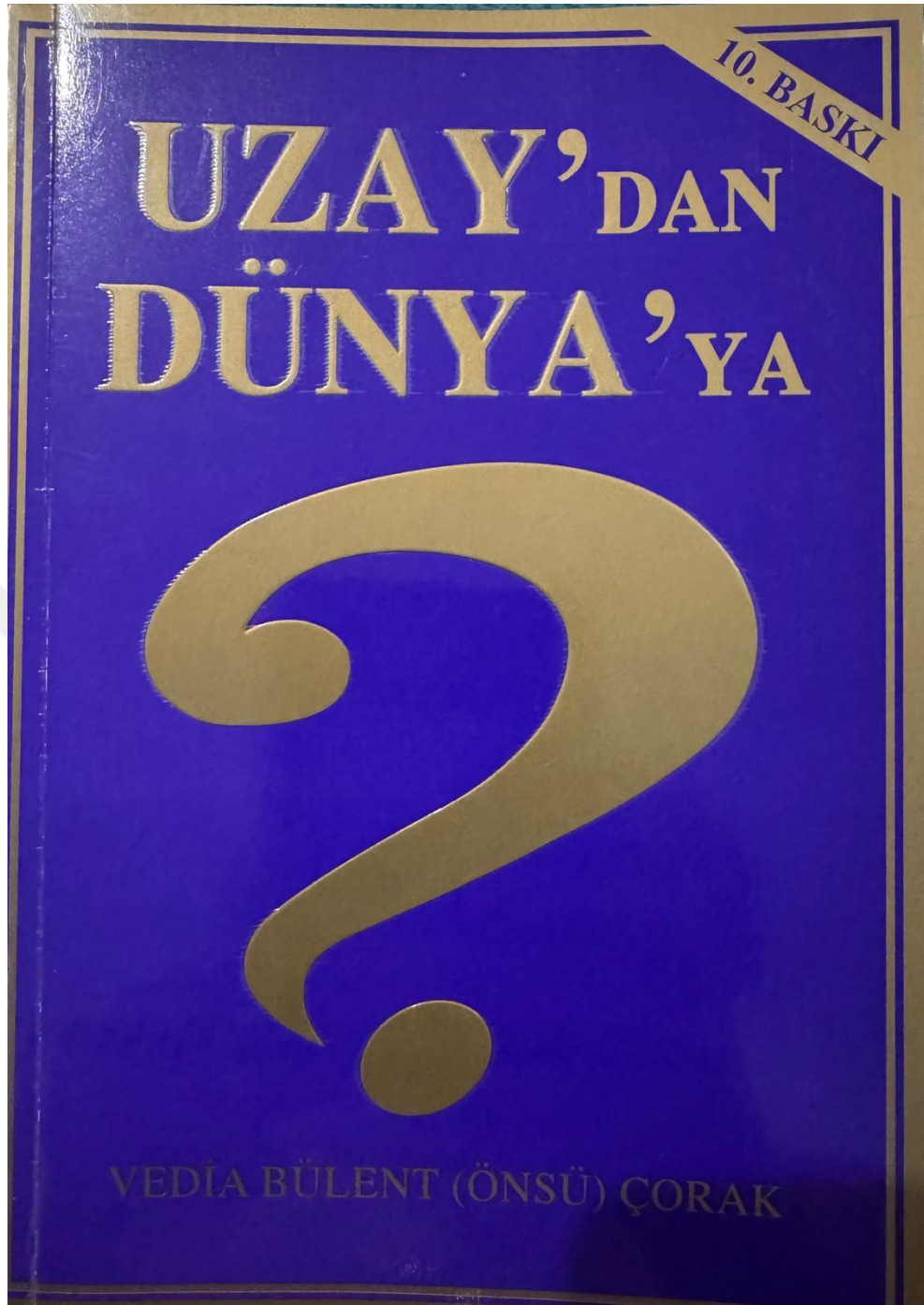
- Weber, M. (1998). *Sosyoloji Yazıları*. (Çev. T. Parla), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Weber, M. (1999). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizm Ruhu*. (Çev. Z. Gürata), Ayraç Yayınları, Ankara.
- Weber, M. (2005). *Bürokrasi ve Otoriter*. (Çev. H. B. Akın), Adres Yayınları, Ankara.
- Weber, M. (2022). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizm Ruhu*. (Çev. B. Göksu), Dorlion Yayınları, Ankara.
- Wilkinson, K. (2011). Semboller ve İşaretler, (Çev. Seda Toksoy), Alfa Yayınları: İstanbul.
- Wilson, B. (2004). *Dini Mezhepler*. (Çev. A. İ. Yitik- B. Ünal), İz Yayıncılık, İstanbul.
- Yalçın, F. (2017). *Mevlananın Düşünce Sistemi ve Evrensel Barış Anlayışı*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yapıcı, A. (2010). *Allah ve Kutsal Kavramlarının Çağrılırdıkları Anamlara Sosyo-Psikolojik Bir Bakış: Çukurova Üniversitesi Örneği, Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (20), ss. 169-206.
- Yavuz, E. (2023). *Ruhları Konuşturmak: A'mâk-ı Hayâl, Mezâmîr-i Felsefeden İnsaniyete Veche Veren Büyük Ruhlar ve Rü'ya'nın Spiritüalist Kökleri. FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 21, ss. 145-171.
- Yeni Şafak Gazetesi. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.yenisafak.com/gundem/uzayli-vediaya-trilyonluk-inceleme/> (Erişim tarihi: 07.05.2025).
- Yenen, İ. (2022). *Klasik Sosyal Kuram ve Din: Karl Marx ve Emile Durkheim'in Din Yaklaşımları. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi - USBED*, 4 (7), ss. 745-758.
- Yıldırım A. (2016). *Postmodern İnsanın Tanrı Anlayışı. Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (3), ss. 47-54.
- Yitik, A. İ. (2005). *Misyonerlik ve Yeni Dini Hareketler. Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik (Sempozyum)* (ss. 91-102). Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara.
- Yitik, A. İ. (2007). *Hint Kaynaklı Dinlerin Ülkemizdeki Faaliyetleri. Journal of Islamic Research*, 20 (3), ss. 340-347.
- Zafer, D. (2018). İsa ve Musa Yasası Meselesi. *Bilimname*, XXXV(1), ss. 281-302.

E K 1- L E V H A L A R

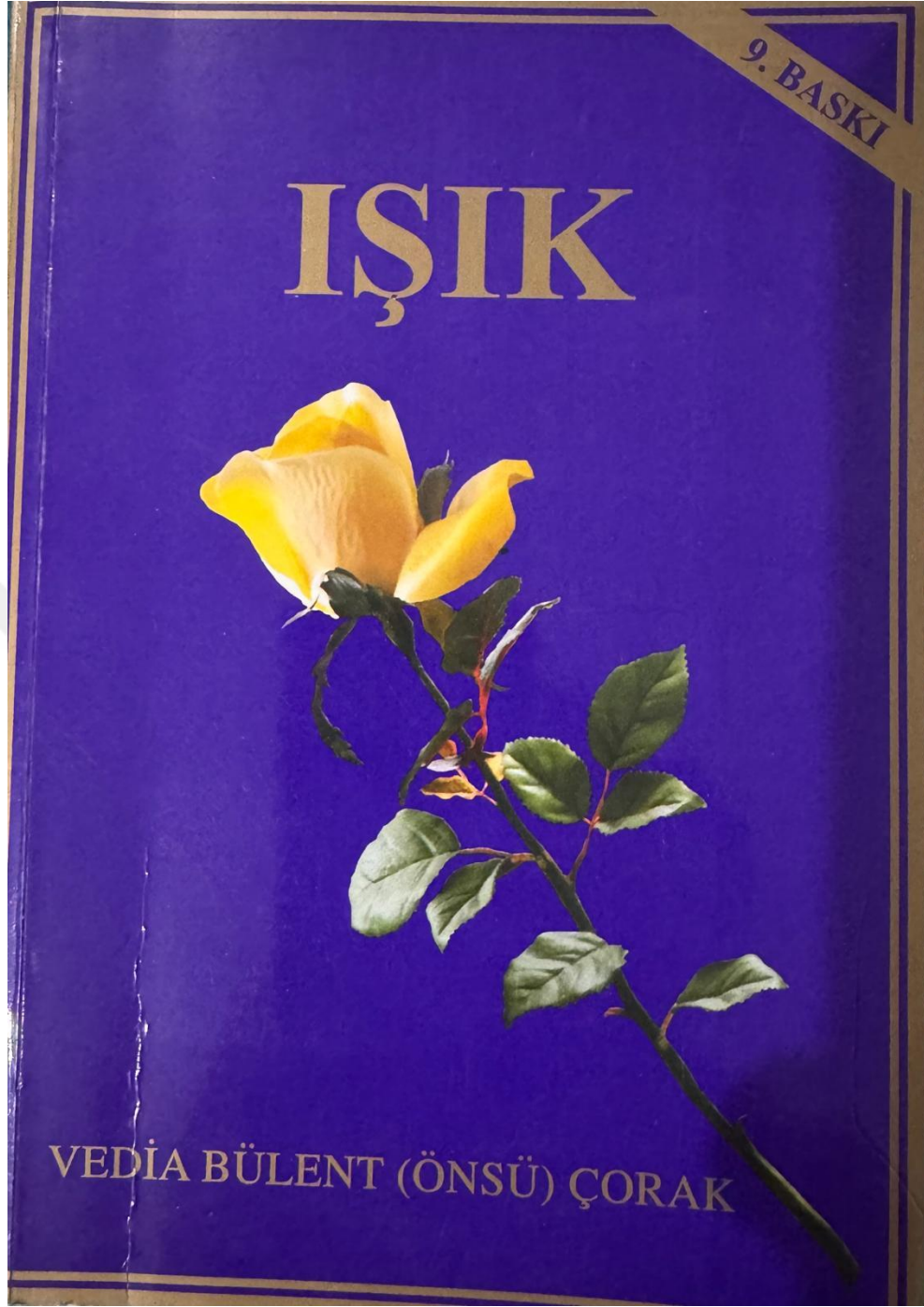
Levha 1: Bilgi Kitabı'nın yazarı ve Dünya Kardeşlik Birliği Mevlâna Yüce Vakfı'nın Başkanı Vedia Bülent (Önsü) Çorak

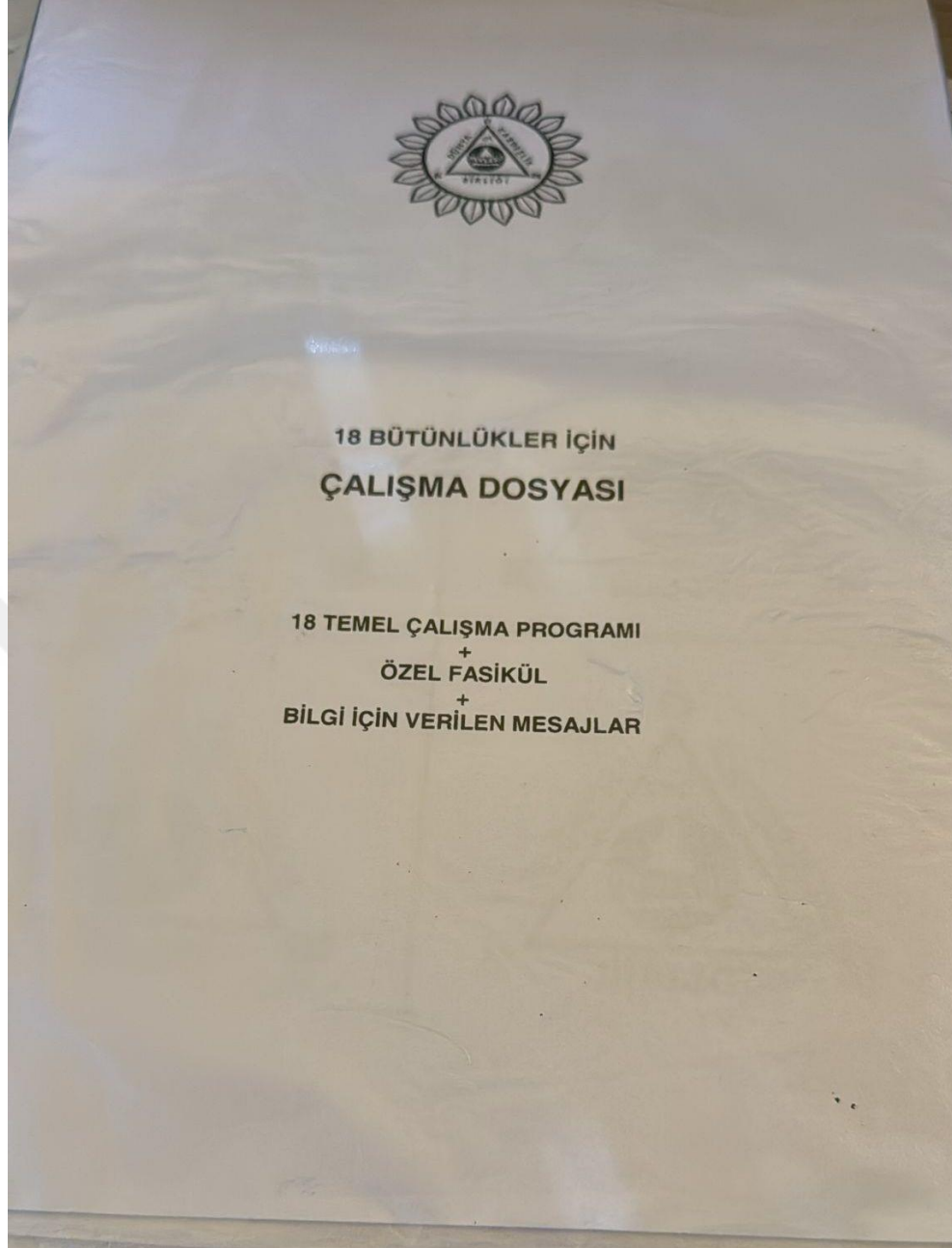
Levha 2: Bilgi Kitabı'nın Kapak Görseli

Levha 3: Uzay'dan Dünya'ya Kitabı'nın Kapak Görseli

Levha 4: Işık Kitabı'nın Kapak Görseli

Levha 5:18 Bütünlükler İçin Çalışma Dosyası'nın Kapak Görseli

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Zeliha KARADEMİR
EĞİTİM DURUMU	
Lise	Denizli Anadolu İmam-Hatip Lisesi
Lisans	Dokuzeylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2013
YüksekLisans	
TezKonusu	
Doktora	
TezKonusu	
YabancıDil/Diller	
İŞDENEYİMİ	
2021- 2025	Milli Eğitim, Uzman Öğretmen (Antalya)
2017-2021	Milli Eğitim, Öğretmen (Manisa)
2014-2017	Milli Eğitim, Öğretmen (Kahramanmaraş)
YAYINLAR	